

การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี
CONSTRUCTIONS DEVELOPMENT OF SANGHA ADMINISTRATORS
IN MUANGRATCHABURI DISTRICT

พระครูจารุวรรณโกวิท (เจตน์ จารุวิโส)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

พระครูจรรุวรรณโกวิท (เจตน์ จารุวิโส)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

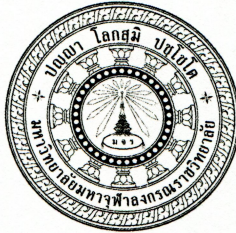
Constructions Development of Sangha Administrators in Muangratchaburil District

Phrakhru Jaruwankovid (Jade Cāruvamso)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์เรื่อง
“การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระมหากังवाल อีธรรมโม, ผศ. ดร.)

กรรมการ

(ผศ. ดร.สมคิด ดวงจักร์)

กรรมการ

(รศ. ดร.สุรพล สุษะพรหม)

กรรมการ

(พระครูวิสุทธธานันทคุณ, ดร.)

กรรมการ

(พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร.)

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระครูวิสุทธธานันทคุณ, ดร.

ประธานกรรมการ

พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูจารุวรรณโกวิท)

ชื่อสารนิพนธ์ : การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี
ผู้วิจัย : พระครูจารุวรรณโกวิท (เจตน์ จารุวิโส)
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการจัดการเชิงพุทธ)
คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์
 : พระครูวิสุทธิธำมณฺห์คุณ, ดร., พธ.บ (การจัดการเชิงพุทธ),
 พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
 : พระสมุทรวชิโรโสภณ, ดร., พธ.บ (การจัดการเชิงพุทธ),
 พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
วันสำเร็จการศึกษา : ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ (๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี (๒) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี (๓) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๑๗ รูป/คน โดยสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี พบว่า ด้านอวาสสัปปายะ วัดในอำเภอเมืองราชบุรีได้มีการจัดการบริหารและพัฒนาสาธารณูปการภายในวัดได้ดี ด้านโคจรสัปปายะ วัดในอำเภอเมืองราชบุรีส่วนใหญ่การเดินทางสัญจรไปมาเป็นไปด้วยความสะดวกดี ด้านกถาสัปปายะ เป็นการพูดการกล่าวในสิ่งที่ดีมีประโยชน์โดยผู้ที่ได้ยินได้ฟังเกิดความสบายใจและหายข้องใจในสิ่งที่พูดได้กล่าวออกไป ด้านบุคคลสัปปายะ ซึ่งสภาพทั่วไปก็เป็นไปอย่างสันติสุขดีมีความสุข บ้าน วัด โรงเรียน ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ ด้านอาหารสัปปายะ จำเป็นจะต้องเลือกให้ถูกสุขลักษณะทางโภชนาการ ด้านอุตุสัปปายะ สภาพวัดทั่วไปในอำเภอเมืองราชบุรีได้มีการปรับปรุงอาคารเสนาสนะและพื้นที่ต่าง ๆ ภายในวัด ด้านอิริยาบถสัปปายะ ทุกวัดก็มีการจัดอาคารสถานที่ไว้รองรับอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติธรรม

๒. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี พบว่า ด้านอวาสสัปปายะ วัดที่อยู่ใกล้กับชุมชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับเสียงที่ดังรบกวนเข้ามาภายในวัดเป็นประจำทุกวัน ด้านโคจรสัปปายะ ภายในวัดไม่มีบริหารจัดการรถที่เข้ามาจอดภายในวัด ด้านกถาสัปปายะ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้พูดหรือผู้กล่าวจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมให้ถูกต้องและสามารถถ่ายทอดให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจได้ ด้านบุคคลสัปปายะ ที่อยู่อาศัยของชาวบ้านที่อยู่ในเขตที่ดินของวัด ด้านอาหารสัปปายะ ขึ้นอยู่กับญาติโยมที่มาทำบุญ

ส่วนใหญ่ก็จะซื้ออาหารตามร้านค้าที่ทำขาย ด้านอุตุสัปปายะ ได้รับปัญหาเกี่ยวกับเสียงจากรถยนต์ที่สัญจรไปมา และเรื่องฝุ่นละออง ควันจากท่อไอเสียรถ ที่เกิดขึ้นอยู่ทุกวัน ด้านอิริยาบถสัปปายะ ขาดการดูแลทำความสะอาดพื้นที่ภายในวัด ประชาชนทั่วไปที่เข้ามาวัดเลยไม่ค่อยสะดวกที่จะมานั่งพักผ่อนตามสถานที่โคนต้นไม้

๓. แนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี พบว่า ได้แก่ ด้านอาวาสสัปปายะ ควรจัดการให้ทุกวัดมีแผนผังสถานที่ภายในวัดเป็นการจัดระเบียบศาสนสถานให้มีความสะอาด สะดวก และร่มรื่น ด้านโคจรสัปปายะ ทางวัดควรมีการจัดพื้นที่ภายในวัดเพื่อจะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่สัญจรไปมา หรือประชาชนที่เข้ามาทำบุญภายในวัด ด้านกถาสัปปายะ ควรจัดให้มีการฝึกฝนอบรมผู้ที่มาทำหน้าที่ในด้านนี้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์การใช้สื่อที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการสื่อสาร ด้านบุคคลสัปปายะ ส่งเสริมประสานความร่วมมือทั้งภายในวัดและนอกวัดที่เป็นชุมชนหมู่บ้านที่อยู่รอบ ๆ วัด ด้านอาหารสัปปายะ ประสานงานหน่วยงานของรัฐจัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ในด้านโภชนาการมาอบรมให้ความรู้แก่ญาติโยมในชุมชน และพระภิกษุสงฆ์ให้มีความรู้ความเข้าใจให้เหมือนกัน ด้านอุตุสัปปายะ วัดที่อยู่ติดกับถนนในชุมชน ควรปลูกต้นไม้ในวัดด้านในที่ติดถนนสัญจรไปมาให้มากขึ้นช่วยป้องกันฝุ่นละออง และควันจากท่อไอเสีย ด้านอิริยาบถสัปปายะ ควรจัดอาคารสถานที่ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และมีเครื่องอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม

Research Paper Title : Constructions Development of Sangha Administrators In Muangratchaburil Distric

Researcher : Phrakhru Jaruwankovid (Jade Cāruvamso)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: PhraKhruwisudtanantakun, Dr., B.A. (Buddhist Management), M.A. (Buddhist Management), Ph.D. (Buddhist Management)

: Phrasamutrawachirasophon, Dr., B.A. (Buddhist Management), M.A. (Buddhist Management), Ph.D. (Buddhist Management)

Date of Graduation : February 26, 2019

Abstract

The objectives of research paper were (1) to study the general state of constructions development of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province, (2) to study the problems and obstacles of constructions development of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province, and (3) to propose the operational guidelines of constructions development of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province. The research methodology was the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 17 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following:

1. The general state of constructions development of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province found that the suitable abode aspect which temples in Muang district, Ratchaburi province have good construction management. The suitable resort aspect found that temples in Muang district, Ratchaburi province have the good management of convenience for journey. The suitable speech aspect found that good speech and usefulness make the audience to have happiness without hesitation. The suitable person aspect that general state has the peace with vallages, temples and schools for co-living. The suitable food aspect that the food must have the nutrition sanitary. The suitable climate aspect found that temples in Muang district, Ratchaburi province have the improving

buildings and places within temple. The suitable posture aspect found that every temple has the reception room and the convenience for meditation practitioners training

2. The problems and obstacles of constructions development of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province found that the suitable abode aspect which temples near the community get the disturbance into the temple every day. The suitable resort aspect found that within temples do not have the convenience for parking. The suitable speech aspect found that Dhamma presenters or Dhamma delivers must know the principle of Dhamma correctly and can teach the audience understandingly. The suitable person aspect that people live by using the temple's land. The suitable food aspect that mostly food depends on the people who buy it from the shop. The suitable climate aspect found that temples get the noise disturbance and dust from exhaust weaving every day. The suitable posture aspect found that lacks of cleaning in the temple and people come to the temple with inconvenience for sitting under the trees.

3. The development guidelines of constructions development of Sangha administrators in Muang district, Ratchaburi province found that the suitable abode aspect which should manage every temple have the master plan for the place within the temple for ritual ceremony cleaning, convenience and comfortability with calmness. The suitable resort aspect; should set up the convenient place within the temple for the people who come for relaxing and for making merit. The suitable speech aspect; should have the authority training for knowledge and better understanding and can apply modern technology for better communication. The suitable person aspect; should promote the cooperation both within temple and community people around the temple. The suitable food aspect; should promote the cooperation with government agency for nutrition expert to train the community people and the monks. The suitable climate aspect; found that temples get the noise disturbance and make the bad climate within the temple. The suitable posture aspect ;should manage the properly place for ready usage and should have the convenient things.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่อง “การพัฒนางานสาธารณสุขการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” สำเร็จลงได้ด้วยดีต้องขอขอบพระคุณในความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ ได้แก่ พระครูวิสุทธาจารย์นันทคุณ, ดร. และพระเดชพระคุณ พระสมุทรวชิโรโสภณ, ดร., ที่ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือการปรับปรุงแก้ไข สารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณและอนุโมทนาขอบคุณ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งได้แก่ พระเดชพระคุณพระปิฎกโกศล, ดร., พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตฺโต, ผศ.ดร., พระครูวาทิตวโรดม, ดร., พระมหากงวาล ธีรธมฺโม, ผศ.ดร., ดร.ปณณธร เจริญชัยพลกฤษ์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งคำแนะนำเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จำนวน ๑๗ รูป/คน ที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการให้สัมภาษณ์ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย รวมทั้งผู้เขียนหนังสือทุกเล่มที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่คณะสังคมศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอขอบพระคุณและอนุโมทนาขอบคุณ แต่พระครูสมุทรวชิรากร อดีตเจ้าคณะอำเภออัมพวา, อดีตเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ จังหวัดสมุทรสงคราม, พระสมุห์วศิน วิสุทฺโธ เจ้าอาวาสวัดเขาสูง จังหวัดราชบุรี, พระอธิการนิธิ รตนธนาโณเจ้าอาวาสวัดหนองโกเจริญธรรม จังหวัดราชบุรี, พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร, ดร. เลขาธิการเจ้าคณะอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม, คุณถาวร คุณบุญจันทร์ สีนสมุทร, คุณแม่จิราภรณ์ ปัญญาณี, อาจารย์ศิริพันธ์ หลิมพาพันธ์, คุณทิพย์ คุณศิวจักขณ์ คุณศิววัชร ชัยพิพัฒน์, คุณพ่อขุน แม่สุวิมล กลุวัฒน์ และครอบครัว, ดร.ชาตรี คุณอัจฉรา เกิดธรรม, คุณอมมฤดา กลุวัฒน์, คณธสงฆ์ ญาติโยม ผู้ส่งเสริม คุรุบาอาจารย์ผู้เกื้อหนุน รวมทั้งบูรพาจารย์

อนึ่ง หากมีข้อบกพร่องใดๆ ปรากฏอยู่ในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป และคุณความดีอันใดที่เกิดจากการศึกษาในครั้งนี้ขอน้อมถวายเป็นธรรมบูชาให้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คุณบิดามารดา คุรุบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่านและหากสารนิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์ใดๆ ขอประโยชน์นั้นจงสำเร็จแก่ผู้อ่านทุกท่าน ตลอดจนการนำไปใช้เพื่อพัฒนาชีวิตตน สังคมและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

พระครูจาวรรณโกวิท (จาวรุโธ)

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญภาพ	ซ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญ	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างวัด	๑๔
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสาธารณสุขการ	๑๙
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพระสงฆ์การ	๒๗
๒.๕ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	๕๐
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๒
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๗๒
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๒
๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลหลัก	๗๒
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๖
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๘
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๗๙
๔.๑ สภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองราชบุรี	๗๙
๔.๒ ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของ พระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี	๙๖
๔.๓ แนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองราชบุรี	๑๑๓
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๓๐
บทที่ ๕ สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	๑๓๓
๕.๑ สรุป	๑๓๓
๕.๒ อภิปรายผล	๑๓๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๔๔
บรรณานุกรม	๑๔๕
ภาคผนวก	๑๕๒
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ	๑๕๓
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์	๑๕๙
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์	๑๗๗
ภาคผนวก ง ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์	๑๘๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๘๘

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
๒.๑ การประสานงานระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาค	๔๐
๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๑
๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๔๐

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙

การอ้างพระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น วิ.มหา.(ไทย)
๑/๓๒/๓๙. หมายถึง วินัยปิฎก มหาวิภังค์ ภาษาไทย เล่ม ๑ ข้อ ๓๒ หน้า ๓๙ ฉบับมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

พระวินัยปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วได้เสด็จไปยังเมืองราชคฤห์เพื่อโปรดพระเจ้าพิมพิสารตามที่ได้ทรงสัญญากันไว้ เมื่อคราวที่ทรงเสด็จออกผนวชใหม่ เมื่อพระเจ้าพิมพิสารพร้อมด้วยข้าราชการบริพารได้ทรงเข้าไปเฝ้า หลังจากทรงสดับธรรมแล้วทรงเลื่อมใสและได้ทรงดำริว่า พระราชอุทยานเวฬุวันของเรานี้แลไม่ไกลไม่ไกลจากบ้านนัก สะดวกด้วยการคมนาคมควรเป็นที่ประชาชนผู้ประสงค์จะพึงเข้าไปเฝ้าได้ กลางวันไม่พลุกพล่านกลางคืนเงียบสงัดจากเสียง ไม่กึกก้อง ควรเป็นที่ประกอบกิจของผู้ต้องการที่สงบ และควรเป็นที่หลีกเลี่ยงอยู่ตามสมณวิสัย พระเจ้าพิมพิสารจึงได้ถวายพระราชอุทยานแห่งนี้ เป็นวัดในพระพุทธศาสนาแห่งแรกหลังจากได้สดับพระธรรมเทศนา^๑

วัดทางพระพุทธศาสนาเป็นสถานที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนิกชนทั่วไป เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอด ศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ไปสู่ชุมชน หรือจะเรียกได้ว่า วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน จากอดีตวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้ใช้ เป็นสถานศึกษาอบรมให้ความรู้ด้านวิชาชีพ ตำราแพทย์แผนไทยและศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ วัดจึงเป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง รวมทั้งสถานที่บำเพ็ญบุญ บำเพ็ญกุศล ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย และเป็นสถานที่สงเคราะห์ทางจิตใจให้แก่ประชาชน

ที่กล่าวว่า วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนนั้น หมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในวัดนั้นจะเอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชนนั้น ๆ และสมาชิกในชุมชนนั้น ช่วยกันดูแลพัฒนาวัดให้เป็นระเบียบและให้เจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง การจัดระเบียบหรือวางผังวัดให้ดูสวยงาม ก็โดยการแบ่งอาณาบริเวณของวัดออกเป็น ๓ เขต คือ พุทธาวาส หมายถึง เขตที่มีการปลูกสร้างอาคารที่สำคัญดังต่อไปนี้ ได้แก่ อุโบสถ วิหาร เจดีย์ สถูป ศาลาการเปรียญ และสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา เป็นแดนที่สงบเรียบร้อย เขตสังฆาวาส หมายถึง เขตที่อยู่อาศัยและจำพรรษาของพระภิกษุ อาคารที่พระภิกษุจำเป็นต้องใช้สอย ได้แก่ โรงครัว หอฉัน โรงเก็บพัสดุ โรงไฟฟ้า โรงประปา ศาลารับแขก เขตสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง บริเวณที่ทางวัดกันไว้เพื่อสงเคราะห์แก่ประชาชน เช่น เป็นที่ตั้งโรงเรียน สถานพยาบาล สมาคมทางศาสนา โรงเรียนปริยัติธรรม ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์^๒

^๑วิ. มหา. (ไทย) ๔/๖๓/๕๕.

^๒สุภาพ สุปัญญาพันธ์, “โครงการเมอร์ลอตตาสารพิช”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔), หน้า ๓๐.

การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการพัฒนาความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกันของคนในชุมชนในสังคม เปลี่ยนไปเป็นคนต่างอยู่ เป็นสังคมบริโภคนิยม ความเสื่อมถอยทางศีลธรรม จริยธรรมมีมากขึ้น และขาดศรัทธาในพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยเริ่มห่างจากวัดมากขึ้นทุกทีเป็นปัญหาสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ^๓ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนา ที่สังเกตได้จากปรากฏการณ์ทางสังคมไทยหลายประการ เช่น ผู้เข้าวัดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ วัยรุ่นหนุ่มสาวไม่นิยมเข้าวัด อันเนื่องมาจากสาเหตุ คือ พระภิกษุบางส่วนกระทำผิดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา และปฏิบัติตนไม่ก่อให้เกิดศรัทธาต่อประชาชน มีการสร้างโบสถ์วิหารเกินความจำเป็น วัดบางวัดอาศัยกลวิธีในวงการธุรกิจ ดึงดูดให้คนยินยอมบริจาคทรัพย์เพื่อตอบแทนทางวัตถุเป็นสำคัญ

การบริหารจัดการองค์กรใดก็ตาม จุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ที่ความต้องการให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอยู่เสมอ ทั้งนี้ย่อมจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ คือ คนหรือบุคลากร (Man) เงินหรืองบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การจัดการหรือเทคนิคในการบริหาร (Management) องค์ประกอบทั้ง ๔ ประการมีความสำคัญมาก แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการองค์กรก็คือ คนหรือบุคลากร ในการบริหารจัดการในองค์กรทางศาสนาก็เช่นกัน วัดจะเจริญรุ่งเรือง เป็นที่ร่มรื่น เป็นที่ศรัทธา และอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับคน บรรดาสิ่งก่อสร้าง โบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์ ศาลาการเปรียญ วัสดุอุปกรณ์ และการเงิน จะมีความสมบูรณ์เพียงใดก็ไม่มี ความหมาย ถ้าบุคคลเหล่านั้นไม่มีความรู้ ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๔

การสาธารณูปการ โดยรวมหมายถึง การพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่างไม่เฉพาะแต่ศาสนสถานเท่านั้น หากรวมไปถึงการทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สะดวกสบาย การทำถนน ทางเดินในวัด และการตกแต่งวัดให้ดูสวยงามให้สบายตาแก่ผู้พบเห็น นอกจากนี้ การสาธารณูปการ เป็นงานประจำของเจ้าอาวาสอย่างหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ ทั้งนี้เพื่อสร้างสิ่งจำเป็น รักษาสิ่งที่มีอยู่แล้วไว้ และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ภายในวัด ในการนี้ให้รวมถึงการดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวมของพระสงฆ์ มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้หนึ่งโดยเฉพาะ มีพระพุทธานุญาตให้สงฆ์ช่วยกันดูแลรักษา เช่น ให้ตั้งพระภิกษุทำหน้าที่ดูแลรักษาวัสดุสิ่งของสงฆ์ ซึ่งเรียกว่า ภัณฑาคารี โดยเฉพาะ และเป็นกิจหนึ่งใน ๖ ของกิจการของคณะสงฆ์ ซึ่งหมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์รวมถึงการสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา

^๓ ประเวศ วะสี, ศ.นพ., พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม, หลักการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ๒๕๔๕), หน้า ๓๒.

^๔ บุญช่วย จันทร์เข้า, “พฤติกรรมกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๔), หน้า ๔-๕.

และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวงซึ่งในส่วนนี้จะมีเจ้าคณะปกครองในทุกระดับภายในแต่ละจังหวัดที่มีหน้าที่ในการดูส่วนนี้ ตั้งแต่เจ้าอาวาสเจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะอำเภอฝ่ายสาธารณูปการโดยการอำนวยการของเจ้าคณะอำเภอและ รองเจ้าคณะจังหวัด โดยการอำนวยการของเจ้าคณะจังหวัดต้องมีความสัมพันธ์กัน ๒ ประการ คือ (๑) ควบคุมการสาธารณูปการ (๒) ส่งเสริมการสาธารณูปการ นอกจากนั้นพระสังฆาธิการที่ได้รับการมอบหมายให้รับผิดชอบยังมีภาระงานอื่นอีกที่เกี่ยวข้องกับงานสาธารณูปการอื่น อาทิ การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัด การจัดวางผังวัด การจัดวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและการเรียนรู้ การจัดพิพิธภัณฑ์ในวัด สิ่งเหล่านี้สามารถนำมารวมกับงานสาธารณูปการได้เช่นเดียวกัน ซึ่งในอดีตนั้นและปัจจุบันวัดและพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อความเจริญ^๕

การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ เป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ พระสังฆาธิการทุกรูปต้องมองเห็นความสำคัญการจัดทำแผนแม่บทการก่อสร้าง และรู้จักวิธีการบริหารงานสาธารณูปการ เป็นอย่างดี มีเทคนิคและวิธีการขอคำปรึกษากับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบขั้นตอนการดำเนินการก่อสร้าง การบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่ดี และต้องรู้จักวิธีการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและพัฒนาวัดให้สง่างามขึ้น เป็นศูนย์กลางพัฒนาของชุมชนโดยกำหนดยึดหลักการบริหารบูรณปฏิสังขรณ์ การดูแลทำนุบำรุง ศาสนวัตถุ และการจัดทำวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ถึงกระนั้นก็ตามพระสงฆ์จะมีเพียงหน้าที่ในการทำนุบำรุงรักษาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ต้องมีการอนุรักษ์ศาสนสถาน คือดูแลรักษาศาสนสถานให้มั่นคงถาวรและเป็นการอนุรักษ์สถานแก่อนุชนรุ่นหลังได้^๖

เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดในทุก ๆ ด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ ให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกรมการศาสนา กล่าวว่า การบริหารวัด คือ การปกครองบังคับบัญชากำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของวัดให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการโดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูป ได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด แต่ปัญหาที่ทำให้การบริหารจัดการวัดขาดประสิทธิภาพ ก็คือ เจ้าอาวาสจำนวนมากยังขาดทักษะในการบริหารจัดการวัด ไม่มีศักยภาพในการพัฒนาวัด ไม่มีความรู้ในการสั่งสอนประชาชน เจ้าอาวาสจำนวนมากยังปล่อยปะละเลยพระภิกษุ

^๕พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๓), หน้า ๑๗.

^๖พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พระสังฆาธิการที่พึงประสงค์, เอกสารโครงการอบรมบุคลากรคณะสงฆ์ ภาค ๒ รุ่นที่ ๒, ๒๕๔๖. (อัสสัมชัญ).

สามเณร ในการปกครองให้ประพฤติปฏิบัติไปตามยถากรรม ไม่มีการศึกษาอบรมพระธรรมวินัย จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด^๗

สภาพปัจจุบันอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี มีพื้นที่ ทั้งหมด ๑๕ ตำบล มีวัดที่ขึ้นทะเบียนทั้งหมด จำนวน ๘๒ วัด และมีที่พักรสงฆ์ จำนวน ๗ แห่ง ซึ่งมีจำนวนพระภิกษุ จำนวน ๘๗๘ รูป^๘ ซึ่งมีวัดเป็นจำนวนมากที่จะต้องมีการพัฒนาศาสนสถานภายในวัดอย่างต่อเนื่องโดยมีเจ้าอาวาสของแต่ละวัดนั้นดูแลสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ภายในวัด รวมทั้งการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนสถานต่าง ๆ ให้สามารถใช้งานได้อย่างยาวนานต่อไป

จากที่กล่าวข้างต้น ประกอบกับผู้วิจัยมีความต้องการศึกษาเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการสาธารณูปการของคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดราชบุรี สืบไป

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ การดำเนินงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี เป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

^๗ พระอภินิหาร สิริปณโย (อาจวิชัย), “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔). หน้า ๔.

^๘ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, สถิติพระภิกษุจำพรรษา ประจำปี ๒๕๖๐, (ราชบุรี: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองฯ, ๒๕๖๐), หน้า ๑. (เอกสารเย็บเล่ม).

๑.๔. ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาตามแนวคิดของหลัก สัปายะธรรม ในวิสุทธิมรรค^๙ โดยมี ๗ ประการ คือ

๑. ด้านอวาสสัปายะ
๒. ด้านโคจรสัปายะ
๓. ด้านกถาสัปายะ
๔. ด้านปุกคสัปายะ
๕. ด้านอาหารสัปายะ
๖. ด้านอุตุสัปายะ
๗. ด้านอิริยาบถสัปายะ

๑.๔.๒ ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นพระสงฆ์จำพรรษา จำนวน ๑๗ รูป

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ อำเภอเมืองราชบุรี

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึงเดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๑ รวมเป็นระยะเวลา ๙ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง การทำให้เปลี่ยนแปลง การทำให้ดีขึ้น การทำให้เจริญขึ้น ซึ่งในงานวิจัยนี้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงงานสาธารณูปการให้ดีขึ้นเจริญขึ้น ของพระสงฆ์จำพรรษาอำเภอเมืองราชบุรี

สาธารณูปการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด จัดระเบียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองส่วนกลาง ซึ่งประกอบไปด้วยการก่อสร้างตัว

^๙ คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, วิสุทธิมรรคแปลภาค ๑ ตอน ๑ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๗๑-๗๕.

อาคาร สถานที่ การบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ภายในวัด รวมถึงศาสนวัตถุ และศาสนสถาน การศาสนสมบัติของวัดและกิจการอื่น ๆ อันเกี่ยวกับวัด ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ได้ ทำการศึกษาใน ๗ ด้านได้แก่

๑. ด้านอวาสสัปปายะ หมายถึง ที่อยู่สบายประกอบไปด้วยลักษณะเหล่านี้คือ ไม้ใหญ่ เกินไป ไม้คร่ำคร่าเกินไป เป็นต้น

๒. ด้านโคจรสัปปายะ หมายถึง ที่แสวงหาอาหารสบายโดยตรง และหมายถึงที่แสวงหาสิ่ง ที่ต้องการอื่น ๆ โดยอ้อม ตลอดถึงการคมนาคม

๓. ด้านกถาสัปปายะ หมายถึง คำพูดสบาย การได้ยินได้ฟังสิ่งที่เป็นประโยชน์ ขจัดข้อ สงสัยต่างๆ มีความไพเราะงดงามและถูกแก่จริตนิสัยของบุคคลนั้นเป็นต้น

๔. บุคคลสัปปายะ หมายถึง บุคคลที่แวดล้อมอยู่ ในฐานะเป็นอาจารย์หรือกัลยาณมิตรกั ดี เพื่อนร่วมการปฏิบัติด้วยกันก็ดี และผู้สนับสนุนเช่นทายกทายิกาที่ดี

๕. ด้านอาหารสัปปายะ หมายถึง อาหารที่ถูกแก่จริตนิสัย ของบุคคลผู้ปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ในเรื่องของจริต และทั้งยังเป็นอาหารที่สบายแก่ร่างกาย มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะหล่อเลี้ยงร่างกาย และป้องกันโรคเต็มตามความหมายของอาหารที่ดี และเป็นอาหารที่บุคคล นั้น

๖. ด้านอุตุสัปปายะ คือ ฤดูสบาย คำว่า อุตุ หรือฤดูในที่นี้ท่านหมายถึงกาลเวลาที่ เหมาะสม คือกาลเวลาที่อำนวยความสะดวกที่ดี คือทิวทัศน์ดี อากาศดี อุณหภูมิดี และอะไรอื่นที่ เนื่องกันทุกอย่างดี ซึ่งเราอาจรวมเรียกได้ว่าดินฟ้าอากาศดีนั่นเอง

๗. ด้านอิริยาบถสัปปายะ คือ ท่านั่ง นอน ยืน เดิน ในลักษณะใดเป็นที่สบายแก่ผู้ใด ควร ใช้อิริยาบถไหนให้มาก สำหรับเขา ถึงรู้ได้ด้วยการทดลองสังเกตด้วยตนเอง

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางการปกครอง มีชั้นลำดับคือ ๑. เจ้า คณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ๒. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ๓. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ในที่นี้ผู้วิจัยกำหนดเฉพาะพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบสภาพทั่วของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง ราชบุรี จังหวัดราชบุรี

๑.๖.๒ ได้ทราบปัญหาที่และอุปสรรคมีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆา ธิการอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

๑.๖.๓ ได้รูปแบบการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างวัด

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสาธารณูปการ

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

๒.๕ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

จากการศึกษาค้นคว้า “แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา” จากเอกสารวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงได้ประมวลสาระสำคัญไว้ ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า “ความหมายของการพัฒนา” จากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ จึงได้ประมวล สาระสำคัญไว้ ดังนี้

การพัฒนา ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนให้มีความสุขมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม^๑

การพัฒนา โดยความหมายจากรูปศัพท์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตองงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ซึ่งความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่นๆ^๒

^๑สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์. ๒๕๔๗), หน้า ๔.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

การพัฒนา ในความหมายทั่วไป หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดคุณภาพดี
กว่าเดิม

การพัฒนา ในความหมายของนักเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ความเจริญเติบโต แต่เป็นความ
เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ตามเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นการเน้นความหมายเชิงปริมาณ
คือ การเพิ่มขึ้นหรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น ๆ

การพัฒนา ในความหมายของนักพัฒนาบริหารศาสตร์ได้ให้ความหมายของ การพัฒนา
เป็น ๒ ระดับ คือ ความหมายอย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง ความหมายอย่างแคบ หมายถึง
การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำให้ดีขึ้นอันเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพเพียงด้านเดียว
ส่วนความหมายอย่างกว้างนั้น การพัฒนา เป็น กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการ
กระทำทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นไปพร้อม ๆ กัน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้าน
เดียว การพัฒนา ในความหมายของนักพัฒนาบริหารศาสตร์จะมีขอบข่ายกว้างขวางกว่าความหมาย
จากรูปศัพท์ ความหมายโดยทั่วไป และความหมายทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวมาแล้ว เพราะหมายถึง
การเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งในด้านคุณภาพ (ดีขึ้น) ปริมาณ (มากขึ้น) และสิ่งแวดล้อม (มี
ความเหมาะสม) ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

การพัฒนา ในความหมายของนักเทคโนโลยี หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัย
ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การพัฒนา ในความหมายของนักวางแผน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการ
เตรียมการของมนุษย์ไว้ล่วงหน้า ในลักษณะของแผนและโครงการ แล้วบริหารหรือจัดการให้เป็นไป
ตามแผนและโครงการจนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

การพัฒนา ในความหมายของการปฏิบัติการนี้มีความหมายต่อเนื่องจากความหมาย
ทางการวางแผนโดยมุ่งเน้นการนำแผนและโครงการไปดำเนินการอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่อง
เพราะถึงจะมีแผนและโครงการแล้วแต่ถ้าหากไม่มีการนำไปปฏิบัติการพัฒนาก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้

การพัฒนา ในความหมายของนักสังคมวิทยา โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของ
สังคม คือ มนุษย์ กลุ่มทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมาย
ในทางพระพุทธศาสนา คือ การเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มีความสุข และมีลักษณะ
เช่นเดียวกับความหมายทางการวางแผน คือ ด้วยวิธีการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรมและ
มีประสิทธิภาพ ซึ่งนักวางแผน เรียกว่า การบริหารและการจัดการนั่นเอง^๓

สรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น
ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒-๔.

ไปสู่ความเจริญซึ่งเกิดจากความตั้งใจหรือมีเจตนาของการกระทำเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

๒.๑.๒ องค์ประกอบการพัฒนา

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า “องค์ประกอบการพัฒนา” จากเอกสารทางวิชาการต่าง จึงได้ประมวล สาระสำคัญไว้ ดังนี้

การพัฒนาเป็นหน้าที่ของการวางแผนและการจัดการ ซึ่งสามารถเขียนเป็นสูตรคำนวณได้ดังนี้

$$D = F (P+M)$$

เมื่อ D = Development คือ การพัฒนา

F = Function คือ หน้าที่

P = Planning คือ การวางแผน

M = Management คือ การบริหารงานหรือการจัดการ

ดังนั้น การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้จะต้องประกอบไปด้วยการวางแผนที่ดี มีการบริหารงาน และการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ^๔

องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน องค์ประกอบพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืนมีจำนวน ๓ ด้าน ได้แก่

ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้มีมากขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและอนุรักษ์ทรัพยากรพื้นฐานให้มั่นคง

ด้านสังคม มีการจัดสรรความเท่าเทียมกันในการใช้ทรัพยากรที่เป็นตัวชี้วัดพื้นฐานที่เพียงพอและจำกัดจำนวนประชากร

และด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องเติบโตอย่างเหมาะสมไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและความสมดุลในระบบนิเวศ

องค์ประกอบดังกล่าวเป็นส่วนของการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาการพัฒนา การพัฒนาการอนุรักษ์การฟื้นฟูระบบนิเวศ การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาและการอนุรักษ์ทางสังคมและวัฒนธรรม และการพัฒนาทางการเมือง การพัฒนาทุกด้านมีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกันไม่สามารถแยกประเด็นการพัฒนาด้านใดออกไปได้ จึงเป็นลักษณะของการบูรณาการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยกลไกสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจาก

^๔องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ, อังโน อัจฉรา โพธิยานนท์, การศึกษากับการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: เทคนิคปริ้นติ้ง, ๒๕๓๙), หน้า ๑๑.

ประชาชนย่อมรู้ปัญหาและความต้องการในพื้นที่ของตนได้ดีกว่าเจ้าหน้าที่จากภายนอก การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการสร้างความเป็นเจ้าของในกิจกรรมการพัฒนาร่วมกัน

ทั้งนี้บนพื้นฐานของความรู้เทคนิควิชาการที่ถูกต้องประกอบการตัดสินใจ ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศโดยมีการแนะนำให้คำปรึกษาจากวิชาการที่ถูกต้อง การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นการพัฒนาชุมชนอย่างมีความสมดุลโดยมีปัจจัยหลักที่สำคัญ คือ ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม^๕

วิวัฒนาการของแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาของมนุษย์ล้วนเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ซึ่งได้มีวิวัฒนาการตามลำดับ ดังนี้

๑. การพัฒนาในสภาพที่มนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ
๒. การพัฒนาที่มนุษย์พยายามเอาชนะธรรมชาติ
๓. การพัฒนาที่มนุษย์เอาชนะธรรมชาติและนำธรรมชาติมาใช้ประโยชน์

ทั้งหมดนี้เป็นการพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น (Better Change) ช่วยเพิ่มอัตราเร็วในการทำกิจกรรมหรือการผลิตให้รวดเร็วขึ้น (Better Speed) และทำให้สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ดีขึ้น (Better Life) กว่าเดิมทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ^๖

หากพิจารณาในแง่ของหลักการสำหรับการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาทุกข้อร้อนแต่ละครั้งก็จะมียุคประกอบ ๕ ประการ ตามลำดับ คือ

๑. การระบุและวิเคราะห์ปัญหาทุกข้อร้อน
๒. การกำหนดและวิเคราะห์ปัญหาเป้า
๓. การกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์
๔. การสร้างหน่วยระบบทำงาน
๕. การจัดการทรัพยากร^๗

การพัฒนาต้องเลือกสรรวัตถุดิบที่ดี คือ คนเป็นทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพเพื่อประสิทธิผลของงาน^๘ และการพัฒนาทุกอย่างจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นก่อนแล้วจะต้องมีสิ่งอื่น

^๕ดร.สรยุทธ จันสุข, องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/314886> [๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑].

^๖วิช วิรัชนิภาวรรณ, ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๓-๘.

^๗เฉลียว บุรีภักดี และคนอื่นๆ, ชุดการศึกษาค้นคว้าวิชา ๒๕๕๓๑๐๑ ทฤษฎีระบบและการประยุกต์ใช้ในการพัฒนา, (เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๕๓). หน้า ๓.

^๘พิภพ วังเงิน, พฤติกรรมองค์กร, (กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น. ๒๕๔๗), หน้า ๔๗.

หรือลักษณะอื่นเข้ามาผสม จึงจะเรียกการเปลี่ยนแปลงนั้นว่าการพัฒนา โดยมีลักษณะที่ประกอบเข้ามานั้นคือ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้า^๔

หากพิจารณาในแง่ของกระบวนการพัฒนาก็จะมีกระบวนการ รวม ๖ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การระบุปัญหา (Identify the Problem) เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะการระบุปัญหาได้ถูกต้องหรือไม่ ย่อมมีผลต่อการดำเนินการในขั้นต่อไป ของกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการตัดสินใจด้วย ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรระมัดระวังมิให้เกิดความผิดพลาดในการระบุปัญหาขององค์การ ทั้งนี้ ผู้บริหารควรแยกแยะความแตกต่างระหว่างอาการแสดง (Symptom) ที่เกิดขึ้นกับตัวปัญหาที่แท้จริงเสียก่อน เช่น กรณียอดขายของบริษัทลดลง ซึ่งมีสาเหตุมาจากคุณภาพสินค้าต่ำ จะเห็นว่าการที่ยอดขายลดลง เป็นอาการแสดง และปัญหาที่ต้องแก้ไขได้แก่ การที่คุณภาพสินค้าต่ำ ดังนั้น ผู้บริหารที่ชาญฉลาดต้องคอยสังเกตอาการแสดงต่างๆ ที่ต้องรวบรวมข้อมูลที่จำเป็นต่อการค้นหาสาเหตุของอาการแสดงเหล่านั้น จึงจะนำไปสู่การระบุปัญหาที่แท้จริงได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

๒. การค้นหาทางเลือก (Generate Alternatives) ซึ่งทางเลือกเหล่านั้นควรเป็นทางเลือกที่มีศักยภาพและมีความเป็นไปได้ ในการแก้ปัญหาให้น้อยลงหรือให้ประโยชน์สูงสุด ดังอย่างเช่น กรณีที่องค์การประสบปัญหาเวลาการผลิตไม่เพียงพอ ผู้บริหารอาจพิจารณาทางเลือกต่างๆ เช่น เพิ่มการทำงานกะพิเศษ เพิ่มการทำงานล่วงเวลาโดยใช้ตารางปกติ เพิ่มจำนวนพนักงาน หรือไม่ทำอะไรเลย เป็นต้น ในการพัฒนาทางเลือกผู้บริหารขอความคิดเห็นจากนักบริหารอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จทั้งภายในและภายนอกขององค์การ ซึ่งอาจใช้วิธีปรึกษาหารือเป็นรายบุคคล หรือจัดการประชุมกลุ่มย่อยขึ้น ข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลเหล่านั้นเมื่อผนวกรวมกับสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์ของตนเองจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถพัฒนาทางเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. การประเมินทางเลือก (Evaluate Alternatives) โดยจะนำเอาข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกมาเปรียบเทียบกับกันอย่างรอบคอบ และควรวิเคราะห์ทางเลือกในสองแนวทาง คือ ทางเลือกนั้นสามารถนำมาใช้จะเกิดผลต่อเนื่องอะไรตามมา เพราะทางเลือกบางทางเลือกที่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดขององค์การก็อาจทำให้เกิดผลต่อเนื่องที่ไม่พึงประสงค์ตามมา เช่น ทางเลือกหนึ่ง ของการเพิ่มผลผลิตได้แก่การลงทุนติดตั้งระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะช่วยให้แก้ปัญหาได้ แต่อาจมีปัญหากับการลดลงของขวัญกำลังใจของพนักงานในระยะต่อมา เป็นต้น

๔. การทำการตัดสินใจ (Make the Decision) เมื่อผู้บริหารได้ทำการ วิเคราะห์และประเมินทางเลือกต่างๆ แล้ว ผู้บริหารควรเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของแต่ละทางเลือกอีกครั้งหนึ่ง เพื่อพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเดียว ทางเลือกที่ดีที่สุดควรมีผลเสียต่อเนื่องในภายหลังน้อย

^๔สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: เอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

ที่สุดและให้ผลประโยชน์มากที่สุด แต่บางครั้งผู้บริหารอาจตัดสินใจเลือกทางเลือกแบบประนีประนอม โดยพิจารณาองค์ประกอบที่ดีที่สุดของแต่ละทางเลือกนำทามผสมผสานกัน

๕. การปฏิบัติตามการตัดสินใจ (Implement the Decision) เมื่อผู้บริหารได้ทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว ก็ควรมีการนำผลการตัดสินใจนั้นไปปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรกำหนดโปรแกรมของการตัดสินใจ โดยระบุถึงตารางเวลาการดำเนินงานงบประมาณและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ ควรมีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน และจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารที่จะช่วยให้การตัดสินใจเป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้ผู้บริหารควรกำหนดระเบียบวิธี กฎ และนโยบาย ซึ่งมีส่วนสนับสนุนให้ดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๖. การประเมินผลและการป้อนกลับ (Evaluate the Results and Provide Feedback) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการตัดสินใจ ได้แก่ การสร้างระบบการควบคุมและการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยให้ผู้บริหารแก้ปัญหาหรือทำการตัดสินใจใหม่ได้โดยได้ผลลัพธ์การปฏิบัติที่ดีที่สุด^{๑๐}

สรุปได้ว่า การพัฒนาองค์กรประกอบสำคัญตามลำดับ คือ ระบุปัญหา วิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมาย สร้างระบบทำงาน และการทำงาน และจัดทรัพยากรเข้าไปใช้ในระบบทำงาน กล่าวได้ว่า การพัฒนาเกิดจากการวางแผนที่ดี การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสิ่งที่จำเป็นประการแรกคือการกำหนดปัญหาและกำหนดทิศทางของความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามการพัฒนาสิ่งใด ๆ ย่อมอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของธรรมชาติ และมีมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนา

๒.๑.๓ การพัฒนาที่ยั่งยืน

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” จากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ จึงได้ประมวลสาระสำคัญไว้ ดังนี้

คำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน มาจากคำศัพท์ว่า “Sustainable” ที่แปลว่า ความยั่งยืน เป็นคำที่มาจากภาษาลาติน คือ “Sus-Tenere” ซึ่งหมายถึงการส่งเสริมหรือสนับสนุน (Uphold) การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) จึงเป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการของประชาชนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความต้องการของตนเอง^{๑๑}

^{๑๐} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๐-๑๐๓.

^{๑๑} World Commission on Environment and Development, **Our Common Future**, (New Your Oxford University: Great Britain R. Clay Ltd., 1987), p. 43.

การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธ คือ การพัฒนามนุษย์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ด้าย การพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้านให้เป็นการพัฒนาเต็มทั้งคนก่อนจึงจะเป็นการพัฒนาที่ ได้ผล คือ ระบบแห่งไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา^{๑๒}

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่ยั่งยืนและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เกิดจากการพัฒนาแบบแยก ส่วน เช่น การพัฒนาแต่เศรษฐกิจแยกส่วนจากสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้สังคมและสิ่งแวดล้อมเกิด วิกฤตตามมา ก็ส่งผลกลับไปยังเศรษฐกิจ เพราะทุกอย่างเชื่อมโยงกัน นั่นคือ เศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อมต้องบูรณาการเข้ามาสู่วัตถุประสงค์เดียวกัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับ คน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม^{๑๓} การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงต้องเป็นการพัฒนาที่

๑. เป็นการพัฒนาที่ดำเนินไป โดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมและสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต

๒. เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็นองค์รวม มองว่าการจะทำสิ่งใดต้องคำนึงถึง ผลกระทบจะเกิดกับสิ่งอื่น ๆ ดังนั้น การพัฒนาแนวนี้ จึงยึดหลักความรอบคอบ และค่อยเป็นค่อยไป

๓. การพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ได้ระบุว่าต้องปฏิเธรบบเทคโนโลยี เพียงแต่ต้องคำนึงถึงว่า เทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นเป็นไปในทางสร้างสรรค์หรือทำลาย^{๑๔}

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า คือ มีทุน ทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยกัน การดูแลจากผู้นำเครือข่าย การมีฐาน ทรัพยากรของตนเอง ผ่านปัจจัยกระบวนการที่ประกอบด้วยการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) และการจัดการทรัพยากร (Resource Management)^{๑๕}

สรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดจากการบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างขีดจำกัดของคน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมาแยกส่วนกัน เป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ ส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนในอนาคต วิ่งตามกระบวนการนี้ จึงอาศัยทุนทางสังคม วัฒนธรรม และ ทรัพยากรเป็นปัจจัยนำเข้า ผ่านกระบวนการทางการจัดการ โดยอาศัยเทคนิคการจัดการเชิง

^{๑๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓๘.

^{๑๓} สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, (ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๑๔.

^{๑๔} โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย, รายงานการศึกษานับสมบูรณ, หน้า ๑๗.

^{๑๕} สมบูรณ์ ขาวชายโงะ และธวัชชัย กุณวงศ์, “คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน”, ใน วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๕๕): ๕.

ยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ และการจัดการทรัพยากร จึงจะเกิดผลผลิตที่ยั่งยืนได้ แต่มุมมองของ พระพุทธศาสนานั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดจากการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา คือ กระบวนการศีล สมาธิ และปัญญา โดยครบองค์ประกอบ เท่านั้น

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างวัด

จากการศึกษาค้นคว้า “แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างวัด” จากเอกสารวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยจึง ได้ประมวลสาระสำคัญไว้ ดังนี้

๒.๒.๑ การขออนุญาตสร้างวัด

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า “การขออนุญาตสร้างวัด” จากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ จึงได้ ประมวล สาระสำคัญไว้ ดังนี้

การสร้างวัดในพระพุทธศาสนา ตามมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติว่า “วัดมีสอง อย่าง (๑) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา (๒) สำนักสงฆ์” และมาตรา ๓๒ บัญญัติว่า “การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัด และการขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้ เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” ดังนั้น การจะสร้างวัดขึ้นในพระพุทธศาสนาให้ ถูกต้องเป็นวัดโดยสมบูรณ์ มีเขตวิสุงคามสีมาที่ได้รับพระราชทานเพื่อพระสงฆ์กระทำสังฆกรรมได้ตาม พระธรรมวินัย จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการที่กำหนดใน กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ หมวด ๑ การสร้างวัด หมวด ๒ การตั้งวัด และหมวด ๖ การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา

๑. หลักเกณฑ์การขออนุญาตสร้างวัด

๑.๑ ต้องมีที่ดินที่จะใช้สร้างวัดซึ่งต้องติดต่อเป็นผืนเดียวกัน เนื้อที่ไม่น้อยกว่า ๖ ไร่ (ไม่มีข้อยกเว้น) โดยเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินตามกฎหมายทำหนังสือสัญญาตกลงยกที่ดินให้สร้างวัด ไว้ กับนายอำเภอ และเจ้าพนักงานที่ดินอำเภอ แสดงความประสงค์จะยกที่ดินให้เพื่อใช้สร้างวัด

กรณีที่ดินที่จะให้สร้างวัดเป็นที่ดินของทางราชการ ต้องผ่านขั้นตอนการขอใช้ที่ดินจนถึง ส่วนราชการผู้ดูแลรักษาที่ดินนั้น ออกหนังสืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อสร้างวัดก่อน แล้วจึง จะใช้ หนังสืออนุญาตให้ใช้ที่ดินดังกล่าวแทนเอกสารแสดงสิทธิในที่ดิน ประกอบเรื่องเสนอขออนุญาต สร้างวัด ตั้งวัด ได้โดยอนุโลม

๑.๒ ต้องเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเป็นที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสงฆ์

๑.๓ ตั้งอยู่ห่างจากวัดอื่นไม่น้อยกว่า ๒ กิโลเมตร เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น

๑.๔ มีประชาชนที่จะได้รับประโยชน์และให้การสนับสนุนเมื่อได้ตั้งเป็นวัดแล้วในรัศมี ๒ กิโลเมตร เฉลี่ยวัดละไม่น้อยกว่า ๑.๐๐๐ คน เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็น

๑.๕ เจ้าคณะอำเภอ นายอำเภอ เจ้าคณะอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัด พิจารณาเห็นสมควรให้สร้างวัด

๒. เอกสารหลักฐานประกอบการขออนุญาตสร้างวัด

๒.๑ คำขออนุญาตสร้างวัด

๒.๒ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านของผู้ขออนุญาต

๒.๓ กรณียกสร้างวัดในที่ดินของเอกชน ต้องแนบเอกสารหลักฐาน ดังนี้

- สำเนาเอกสารแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดินที่จะยกให้สร้างวัด
- หนังสือสัญญาตกลงยกที่ดินให้สร้างวัด

- สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านของผู้ยกที่ดินให้สร้างวัด กรณีผู้ยกที่ดินให้สร้างวัดมีคู่สมรส ต้องแนบหนังสือยินยอมพร้อมด้วยสำเนาทะเบียนสมรส สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านของคู่สมรส กรณีหม้ายเนื่องจากหย่า ต้องแนบหนังสือสำคัญการหย่ากรณีคู่สมรสเสียชีวิตต้องแนบสำเนาทะเบียนสมรส และใบมรณะบัตรของคู่สมรส

๒.๔ กรณียกสร้างวัดในที่ดินของทางราชการ ต้องแนบหนังสืออนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อสร้างวัด และเอกสารประกอบที่ส่วนราชการผู้ดูแลรักษาที่ดินนั้นออกให้

๒.๕ แผนที่ตั้งวัด

๒.๖ แผนผังอาคารสิ่งปลูกสร้าง

๓. ขั้นตอนดำเนินการขออนุญาตสร้างวัด

๓.๑ ผู้ขออนุญาตสร้างวัดยื่นคำขออนุญาตสร้างวัด (ศถ.๑) ต่อนายอำเภอท้องที่ที่จะสร้างวัด ตามแบบที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารหลักฐานประกอบเรื่อง

๓.๒ นายอำเภอนำปรึกษาเจ้าคณะอำเภอ แล้วเสนอเรื่องและความเห็นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด

๓.๓ ผู้ว่าราชการจังหวัดนำปรึกษาเจ้าคณะจังหวัด แล้วเสนอเรื่องและความเห็นไปยังสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๓.๔ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาเห็นสมควรให้สร้างวัดได้ ให้รายงานนายกรัฐมนตรี (รองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้กำกับดูแล) เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบก่อนนำเสนอมหาเถรสมาคม

๓.๕ เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นชอบแล้ว ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติออกหนังสืออนุญาต ให้สร้างวัด^{๑๖}

สรุปได้ว่า การจะสร้างวัดขึ้นในพระพุทธศาสนาให้ถูกต้องเป็นวัดโดยสมบูรณ์ มีเขตวิสุงคามสีมาที่ได้รับพระราชทานเพื่อพระสงฆ์กระทำการสังฆกรรมได้ตามพระธรรมวินัย จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ หมวด ๑ การสร้างวัด หมวด ๒ การตั้งวัด และหมวด ๖ การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา

๒.๒.๒ สัปปายะธรรม

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า “สัปปายะธรรม” จากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ จึงได้ประมวลสาระสำคัญไว้ ดังนี้

ธรรมชาติเป็นที่สัปปายะในการปฏิบัติธรรมชาตีกายนอก ที่จะต้องเลือกเฟ้นในที่นี้เรียกว่า “สัปปายะธรรม” แปลว่า สิ่งที่เป็นที่สบายสำหรับบุคคลปฏิบัติ ท่านจำแนกไว้ ๗ คือ

๑. อาวาสสัปปายะ ที่อยู่สบาย
๒. โคจรสัปปายะ ที่หาอาหารสบาย
๓. กถาสัปปายะ ถ้อยคำสบาย
๔. บุคคลสัปปายะ บุคคลสบาย
๕. อาหารสัปปายะ อาหารสบาย
๖. อุตุสัปปายะ ฤดูสบาย
๗. อิริยาบถสัปปายะ อิริยาบถสบาย^{๑๗}

แต่ละอย่าง ๆ มีทางวินิจฉัย เกี่ยวกับการเลือก ดังต่อไปนี้^{๑๘}

๑. อาวาสสัปปายะ หมายถึง ที่อยู่สบาย ท่านยังแนะนำให้เลือกที่อยู่ประกอบไปด้วยลักษณะเหล่านี้คือ ไม่ใหญ่เกินไป เพราะทำให้มีการดูแลรักษามากเป็นต้น ไม่ใหม่เกินไป เพราะมีเรื่องที่จะต้องทำมาก, ไม่คร่ำคร่าเกินไปเพราะมีอันตรายจากตัววัตถุตัวเอง หรือจากสัตว์เลื้อยคลานต่างๆ ไม่อยู่ใกล้ทางเดิน เพราะจะถูกรบกวนด้วยบุคคลและเสียงของบุคคลเดิน ไม่อยู่ใกล้บ่อน้ำสาธารณะ

^{๑๖}ว่าที่ ร.ต.หญิง สิริภัทร อวอร่วมรัมย์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการ, การขออนุญาตสร้างวัด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.onab.go.th/service/qq/การขออนุญาตสร้างวัด/> [๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^{๑๗}คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, วิสุทธิมรรคแปลภาค ๑ ตอน ๑ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๗๑-๗๕.

^{๑๘}อ้างแล้ว.

เพราะจะถูกรบกวนจากบุคคล หรือจากการดักน้ำของบุคคลโดยเฉพาะเพศตรงกันข้าม ไม่อยู่ในที่ที่มีใบไม้ หรือผักหญ้า เป็นต้น ที่ใช้เป็นอาหารได้ เพราะจะถูกรบกวนจากคนหาผัก โดยเฉพาะที่เป็นเพศตรงกันข้าม ไม่อยู่ในที่ที่มีดอกไม้หรือผลไม้ เป็นต้น ที่ใช้ประโยชน์ได้ เพราะจะถูกรบกวนจากสัตว์บุคคลที่เนื่องจากดอกไม้ หรือผลไม้, ไม่อยู่ในที่ที่มีคนมุ่งหมายจะได้ เพราะก่อให้เกิดศัตรูแล้วได้รับความรบกวนจากศัตรูนั้น, ไม่อยู่ในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่บูชาของประชาชน เพราะจะทำให้รำคาญ ไม่อยู่ใกล้ตัวเมือง เพราะตัวเมืองย่อมเป็นทางมาแห่งการรบกวนทุกประการ ไม่อยู่ใกล้แหล่งหาฟืน หรือที่ทำนา เป็นต้น เพราะเป็นการยากที่จะไม่ถูกรบกวนด้วยเสียง หรือจากบุคคลโดยตรง ไม่อยู่ใกล้สิ่งหรือบุคคล ที่เป็นวิสภาค แปลว่าเข้ากันไม่ได้ เช่นคนโกรธกัน หรือเพศตรงกันข้าม เป็นต้น ไม่อยู่ใกล้ทำน้ำ เพราะเป็นที่ไปมาไม่หยุด ไม่อยู่บ้านนอกปลายแดนเกินไป เพราะคนเหล่านั้นไม่ศรัทธาที่จะสนับสนุน ไม่เข้าใจแล้วยังทำตนเป็นปฏิปักษ์อีกด้วย, ไม่อยู่ที่พรมแดนของประเทศเพราะเป็นถิ่น ที่ต้องระวังอย่างกวดขันของเจ้าหน้าที่ผู้รักษา และมีทางที่จะกระทบกระเทือนไม่เมื่อเกิดปัญหาพรมแดนหรือชายแดนขึ้น, ไม่อยู่ในที่ไม่มีสัปปายะ ๗ ประการข้างต้นดังกล่าวแล้วและไม่อยู่ในที่ที่ไม่อาจจะติดต่อกับภิกษุสามเณร เช่นอาจารย์ผู้สอนก็มีภิกษุสามเณร ทั้งหมดนี้เป็นตัวอย่างของที่ควรอยู่หรือไม่ควรอยู่ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์สำหรับวินิจฉัยในปัญหาอันเกี่ยวกับสถานที่บำเพ็ญสมณธรรมโดยตรง เมื่อได้สถานที่ที่ปราศจากโทษเหล่านั้นแล้วเรียกว่า มีอาวาสสัปปายะ ซึ่งอาจจะหมายถึงสถานที่ทั้งหมู่บ้าน ทั้งป่าหรือทั้งวัดหรือส่วนแห่งวัด หรือแม้แต่เพียงกุฏิ กระต๊อบ กระต่อม หรือถ้ำ หรือโคนไม้หรือหุบเหว ที่อยู่เป็นส่วนตัวโดยเฉพาะจริงๆ ก็ตาม รวมความแล้วก็คือไม่มีอะไรรบกวนและสะดวกสำหรับการปฏิบัติก็มีภิกษุสามเณร

๒. โคจรสัปปายะ หมายถึง ที่แสวงหาอาหารสบายโดยตรง และหมายถึงที่แสวงหาสิ่งที่ต้องการอื่น ๆ โดยอ้อม ตลอดถึงการคมนาคม ที่จำเป็นต้องใช้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะเกี่ยวกับโคจรสบายนี้ มีหลักสำคัญอยู่ว่า พอที่จะแสวงหาอาหารได้โดยไม่ยาก หรือยากเกินไป และในที่นั้นๆ ไม่มีวิสภาคารมณ์ โดยเฉพาะก็คือสิ่งที่เข้าศึกแก่จิตใจ ทำจิตใจให้ตกไปฝ่ายต่ำหรือยอนระลึกลงถึงความหลัง ซึ่งทำให้อยากกลับไปสู่เพศต่ำ ดังนี้เป็นตัวอย่าง ท่านได้อุปมาไว้ว่า เหมือนกับโคต้องได้ทุ่งหญ้าที่ดี ไม่มีโจร ไม่มีเสือ ไม่มีโรค หรืออุปัทวอื่น ๆ ถ้าที่โคจรไม่ดี ก็ได้รับอันตรายถึงตาย ซึ่งเป็นโศกนาฏกรรมของการศึก

๓. กถาสัปปายะ คำพูดสบาย หมายถึง การได้ยินได้ฟังสิ่งที่เป็นประโยชน์ ขจัดข้อสงสัยต่าง ๆ ได้สนับสนุนแก่การปฏิบัติ มีความไพเราะงดงามและถูกแก่จริตนิสัยของบุคคลนั้นโดยเฉพาะ แม้แต่เสียงสัตว์บางอย่าง สบายก็มี ไม่สบายก็มี ไม่ต้องกล่าวถึงเสียงของมนุษย์เลย ฉะนั้น เสียงที่อีกทีก็กรีกโครมหรือสิ่งยั่วชวนต่างๆ ที่ดังมาจากกระยะไกลนั้น ก็ถูกจัดไว้ในฐานะเป็นอสัปปายะในทำนองตรงกันข้าม ถ้าหากว่าผู้ปฏิบัติได้ฟังถ้อยคำที่ชักจูงจิตใจหรือประเล้าประโลมใจให้อาจหาญร่าเริง และมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นในหน้าที่ของตัวแล้ว จัดว่าเป็นสัปปายะ ในข้อนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ถ้อยคำของภิกษุสามเณรที่ปราณีและอยู่กันเอง

๔. บุคคลสัปปายะ หมายถึงบุคคลที่แวดล้อมอยู่ ในฐานะเป็นอาจารย์หรือภิกษุสามเณรที่ดี เพื่อนร่วมการปฏิบัติด้วยกันก็ดี และผู้สนับสนุนเช่นทายาททายิกาก็ดี ล้วนแต่เป็นสภาค (ตรงกันข้ามกับวิสภาค) คือเข้ากันได้กับบุคคลผู้ปฏิบัตินั้นอย่างถูกฝักถูกตัว อาจารย์อยู่ในฐานะช่วยดึงขึ้นไป เพื่อ

สหรรมิกอยู่ในฐานแวดล้อมให้ปลอดภัย และเป็นเพื่อนเดินทาง ผู้สนับสนุนอยู่ในฐานะที่ช่วยผลักดันให้ก้าวไปเร็วหรือสะดวก เหล่านี้ คือใจความสำคัญของบุคคลสัปปายะ

๕. อาหารสัปปายะ หมายถึง อาหารที่ถูกแก้อริตนิสย ของบุคคลผู้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ในเรื่องของจิต และทั้งยังเป็นอาหารที่สบายแก่ร่างกาย มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะหล่อเลี้ยงร่างกาย และป้องกันโรคเต็มตามความหมายของอาหารที่ดี และเป็นอาหารที่บุคคลนั้น บริโภคด้วยปัจจัยเวชฌพิจารณา และด้วยกิริยาอาการที่สมควรแก่ผู้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่มีอยู่ ส่วนที่จะเป็นอาหารเนื้อ หรืออาหารผัก ผลไม้ แป้งข้าว หรืออะไรอื่นนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตน เฉพาะสถาน หรือเฉพาะกาลเวลา และเหตุผลส่วนตัวอื่นๆ ซึ่งไม่อาจกล่าวไว้เป็นส่วนรวม แต่ถ้าได้มาตรฐานตรงตามที่ร่างกายหรือจิตใจของผู้ปฏิบัติสมณธรรมต้องการจริงๆ แล้วก็นับว่าเป็นอาหารสัปปายะอย่างยิ่ง

๖. อุตสัปปายะ คือ ฤตุสบาย คำว่า ฤตุ หรือฤตุนั้นในที่นี้หมายถึงกาลเวลาที่เหมาะสม คือกาลเวลาที่อำนวยความสะดวกที่ดี คือทิวทัศน์ดี อากาศดี อุณหภูมิดี และอะไรอื่นที่เนื่องกันทุกอย่างดี ซึ่งเราอาจรวมเรียกได้ว่าดินฟ้าอากาศดีนั่นเอง เกี่ยวกับเรื่องนี้ มีทางเลือกเป็น ๒ สถาน คือ ถ้าเป็นการปฏิบัติธรรมชั่วคราว หรือเป็นการกำหนดจะต้องลงมือริเริ่ม จะตั้งต้นลงมือแรกเริ่มก็ดี ท่านให้เลือกรฤตุที่เหมาะสมที่สุดเท่าที่จะเลือกได้ และเป็นโอกาส ที่จะเลือกเวลาหรือสถานที่ได้ตรงตามความมุ่งหมายยิ่งขึ้น ถ้าเป็นการปฏิบัติธรรมอยู่ตลอดเวลาแล้ว ก็มีทางเลือกได้น้อยลงแต่ก็ยังมีความที่จะเลือกได้ว่า จะทำกัมมัฏฐานข้อไหนตอนไหน หรือระยะไหนให้เคร่งครัดเป็นพิเศษในเวลาไหน ในฤตุนั้นอยู่ตนเอง รวมทั้งอาจจะโยกย้ายสถานที่หรือประเทศ ให้ได้รับดินฟ้าอากาศ ที่รวมกันเรียกว่า ฤตุนั้นตรงตามความประสงค์ด้วย เช่นฤตุร้อนจะควรอยู่ที่ไหน ฤตุนานจะควรอยู่ที่ไหน ฤตุฝนจะควรอยู่ที่ไหน หรือถ้าเคลื่อนย้ายไม่ได้ เราจะดัดแปลงสถานที่นั้นอย่างไรเพื่อให้ได้รับผลอย่างเดียวกันทั้งหมดนี้ล้วนแต่รวมเรียกว่า อุตสัปปายะ

๗. อิริยาปถสัปปายะ คือ ทำนั้ง นอน ยืน เดิน ในลักษณะใดเป็นที่สบายแก่ผู้ใด ควรใช้อิริยาปถไหนให้มาก สำหรับเขา ถึงรู้ได้ด้วยการทดลองสังเกตดูด้วยตนเอง โดยถือหลักว่าในอิริยาปถใด จิตเป็นสมาธิได้ง่าย และตั้งมั่นอยู่ได้นานแล้ว ให้ถือว่า นั่นเป็นอิริยาปถสัปปายะแก่ผู้นั้นเพื่อทำให้มากเป็นพิเศษ แล้วจึงทำให้เป็นที่ทำได้ทั่วไป แก่อิริยาปถที่เหลือต่อภายหลัง

สรุปได้ว่า สัปปายะทั้ง ๗ ประการนี้ หมายถึง ความเหมาะสม ของสิ่งที่สัมพันธ์กับตนอย่างใกล้ชิด หรือไม่มีทางจะหลีกเลี่ยงได้ คือ ที่อยู่ ที่เที่ยว เสียงได้ยิน คนเกี่ยวข้องด้วย ปัจจัยที่เลี้ยงชีวิต และดินฟ้าอากาศที่หม่มหม่ม ถ้าเลือกให้เหมาะสมที่สุดเพียงไรผู้นั้นจะมีจิตใจเข้มแข็งผ่องใสไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยในการบำเพ็ญสมณธรรมของตน ท่านจึงจัดไว้ในฐานะเป็นสิ่งที่ต้องการศึกษาและระมัดระวังเท่าที่จะทำได้

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับสาธารณูปการ

จากการศึกษาค้นคว้า “แนวคิดเกี่ยวกับสาธารณูปการ” จากเอกสารวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัย จึงได้ประมวลสาระสำคัญไว้ ดังนี้

สาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ทางศาสนา สำหรับสาธารณูปการที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลางและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง

๑. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน

๒. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุจำพรรษา และยกวัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวง

๓. กิจการของวัดอื่น ๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร

๔. การศาสนสมบัติของวัด^{๑๙}

ความมุ่งหมายของสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาวัดและส่งเสริมสร้างวัดให้เป็นที่น่าพอใจประโยชน์แก่ประชาชนหรือสังคมผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นให้วัฒนาสถาพรสืบไป การบริหารกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนา ในด้านสาธารณูปการของวัดในปัจจุบัน แบ่งได้ ๓ เรื่อง คือ การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ การพัฒนาวัด และการดูแลรักษาจัดการ ศาสนสมบัติของวัด โดยที่การบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาสหรือวัดตามพระธรรมวินัยควรให้เกิดความสุข (สัปบายะ) ๔ อย่าง คือ

๑. อาวาสสัปบายะ ที่อยู่เป็นที่สบาย คือ ทำให้วัดเป็นอารามเป็นที่ร่มรื่นนรมย์ เป็นรมณีสถานเจริญตาสบายใจแก่ผู้พบเห็น เป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ

๒. อาหารสัปบายะ อาหารเป็นที่สบายตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหารการจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร

๓. บุคคลสัปบายะ บุคคลเป็นที่สบายบางแห่งไม่คำนึงถึงเรื่องบุคคลภายในวัด หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัดแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และเด็กวัดวัดใดดี หรือไม่ดี ดูได้จากบุคคล ๔ ประเภทนี้ สาธารณูปการจึงควรคำนึงถึงบุคคล ๔ ประเภทนี้ โดยการจัดที่อยู่อาศัยของบุคคลแต่ละประเภทให้เหมาะสมตามสถานภาพของแต่ละบุคคลไม่ให้ปนกัน

๔. ธรรมสัปบายะ ธรรมเป็นที่สบายจุดมุ่งหมาย คือเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม

^{๑๙} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๔-๕๕.

การจัดการสาธารณูปการ หมายถึง การลงมือปฏิบัติงานสาธารณูปการ ซึ่งมีวิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะของงาน การก่อสร้างและ การบูรณปฏิสังขรณ์ ได้แก่ การก่อสร้างศาสนวัตถุขึ้นใหม่ การซ่อมแซมของเก่า และการปรับปรุงตกแต่งศาสนวัตถุและศาสนสถานที่มีอยู่เดิมหรือที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การควบคุมดูแลวัดนั้น เจ้าคณะจะเพิกเฉยมิได้ ถ้าเพิกเฉยจะเป็นการละเว้นการปฏิบัติสอดส่อง ดูแล ชี้แจง แนะนำให้การสาธารณูปการของเจ้าอาวาส ดังนี้

๑. ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา
๒. ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน
๓. ควบคุมให้แต่ละวัดที่สร้างถาวรวัตถุ ให้เป็นทรงไทยหรือให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ
๔. การควบคุมการเงินและบัญชี รายรับ-รายจ่าย ของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี
๕. ควบคุมดูแลเอกสารต่างๆ ของเจ้าอาวาส เช่น รายงานขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา ให้เป็นไปโดยถูกต้อง
๖. ควบคุมการจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง^{๒๐}

นโยบายการบริหารงานด้านสาธารณูปการในการอบรมพัฒนาศาสนิกชนภาค ๒ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๖ ตอนหนึ่งว่า “พระสังฆาธิการทุกรูปต้องมองเห็นความสำคัญการจัดทำแผนแม่บทการก่อสร้าง และรู้จักวิธีการบริหารงานสาธารณูปการ เป็นอย่างดี มีเทคนิคและวิธีการขอคำปรึกษากับหน่วยงานราชการ ที่รับผิดชอบขั้นตอนการดำเนินการก่อสร้าง การบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่ดี และต้องรู้จักวิธีการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและพัฒนาวัดให้สง่างามขึ้น เป็นศูนย์กลางพัฒนาของชุมชน โดยกำหนดยึดหลักการบริหารบูรณปฏิสังขรณ์ การรักษาดูแลทะนุบำรุงศาสนวัตถุ และการจัดทำวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ถึงกระนั้นก็ตามพระสงฆ์จะมีเพียงหน้าที่ในการทำนุบำรุงรักษาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ต้องมีภาระอนุรักษศาสนสถาน คือดูแลรักษาศาสนสถานให้มั่นคงถาวรและ เป็นการอนุสรณ์สถานแก่อนุชนรุ่นหลังได้”^{๒๑}

กิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาในด้านสาธารณูปการของวัดแบ่งได้ ๓ เรื่อง คือ

๑. การบูรณะและพัฒนาวัด
๒. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ
๓. การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด

^{๒๐} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๕๖-๕๗.

^{๒๑} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต), “พระสังฆาธิการที่พึงประสงค์”, เอกสารโครงการอบรมบุคลากรคณะสงฆ์ ภาค ๒ รุ่นที่ ๒, ๒๕๔๖, (อัสสัมชัญ).

นอกจากนั้นยังได้กล่าวอีกว่า การบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาสหรือวัดตามพระธรรมวินัยควรก่อให้เกิดความสงบสุข^{๒๒}

การสาธารณูปการ คือ กระบวนการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เน้นกิจกรรมการพัฒนาภายในวัดเป็นงานหลัก ถึงงานอื่นเป็นงานรองภายใต้หลักการ ๒ ประการ คือ

๑. ดูแลรักษาของเก่าไว้ให้ได้
๒. สร้างสรรค์พัฒนาของใหม่ให้งอกเงย โดยเลือกใช้วิธีการ ๓ วิธี
 - ๒.๑ แนวแน่แก้ไขในสิ่งผิด
 - ๒.๒ เต็มใจสนับสนุนในสิ่งถูกให้ดียิ่งขึ้น
 - ๒.๓ ตั้งใจสร้างพัฒนาในสิ่งที่ยังไม่มีให้มีขึ้น^{๒๓}

บทบาทสาธารณูปการ ไว้ว่า การพัฒนาสาธารณูปการน่าจะแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ (๑) พัฒนาวัด (๒) พัฒนาคนในวัด (๓) พัฒนาชุมชน และเมื่อกล่าวโดยสรุปความมุ่งหมายของสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษาและส่งเสริมวัดให้เป็นที่อำนวยการประโยชน์แก่ประชาชนหรือแก่สังคมผู้เป็นเจ้าของวัดให้วัฒนาถาวรสืบไป ในปัจจุบันกิจการคณะสงฆ์และการพัฒนาพระศาสนาตามสาธารณูปการของวัดแบ่งได้เป็น ๓ เรื่องดังนี้

๑. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์
 ๒. การพัฒนาวัด
 ๓. การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด
- อนึ่ง งานด้านสาธารณูปการทั้ง ๓ ประเภท เมื่อแยกเป็นข้อย่อยแล้ว จะได้ดังนี้
๑. ขออนุญาตรื้อถอนและก่อสร้างศาสนวัตถุใหม่
 ๒. ขอสร้างวัด ตั้งวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง
 ๓. ขอยกวัดร้างเป็นวัดที่มีภิกษุจำพรรษา
 ๔. ขอยกวัดเป็นพระอารามหลวง
 ๕. ขอยุบวัด รวมวัด
 ๖. วัดประสงฆ์อัคริภิกษุ และวินาศภิกษุ

^{๒๒} พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ), การจัดการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ของวัด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๙.

^{๒๓} พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี), พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระพุทธศาสนาและสังคม, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒๘-๑๒๙.

๗. การประชุมตรวจการคณะสงฆ์
๘. การขอใช้ที่ดินทางราชการเพื่อสร้างวัด
๙. ขอพระราชทานวิสุงคามสีมา
๑๐. งานของงบประมาณอุดหนุนการบูรณะวัด^{๒๔}

สาธารณูปการไว้ว่า “การสาธารณูปการ” เป็นคำนามหมายถึง “การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์” สำหรับสาธารณูปการ ที่จัดเป็นระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางเรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้น หมายถึง

๑. การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน
๒. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุจำพรรษา และยกวัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวง
๓. กิจการของวัดอื่นๆ เช่น การจัดงานวัด การเรียไร
๔. การศาสนสมบัติของวัด^{๒๕}

สาธารณูปการว่าหมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของเจ้าอาวาสด้านอื่นๆ การพัฒนาเหล่านี้ได้แก่ การดูแลบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น อุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกัน มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาส หรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ^{๒๖}

แนวทางในการจัดการด้านสาธารณูปการ วัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัด บริเวณวัดมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ไม้เกี่ยวกับพุทธประวัติทำให้วัดเป็นแหล่งศึกษา สถานที่รื่นรมย์ ลานวัดสะอาด ปราศจากขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล มีถังรองรับขยะมีถนนทางเดินเท้าภายในวัด วัดควรมีประตูเปิดปิดตามวันเวลา เพื่อความปลอดภัยในทรัพย์สินของวัดมีป้ายแสดงสิ่งสำคัญๆ เพื่อดึงดูดความศรัทธาของประชาชนตามสมควร การทาสีเสนาสนะก็ดี แผ่นป้ายก็ดี ให้ใช้สีเรียบๆ ไม่ฉูดฉาด การปลูกสร้างเสนาสนะภายในวัด ให้รักษาไว้ซึ่งศิลปกรรมของไทย มีการจัดระบบน้ำดื่มน้ำใช้

^{๒๔} พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ), พุทธศาสตร์บริหารศรัทธา รวมในผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๕๙), หน้า ๒๗๔.

^{๒๕} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๓๕.

^{๒๖} กรมการศาสนา, คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๗.

ไฟฟ้าที่ อยู่อาศัย มีระบบกำจัดสิ่งปฏิกูล ห้องน้ำ ห้องส้วม จัดสวัสดิการให้ภิกษุสามเณรได้รับความ ผาสุกในการบำเพ็ญสมณธรรม^{๒๗}

แนวทางในการพัฒนาวัดด้านสาธารณูปการในส่วนที่ส่งเสริมคุณค่าสิ่งแวดล้อม และ ศิลปกรรม ดังนี้

๑. วัดจะต้องมีความรู้ในการต่อเติมอาคาร จะต้องคำนึงถึงรูปแบบที่สอดคล้องกับอาคาร เดิม เพื่อเป็นการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อม

๒. อาคารที่เป็นองค์ประกอบของวัด เช่น ศาลาทำน้ำ ราน้ำ ห้องส้วม ควรอยู่ห่างจาก อาคารสำคัญ และต้องมีสภาพเรียบง่าย กลมกลืน ส่งเสริมซึ่งกันและกันกับตัววัด

๓. บริเวณที่เป็นเขตพุทธาวาส ไม่สมควรจะสร้างสิ่งก่อสร้างใด ๆ เพิ่มเติม

๔. บริเวณที่เป็นลานธรรมต้องกำหนดขอบเขตให้เป็นสัดส่วน

๕. บริเวณที่เป็นเขตสังฆาวาส อันเป็นที่ตั้งกุฏิสงฆ์ การก่อสร้าง สิ่งก่อสร้างใหม่ต้องให้คง รูปลักษณะเดิม เพื่อไม่ให้เกิดการทำลายรูปแบบ

๖. กรณีเป็นวัดที่มีความสำคัญ หากมีการสร้างร้านค้า ต้องไม่อยู่ในที่บังสายตาเมื่อมองไป ยังตัวอาคารหลัก

๗. พื้นที่ลานวัดจะต้องส่งเสริมให้พื้นที่วัด มีบรรยากาศที่เหมาะสม

๘. หลีกเลี่ยงการติดป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ ไม่ว่าด้านกำแพงวัดหรือในบริเวณวัด

๙. ต้นไม้ที่จะปลูกควรเป็นต้นไม้ประจำท้องถิ่น และเป็นต้นไม้ที่นิยมปลูกกันในวัดควร ดูแลรักษาไม่ให้เสื่อมโทรม

๑๐. รักษาความสะอาด จัดที่ทิ้งขยะที่มีสีสนกลมกลืนมีรูปทรงไม่สะดุดตา และมีความ แข็งแรงรักษาง่าย

๑๑. วัดควรจัดให้มีการสอดส่องดูแลพื้นที่ใกล้เคียงบริเวณวัด ว่าจะดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่ ขัดแย้งกับสภาพวัด ควรจะหาทางคัดค้านกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม

๑๒. วัดจะต้องให้ความรู้ความเข้าใจ เพื่อสร้างความตระหนักให้แก่ผู้มาเยือนให้เห็น ความสำคัญในฐานะวัดเป็นแหล่งศิลปกรรม

๑๓. วัดควรมีแนวทางในการลด เลิก การแข่งขันสร้างศาสนวัตถุ

๑๔. วัดควรดำเนินทางสายกลาง เพื่อสอดคล้องกับพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

^{๒๗} กรมการศาสนา, วัดพัฒนา ๔๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓.

๑๕. วัดที่มีโบราณสถานขึ้นทะเบียนไว้ การดำเนินการด้านต่าง ๆ ต้องประสานกับกรมศิลปากร^{๒๘}

การสาธารณูปการและการพัฒนาวัดมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันดังนี้คือ การพัฒนาวัดหมายถึง การปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของวัดจนกระทั่งมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน และเป็นศูนย์กลางของชุมชนโดยดำเนินงานตามแนวทางการพัฒนาวัดดังนี้

๑. พัฒนาวัดให้เกิดความรู้สึกแก่ชุมชนในท้องถิ่นนั้นว่าวัดเป็นของตน มีความรู้สึกหวงแหนและช่วยกันดูแลรักษา

๒. สร้างสภาพวัดให้มีความหมาย ๕ ประการ คือ

- เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุสามเณร
- เป็นที่บวชเรียนศึกษาปฏิบัติธรรม
- เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลของชาวบ้าน
- เป็นที่ที่ชาวบ้านได้เข้ามาหาความสงบทางกายทางใจ
- เป็นศูนย์กลางสำหรับทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกันของชาวบ้าน

๓. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น วัดต้องสะอาดร่มรื่น มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชาชน มีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชนที่เข้าวัดเพื่อบำเพ็ญกุศลศึกษาพระธรรมวินัยและหลักพระพุทธศาสนา

๔. สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ระหว่างวัดกับประชาชนในท้องถิ่น ในการติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ การจัดกิจกรรมเพื่อการ “สาธารณูปโภค สาธารณูปการ” ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งควรให้วัดเป็นศูนย์กลาง

๕. ให้เกิดการยอมรับตลอดไปว่าวัดกับชุมชนนั้น ๆ เป็นหน่วยงานเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน^{๒๙}

การสาธารณูปการ หมายถึงการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด กล่าวในแง่ความสำคัญการสาธารณูปการโดยรวม หมายถึง การพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่าง ไม่เฉพาะแต่ศาสนสถานเท่านั้น หากรวมไปถึงการทำวัดให้สะอาดร่มรื่น สะดวก สบาย การทำถนนทางเดินในวัด และการตกแต่งวัดให้ดูสวยงามให้สบายตาแก่ผู้พบเห็น นอกจากนี้การสาธารณูปการ

^{๒๘} กองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปกรรม, กรมการศาสนา, การพัฒนาวัดเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑๙.

^{๒๙} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๔), หน้า ๗.

เป็นงานประจำของเจ้าอาวาสอย่างหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ ทั้งนี้เพื่อสร้างสิ่งที่เป็นรักษาสิ่งที่มีอยู่แล้วไว้ และซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ภายในวัด ในการนี้ ให้รวมถึงการดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนา ที่เป็นสมบัติส่วนรวมของสงฆ์ มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ มีพระพุทธานุญาตให้สงฆ์ช่วยกันดูแลรักษา เช่น ให้ตั้งพระภิกษุทำหน้าที่ดูแลรักษาวัสดุสิ่งของของสงฆ์ ซึ่งเรียกว่า “ภณฑาคาริก” โดยเฉพาะศาสนสมบัติ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ

๑. ศาสนสมบัติวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง เป็นหน้าที่ของสงฆ์ในวัดนั้นซึ่งมีเจ้าอาวาส เป็นต้น ช่วยกันดูแลรักษาให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

๒. ศาสนสมบัติกลาง คือ ทรัพย์สินอันมิใช่เป็นศาสนสมบัติวัด แต่เป็นของสงฆ์ส่วนกลาง เช่น ที่ดิน และผลประโยชน์วัดร้าง ทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้สงฆ์ส่วนกลาง ศาสนสมบัติกลางเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงดูแลรักษา ทั้งนี้การจัดการศาสนสมบัติภายในวัดจะต้องยึดหลักให้ถูกต้องตามกฎหมาย พระธรรมวินัย มติมหาเถรสมาคมและจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนโดยทั่วไปหากไม่จำเป็น หลักการดำเนินการสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือ ภารกิจด้านการก่อสร้างการซ่อมแซม การจัดให้มีการบำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียนศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมารุ การจัดการศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี การจัดทำบัญชีเสนาสนะ และศาสนสมบัติของวัด เป็นต้น กรอบการพัฒนาการสาธารณูปการ การดำเนินการปรับปรุงพัฒนาวัดในด้านการสาธารณูปการ มีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

๑. บริเวณวัดภายในบริเวณวัดมีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นเหมาะสม สิ่งเสริมสภาพความเป็นรมณีสถานโดยดำเนินการในสิ่งต่าง ๆ ดังเช่น

๑.๑ ป้ายชื่อวัด ตั้งอยู่ในที่ที่เหมาะสม มีขนาดที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่สง่างาม

๑.๒ แผนผัง ติดตั้งไว้ในที่เปิดเผย เห็นได้ชัดเจน แสดงอาณาเขตและรายละเอียดสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัดชัดเจน

๑.๓ ป้ายเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ ของวัด

๑.๔ ป้ายประวัติวัดโดยย่อ เพื่อแสดงประวัติวัดเผยแพร่แก่บุคคลทั่วไป

๑.๕ ป้ายนิเทศข้อมูลเพื่อแสดงจำนวนสถิติข้อมูลต่าง ๆ ของวัด

๑.๖ ป้ายคติธรรม พุทธภาษิต เพื่อเผยแพร่คติธรรมหรือพุทธภาษิต เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้หรือคติธรรมสอนใจแก่บุคคลที่เข้ามาในวัด

๑.๗ มุมหนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่าน เป็นช่องทางในการเรียนรู้แก่บุคคลทั่วไป

๒. การปรับปรุง พัฒนา ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัด

๒.๑ บริเวณวัดสงบ ร่มรื่น

๒.๒ มีการจัดบริเวณวัด สถานที่ เป็นระเบียบ

๒.๓ มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย

๒.๔ มีบริเวณปลูกดอกไม้ ไม้ประดับ เพื่อความร่มรื่น สวยงาม

๒.๕ มีการจัดพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อน

๓. ความสะอาด/มั่นคงแข็งแรงของอาคารเสนาสนะต่างๆ

๓.๑ ความสะอาด ของอาคารเสนาสนะและภายในบริเวณวัด

๓.๒ ความมั่นคงแข็งแรง ของอาคารเสนาสนะมีความมั่นคงปลอดภัยต่อการพำนักอาศัย ใช้ประโยชน์ หรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

๔ วัดมีสิ่งปลูกสร้าง และอาคารเสนาสนะต่าง ๆ เพียงพอและเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์สภาพสะอาด มั่นคงแข็งแรง

๔.๑ อุโบสถ

๔.๒ กุฏิ

๔.๓ ศาลา

๔.๔ เเมรุ

๔.๕ วิหาร

๔.๖ ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์

๔.๗ ถนนและทางเท้าภายในวัด

๔.๘ เจดีย์

๔.๙ รั้ววัด/กำแพงวัด

๕ การบริหารจัดการและดูแลศาสนสมบัติของวัด โดยวัดดำเนินการให้มีเพื่อให้สามารถบริหารจัดการวัดอย่างเป็นระบบ ได้แก่

๕.๑ การจัดทำบัญชีการเงินของวัด

๕.๒ การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด

๕.๓ การแต่งตั้งไวยาวัจกรของวัด

๕.๔ การแต่งตั้งคณะกรรมการวัด^{๓๐}

^{๓๐} กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๔), หน้า ๙-๑๐ , หน้า ๑๓ - ๑๔.

งานสาธารณูปการนั้นสืบเนื่องมาจากหน่วยย่อยที่สำคัญที่สุดของสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทย คือ วัด คนไทยไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ใด เมื่อรวมกันขึ้นเป็นชุมชนก็เกิดความต้องการมีวัด มีพระสงฆ์ไว้สำหรับเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตามประเพณี และเป็นที่บวชเรียนศึกษาของกุลบุตร จึงได้ช่วยกันสร้างวัดของตนหรือของชุมชนนั้นขึ้น เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็จะอาราธนาพระสงฆ์มาอยู่ประจำเป็นผู้นำทางศาสนาของชุมชน เป็นผู้ดูแลรักษาและจัดการวัดของประชาชน เกิดเป็นกิจการของวัดและของคณะสงฆ์ขึ้น การที่พระสงฆ์รับหน้าที่เป็นผู้ดูแลรักษาและจัดการวัดนี้ถือเป็นการช่วยเหลือประชาชน และกิจการอื่นๆ ของวัดล้วนเป็นกิจการที่เป็นการช่วยเหลือ อุทิศหรือเกื้อกูลประชาชน ผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นหรือประชาชนทั่วไป จึงได้เรียกกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดว่า การสาธารณูปการ^{๓๑}

สรุปได้ว่า การสาธารณูปการ เป็นการบำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี เป็นหน้าที่ของผู้บริหารวัดและคณะสงฆ์โดยตรง ในส่วนของรัฐและพุทธบริษัทจะต้องอุปถัมภ์ด้วยไม่ว่าจะก่อสร้างหรือบูรณะรักษาเสนาสนะของสงฆ์พระสังฆาธิการทุกรูปต้องมองเห็นความสำคัญ การจัดทำแผนแม่บทการก่อสร้าง และรู้จักวิธีการบริหารงานสาธารณูปการ เป็นอย่างดี มีเทคนิคและวิธีการขอคำปรึกษากับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ ขั้นตอนการดำเนินการก่อสร้าง การบริหารจัดการงานสาธารณูปการที่ดี และต้องรู้จักวิธีการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและพัฒนาวัดให้สงบร่มรื่น เป็นศูนย์กลางพัฒนาของชุมชน โดยกำหนดยึดหลักการบริหารบูรณปฏิสังขรณ์ การรักษาดูแลทำนุบำรุงศาสนวัตถุ และการจัดทำวัดให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง ถึงกระนั้นก็ตามพระสงฆ์จะมีเพียงหน้าที่ในการทำนุบำรุงรักษาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ต้องมีการดูแลอนุรักษ์ศาสนสถาน คือ ดูแลรักษาศาสนสถานให้มั่นคงถาวรและเป็นการอนุรักษ์สถานแก่อนุชนรุ่นหลังได้

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

จากการศึกษาค้นคว้า “แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ” จากเอกสารวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงได้ประมวลสาระสำคัญไว้ ดังนี้

๑. ความหมายของพระสังฆาธิการ

“พระสังฆาธิการ” เป็นคำรวมตำแหน่งพระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ เริ่มใช้มาแต่ พ.ศ. ๒๕๐๖ จนถึงปัจจุบัน โดยมีกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ กำหนดนามเป็นครั้งแรก โดยเปลี่ยนคำว่า “พระคณาธิการ” มาเป็น “พระสังฆาธิการ” ให้สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ รวมคำว่า “พระ” “สังฆ” และ “อธิการ” เป็น “พระสังฆาธิการ” แปลตามรูปศัพท์ว่า “พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทาง

^{๓๑} มาณพ พลไพรินทร์, คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๒๙๔.

คณะสงฆ์” “พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง” ซึ่งในแม่บทท่านบัญญัติว่า หมายถึง “พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์” มีตำแหน่งดังนี้

๑. เจ้าคณะใหญ่
๒. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
๓. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
๔. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
๕. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
๖. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส^{๓๒}

เจ้าคณะและเจ้าอาวาสดังกล่าวนี้ เป็นผู้ทำงานคณะสงฆ์อย่างมีอำนาจเต็มตามกฎหมาย และครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด ส่วนรองเจ้าคณะ รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะมีอำนาจหน้าที่เต็มตามตำแหน่ง ก็เพราะได้รับการมอบหมาย จึงบัญญัตินามว่า “พระสังฆาธิการ” ซึ่งเทียบได้กับข้าราชการของฝ่ายราชอาณาจักร ส่วนเลขานุการเจ้าคณะและเลขานุการรองเจ้าคณะ หาได้เป็นพระสังฆาธิการไม่ เพราะเป็นเพียงผู้ทำการเลขานุการ

จากความหมายข้างต้น พระสังฆาธิการ จึงหมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ ดังต่อไปนี้

๑. เจ้าคณะใหญ่
๒. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
๓. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
๔. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
๕. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
๖. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส^{๓๓}

ในกฎนี้ กำหนดพระสังฆาธิการไว้ ๖ ขั้นด้วยกัน เมื่อแบ่งเป็นตำแหน่ง หมายถึงที่ต้องใช้ตัวบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้นได้ ๑๒ ตำแหน่ง คือ

๑. ชั้น (ระดับ) หนึ่ง มี ๑ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะใหญ่หน....

^{๓๒} พระวิสุทธิกัฏฐธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี ป.ธ. ๕), พระราชบัญญัติและกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๐๖), แก้ไขเพิ่มเติม (๒๕๒๑), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒๑.

^{๓๓} พระวิสุทธิกัฏฐธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี ป.ธ. ๕), พระราชบัญญัติและกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๒๖๔.

๒. ชั้น (ระดับ) ภาค มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะภาค,รองเจ้าคณะภาค
๓. ชั้น (ระดับ) จังหวัด มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะจังหวัด,รองเจ้าคณะจังหวัด
๔. ชั้น (ระดับ) อำเภอ มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะอำเภอ,รองเจ้าคณะอำเภอ
๕. ชั้น (ระดับ) ตำบล มี ๒ ตำแหน่ง คือ เจ้าคณะตำบล,รองเจ้าคณะตำบล
๖. ชั้น (ระดับ) วัด มี ๓ ตำแหน่ง คือ เจ้าอาวาส,รองเจ้าอาวาส,และผู้ช่วยเจ้าอาวาส

๒. ความสำคัญของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์จัดการและพัฒนา การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและ การสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุ สามเณร ดูแลวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้พระภิกษุ สามเณร มีจริยวัตรตรงตามประเพณีปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัย นับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ดูแลความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุ สามเณร มิให้ออกนอกพระธรรมวินัย และพระสังฆาธิการโดยเฉพาะ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะต้องบำรุงรักษา จัดการวัด และสมบัติของวัดให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

ความสำคัญของพระสังฆาธิการว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบต่อไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญเนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจ หน้าที่ ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๔}

๓. การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการในแต่ละชั้นนั้นมีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ก็ดูความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งและวุฒิภาวะของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนั้นๆ ว่ามีความสัมพันธ์กัน และมีความเป็นไปได้ว่าจะดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีมากน้อยเพียงไร ซึ่งการแต่งตั้งพระสังฆาธิการในแต่ละระดับนั้น จะมีข้อพิจารณาดังนี้

^{๓๔} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, หน้า คำนำ.

๔. คุณสมบัติทั่วไปของพระสังฆาธิการ

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้

๑. มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
๒. มีความรู้ความสามารถแก่ตำแหน่ง
๓. มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
๔. เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
๕. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวิณโรค ในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
๖. ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
๗. ไม่เคยถูกถอดถอน หรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน^{๓๕}

มีข้อที่น่าสังเกตว่า ท่านยังมิได้ใช้คำว่า พระสังฆาธิการ ใช้คำว่า พระภิกษุ เพราะยึดหลักคำว่า พระภิกษุ อันเป็นนามบัญญัติ เรียกพระโดยรวมตามกฎหมาย ด้วยเหตุที่ยังไม่ได้แต่งตั้ง แต่ที่กำหนดนี้ ก็เพื่อกำหนดคุณสมบัติผู้ที่จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการดังกล่าวมาแล้วนั่นเองว่า ต้องมีคุณสมบัติดังนี้^{๓๖}

๑. มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
๒. มีความรู้ความสามารถแก่ตำแหน่ง
๓. มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
๔. เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
๕. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวิณโรค ในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
๖. ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
๗. ไม่เคยถูกถอดถอน หรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

^{๓๕} พระวิสุทธิกัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี ป.ธ.๕), พระราชบัญญัติและกฎหมายอาญา หมวดที่ ๒๔ (พ.ศ.๒๕๔๑), หน้า ๒๖๔.

^{๓๖} พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีระปณฺโณ), อธิบายกฎหมายอาญา, (กรุงเทพมหานคร: หจก.ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๙.

ในการกำหนดคุณสมบัตินี้ เป็นคุณสมบัติหลักผู้ที่มาดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ไม่ว่าจะ เป็นชั้นใด ๆ ก็ตามให้ถือเอาคุณสมบัติตามนี้เป็นหลักพิจารณาเป็นเบื้องต้นและต้องพิจารณาทุกข้อ ตั้งแต่ (๑) จนถึง (๗) นั้นเอง เพราะเป็นคุณสมบัติหลัก^{๓๗}

ใน (๑) นั้น เป็นข้อกำหนดไว้ตายตัว ในแต่ละชั้นของพระสังฆาธิการชั้นนั้น ๆ ว่า ผู้จะดำรงตำแหน่งนั้น ต้องมีพรรษาเท่าไร เป็นต้น เช่น ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ต้องมีพรรษาพ้น ๕ พรรษา จะต่ำกว่านั้นมิได้ ในชั้นอื่นๆ ก็กำหนดไว้ชัดเจนเช่นเดียวกัน ซึ่งจะไม่ขอกล่าวในที่นี้ เพราะกำหนดไว้ในข้อและหมวดต่อ ๆ ไป

ใน (๒) นั้น เป็นข้อกำหนดถึงความรู้ของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งดังกล่าวแล้ว แต่ในที่นี้ กำหนดไว้กว้าง ๆ ซึ่งจะมีปรากฏอยู่ในข้อต่อ ๆ ไปข้างหน้า ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งได้พิจารณาเอาตามความเหมาะสม ซึ่งในเรื่องของความรู้นั้น ท่านมิได้กำหนดตายตัวลงไปว่า ต้องเป็นความรู้ชั้นไหนอย่างไร ทั้งนี้ก็เพื่อสะดวกในการปฏิบัติจริงนั่นเอง ความรู้ที่กำหนดเป็นมาตรฐานทางการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบันที่ถือเป็นหลักนั้น มี ๒ คือ ความรู้ในส่วนนิกกรรม เรียกว่า นิกกรรมชั้น ตรี โท เอก ความรู้ในทางการศึกษาบาลี เรียกว่า ประโยค ๑-๒, ประโยค ป.ธ. ๓ ไปจนถึงประโยค ป.ธ. ๙ ความรู้ในส่วนของการศึกษาภาษาบาลีนี้ในปัจจุบัน ได้ถูกจัดเป็นสมณศักดิ์ประเภทหนึ่งด้วย แต่โดยความเป็นจริงแล้ว ความรู้มีความหมายมากกว่านั้น เพราะในบางท่านบางคน แม้ไม่มีความรู้ที่เป็นมาตรฐานทางการศึกษาอันได้รับประกาศนียบัตร หรือปริญญาบัตร แต่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เป็นประสบการณ์จริงประสบการณ์ตรงก็มีมาก และมีประโยชน์ในการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่งด้วย ดังนั้น ในเรื่องของความรู้นั้น กฎจึงกำหนดไว้แบบกว้าง ๆ นั้นเอง ยังมีความรู้อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งจัดเป็นระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ กล่าวคือ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีหน้าที่ผลิตบัณฑิตมาเพื่อรองรับและสนองการคณะสงฆ์ ในด้านการปกครองและการเผยแผ่เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันมีระดับความรู้ถึงปริญญาเอกทีเดียว

ใน (๓) นั้น กำหนดถึงความสามารถ โดยยกพระธรรมวินัยเป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการว่า เป็นภิกษุผู้มีความประพฤติเรียบร้อยตามหลักพระธรรมวินัย ซึ่งในทางปฏิบัติ ย่อมต้องหมายถึงผู้มีอำนาจในการแต่งตั้ง จะใช้วิธี ในการสอดส่องดูแลความประพฤติของภิกษุผู้อยู่ในปกครองว่าเป็นอย่างไรนั่นเอง ควรแก่การแต่งตั้งในตำแหน่งนั้นๆ หรือไม่อย่างไร

ใน (๔) นั้น กำหนดถึงความสามารถ ในการปกครอง ซึ่งในข้อนี้ ก็เป็นการกำหนดไว้แบบกว้างๆ อีกเช่นกัน ซึ่งต้องเป็นดุลยพินิจของท่านผู้มีอำนาจในการแต่งตั้งที่จะพิจารณา

ใน (๕) นั้น กำหนดถึงความเป็นปกติของร่างกายเป็นหลักโดยกำหนดไว้ชัดเจนว่า ต้องไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ คือต้องยังคงเป็นผู้มีความสามารถในการบริหารงานได้อยู่ มิใช่เป็นผู้เจ็บป่วย หรืออ่อนแอไม่มีกำลัง อันหมายถึงความไม่เป็นปกติ และต้องไม่มีจิตฟั่นเฟือนไม่

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๔-๒๖๕.

สมประกอบ ต้องไม่เป็นโรคเรื้อนหรือวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ ในข้อที่กล่าวถึงเรื่องโรคเรื้อนหรือวัณโรคนี้ ก็กำหนดไว้โดยเน้นว่า วัณโรคในระยะอันตราย ซึ่งเป็นที่น่ารังเกียจ ซึ่งในทางแพทย์นั้นวัณโรคมีหลากหลายระยะ ดังนั้น ถ้าเป็นวัณโรค แต่ในระยะเริ่มต้น แล้วรักษาและไม่ มีลักษณะเป็นที่น่ารังเกียจ เมื่อไม่เป็นที่น่ารังเกียจก็ไม่จัดเข้าในข้อนี้

ใน (๖) นั้น ท่านกำหนดหมายเอาประวัติแห่งการดำรงเพศพระภิกษุว่า ต้องไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน อธิกรณ์นั้น เมื่อกล่าวตามศัพท์ ก็คือเรื่องราวที่เกิดขึ้น และสงฆ์จะต้องจัดทำให้สำเร็จ มีการอุปสมบท ที่เรียกว่า กิจจาอธิกรณ์เป็นต้น แต่ในที่นี้ หมายถึง อธิกรณ์ ที่เป็นเรื่องราวในทางเสียหายหมายถึงตัวภิกษุเองก่อเรื่องขึ้นหรือพัวพันกับเรื่องราวที่เป็นไปในทางเสียหาย เมื่อมีคำวินิจฉัยลงโทษจากผู้ปกครองที่พิจารณาอธิกรณ์นั้นแล้ว อย่างนี้ถือว่า ขาดคุณสมบัติ ดังนั้น จึงกำหนดว่า ต้องไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษ ในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน

จริงอยู่ แม้ในกฎหมายเถรสมาคมจะกำหนดลักษณะไว้ตามนี้ แต่ในความเป็นจริงแล้ว พระภิกษุผู้ถูกคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจนั้น อาจไม่มีความผิดตามที่ถูกลงโทษก็เป็นได้ หากแต่ถูกการกระทำ อันไม่ชอบมาพากลบางอย่างสร้างเรื่องสร้างหลักฐานจนแนบเนียน ก็เป็นได้ จึงเป็นสิ่งที่พระภิกษุพึงสำเหนียกและระมัดระวังในเรื่องเหล่านี้ให้มาก ในส่วนของท่านผู้วินิจฉัยเองก็ตาม ที่ คงต้องใช้วิจารณญาณให้มากเช่นเดียวกัน มิเช่นนั้น จะเป็นการสนับสนุนผู้ไม่ประสงค์ดีไปเสีย อันมีผลต่อบุคลากรของพระศาสนา ซึ่งมีผลต่ออายุและความมั่นคงของพระศาสนาด้วย

ใน (๗) นั้น กำหนดเอาประวัติแห่งการดำรงตำแหน่งในชั้นต้นๆมาก่อนแล้ว โดยกำหนดว่า ต้องไม่ถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน มีข้อที่ควรพิจารณาดังนี้ การปลด หรือถูกถอดถอนนั้นเป็นโทษทางจริยาพระสังฆาธิการ เหตุเพราะละเมิดจริยาพระสังฆาธิการ อย่างร้ายแรง ต้องไม่ถูกถอดถอนจากตำแหน่ง เพราะความผิด เหตุเพราะละเมิดจริยาพระสังฆาธิการ อย่างร้ายแรงนั่นเอง

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ ตามกฎหมายเถรสมาคม (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ) มีดังนี้

๑. การแต่งตั้งตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติโดยทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษาพ้น ๓๐ และมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติให้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ โดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม

๒. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติโดยทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษาพ้น ๒๐ และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือมี สมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพ หรือเป็นพระราชาคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอก หรือเป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค ในการแต่งตั้งเจ้าคณะภาค เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติ เสนอ มหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมหาเถรสมาคมเจ้าคณะภาคจะอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ ในกรณีที่รองเจ้าคณะภาคพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้รองเจ้าคณะภาค ซึ่งได้รับแต่งตั้งแทน อยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

๓. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชคณะชั้นสามัญ หรือเป็น พระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค ในการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใด ให้เจ้าคณะภาคนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

๔. ในการแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติโดยทั่วไปแล้วมีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยค ในการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดใด ให้เจ้าคณะจังหวัดนั้นคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าว เสนอเจ้าคณะภาค เพื่อพิจารณาแต่งตั้งโดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่

๕. ในการแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติโดยทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษาพ้น ๕ กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และกำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือกำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือเป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์ หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรม หรือเป็นนักธรรมชั้นเอก ในการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอนั้นคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าว เสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ

๖. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามราษฎร์ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปแล้วจะต้องมีพรรษาพ้น ๕ และเป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้นในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ไม่มีรองเจ้าคณะตำบล ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้น รวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า ๓ รูป ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดนั้นดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัด เพื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาแต่งตั้งในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส นอกจากพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสวัดนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติ และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติ แล้วเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง

๗. การแต่งตั้งพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งคือ มีพรรษาพ้น ๑๐ เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือ

ของบรรพชิตและคฤหัสถ์ และมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นราช สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโทไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก

ส่วนพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่น นอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง คือ มีพรรษาพัน ๑๐ เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ และมีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอกไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับ พระอารามหลวงชั้นโทไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท หรือพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วแต่กรณี เสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับ เพื่อให้มหาเถรสมาคมพิจารณา

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคดำเนินการ ในการแต่งตั้งรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ให้เจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติดังกล่าว และระบุหน้าที่ที่ตนจะมอบหมายให้ปฏิบัติแล้วรายงานเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาเสนอตามลำดับ จนถึงมหาเถรสมาคม สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ตามมติมหาเถรสมาคม

เพื่อเป็นการเข้าใจได้ง่ายจากการพิจารณาคณะสมบัติพระสังฆาธิการที่จะดำรงตำแหน่งที่ได้กล่าวไว้แล้วนั้น ต่อไปจะได้ขยายถึงการพิจารณาแต่งตั้งพระสังฆาธิการในระดับต่างๆดังนี้ คือ

๑. ระดับเจ้าคณะใหญ่

การพิจารณาแต่งตั้งพระสังฆาธิการในระดับเจ้าคณะใหญ่นั้น ได้กำหนดไว้ว่า

“พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่งดังนี้

(๑) มีพรรษาพัน ๓๐ และ

(๒) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่ารองสมเด็จพระราชาคณะ”^{๓๔}

เจ้าคณะใหญ่นั้นเป็นตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งเมื่อก่อนโดยตำแหน่งนี้ได้ตราไว้ในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) หมวด ๒ ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ดังนั้น ตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่นี้ จึงจัดเป็นตำแหน่งพระสังฆาธิการในส่วนกลาง และเป็นตำแหน่งเดียวเท่านั้นที่เป็นส่วนกลาง เขตปกครองคณะสงฆ์ที่เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจ หน้าที่ในการปกครอง เรียกว่าหน ซึ่งมีข้อกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ.๒๕๔๑) หมวด ๒ ข้อ ๖ ดังนี้

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๕.

ในส่วนของคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย แบ่งเป็น ๔ หน มีตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่ ๔ ตำแหน่ง คือ

๑. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง มีเขตปกครอง ๖ ภาค คือ ภาค ๑ ภาค ๒ ภาค ๓ ภาค ๑๓ ภาค ๑๔ ภาค ๑๕

๒. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือมีเขตปกครอง ๔ ภาค คือ ภาค ๔ ภาค ๕ ภาค ๖ ภาค ๗

๓. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก มีเขตปกครอง ๕ ภาค คือ ภาค ๘ ภาค ๙ ภาค ๑๐ ภาค ๑๑ ภาค ๑๒

เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ๓ ภาค คือ ภาค ๑๖ ภาค ๑๗ ภาค ๑๘

๔.เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุตทุกภาค

๒. ระดับเจ้าคณะภาค

การพิจารณาแต่งตั้งพระสังฆาธิการในระดับเจ้าคณะภาคนั้นนั้น ได้กำหนดไว้ในข้อ ๑๐ ความว่า พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะภาค ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพ้น ๒๐ และ

(๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ

(๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ

(๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นเทพ หรือ

(๕) เป็นพระราชาคณะซึ่งเป็นพระคณาจารย์เอก หรือ เป็นเปรียญธรรม ๙ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

สำหรับการแต่งตั้งเจ้าคณะภาคนั้น ได้มีกำหนดไว้ในข้อ ๑๑ ความว่า ในการแต่งตั้งเจ้าคณะภาค เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่พิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม ข้อ ๖ และข้อ ๑๐ เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมติมหาเถรสมาคม

เจ้าคณะภาคอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่เจ้าคณะภาคพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้เจ้าคณะภาคซึ่งได้รับแต่งตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

๓. ระดับเจ้าคณะจังหวัด

เจ้าคณะจังหวัด หมายถึง เจ้าคณะกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะจังหวัดนอกรจากกรุงเทพมหานคร^{๓๙}

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัด ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

- (๑) มีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ
- (๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ
- (๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ
- (๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าพระราชคณะชั้นสามัญ หรือเป็นพระคณาจารย์โทขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๖ ประโยค

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสมมหาเถรสมาคมอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี^{๔๐}

ในการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดในภาคใด ให้เจ้าคณะภาคนั้นพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๑๔ เสนอเจ้าคณะใหญ่พิจารณา เพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งตามมหาเถรสมาคม^{๔๑}

๔. ระดับเจ้าคณะอำเภอ

เจ้าคณะอำเภอ หมายถึง เจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกรจากกรุงเทพมหานคร^{๔๒}

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

- (๑) มีพรรษาพ้น ๑๐ กับมีสำนักอยู่ในเขตจังหวัดนั้น และ
- (๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ
- (๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ
- (๔) มีสมณศักดิ์ไม่ต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือเป็นพระคณาจารย์ตรีขึ้นไป หรือเป็นเปรียญธรรมไม่ต่ำกว่า ๔ ประโยค

^{๓๙} พระวิสุทธิกัทรฐาตา (ประสิทธิ์ พุทฺธมรสี ป.ธ. ๕), พระราชบัญญัติและกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๒๕๕.

^{๔๐} พระวิสุทธิกัทรฐาตา (ประสิทธิ์ พุทฺธมรสี ป.ธ. ๕), พระราชบัญญัติและกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑), หน้า ๒๖๗.

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๗.

^{๔๒} พระวิสุทธิกัทรฐาตา (ประสิทธิ์ พุทฺธมรสี ป.ธ. ๕), พระราชบัญญัติและกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑), หน้า ๒๕๗.

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้ หรือได้แต่ไม่เหมาะสม เจ้าคณะภาคอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี โดยอนุมัติของเจ้าคณะใหญ่^{๔๓}

๕. ระดับเจ้าคณะตำบล

เจ้าคณะตำบล หมายถึงเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะตำบลในจังหวัด นอกจากกรุงเทพมหานคร^{๔๔}

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบล ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

- (๑) มีพรรษาพ้น ๕ กับมีสำนักอยู่ในเขตอำเภอนั้น และ
- (๒) กำลังดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒ ปี หรือ
- (๓) กำลังดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสในตำบลนั้นมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือ
- (๔) เป็นพระภิกษุมีสมณศักดิ์ หรือเป็นพระคณาจารย์ หรือเป็นเปรียญธรรม หรือเป็นนักธรรมชั้นเอก

ถ้าจะคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ไม่ได้หรือได้แต่ไม่เหมาะสม เจ้าคณะจังหวัดอาจพิจารณาผ่อนผันได้เฉพาะกรณี โดยอนุมัติของเจ้าคณะจังหวัด^{๔๕}

ในการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลในอำเภอใด ให้เจ้าคณะอำเภอนั้นคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๒ เสนอเจ้าคณะจังหวัดพิจารณาแต่งตั้ง เมื่อได้แต่งตั้งแล้ว ให้แจ้งกรมการศาสนาและรายงานเจ้าคณะภาคเพื่อทราบ^{๔๖}

๖. ระดับเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาส ผู้มีอำนาจสูงสุดภายในวัด คือ เจ้าอาวาสวัดซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ ตามกฎหมายเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองวัด และเป็นผู้แทนวัด เนื่องจากวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา ๔๕ กล่าวไว้ว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งสำคัญยิ่ง^{๔๗}

^{๔๓} พระวิสุทธิกัทรฐาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี), พระราชบัญญัติและกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑), หน้า ๒๖๘.

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๘.

^{๔๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖๙.

^{๔๖} อ้างแล้ว.

^{๔๗} กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎ ระเบียบและคำ สั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา. ๒๕๔๒), หน้า ๘๙.

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

๑. มีพรรษา ๕ และ

๒. เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในถิ่นนั้น

ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสนอกจากพระอารามหลวงในตำบลใด ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ไม่มีรองเจ้าคณะตำบลให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าอาวาสในตำบลนั้นรวมกันทั้งหมดไม่น้อยกว่า ๓ รูป ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตาม ข้อ ๖ และข้อ ๒๖ แล้ว ให้เจ้าคณะอำเภอ รายงานเสนอเจ้าคณะจังหวัดเพื่อพิจารณาแต่งตั้ง

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสนั้นดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วยให้เจ้าคณะอำเภอรายงานเสนอเจ้าคณะภาค เพื่อเจ้าคณะภาคพิจารณาแต่งตั้ง ในส่วนเจ้าอาวาสพระอารามหลวงนั้น พระภิกษุจะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานครต้องมีคุณสมบัติ โดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้ มีพรรษาพัน ๑๐ เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ และมีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นราช สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี^{๔๘}

สำหรับพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

(๑) มีพรรษาพัน ๑๐

(๒) เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์และ

(๓) มีสมณศักดิ์

(ก) ไม่ต่ำกว่าพระราชาคณะชั้นสามัญ สำหรับพระอารามหลวงชั้นเอก

(ข) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นเอก สำหรับพระอารามหลวงชั้นโท

(ค) ไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท หรือพระครูสัญญาบัตรที่มีนิตยภัตไม่ต่ำกว่าพระครูผู้ช่วยเจ้าอาวาสชั้นโท สำหรับพระอารามหลวงชั้นตรี^{๔๙}

^{๔๘} พระวิสุทธิกัฏฐา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี ป.ธ.๕), พระราชบัญญัติและกฎหมายอาญา มาตรา ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑), หน้า ๒๗๐.

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๑.

ในการแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวงให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดพิจารณา คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามข้อ ๖ และข้อ ๒๙ หรือข้อ ๓๐ แล้วแต่กรณี เสนอผู้บังคับบัญชา ตามลำดับ เพื่อมหาเถรสมาคมพิจารณา

ถ้าพระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ตามข้อ ๒๙ หรือข้อ ๓๐ แล้วแต่กรณี ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดอยู่ด้วย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะภาคเป็นผู้ดำเนินการ^{๕๐}

การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่พระสังฆาธิการ พระสังฆาธิการย่อมพ้นจากตำแหน่งได้ในกรณี ถึงมรณภาพ หรือพ้นจากความเป็นพระภิกษุ หรือลาออก หรือย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่ หรือยกเป็นกิตติมศักดิ์ หรือรับตำแหน่งหน้าที่เจ้าคณะหรือรองเจ้าคณะอื่น หรือให้ออกจากตำแหน่ง หน้าที่ หรือถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ หรือถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่^{๕๑}

ข้อ ๓๗ พระสังฆาธิการรูปใดประสงค์จะลาออกจากตำแหน่งหน้าที่ที่ย่อมทำได้ เมื่อผู้มี อำนาจแต่งตั้งได้พิจารณาอนุญาตแล้ว จึงเป็นอันพ้นจากตำแหน่งหน้าที่

การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ของพระสังฆาธิการ พระสังฆาธิการจะพ้นตำแหน่งได้ในกรณี มรณภาพ หรือพ้นจากความเป็นภิกษุ หรือลาออก หรือย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีสำนักอยู่ หรือให้ พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ โดยถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ ถูกถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และพระราช บัญญัติ คณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ระบุให้สมเด็จพระสังฆราชในตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกเป็น พระประมุขสงฆ์ไทยและสงฆ์อื่น ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคมตามอำนาจกฎหมายและ พระธรรมวินัยและทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรม วินัย และกฎหมายมหาเถรสมาคม และสมเด็จพระสังฆราชทรงอยู่ในฐานะผู้ใดจะหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือ แสดงความอาฆาตมาดร้ายมิได้ โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด คณะสงฆ์ และสามเณรต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราช ทรงเป็นประธาน กรรมการ และมีกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการโดยแต่งตั้ง

ในการปกครองคณะสงฆ์ แบบแผนการปกครองคณะสงฆ์แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนหลัก กำหนดหน่วยงาน เขตปกครอง ผู้ปกครองหรือผู้รับมอบงานหรือคณะผู้รับมอบงาน ในการปฏิบัติงาน การปกครองคณะสงฆ์และส่วนย่อยได้แก่ แบบแผนกำหนดอำนาจหน้าที่ การควบคุมบังคับบัญชา การประสานงาน การตั้งผู้รักษาการแทน และการวางระเบียบวิธีปฏิบัติอื่นๆ

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์กำหนดให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุต ปกครองบังคับบัญชาวัดและพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ๆ โดยมีระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

^{๕๐} พระวิสุทธิกัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรสี ป.ธ. ๕), พระราชบัญญัติและกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑), หน้า ๒๗๑.

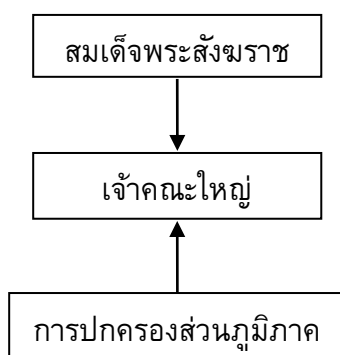
^{๕๑} กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๔๐๓.

ส่วนกลางและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคดังนี้ ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางมีมหาเถรสมาคมเป็นศูนย์รวมอำนาจการปกครองและกิจการคณะสงฆ์ทั้งสิ้นของคณะสงฆ์ไทย เป็นศูนย์รวมเขตปกครองและเจ้าคณะในส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางโดยกำหนดเขตปกครองได้แก่เขตปกครองบังคับบัญชาเจ้าคณะเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรในนิยานั้น ๆ ในส่วนกลางจะแยกส่วนการปกครองเป็นคณะมหานิกาย เรียกว่า “หน มี ๔ หน คือ หนกลาง หนเหนือ หนตะวันออก และหนใต้” ในส่วนของคณะธรรมยุต เรียกว่า คณะธรรมยุต จะรวมเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และวัดธรรมยุตทั้งหมดเข้าเป็นเขตเดียวกัน

การปกครองสงฆ์ในส่วนกลาง ได้แก่ เจ้าคณะใหญ่ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการสังกัดในส่วนกลางเป็นผู้ประสานงานกับสมเด็จพระสังฆราช มหาเถรสมาคมเป็นหน่วยงานในส่วนกลาง และประสานงานกับเจ้าคณะในส่วนภูมิภาค ปฏิบัติหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตของตนเรียกว่า หน มีเจ้าคณะใหญ่ ๕ หน คือ

๑. เจ้าคณะใหญ่หนกลาง
๒. เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ
๓. เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก
๔. เจ้าคณะใหญ่หนใต้
๕. เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต^{๕๒}

หากกล่าวโดยสรุปถึงรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์นั้นแบ่งออกเป็น ๒ อย่างคือ การปกครองในส่วนกลาง และการปกครองส่วนภูมิภาค โดยการปกครองทั้งสองส่วนนั้นจะทำหน้าที่บริหารที่สอดคล้องกันโดยมีเจ้าคณะใหญ่เป็นผู้ประสานงานระหว่างทั้งสองส่วนการปกครอง ดังภาพที่ ๒.๑ ดังนี้

ภาพที่ ๒.๑ การประสานงานระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

^{๕๒} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปโนโล), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๓-๕.

บทบาทพระสังฆาธิการ พระสังฆาธิการมีบทบาทหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ โดยมีหลักการปกครองคือมุ่งความสงบเรียบร้อย มุ่งความเจริญงอกงาม และมุ่งความสามัคคีปรองดอง ซึ่งทั้ง ๓ ประการนี้เป็นเครื่องวัดสมรรถภาพของการปกครอง ในขณะเดียวกันในการปกครองพระสงฆ์ให้ได้ผลดีตามหลักการ ดังกล่าวนั้น^{๕๓}

พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ทุกรูปต้องพัฒนาตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัยก่อนเป็นประการแรกประการที่สองจะต้องมีรูปแบบการปกครองในวัดวาอารามให้เรียบร้อยและประการสุดท้ายจะต้องจัดรูปแบบในการศึกษาเล่าเรียน แผนกพระปริยัติธรรมชั้น เช่น แผนกนักธรรม แผนกบาลี ขึ้นในวัดของตน นอกจากนี้จะต้องอบรมวิปัสสนากรรมฐานให้กับพระภิกษุสามเณร เรียกว่าพัฒนาจิตใจของพระภิกษุสามเณรให้มีความมั่นคง เพื่อพระภิกษุสามเณรจะได้นำหลักการพัฒนาจิตใจนี้ไปสู่เด็กหรือเยาวชนหรือยุวพุทธให้หันเข้ามาศึกษาหาความรู้ด้านพระพุทธศาสนา เรียกว่า จริยธรรม การให้การศึกษาด้านจริยธรรมก็คือการเปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น การเปิดโรงเรียนเด็กเล็ก ที่เรียกว่าเด็กก่อนเกณฑ์ ซึ่งเป็นโครงการของมหาเถรสมาคม ก็เพื่อเป็นการชักจูง เด็กเล็กให้หันเข้ามาฟังพระสงฆ์ พระสงฆ์ก็มีบทบาทช่วยเหลือเด็กเล็กด้วยเมตตาธรรม เด็กเล็กเหล่านี้ ก็คือลูกหลาน ชาวบ้านที่ต้องออกไปประกอบอาชีพ เมื่อวัดรับดูแลลูกหลานให้ ความเลื่อมใสศรัทธาต่อวัดต่อพระพุทธศาสนา ก็บังเกิดขึ้นกับประชาชนจึงเห็นได้ว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส นอกจากจะมีหน้าที่ในการดูแลวัด พัฒนาวัดแล้วยังต้องช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนพร้อมกันไปด้วย^{๕๔}

พระสังฆาธิการ เป็นนามบัญญัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่การปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองของตน ได้แก่ การรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ รวมทั้งการนิคมกรรมหรือการวินิจฉัยอธิกรณ์ หรือความผิดทางพระธรรมวินัยของพระภิกษุ

กฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ได้กำหนดจรรยาพระสังฆาธิการ ซึ่งพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามบทบาทของพระสังฆาธิการดังต่อไปนี้

^{๕๓} พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน), “การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย” อ้างใน พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๗.

^{๕๔} พระครูมงคลคีลวงค์ (พระมหาธนู อธิปญโญ) และพระศรีรัตนมุนี, “พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบท, การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย” อ้างใน พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑.

๑. ต้องเคารพเอื้อเฟื้อต่อกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช สวรรและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

๒. ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้น ให้เสนอความเห็นคัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และเมื่อได้คัดค้านดังกล่าวมาแล้ว แต่ผู้สั่งมิได้ถอนหรือแก้คำสั่งนั้นถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระวินัยต้องปฏิบัติตาม ต้องรายงานจนถึงผู้สั่ง ในกรณีมีการคัดค้านคำสั่งให้ผู้ส่งรายงานเรื่องทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไปในการปฏิบัติหน้าที่ ห้ามทำ ข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษเป็นครั้งคราว

๓. ต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา และห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร

๔. ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

๕. ต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชา เหนือตนและผู้อยู่ในปกครอง

๖. ต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

๗. ต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

๘. ต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย

ทั้ง ๘ ข้อนี้ เป็นจรรยาอันพระสังฆาธิการต้องถือปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด เพราะละเมิดแล้วย่อมได้รับโทษฐานละเมิดจรรยา

อำนาจหน้าที่ของพระสังฆาธิการ

เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตหนของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๕๕}

เจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยกฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาค หรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดจนพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๕๖}

เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัย ข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

^{๕๕} พระวิสุทธิกัทรฐาตา (ประสิทธิ์ พุทธิมรสี ป.ธ. ๕), พระราชบัญญัติและกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑), หน้า ๒๕๓.

^{๕๖} พระวิสุทธิกัทรฐาตา (ประสิทธิ์ พุทธิมรสี ป.ธ. ๕), พระราชบัญญัติและกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ (พ.ศ. ๒๕๔๑), หน้า ๒๕๔.

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๕๗}

เจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระวังข้ออธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

(๕) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๕๘}

เจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้

(๑) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๒) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

(๓) ระวังข้ออธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส

(๔) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๖.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๗.

(๕) ควบคุมและบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรือ อยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

(๖) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน^{๕๙}

เจ้าอาวาส ผู้มีอำนาจสูงสุดภายในวัด คือ เจ้าอาวาสวัดซึ่งเป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ ตามกฎหมายเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องทำหน้าที่เป็น ผู้ปกครองวัด และเป็นผู้แทนวัด เนื่องจากวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา ๔๕ กล่าวว่า “ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และ ไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา” ตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งสำคัญยิ่ง และนอกจากนั้น เจ้าอาวาสยัง มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพุทธศาสนิกชนมากที่สุดที่จะช่วย จรรโลงพระพุทธศาสนา ปลูกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน

อำนาจเจ้าอาวาส หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปการะแก่การปฏิบัติงานของเจ้าอาวาส เพื่อให้งานที่ปฏิบัติเป็นไปด้วยดี เป็นสิ่งที่มีคู่กับหน้าที่เจ้าอาวาส มีไว้เพื่อใช้บังคับบัญชาผู้อยู่ในบังคับบัญชา โดยเฉพาะเกี่ยวกับบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นดังที่ท่านผู้รู้ได้กล่าวไว้ดังนี้

บทบาทความรับผิดชอบของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสว่า ต้องช่วยพัฒนาท้องถิ่นในด้านการเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนด้วย ในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นก็ต้องเริ่มที่เจ้าอาวาสต้องคุมบรรพชิตในวัดให้ห่อหุ้มด้วย เมตตา สัจจะ สามัคคี คนในวัดรักกัน ซื่อสัตย์ต่อกัน ประองดองกัน นอกจากนั้น

พระสังฆาธิการ คือผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งตามกฎหมายเถรสมาคมกำหนดให้มีจำนวน ๑๑ อันดับ โดยมีเจ้าคณะภาคเป็นอันดับที่ ๑ มีผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นอันดับที่ ๑๑ นั้น พระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ คือเจ้าอาวาสนับเป็นพระสังฆาธิการที่มีความสำคัญมากที่สุดมีความรับผิดชอบสูงสุด ด้วยเหตุผล^{๖๐}

๑. เจ้าอาวาสเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดพระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ประชาชนและเด็กเล็ก รู้จักพื้นฐานของบุคคลเหล่านั้นดีกว่าใคร ๆ อยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์ทางพระศาสนาทั้งดีและร้ายย่อมเข้าใจปัญหาต่าง ๆ และหาทางคลี่คลายปัญหาได้ง่าย

^{๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๙.

^{๖๐} พระพุทธวรญาณ (มงคล วิโรจโน), ธรรมญาณนิพนธ์: ๑๐๐ ปีพระพุทธวรญาณ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๕๒-๕๓.

๒. ตำแหน่งเจ้าอาวาสจัดเป็นพื้นฐานที่สำคัญของตำแหน่งผู้ปกครองสงฆ์ทุกตำแหน่ง เป็นเครื่องพิสูจน์และรับรองความสามารถของตำแหน่งปกครองสงฆ์ทั้งหลายได้อย่างดี คือถ้าเป็นเจ้าอาวาสได้ดี ก็มีหวังที่จะเป็นเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าคณะต่าง ๆ ได้ดี^{๖๑}

อำนาจเจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

๑. ห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
๒. สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาส ออกไปเสียจากวัด
๓. สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บน หรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคมต้องมีบรรยาการแห่งศาสนกิจอยู่ตลอดเวลา เช่น มีการไหว้พระ มีการสวดมนต์ มีการทำสังฆกรรมเป็นประจำตามพระวินัย^{๖๒}

เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ดังนี้

๑. บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
๒. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
๓. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัย แก่บรรพชิต และคฤหัสถ์
๔. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล^{๖๓}

ส่วนสภาพวัด เจ้าอาวาสก็ต้องจัดวัดให้เป็น ศาสนสถานคือเป็นที่บำเพ็ญกิจทางศาสนา เป็นบุญสถาน คือเป็นสถานที่ในการบำเพ็ญกุศลเป็นศึกษสถาน คือเป็นที่ให้การศึกษาเล่าเรียน อบรมเป็นธรรมสถาน คือเป็นสถานที่ในทางประสิทธิ์ประสาทคุณงามความดี เพราะฉะนั้น ภายในวัดจึง^{๖๔}

^{๖๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๕.

^{๖๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๖-๓๗.

^{๖๓} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปภโย), เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า ๓๓-๓๔. (อรรถาธิบาย)

^{๖๔} พระธรรมญาณมุนี (ทองย้อย กิตติทินโน), วัดช่วยชาวบ้านได้อย่างไร, “การแสวงหาเส้นทางการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ไทย” อ้างใน พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีวรกุล, “บทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, หน้า ๑๔.

ดังนั้น กฎหมายคณะสงฆ์จึงได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา ๓๗ และ มาตรา ๓๘^{๖๕} ดังนี้

หน้าที่เจ้าอาวาสดังกล่าวในมาตรา ๓๗ นี้ เป็นหน้าที่โดยภาพรวมลักษณะงานอย่างกว้าง ๆ มิได้ชี้ชัดถึงวิธีปฏิบัติแต่อย่างใด เพราะวิธีปฏิบัตินั้น ได้กำหนดโดยลักษณะงานเป็น ๔

๑. หน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ได้แก่

๑.๑ การบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การก่อสร้าง การบูรณะปฏิสังขรณ์ การปรับปรุงตกแต่งการกำหนดแบบแปลนแผนผัง ซึ่งล้วนแต่เป็นงานที่ต้องทำ ด้วยแรงเงินแรงงาน และแรงความคิดอันเป็นส่วนสร้างสรรค์และเสริมสร้างส่วนที่เป็นวัตถุ ให้ปรากฏเป็นรูปธรรม ศาสนสถานและศาสนวัตถุของวัดวาอารามต่าง ๆ จักได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้เป็นไปด้วยดีด้วยหน้าที่เจ้าอาวาสข้อนี้

๑.๒ การจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การจัดกิจการของวัดตามหน้าที่ผู้ปกครองวัดและหน้าที่จัดกิจการแทนวัดในฐานะผู้แทนนิติบุคคล เช่น การรับทรัพย์สิน การอรรถคดี กิจการเหล่านี้ เจ้าอาวาสจะต้องจัดการให้เป็นไปด้วยดี คือ เป็นไปโดยถูกต้องตามระเบียบแบบแผน หรือจารีตว่าด้วยการนั้น

๑.๓ การจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี หมายถึง การดูแลรักษา การใช้จ่าย การจัดทรัพย์สินของวัด ตลอดจนการบัญชี ทั้งส่วนที่เป็นศาสนวัตถุ ศาสนสถาน และศาสนสมบัติของวัดที่ตนเป็นเจ้าอาวาส ให้เป็นไปด้วยดี คือ ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

๒. หน้าที่ในการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด ได้แก่

๒.๑ การปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด หมายถึง การคุ้มครองปกป้องรักษาให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้มีอยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ได้เป็นอยู่ด้วยความผาสุก ให้ความอนุเคราะห์ในส่วนที่อยู่อาศัยและปัจจัยตามสมควร หรือกล่าวอีกในหนึ่งว่า ช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ดังกล่าวด้วยพรหมวิหารธรรมตามควรแก่เหตุ

๒.๒ การสอดส่องบรรพชิต และคฤหัสถ์ในวัด หมายถึง การตรวจตราและเอาใจใส่ดูแลการประพฤติปฏิบัติตนของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีถิ่นที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม รวมถึงควบคุมและบังคับบัญชาบรรพชิตและคฤหัสถ์ดังกล่าว ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งมหาเถรสมาคมและรวมถึงการว่ากล่าวแนะนำ ชี้แจง เกี่ยวกับการปฏิบัติดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งวัดและพระศาสนาอันเป็นส่วนรวม

^{๖๕} กนก แส่นประเสริฐ, **ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๙-๑๐.

๓. หน้าที่เป็นธุระจัดการศึกษาและอบรม

๓.๑ การจัดการศาสนศึกษา หมายถึงการจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียน ทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม (รวมถึงธรรมศึกษาอยู่ด้วย) หรือเฉพาะแผนกใดแผนกหนึ่ง ซึ่งยึดแบบแผนตามจารีตประเพณีที่โดยปฏิบัติสืบมาโดยตรงได้แก่การจัดตั้งสำนักศาสนศึกษาแผนกธรรม หรือการให้พระภิกษุสามเณรไปเรียนที่วัดใกล้เคียง ซึ่งมีสำนักศาสนศึกษาดังกล่าว

๓.๒ การอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัย หมายถึง การจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตตามวิธีการที่กำหนดในคำ สั่งมหาเถรสมาคม เรื่อง ให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ.๒๕๒๘ และการจัดให้มีการอบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่คฤหัสถ์ในรูปแบบอื่นๆ รวมถึงการฝึกอบรมระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ เช่น การทำ กิจวัตรประจำ วัน การฝึกซ้อมสวดมนต์ ฝึกซ้อมเรื่องสังฆกรรมและพิธีกรรมทางพระศาสนา ตลอดจนฝึกอบรมการปฏิบัติศาสนกิจของคฤหัสถ์ เช่น การทำ วัตรสวดมนต์ประจำวันพระ การสมาทานอุโบสถศีล และปฏิบัติศาสนพิธีอื่นๆ

๔. หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล

หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลนั้น เป็นหน้าที่เชื่อมโยงผูกพันกับสังคมทั้งในส่วนวัดและนอกวัดและเป็นหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งพอแยกได้โดยลักษณะ คือ

๔.๑ การอำนวยความสะดวกแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่ขอใช้วัดเป็นที่จัดบำเพ็ญกุศล ทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม

๔.๒ การอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของวัดเอง ทั้งที่เป็นการประจำ และเป็นการจร

๔.๓ การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนผู้จะบำเพ็ญกุศลนอกวัด แต่ขอรับคำปรึกษาและความอุปถัมภ์จากเจ้าอาวาสหรือจากวัด

๔.๔ การสร้างสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล เช่น การสร้างฌาปนสถาน มีเมรุเผาศพ ศาลาเผาศพ ศาลาพักรับหรือศาลาบำเพ็ญกุศลและที่เก็บศพ เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวเกี่ยวกับพระสังฆาธิการเบื้องต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า "พระสังฆาธิการ" แปลตามรูปศัพท์ว่า "พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์" "พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง" ซึ่งในแม่บทท่านบัญญัติว่า หมายถึง "พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์" มีตำแหน่งดังนี้

๑. เจ้าคณะใหญ่

๒. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค

๓. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด

๔. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
๕. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
๖. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์จัดการและ พัฒนา การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการและ การสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการในแต่ละชั้นนั้นมีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ก็อยู่ความสำคัญของบทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งและวุฒิภาวะของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันและมีความเป็นไปได้ว่าจะดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับนั้นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีมาน้อยเพียงไร ซึ่งการแต่งตั้งพระสังฆาธิการในแต่ละระดับนั้น จะมีข้อพิจารณาดังนี้

พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ ต้องมีคุณสมบัติทั่วไปดังต่อไปนี้

๑. มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
๒. มีความรู้ความสามารถแก่ตำแหน่ง
๓. มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
๔. เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
๕. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวิฉโรค ในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
๖. ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน
๗. ไม่เคยถูกถอดถอน หรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

พระสังฆาธิการจะพ้นตำแหน่งได้ในกรณีมรณภาพ หรือพ้นจากความ เป็นภิกษุ หรือ ลาออก หรือย้ายออกไปนอกเขตที่ตนมีพำนักอยู่ หรือให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่ โดยถูกปลดจากตำแหน่งหน้าที่ ถูกลดถอนจากตำแหน่งหน้าที่^{๖๖}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการต้องมี วัชวุฒิ คุณวุฒิ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาสมเด็จพระ

^{๖๖} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา**, หน้า ๒๓๑.

พระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์จัดการและ พัฒนา การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการ สาธารณสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุสามเณร ดูแล วัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้พระภิกษุ สามเณร มีจริยาวัตรที่งดงาม ประพฤติปฏิบัติตนตามหลัก พระธรรมพระวินัย พระสังฆาธิการจึงควรเป็นผู้ไม่อยู่นิ่งเฉย มีความหมั่นเพียรแสวงหาความรู้และ ประสบการณ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในหน้าที่ของตน ให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด จึงนับว่าพระ สังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาได้ยั่งยืน ดูแลความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรมิให้ ออกจากพระธรรมวินัย เมื่อคณะสงฆ์ในปกครองของตนเรียบร้อยดีงามแล้วก็จะเท่ากับเราได้สร้าง บุคลากรอันมีคุณค่าให้กับพระพุทธศาสนา ที่จะได้มีส่วนร่วมในการพัฒนางานคณะสงฆ์ เช่นงานการ สาธารณูปการในวัดของตนให้รุ่งเรืองพัฒนาสภาพรสืบต่อไป

๒.๕ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

อำเภอเมืองราชบุรี เดิมเป็นที่ตั้งเมืองเรียกว่า “เมืองราชบุรี” มีฐานะเป็นมณฑลราชบุรี อันเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักร “ทวารวดี” ของชนชาติลาว นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีชาวอินเดียและ เขมรได้มาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินในเมืองนี้ ทั้งชื่อเมืองราชบุรีนี้ ก็ปรากฏว่าได้นำเอาชื่อเมืองไทยใน อินเดียมาตั้งเป็นชื่อเมืองขึ้น เล่าต่อๆ กันมาว่า เมืองราชบุรีนี้ พระเจ้าศรีธรรมโศกราชกษัตริย์ ผู้ ปกครองมณฑลประเทศเป็น ผู้สร้างเมื่อพุทธศักราช ๒๑๐ ฐานะเป็นเมืองลูกหลวงของมณฑลประเทศ ตัวเมืองเดิมตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านไร่ (เดิมชื่อตำบลอยู่เรือ) อำเภอเมืองราชบุรี ในปัจจุบัน ต่อมาเมืองราชบุรี ได้ร้างไปประมาณ ๓๐๐ - ๔๐๐ ปี ภายหลังพระเจ้าอู่ทอง (เจ้าเมืองอู่ทอง) ได้สร้างเมืองราชบุรีขึ้น ใหม่ที่วัดมหาธาตุ ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของศาลากลางจังหวัด (หลังเก่า) ฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๐ (ร.ศ.๓๖) ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยแห่งกรุง รัตนโกสินทร์ ทรงโปรดเกล้าให้ย้ายเมืองราชบุรี มาตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลองคือทั้งจังหวัด ทหารบก ครั้นปี พ.ศ. ๒๔๔๐ (ร.ศ.๑๑๖) ได้เริ่มจัดระเบียบการปกครองท้องที่มีข้าหลวงเทศาภิบาล ขึ้น จึงได้ย้ายเมืองราชบุรี มาตั้งอยู่ ณ ศาลากลางจังหวัดราชบุรี (หลังเก่า)

การจัดปกครอง ท้องที่ในครั้งนั้น ได้แบ่งการปกครองท้องที่ออกเป็น ๕ อำเภอ เฉพาะ อำเภอเมืองราชบุรี เดิมตั้งอยู่ ที่ตำบลธรรมเสนอำเภอโพธารามห่างจากที่ตั้งตัวอำเภอเมืองปัจจุบันขึ้น ไปทางเหนือประมาณ ๓๕๐ เส้น ในครั้งนั้นจึงเรียกว่า “แขวง” ต่อมา พ.ศ. ๒๔๔๑ (ร.ศ. ๑๑๗) จึงได้ ย้ายที่ว่าการอำเภอจากตำบลธรรมเสน มาตั้งที่ ถนนอัมรินทร์ตำบลหน้าเมือง ครั้นต่อมาบริเวณที่ว่าการ อำเภอเมืองราชบุรี ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เป็นศูนย์การค้าจึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอเมือง ราชบุรี ไปปลูกสร้างที่ถนนอำเภอ (ติดกับศาลากลางจังหวัดราชบุรี) ตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ จนถึงปัจจุบัน

๑. การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอเมืองราชบุรีแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๒๒ ตำบล ๑๘๗ หมู่บ้าน ๓๕ ชุมชน^{๖๗}

๑. หน้าเมือง (Na Mueang)	๑๒. น้ำพุ (Nam Phu)
๒. เจริญหัก (Chedi Hak)	๑๓. ดอนแร่ (Don Rae)
๓. ดอนตะโก (Don Tako)	๑๔. หินกอง (Hin Kong)
๔. หนองกลางนา(Nong Klang Na)	๑๕. เขาแร้ง (Khao Raeng)
๕. ห้วยไผ่ (Huai Phai)	๑๖. เกาะพลับพลา(Ko Phlapphla)
๖. คู้้งน้ำวน (Khung Nam Won)	๑๗. หลุมดิน (Lum Din)
๗. คู้้งกระถิน (Khung Krathin)	๑๘. บางป่า (Bang Pa)
๘. อ่างทอง (Ang Thong)	๑๙. พงสวาย (Phong Sawai)
๙. โคกหม้อ (Khok Mo)	๒๐. คูบัว (Khu Bua)
๑๐. สามเรือน (Sam Ruean)	๒๑. ท่าราบ (Tha Rap)
๑๑. พิกุลทอง (Phikun Thong)	๒๒. บ้านไร่ (Ban Rai)

๒. คำขวัญอำเภอ

เมืองเกษตรกรรม พืชพันธุ์ล้ำค่า เขาแก่นจันทน์เด่นสง่า ตระการตาผ้าทอมือ เลื่องลือแหล่งอารยธรรม

๓. อาชีพหลัก ได้แก่

๑. เกษตรกรรม

๒. ปศุสัตว์

๓. อุตสาหกรรม

๔. ประมง

๔. อาชีพเสริม ได้แก่

หัตถกรรมในครัวเรือน^{๖๘}

^{๖๗} ศูนย์บริการข้อมูล, ประวัติอำเภอเมืองราชบุรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://district.cdd.go.th/muangratchaburi/about-us/muangratchaburi/about-us/ประวัติความเป็นมา/> [๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

^{๖๘} ศูนย์บริการข้อมูล, อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.amphoe.com/menu.php?am=525&pv=49&mid=1> [๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

๕. อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอโพธารามและอำเภอบางแพ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอวัดเพลงและอำเภอปากท่อ

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอดำเนินสะดวกจังหวัดราชบุรี และอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอจอมบึงและอำเภอปากท่อ

๖. พื้นที่

อำเภอเมืองราชบุรี มีเนื้อที่ประมาณ ๔๕๔,๒๓๙ ตารางกิโลเมตร^{๖๙}

สรุปได้ว่า อำเภอเมืองราชบุรี ตั้งอยู่ที่ ถนนอัมรินทร์ตำบลหน้าเมือง ครั้นต่อมาบริเวณที่ว่าการอำเภอเมืองราชบุรี ได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เป็นศูนย์การค้าจึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอเมืองราชบุรี ไปปลูกสร้างที่ถนนอำเภอ (ติดกับศาลากลางจังหวัดราชบุรี) ตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ จนถึงปัจจุบัน มีพื้นที่รวม ๔๕๔,๒๓๙ ตารางกิโลเมตร อาชีพหลัก เกษตรกรรม, ปศุสัตว์, อุตสาหกรรม และประมง อาชีพเสริม หัตถกรรมในครัวเรือน

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาวิจัยค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยเกี่ยวข้องกับการพัฒนา

ผู้ศึกษาวิจัยค้นคว้า “งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา” จึงได้ประมวลสาระสำคัญไว้ดังนี้

พระครูจันทวชิรสาร (จตุสพฺพ จันทสโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร” ผลการศึกษาพบว่า (๑) พระภิกษุมีความเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓.๖๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านปัญญา: การพัฒนาปัญญา รองลงมา คือ ๓.๗๐ ด้านสมาธิ: การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ ๓.๖๘ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านศีล: การฝึกฝนพัฒนาในด้านพฤติกรรม ๓.๖๕ ตามลำดับ (๒) การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระภิกษุต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุที่มีอายุวุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม แตกต่างกัน มีความเห็นต่อการพัฒนา

^{๖๙} ประวัติอำเภอต่างๆ ใน จ.ราชบุรี, **อำเภอเมือง**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://rb-history.blogspot.com/๒๐๐๙/๑๑/blog-post_๐๘.html [๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

ทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐาน ส่วนพระภิกษุที่มีพรรษา และวุฒิการศึกษาทางธรรม แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธเป็นไปตามสมมติฐาน (๓) ข้อเสนอแนะของพระภิกษุเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ด้านศีล: การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรมพระสังฆาธิการควรสนับสนุนให้พระสงฆ์ในการปกครองหมั่นศึกษาในการท่องพระปาติโมกข์และความหมายให้มากขึ้นควรให้พระสงฆ์ช่วยเป็นหูเป็นตาแทนพระวินยาธิการ เพื่อความสงบเรียบร้อยด้านการปฏิบัติวินัยของพระภิกษุสามเณรและควรจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับโทษของการฉันอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์ดิบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข ด้านสมาธิ: การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจพระสังฆาธิการควรให้กำลังใจในการศึกษาและแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการศึกษาพระสังฆาธิการควรให้ความสนใจในการอบรมสั่งสอนพระสงฆ์ในการปกครอง รวมไปถึงจุดเล็กจุดน้อยที่อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อดิจใจของพระสงฆ์และควรจัดหากิจกรรมเบา ๆ ให้พระสงฆ์บวชใหม่ได้ปฏิบัติเพื่อการปรับตัวที่ค่อยเป็นค่อยไป ด้านปัญญา: การพัฒนาปัญญาพระสังฆาธิการควรการฝึกฝนให้พระสงฆ์ในการปกครองได้หมุนเวียนการเป็นผู้นำการทำวัตรสวดมนต์เพื่อความชำนาญพระสังฆาธิการควรมีการพูดคุยสั่งสอนเรื่องการเรียนพระธรรมวินัยแก่พระสงฆ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของพระธรรมวินัยและพระสังฆาธิการควรหาวิธีการแก้ไขร่วมกับคณะสงฆ์ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น^{๗๐}

พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ กรุณา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสองเม่น จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า (๑) หลักจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทมี ๓ ระดับ คือ หลักการพัฒนาจริยธรรมระดับต้นเป็นลักษณะ ที่ต้องละเว้นการประพฤติดุชทางกายวาจา เรียกว่า เบญจศีล ศีลแปดวา ปกติกการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย คนที่มีศีลแปดวาจาจะไม่ถูกกิเลสครอบงำ ศีล ๕ จึงเป็นพื้นฐานของศีลทั้งแปด, หลักการพัฒนาจริยธรรมระดับกลาง เป็นหลักคำสอนที่ควรประพฤติปฏิบัติ ให้กระทำดีเพราะมีเหตุมีผลในตัวเอง เป็นหลักปฏิบัติที่สูงกว่าหลักจริยศาสตร์ขั้นต้นซึ่งได้แก่ กุศลกรรมบถ ๑๐, หลักการพัฒนาจริยธรรมระดับสูง เป็นหลักและวิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุ ความสิ้นทุกข์ อันเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้ปฏิบัติจะต้องอาศัยสติปัญญา และความมานะพยายามอย่างแรงกล้าจึงจะสำเร็จตามปรารถนา คืออริยสัจ ๔ ประการ (๒) การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสองเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ วัดป่าเวียงทอง ได้นำเอาหลักไตรสิกขามาพัฒนาจริยธรรมให้กับผู้ปฏิบัติได้แก่ด้านศีล ด้านสมาธิ ด้านปัญญา ผู้ปฏิบัติได้นำหลักศีลไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ได้พัฒนาจริยธรรมด้านศีล มีการ

^{๗๐} พระครูจันทวชิรสาร (จตุสพพล จันทสาโร), “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ก-ข.

รักษาศีล ๕ และอุโบสถศีลในวันพระ วันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา โดยมีกิจกรรมคือ รักษาศีลในวันอัมมัสสวนะ ทำวัตรสวดมนต์ในวันอัมมัสสวนะ/วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การรณรงค์รักษาศีล ๕ ปลอ่ยปลา ปลอ่ยสัตว์ การอบรมจริยธรรมในลต ละ เลิกอบายมุข พัฒนาจริยธรรมด้านสมาธิ โดยมีกิจกรรมคือ จัดอบรมปฏิบัติธรรมนำชีวิตให้แก่ผู้ปฏิบัติเป็นประจำทุกวันอัมมัสสวนะ จัดให้มีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้แก่ผู้ปฏิบัติและผู้สนใจทั่วไปทุกวันอัมมัสสวนะ พัฒนาจริยธรรมด้านปัญญา โดยมีกิจกรรมคือ อบรมธรรมบรรยายให้กับผู้ปฏิบัติธรรมได้เข้าใจในการปฏิบัติที่ถูกต้อง เปิดเครื่องกระจายเสียงเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้กับผู้ปฏิบัติธรรมทุกเช้าเย็น จัดให้ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาให้ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติธรรม ทดสอบอารมณ์ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดสติและปัญญา ในส่วนผลการพัฒนาจริยธรรมในด้านศีลเป็นผู้มีศีลเพิ่มขึ้น สนใจในการสวดมนต์ สามารถนำศีลไปรักษาได้ สามารถลต ละ เลิกอบายมุขได้ในระดับหนึ่ง ส่วนด้านสมาธิหลังจากที่เข้าอบรมปฏิบัติธรรมนำชีวิตสามารถนำสมาธิไปปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่บ้านได้ และด้านปัญญาได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมที่ถูกต้องจากการที่เข้ามาอบรมและได้ย่นได้ฟังธรรมะที่ทางวัดเปิดอยู่เป็นประจำ ทำให้เกิดสติปัญญาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและแก้ไขปัญหาทำให้ความทุกข์เบาบางลงได้ (๓)แนวทางการพัฒนาจริยธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่ แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมแก่บุคคลกรของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ตลอดจนคณะสงฆ์ในเขตปกครอง ควรเน้นสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา ด้านวิปัสสนาหลักสูตร หลักการ วิธีการ นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจริยธรรมแก่บุคคลกร พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรมในองค์กรให้เป็นรูปธรรม ให้มีความยั่งยืนต่อการพัฒนาจริยธรรมต่อไป^{๗๑}

พระปลัดอานนท์ กนต์วีโร (ข้างแครงการ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชีวิตตามหลักภavana ๔ ของผู้สูญเสียที่ผ่านกิจกรรมเยียวยาเชิงพุทธหลังจากผ่านกิจกรรมแล้ว ๑๐ เดือนขึ้นไป” ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่อายุมากกว่า ๕๐ ปีขึ้นไป เป็นเพศหญิง มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่อย่างน้อยสวดมนต์ นั่งสมาธิ สัปดาห์ละ ๒-๓ ครั้ง มีการปฏิบัติกรรมฐาน ปีละ ๑-๒ ครั้ง และส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเปลี่ยนแปลงมุมมองต่อความตาย เข้าใจความตาย ความสูญเสียเป็นธรรมชาติของชีวิตและความตายตามหลักพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาที่ได้รวบรวมมาไว้นี้ แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายเป็นส่วนหนึ่งของสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของมรรค อันเป็นแนวทางในการพัฒนามนุษย์ไปสู่ความพ้นทุกข์ ความถึงพร้อมด้วยศีล, ฉันทะ, ความศรัทธาที่ต้องตั้งถาม ความไม่ประมาทและใช้ชีวิตเพื่อที่จะทำสร้างบุญกุศล ช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านกาย เป็นการพัฒนาอายตนะทั้งภายใน ภายนอก และให้รู้จักใช้อายตนะและอวัยวะทั้งหลาย ให้มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับ

^{๗๑} พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ กรุณา), “การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนดรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ก-ข.

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีฉันทะ มีความสำรวมในอายตนะมากขึ้น รู้จักใช้ปัญญาในการไตร่ตรองสิ่งที่มากระทบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านศีล ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตั้งใจและรู้จักปฏิบัติต่อชีวิต หรือ ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องมีความสุข และหาทางออกจากความทุกข์ได้ด้วยควมมีระเบียบวินัย รู้จักควบคุมและฝึกฝนตนเองมากขึ้น โดยไม่ก่อให้เกิดโทษพิชภัยแก่ผู้อื่นและแก่สังคม รู้จักแสวงหา และเสพความสุขทางวัตถุที่หลีกเลี่ยงการเบียดเบียน และเกื้อกูลแก่สังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านจิต ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีศรัทธาทางพระพุทธศาสนา และพระสงฆ์ มีมุมมอง บทบาทในพระสงฆ์แตกต่างจากความเข้าใจเดิม มีความเคารพต่อสรรพสิ่ง จิตใจอ่อนโยน พร้อมทั้งจะแบ่งปันกับผู้อื่น มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำต่อบาป โดยมีสติอยู่กับปัจจุบันขณะ รู้จักควบคุมความหวั่นไหวที่เกิดขึ้นในจิตใจ รู้สึกรับรู้หน้าที่อยากช่วยด้วยความรักและเห็นใจผู้อื่นที่ประสบความทุกข์ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านปัญญา ผู้สูญเสียที่เข้าร่วมกิจกรรม นอกจากจะได้เยียวยาความเศร้าโศกในใจแล้ว ยังได้ประจักษ์ว่าการสูญเสียหรือความทุกข์นั้นนำมาซึ่งความงอกงาม และการพัฒนาชีวิตในทางที่ดี กระบวนการดังกล่าวมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้สูญเสียตระหนักในศักยภาพของตนเอง ที่มีได้ถูกจำกัดด้วยความเศร้าโศกเนื่องจากการสูญเสียที่สิ้นหวัง แต่เห็นโอกาส และประจักษ์แก่ตนเองว่าชีวิตมีคุณค่า และมีความหมายที่จะสามารถพัฒนาให้ถึงเป้าหมาย อันเป็นหนทางแห่งความรู้และความมีเหตุผล^{๗๒}

พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ (แยมขุ่ม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนการทศน์วิธิพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า (๑) การสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจกรมสำคัญของพระสงฆ์ในการทำงานช่วยเหลือชาวบ้านหรือคนส่วนมากหรือคนทั่วไป ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของเจ้าอาวาสตามมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ข้อ ๔ บัญญัติไว้ว่า “ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล” การพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์นั้น หลักพุทธธรรมแห่งพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมและสนับสนุนการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นอย่างมาก การพัฒนารูปแบบการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนการทศน์วิธิพุทธของพระสงฆ์ต้องอาศัยหลักพุทธธรรมสำคัญคือ ไตรสิกขา พรหมวิหาร ๔ ราชสังคหวัตถุ จักรวรรดิวัตร อปริหานิยธรรม ทศพิธราชธรรม สาราณียธรรม สัมปติธรรม ฯลฯ โดยพระสงฆ์ควรมีรูปแบบการพัฒนางานสังคมสงเคราะห์ในส่วนที่สังคมคาดหวังไว้ทั้ง ๒ ส่วนคือการสงเคราะห์ทางวัตถุ และสงเคราะห์ทางจิตใจไปพร้อมๆ กัน โดยมีจุดมุ่งหมายอันจะนำไปสู่การพัฒนาและบูรณาการสังคมอย่างยั่งยืนถาวร ต้องพัฒนาคุณภาพจิตใจ พัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้รูปแบบการพัฒนามตามกระบวนการทศน์วิธิพุทธ เพื่อความหลุดพ้นจากหล่มแห่งความทุกข์ ย่อมนำประโยชน์สุขอย่างสูงสุดมาสู่สังคมไทย (๒) ปัญหาด้านการสาธารณสงเคราะห์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๕ ในปัจจุบันนี้มี ๔ ด้าน คือ ปัญหาด้านการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล, ปัญหาด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อ

^{๗๒} พระปลัดอานนท์ กนตวิโร (ข้างแครงการ), “การพัฒนาชีวิตตามหลักภาวนา ๔ ของผู้สูญเสียที่ผ่านกิจกรรมเยียวยาเชิงพุทธหลังจากผ่านกิจกรรมแล้ว ๑๐ เดือนขึ้นไป”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ก-ข.

สาธารณประโยชน์, ปัญหาด้านการก่อกลุ่สาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และปัญหาด้านการก่อกลุ่ประชาชนหรือสรรพสัตว์ (๓) งานด้านการสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนการทศน์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ภาค ๑๕ นั้น เน้นการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติงานออกมาแล้วเป็นสาธารณประโยชน์จริงอย่างเป็นรูปธรรม และที่สำคัญต้องปรับประยุกต์หลักพุทธธรรมอันเหมาะสมมี หลักไตรสิกขา หลักพรหมวิหารธรรม และหลักสังคหวัตถุธรรม ฯลฯ มาใช้ในการปฏิบัติงานทั้งระบบอย่างเหมาะสมต้งาม โดยมีเป้าหมายจุดประสงค์หลักว่าให้คณะสงฆ์ได้ถือปฏิบัติดำเนินการเน้นหลักให้คณะสงฆ์ได้ทำงานช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านต่างๆ เป็นหลักสำคัญ การปฏิบัติงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ภาค ๑๕ จึงต้องเน้นหนักไปในทิศทางที่เกี่ยวกับการที่คณะสงฆ์ต้องให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคม ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายกฎระเบียบของบ้านเมือง เพื่อมุ่งพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจให้มีความสุขสมบูรณ์ทั้งกาย วาจา และจิตใจอันจะนำความสุข ความเจริญพัฒนามาสู่วัดและชุมชนสังคมประเทศชาติ โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นผู้นำที่สำคัญ และเป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ก็จะส่งผลให้ก่อเกิดความสุข สงบ สว่าง เป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน^{๗๓}

พระมหานพพล กนต์ลีโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม ทั้ง ๕ ด้าน คือ ด้านการพัฒนาจิตใจ, ด้านการศึกษาสงเคราะห์,ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม, ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๓ และเมื่อจำแนกรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด ๓ อันดับแรก พบว่า ด้านการพัฒนาจิตใจ ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๘ รองลงมาคือด้านการศึกษาสงเคราะห์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๑ และด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๗^{๗๔}

พระศราวุธ ปณญาวุโร (คำมัน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักภาวนา ๔ ใน ๔ ด้าน ดังนี้ (๑) ด้านร่างกาย พบว่า ทำให้เกิดการพัฒนาร่างกายด้วยรู้จักบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ รู้จักฝึกฝน

^{๗๓}พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ (แย้มขุ่ม), “การพัฒนาแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนการทศน์วิถีพุทธ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก-ข.

^{๗๔}พระมหานพพล กนต์ลีโล, “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ จังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

อบรมตน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันมีความห่วงใยเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน รู้จักสำรวมระมัดระวัง อินทรีย์ ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้มีความพร้อมมีสติกำกับอยู่เสมอ และสามารถละเว้นจากความชั่วทั้งปวงได้ (๒) ด้านสังคม พบว่าทำให้ละเว้น ระมัดระวังกายจากการเบียดเบียนผู้อื่นในทางที่เสื่อมเสีย มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่ร่วมกันด้วยการเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และนอกจากนั้นยังเสริมสร้างการมีระเบียบวินัยต่อตนและสังคม ๓) ด้านจิตใจ ทำให้จิตใจมีความหนักแน่นมั่นคง มีเหตุผลในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน มีจิตเมตตา มีความปรารถนาดีต่อกันด้วยความจริงใจ และมีความสุข (๔) ด้านปัญญา มีการฝึกปฏิบัติ ตามแนวปัญญาภาวนาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสภาวะธรรมชาติอย่างแท้จริง มองโลกมองสังคม ในแง่ดี มีจิตใจเป็นอิสระ รู้จักปล่อยวางทุกสิ่งทุกอย่างด้วยสติปัญญา สภาพและปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในเขตเทศบาลตำบลวังหงส์ ด้านร่างกาย พบว่า โรคประจำตัวบางโรคทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติธรรม เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ เป็นต้น, ด้านสังคม พบว่า การรักษาศีล ๕ เป็นสิ่งที่ยากและไม่มีเวลา มองไม่ค่อยเห็นคุณค่า ต้องเข้าวัดปฏิบัติเท่านั้น, ด้านจิตใจ พบว่า ขาดการให้การสนับสนุนจากคนในชุมชน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจที่เข้ามานำฝึกปฏิบัติ และไม่มีเวลา ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา, ด้านปัญญา พบว่า ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดผู้นำทางในการฝึกปฏิบัติ ทำให้ไม่รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของชีวิตและโลกแห่งความเป็นจริง จะทำให้ความวิตกกังวล ไม่มั่นใจในการดำเนินวิถีชีวิต เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามแนวภาวนา ๔ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามพระพุทธศาสนาในเขตเทศบาลตำบลวังหงส์โดยภาพรวมพบว่า ผู้สูงอายุได้นำเอาหลักภาวนา ๔ มาใช้หลักภาวนา ๔ ด้านได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ด้านร่างกาย พบว่า ผู้สูงอายุได้สำรวมระวังตนเองในการดูแลสุขภาพตนทั้งร่างกายและจิตใจ รู้จักผ่อนคลายด้วยการฝึกฝนอบรมด้านวิปัสสนากัมมัฏฐาน หรือนั่งสมาธิ ทำให้เกิดพลัง มีสุขภาพกายดี, ด้านสังคม พบว่า ผู้สูงอายุได้ประพฤติปฏิบัติด้วยการรักษาศีล ๕ ด้วยการเว้นจากการกระทำความชั่วและเว้นจากการสร้างความเดือดร้อนเบียดเบียนแก่ผู้อื่น และช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความรักความเมตตา, ด้านจิตใจ พบว่า ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น เข้าวัด ให้ทาน รักษาศีล และพัฒนาปัญญา เกิดความรู้ความเข้าใจ ไม่เข้าไปยึดมั่นถือมั่น ปล่อยวางทำให้ใจมีความสุข, ด้านปัญญา พบว่า ผู้สูงอายุได้ ประพฤติปฏิบัติตามหลักปัญญาภาวนา ตามหลักวิปัสสนากัมมัฏฐาน นั่งสมาธิ ฝึกจิตให้เกิดการรู้แจ้งเห็นจริง ตามสภาวะที่เป็นอยู่ จนสามารถทำให้ดำรงชีวิตอยู่สังคมได้อย่างมีความสุข^{๗๕}

สรุปวิจัย ภาณุสรณฐากูร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาจิตเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมตามแนวพุทธจิตวิทยาและการปฏิบัติตามกฎแห่งแรงดึงดูด” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาจิตเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะแบบองค์รวมตามแนวพุทธจิตวิทยาและการปฏิบัติตามกฎแห่งแรงดึงดูด สามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ ด้วยโปรแกรมการฝึกอบรมที่สำคัญ ได้แก่ ความตั้งใจมั่นที่อยู่บนพื้นฐานที่คิดบวก การมองด้านบวกอย่างมีสติ การยืนกรานต่อความคิด การจินตนาการใน

^{๗๕} พระศราวุธ ปญญาวุธ (คำมั่น), “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ก-ข.

เชิงบวก การใช้สมาธิ และ ความเชื่อมั่นในกฎและการปล่อยวาง ซึ่งทำให้เกิดภาวะของความสุขในแบบองค์รวมได้ทั้งยังมีความต่อเนื่องกับความสุขแบบองค์รวมนั้นด้วย ซึ่งผลการทดลองโปรแกรมการฝึกอบรมพุทธจิตวิทยากับกฎแห่งแรงดึงดูด พบว่า กระบวนการพัฒนาสุขภาวะทางกายของกลุ่มตัวอย่าง มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการเปลี่ยนความคิดและมุมมองที่มีต่อการดูแลสุขภาพโรคภัยไข้เจ็บได้รับรู้กฎของธรรมชาติตามความเป็นจริง เมื่อประสบกับความเจ็บป่วยอยู่จะพยายามเข้าใจใช้ทักษะในการดูแลอาการของโรคให้ดีขึ้น ด้านสุขภาวะทางจิต พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ได้เข้าใจกระบวนการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งจึงมีความเชื่อว่ากายกับจิตนั้นมีส่วนสัมพันธ์กัน ถ้าจิตป่วยกายก็จะป่วยด้วย ควรปลูกฝังแนวคิดที่เป็นกุศลจิตเพื่อการพัฒนาทางจิตที่งดงามมากยิ่งขึ้น และสิ่งที่ควรพัฒนาเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นองค์ความรู้ทั้งปรีชาญาณ ปฏิบัติและปฏิเวธให้กลุ่มตัวอย่างได้เข้าใจเข้าถึงองค์ธรรมอย่างเหมาะสม ในส่วนด้านสุขภาวะทางสังคม พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ได้พัฒนาการความศรัทธาเชื่อในกฎแห่งกรรม และมีความเพียรพยายามประพฤติปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ซึ่งทำให้พร้อมจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน จึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้คนในสังคมเกิดการตระหนักรู้จิตให้การบริการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ พัฒนาให้เกิดความคิดที่เป็นสัมมาทิฐิอันชอบแล้วด้วยธรรม และด้านสุขภาวะทางปัญญา พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ได้เกิดการตระหนักรู้แจ้งเท่าทันความจริงของชีวิต มีระบบความคิดสร้างสรรค์กฎแห่งแรงดึงดูดและมีกระบวนการคิดที่สมเหตุผลโดยเชื่อว่าการที่บุคคลสามารถจะเกิดสุขภาวะทางปัญญาได้ จำต้องเข้าสู่การปฏิบัติสมณะและวิปัสสนากรรมฐานเป็นเบื้องต้น ซึ่งต้องพยายามให้มีความเชื่อในตนเอง และเชื่อว่าความสุขในการตื่นรู้ทำให้ชีวิตดำเนินไปด้วยวิถีแห่งธรรม อันเอื้อต่อความเข้าใจหลักพุทธจิตวิทยากับกฎแห่งแรงดึงดูดอย่างบูรณาการ^{๗๖}

สรุปได้ว่า การพัฒนา คือ การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ให้ดีขึ้นหรือปรับปรุงให้ดีขึ้น ด้วยการปฏิบัติตามและโครงการอย่างจริงจัง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันเป็นวงจร เป็นการทำให้ดีขึ้น ให้เจริญขึ้น เป็นการเพิ่มคุณค่าของสิ่งต่างๆ หรือกล่าวได้ว่าเป็นการทำให้ให้ดีกว่าเดิม เป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่ดีกว่า การพัฒนานั้นมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ แต่ละคนจึงควรมีการพัฒนาไปตามสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตนั้นมีความสำคัญกับทุกคน ถ้าทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีก็จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

^{๗๖} สุวิจักขณ์ ภาณุสรณ์ฐาภรณ์, “กระบวนการพัฒนาจิตเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์รวมตามแนวพุทธจิตวิทยาและการปฏิบัติตามกฎแห่งแรงดึงดูด”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ก-ข.

๒.๖.๒ งานวิจัยเกี่ยวข้องกับสาธารณูปการ

ผู้ศึกษาวิจัยค้นคว้า “งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาธารณูปการ” จึงได้ประมวลสาระสำคัญไว้ดังนี้

พระครูเวฬุวันพัฒนาท (ชัยวัฒน์ ชุตินธโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ พบว่าด้านการก่อสร้าง และบำรุงปฏิสังขรณ์เสนาสนะ พระสังฆาธิการและพระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒ (๒) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ของพระสังฆาธิการ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา โดยการทดสอบค่าสถิติสัมประสิทธิ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) พบว่า ภาวะผู้นำโดยรวมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ของพระสังฆาธิการ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ ๐.๘๒๙ (๓) ผลจากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการพบว่า ในด้านปัจจัยส่วนบุคคลพระสังฆาธิการที่มีอายุ พรรษา การศึกษาที่มากกว่าหรือสูงกว่า ย่อมสามารถบริหารจัดการงานสาธารณูปการได้มีประสิทธิภาพมากกว่า และผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่โดยตรงก็สามารถบริหารจัดการงานสาธารณูปการได้มีประสิทธิภาพมากกว่าผู้ที่ไม่มีตำแหน่งหน้าที่ ในด้านประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการนั้น พระสังฆาธิการควรมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี ด้วยการศึกษาดูงาน สอบถามจากท่านผู้รู้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมแก่งานของตน ในด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพ อันได้แก่ภาวะผู้นำนั้น พระสังฆาธิการควรมีความรู้ความสามารถวิสัยทัศน์และคุณธรรมพร้อม จึงจะทำให้งานเกิดประสิทธิภาพได้ ในด้านปัญหาอุปสรรคและแนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสังคมไทยในปัจจุบันนั้น ควรหาที่ปรึกษาที่มีความชำนาญและช่างที่มีคุณภาพ ผู้บริหารควรสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะก่อน ผู้นำควรเป็นผู้ฝึกตนให้มีสมาธิจิตมั่นคง มีศรัทธาในการทำงาน งานจึงสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๗๗}

พระอภินิษฐ์ สิริบุญโล (อาจวิชัย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอมะนัง จังหวัดยะลา” ผลการวิจัยพบว่า (๑) การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอมะนัง จังหวัดยะลา พบว่า พระภิกษุมิมีความ

^{๗๗} พระครูเวฬุวันพัฒนาท (ชัยวัฒน์ ชุตินธโร), “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก-ข.

คิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = ๓.๙๓) และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า พระภิกษุ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ (๒) ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่าง ตัวแปร พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลี ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๓) ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณไม่เพียงพอ, ปัญหาเกี่ยวกับการขาดการดูแลเอาใจใส่, ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัดยังไม่เป็นระบบแก่พระภิกษุ สามเณร ข้อเสนอแนะประกอบด้วย จัดหางบประมาณสำรองไว้มาก ๆ ให้เพียงพอกับการก่อสร้าง, จำเป็นต้องมีการตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแล ให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมและเอาใจใส่จริงจัง, การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัดให้เกิดความสำนึกกรักศาสนสมบัติของวัด^{๗๘}

พระสมุห์เอก ชินวิโส (เฉยประทุม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสาธารณูปการ: กรณีศึกษาวัดในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า (๑) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสาธารณูปการวัดในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ ในด้านรูปแบบ,พิธีการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๐ ในด้านความเชื่อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓ ส่วนในด้านความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ (๒) ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสาธารณูปการ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามสถานภาพ อายุ การศึกษา รายได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนเพศของประชาชนต่างกัน การมีส่วนร่วมในการสร้างสาธารณูปการไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๗๙}

^{๗๘} พระอภินิษฐ์ สิริปัญญา (อาจวิชัย), “การบริหารจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

^{๗๙} พระสมุห์เอก ชินวิโส (เฉยประทุม), “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสาธารณูปการ : กรณีศึกษาวัดในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

ปิยะภรณ์ วรประโยชน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “มลพิษทางทัศนียภาพของวัดจากการบดบังของสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ ในเทศบาลเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่าพื้นที่บริเวณด้านหน้าวัดควรเก็บธงชาติและธงธรรมจักร เพื่อเน้นความสำคัญของพื้นที่บริเวณด้านหน้าวัดให้ชัดเจนและมีความโดดเด่นขึ้น สภาพพื้นที่โดยรอบวัดปัจจุบันพบปัญหาที่เกิดจากการติดตั้งป้ายโฆษณา การติดตั้งระบบสาธารณูปโภค การจอดรถของรถประจำทางที่มาจอดรอรับผู้โดยสาร การปรับปรุงทัศนียภาพของพื้นที่ควรใช้พืชพรรณ โดยคัดเลือกพันธุ์ไม้มาปลูกและตกแต่งโดยพิจารณา รูปทรง ขนาด ดอก ใบ และเรือนพุ่ม ปลูกเป็นแนวยาวเพื่อใช้เป็นฉากช่วยในการปิดบังปัญหาทัศนียภาพที่ไม่น่ามอง นอกจากนี้การปรับพื้นที่ผิวทางเท้าให้เรียบมีระดับที่เสมอกัน ระบบสาธารณูปโภคควรเก็บซ่อนลงใต้ดินเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย สำหรับป้ายโฆษณาและความสูงของอาคารพาณิชย์ ควรแก้ไขที่ตัวอาคารโดยลดขนาดของตัวอาคารลงและเพิ่มระยะห่างออกมาจากบริเวณวัด เพื่อช่วยเสริมมุมมองของสิ่งก่อสร้างและโบราณสถานภายในวัดให้มีความโดดเด่นขึ้น วิธีดังกล่าวอาจจะเป็นไปได้ยาก เนื่องจากมีการก่อสร้างอาคารสูงอยู่แล้ว ฉะนั้นอาจจะแก้ไขได้โดยการปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆ ของอาคารสูงในเรื่องของรูปทรง สี สัน และวัสดุที่ใช้ให้มีความกลมกลืนเข้ากันได้กับสิ่งก่อสร้างและโบราณสถานภายในวัด ส่วนการจอดรถของรถประจำทางให้จัดระเบียบพื้นที่ในการจอดไปอยู่ในส่วนของถนนด้านข้างวัดแทนการจอดรถบริเวณด้านหน้าวัดนอกจากนี้แล้วภายในวัดควรมีการจัดสภาพแวดล้อมของวัด เช่น ควรเพิ่มความร่มรื่นโดยการปลูกต้นไม้ให้แก่พื้นที่โดยนำไม้ยืนต้นและไม่ดอกไม้ประดับปลูกไว้ตามแนวทางเดิน ตัดแต่งกิ่งไม้ที่มีอยู่ในพื้นที่ให้โปร่งโล่งและเป็นระเบียบมากขึ้นบริเวณร้านค้าขายของบูชา/ขายของที่ระลึกควรมีการจัดร้านค้าให้สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น วัดที่ได้มีการปรับปรุงโดยการใช้มาตรการลดผลกระทบทางทัศนียภาพของวัดจากการบดบังของสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ กลุ่มตัวอย่างอย่างมีความพึงพอใจต่อมาตรการลดผลกระทบทางทัศนียภาพ^{๕๐}

จิตติพร สะสม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาระบบและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเวียง จังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่า การก่อสร้างการบูรณะปฏิสังขรณ์ ถาวรวัตถุ และการพัฒนาพื้นที่ดินอันเป็นที่ตั้งของวัดรวมทั้งการปลูกต้นไม้ตามความเหมาะสมและตามความจำเป็น ก็พึงทำตามกำลังทรัพยากร คือ กำลังเงิน และกำลังบุคลากรที่มี วัดได้จัดให้มีการบูรณปฏิสังขรณ์และพัฒนาเสนาสนะ อาคารสถานที่และบริเวณภายในวัด ให้มั่นคงแข็งแรงและสง่างามอยู่ตลอดเวลาการที่วัดจะมีกิจกรรมการก่อสร้างขึ้นนั้น จะต้องมีการวางระบบไว้ล่วงหน้า เพื่อไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่างๆ แก่วัด โดย เจ้าอาวาสเป็นผู้มอบหมายให้ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสฝ่ายสาธารณูปการเป็นผู้ดูแลและประสานงาน กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายฆราวาส ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ศาสนการของวัดคอยดูแล ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปากรณีทัศนียภาพนอกจากนี้งานสาธารณูปการยังเกี่ยวข้องกับการงานด้านการบูรณะเสนาสนะของวัดด้วย ซึ่งงานบูรณะเสนาสนะของวัดนั้นเจ้าอาวาสจะได้มอบหมาย

^{๕๐}ปิยะภรณ์ วรประโยชน์, “มลพิษทางทัศนียภาพของวัดจากการบดบังของสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ ในเทศบาลเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ก-ข.

ให้ไวยาวัจกรฝ่ายสาธารณูปการ เป็นผู้ดูแลและประสานงาน งบประมาณที่ใช้ในการบูรณะเสนาสนะนั้นส่วนใหญ่เป็นงบประมาณของวัด นอกจากนี้ยังได้รับงบประมาณจากผู้มีจิตศรัทธา และงบประมาณที่เกิดจากงบประมาณของรัฐเมื่อมีงบประมาณในการดำเนินงานแล้วจะมีการประชุมคณะกรรมการพัฒนาวัด เพื่อรับทราบการดำเนินงานโดยอยู่ภายใต้การจัดการแผนการพัฒนาวัด จัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายงานประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคกรณีมีเจ้าภาพให้แจ้งเจ้าภาพก่อนการดำเนินงาน แต่งตั้งคณะกรรมการประมวลโครงการ (ประกวดราคา) ตรวจสอบโครงสร้าง การเงินบัญชี และผู้มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ มาเป็นที่ปรึกษา^{๑๑}

สรุปได้ว่า ได้ว่างานด้านสาธารณูปการ วัดจะต้องมีพระสังฆาธิการเป็นผู้นำ และให้ความรู้ต่าง ๆ แก่พุทธศาสนิกชนในการร่วมกันสร้างงานสาธารณูปการวัดและมีพุทธศาสนิกชนเป็นกำลังช่วยในการ บริจาคทรัพย์และแรงงาน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางและวัดได้พัฒนาทางด้านจิตใจ ในการอบรมขัดเกลา สร้างความสามัคคีในชุมชน และพัฒนาด้านวัตถุเพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระสงฆ์และคฤหัสถ์ ในการใช้สอยประโยชน์ศาสนสถานต่าง ๆ ร่วมกันอีกด้วย ซึ่งงานด้านสาธารณูปการนี้ จะเป็นตัวบ่งชี้วัดคุณภาพในการพัฒนาวัด ซึ่งตรงตามหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์

๒.๖.๓ งานวิจัยเกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ

ผู้ศึกษาวิจัยค้นคว้า “งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสังฆาธิการ” จึงได้ประมวลสาระสำคัญไว้ดังนี้

พระครูเกษมสมุทฺธคุณ (ทองหล่อ เขมธมโม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า (๑)ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔ ส่วนด้านอื่นๆที่เหลืออยู่ในระดับมากทุกด้าน (๒)ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีผลทำให้ความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลด้านพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิกศศึกษา นักรธรรม และวุฒิกศศึกษาเปรียญธรรม ไม่มีผลทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ๓)ข้อเสนอแนะในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม

^{๑๑}ฐิติพร สะสม, “ศึกษาระบบและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเวียง จังหวัดน่าน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก-ข.

จังหวัดสมุทรสงคราม ได้แก่ ด้านการปกครองควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะความรู้ด้านการบริหารจัดการพระสังฆาธิการทุกระดับ และควรจัดประชุมพระสังฆาธิการระดับอำเภอเป็นประจำอย่างน้อยปีละ ๔ ครั้ง เพื่อประโยชน์ด้านการปกครองคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษาควรสรรหาบุคลากรครูสอนพระปริยัติธรรมให้เพียงพอและมีประจำอยู่ในทุกสำนักเรียน และควรจัดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยประหยัดเวลาในการเรียนการสอนที่สูญเสียไปโดยไม่จำเป็น ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการประสานงานกันระหว่างวัด เพื่อกระจายการสนับสนุนทุนการศึกษาไปในทุกสถานศึกษา และวัดควรประสานงานกับภาครัฐและเอกชนที่ให้การอุปถัมภ์หรือมีหน้าที่ในการสนับสนุนการศึกษาแก่สถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อมิให้การสงเคราะห์นั้นทับซ้อนกัน ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรพัฒนาด้านศักยภาพด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ เพื่อให้มีความรู้สามารถให้การอบรมสั่งสอน พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพกับคนทุกเพศทุกวัย และพระสังฆาธิการควรทำงานในเชิงรุก คือ ไม่รอให้คนไปหาถึงวัด แต่เป็นฝ่ายนำธรรมะมาสู่ประชาชนถึงบ้าน ด้านการสาธารณูปการ ควรรณรงค์ให้พระสังฆาธิการดูแลรักษาเสนาสนะที่มีอยู่มากกว่าการก่อสร้างขึ้นมาใหม่ และรณรงค์การก่อสร้างเสนาสนะที่มีเอกลักษณ์ของศิลปะประจำถิ่น และ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อป้องกันปัญหาการสงเคราะห์ที่ซ้ำซ้อน เกิดประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ และควรกำหนดเป้าหมาย วัดอุประสงค์ที่ชัดเจนก่อนลงมือปฏิบัติงาน^๒

พระครูนิยมสิริทัต (ทตฺตสิริ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์” ผลการศึกษาพบว่า (๑)ระดับความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์โดยภาพรวมพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อความเป็นภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = ๔.๑๑$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านคือ ด้านธัมมัญญุต เป็นผู้รู้จักเหตุด้านอรรถัญญุต เป็นผู้รู้จักผล ด้านอรรถัญญุต เป็นผู้รู้จักตน ด้านมัตตัญญุต เป็นผู้รู้จักประมาณด้านกาลัญญุต เป็นผู้รู้จักกาล ด้านปริสสัญญุต เป็นผู้รู้จักชุมชน และด้านบุคคลปโรปรัญญุต เป็นผู้รู้จักบุคคลพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน (๒) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ การจำแนกตามอายุ พรรษา วุฒิการศึกษา นักธรรมวุฒิการศึกษาบาลีและวุฒิการศึกษาสามัญ พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษา วุฒิการศึกษา นักธรรมวุฒิการศึกษาบาลีและวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการ อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓) ปัญหาอุปสรรค และแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มีปัญหาขาดความเข้าใจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งในด้านคุณวุฒิและวัยวุฒิขาดวิสัยทัศน์ในการนำพาหมู่คณะและองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขาดคุณสมบัติความรู้ความสามารถในการปกครองคณะสงฆ์ไม่พัฒนาตนเองไม่รู้จักขอบเขตความพอเหมาะในการทำงานร่วมกับคณะสงฆ์ไม่รู้จัก

^๒ พระครูเกษมสมุทรคุณ (ทองหล่อ เขมธมฺโม), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

เวลาที่ควรประกอบกิจการงานหรือการทำงานให้ทันกับเวลาไม่สามารถวางแผนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมขาดความสามารถที่จะเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงานในการบริหารงานด้านต่างๆ และควรเป็นผู้มีความรับผิดชอบสูง เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีความหนักแน่นในการทำงานพัฒนาคนในองค์กรได้ มีความเป็นอยู่อย่างสมถะเรียบง่าย เป็นผู้ตรงต่อเวลาใช้เวลาทุกขณะให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักประเพณี ความเชื่อของสังคม นำมาประยุกต์ใช้ในการสอนประชาชนเข้าใจในระบบงานมีศิลปะในการใช้บุคคลได้อย่างเหมาะสม^{๘๓}

พระมหาเถียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา” ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมทั้ง ๖ ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระสังฆาธิการมีบทบาทมาก โดยเฉพาะการจัดให้มีกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาการเทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ด้านการปกครองที่พระสังฆาธิการให้ความสำคัญมาก โดยเฉพาะการเข้าร่วมประชุมพระสังฆาธิการ ตามมติมหาเถรสมาคมหรือผู้ปกครองเหนือตนจัดให้มีการประชุม และการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้เป็นไปด้วยดี ในส่วนของด้านการสาธารณูปการ ซึ่งมีการช่วยเหลือระบบ น้ำ-ไฟฟ้า ดูแลศาสนสถานให้เรียบร้อยดีงาม และการวางแผนในการก่อสร้างอาคารและเสนาสนะภายในวัด รวมทั้งมีการดูแลซ่อมแซม และปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัดที่ชำรุดทรุดโทรม อยู่ในอันดับต้น ๆ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ มีการให้ความร่วมมือกับข้าราชการและชาวบ้าน รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในการสัญจรไปมาของชาวบ้าน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นด้านที่พระสังฆาธิการมีบทบาทการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะการจัดตั้งทุนศึกษาสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชน การช่วยเหลือ ด้านการศึกษาต่าง ๆ ในขณะที่ด้านการจัดตั้งหรือสนับสนุนโรงเรียนอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ และการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพพื้นฐานเพื่อส่งเสริมอาชีพท้องถิ่นยังอยู่ในอันดับน้อย ทั้งนี้ เพราะบทบาทดังกล่าวตกเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปแล้ว สุดท้ายด้านการศาสนศึกษาแม้จะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็ยังเป็นด้านที่พระสังฆาธิการมีระดับบทบาท การปฏิบัติงานในการบริหารน้อยกว่าด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการจัดให้มีการอบรมบาลีและนันทกรรมก่อนสอบ รวมทั้งการสรรหาและพัฒนาครูสอนนันทกรรมบาลี ทั้งนี้ก็เพราะเป็นผลจากการที่คณะสงฆ์ ในจังหวัดพังงามีพระภิกษุสามเณรจำนวนน้อยโดยเฉพาะหลังจากออกพรรษาไปแล้ว จึงเป็นเรื่องที่ยากสำหรับการทำหน้าที่ด้านการศาสนศึกษา^{๘๔}

^{๘๓} พระครูนิยมสิริทัต (ทตตสิริ), “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ก-ข.

^{๘๔} พระมหาธมเถียร วรธมโม (ซ้ายเกลี้ยง), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพังงา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก-ข.

พระมหาขวลิต ขาตเมธี (คงแก้ว) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์: ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุสามเณรในจังหวัดภูเก็ตมีความคิดเห็นแตกต่างกันตามสถานภาพ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนพระภิกษุสามเณรที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดภูเก็ต ไม่แตกต่างกัน^{๘๕}

พระมหาไถ่รุ่ง รุจิธมโม (ทองมา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า พระสังฆาธิการ มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานครทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านการสาธารณูปการ พระสังฆาธิการให้ความสำคัญการวางแผนการก่อสร้างอาคารเสนาสนะภายในวัดอย่างเป็นระบบ มีการควบคุมดูแลการก่อสร้างโดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และความเป็นชาวพุทธมีการจัดสาธารณูปโภคภายในวัด, ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีการตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้นและมีการมอบทุนการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทุกระดับชั้น ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการส่งเสริมให้พระภิกษุไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ มีการอบรมพระภิกษุสามเณรให้รู้จักวิธีการเผยแผ่ธรรมะแก่ประชาชน ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ให้ความร่วมมือกับชุมชนเพื่อช่วยงานสังคม และดำเนินการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้านที่เข้ามาทำบุญในวัด ด้านการศาสนศึกษา จัดสรรงบประมาณการเงินจัดซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอนนักเรียนบาลี และปริยัติอย่างทั่วถึงและคัดเลือกครูสอนนักเรียนบาลี ที่มีคุณภาพสอนและใช้กฎระเบียบการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะและออกกฎระเบียบใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาวัดอยู่เสมอ ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระสังฆาธิการตั้งแต่ระดับ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยภาพรวม ทั้ง ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ แนวทางการบริหารกิจการ พระสังฆาธิการต้องมีส่วนร่วมและเข้าร่วมประชุมตามมติมหาเถรสมาคมเพื่อชี้แจงข่าวสารการประชุมหรือเพื่อชี้แจงกฎระเบียบภายในวัด มีการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมโดยเพิ่มบุคลากรทางการศึกษาทั้งครูผู้สอนและนักเรียน และ

^{๘๕}พระมหาขวลิต ขาตเมธี (คงแก้ว), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ก-ข.

ส่งเสริมให้ช่วยกำลัใจครูผู้สอน ผู้บริหารควรมอบทุนศึกษาสงเคราะห์แก่ผู้เรียนเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สถานศึกษา หน่วยราชการ และเอกชน ตลอดจนวางแผนสร้างเสนาสนะเท่าที่จำเป็น ควรนำงบประมาณไป พัฒนาด้านอื่นให้สมดุลกัน และมีส่วนร่วมกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดกิจกรรมการบริหารงานด้านสาธารณสงเคราะห์ให้มากขึ้น^{๘๖}

พระครูปลัดเจริญ สุวิโร (มีประเสริฐ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบุคลากรด้านการบริหาร ด้านอาคารสถานที่ และด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับมากทุกด้าน (๒) ผลเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านพรรษา และวุฒิการศึกษาทางธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคล ด้านอายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และตำแหน่ง ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๓)ข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงครามพบว่า ด้านบุคลากรควรจัดให้มีการสรรหานักเรียนเข้ามาศึกษาเล่าเรียน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาที่ดีและให้ทุกส่วนภาค ด้านการบริหาร ควรจัดบริการแนะแนวทางการศึกษาแก่นักเรียน โดยผ่านทางกิจกรรมปฐมนิเทศนักเรียน กิจกรรมทางวิชาการ และการพบปะอาจารย์ที่ปรึกษาประจำ ด้านอาคารสถานที่ควรมีการแบ่งสัดส่วนที่ชัดเจนในอาคารสถานศึกษาเล่าเรียน และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผู้บริหารควรเป็นผู้เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการให้การสงเคราะห์ โดยเอื้อประโยชน์และสงเคราะห์ด้วยการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กผู้ยากไร้ และควรมีการติดตามผลการศึกษาของเด็กที่ได้รับทุนไป^{๘๗}

พระสมุทรจารย์ จารุณโม (จารุเจริญวงศ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม” ผลการศึกษาพบว่า (๑) ประชาชน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการใน

^{๘๖}พระมหาไถ่ลั้รุ่ง รุจิณโม (ทองมา), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

^{๘๗}พระครูปลัดเจริญ สุวิโร (มีประเสริฐ), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (๓.๘๖) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุด (๓.๗๕) ด้านการพัฒนาท้องถิ่น ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด (๓.๕๑) ด้านการพัฒนาจิตใจ (๒) บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม จำแนกตาม สถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีสถานภาพแตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ในการเข้าวัด มีความคิดเห็นต่อบทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสา ธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐมไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๓) ปัญหาส่วนใหญ่ของวัดในการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ คือ ปัญหาการนโยบายการทำงาน ขาดแผนงาน การจัดการที่ไม่เหมาะสมกับงานและการกระจายงาน การอนุเคราะห์ส่งเสริมในด้านการ สาธารณสงเคราะห์ทั้ง ๓ ด้านให้แก่ชุมชนไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ ขาดการจัดกิจกรรมด้านส่งเสริม ในงานการสาธารณสงเคราะห์ให้แก่ชุมชน และการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม และขาดกำลังทุนสนับสนุนและขาดการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานเอกชน และขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และประกอบกับการทำงานต่างวัด ต่างทำขาดความร่วมมือกันทำงาน ทำให้การทำงานไปคนละทิศละทางไม่สอดคล้องกันทำให้งานด้านการสา ธารณสงเคราะห์ไม่ก้าวหน้า ตลอดจนขาดบุคลากรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานและ รับรองการปฏิบัติงานในอนาคตเป็นจำนวนมาก^{๘๘}

พระสมุห์เจริญ คุเวสโก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของพระสังฆา ธิการในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการศาสนสมบัติของพระสังฆาธิการใน จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารจัดการศา สनสมบัติของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสงคราม ในด้านระบบบริหารจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่นๆ ที่เหลือ ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ อยู่ในระดับมากทุก ด้าน^{๘๙}

พระสุรินทร์ จิตตกาโร (ประเสริฐวาทิ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาในจังหวัดนครปฐม” ผลการศึกษาพบว่า (๑) พระภิกษุและพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะ สงฆ์ด้านการศึกษาในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๙ และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า พระภิกษุและพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระ สังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาในจังหวัดนครปฐม มากที่สุด คือ การ จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมสำหรับบาลีและหรือนักธรรมขึ้นภายในวัด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๘,

^{๘๘} พระสมุห์เจริญ จารุโม (จารุเจริญวงศ์), “บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของ พระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

^{๘๙} พระสมุห์เจริญ คุเวสโก, “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

รองลงมา การควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนนักธรรมบาลีแก่พระสังฆาธิการอย่างทั่วถึง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๖ และสุดท้าย ครูสอนธรรมศึกษาสอนเนื้อหาส่งเสริมให้เกิดความกตัญญู กตเวทิต่อบิดามารดา ครูอาจารย์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๗๑ (๒) พระภิกษุและพระสังฆาธิการที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นข้อ พบว่า พระภิกษุและพระสังฆาธิการที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐม ในข้อ ๙.มีแนวคิดหรือจัดการศึกษาให้มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม, ๑๐.มีแนวคิดหรือจัดการศึกษาให้มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม, ๑๑.มีแนวคิดหรือจัดตั้งโรงเรียนศาสนสงเคราะห์และมีการสนับสนุนส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง, ๑๓.ครูสอนธรรมศึกษาสอนเนื้อหาส่งเสริมให้เกิดความกตัญญูกตเวทิต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์, ๑๔.ครูสอนธรรมศึกษาสอนเนื้อหาส่งเสริมให้เกิดความกตัญญูกตเวทิต่อบิดามารดา ครูอาจารย์ และ ๑๕.มีความคิดจะจัดตั้งหรือจัดตั้งโรงเรียนธรรมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ส่วนข้ออื่นๆ พระภิกษุและพระสังฆาธิการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน (๓).ปัญหาส่วนใหญ่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษา คือ ทุนสนับสนุนและการนำโอกาสการให้ความรู้แก่ประชาชนที่ถูกต้องตามหลักธรรมของพระพุทธองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาสอนให้นำปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันได้ยังมีไม่มาก (๔) สรุปลจากการสัมภาษณ์ ทำให้เห็นว่าการศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐมมีการดำเนินการอยู่แล้ว แต่ต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพให้มากขึ้น เพื่อส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสงฆ์ให้มีความรู้มากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นกำลังในสั่งสอนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป (๕) ข้อเสนอแนะต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษา ควรมีพระสังฆาธิการที่มีการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ด้านการศาสนศึกษาให้สมบูรณ์ เพราะหากคณะสงฆ์มีความพร้อมในการรองรับด้านการศาสนศึกษา ย่อมทำให้ประชาชนมาวัดแล้วเกิดศรัทธา เกิดความยินดี เกิดความสุขใจ มาทำบุญ ทำกุศลต่าง ๆ^{๙๐}

พระภพ สุนทรธมโม (สุนทรภัก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า (๑) พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอดำเนินสะดวกจังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๗, (๒)การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และตำแหน่งต่าง ๆ กันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง

^{๙๐} พระสุรินทร์ จิตตกาโร (ประเสริฐวาทิ), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาในจังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

กันทุกด้านจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย (๓)ข้อเสนอแนะในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ด้านการปกครอง ควรมีการชี้แจงกฎระเบียบ และมีพระผู้ใหญ่ดูแลความประพฤติและจริยาวัตรต่าง ๆ ของพระภิกษุสามเณรและควรเพิ่มมาตรการกวดขันในการดูแล เพื่อให้พระภิกษุสามเณรในสังกัดอยู่ในระเบียบดีงามและเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ทั้งภายใต้พระวินัยบัญญัติกฎหมายอาญาและพระธรรมนูญ และระเบียบแบบแผนอันดีของพระสังฆาธิการผู้ปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ควรมีการอบรมทุกอาทิตย์ เพื่อบอกประโยชน์และคุณค่าของการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรภายในวัด และควรมีมาตรการในการดูแล ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ควรจัดหาทุนในการช่วยเหลือให้เป็นระบบมีผู้ดูแลอย่างชัดเจนและเข้มแข็ง เพื่อการประสานงานที่ดี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมีเอกสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเพียงพอและทั่วถึงต่อพุทธศาสนิกชนที่มีความต้องการ ด้านการสาธารณูปการ ควรมีการเพิ่มที่พักอาศัยให้เพียงพอ และ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ควรให้มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อช่วยกันในการให้ความช่วยเหลือแก่สังคม^{๙๑}

พระวิรัตน์ บริบูรณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการศึกษาพบว่า (๑) ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความคิดเห็นของของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือด้านการฝึกอบรม ($\bar{x} = 3.83$) ด้านการศึกษา ($\bar{x} = 3.76$) และด้านการพัฒนา ($\bar{x} = 3.58$) ตามลำดับ (๒) ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ วุฒิการศึกษาทางนักระธรรม การศึกษาวุฒิกการศึกษาทางบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกัน (๓) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการฝึกอบรม ควรจัดเวลาและเงินมาสนับสนุนในการฝึกอบรมสนับสนุนภายในวัด ให้เหมาะสม และหาทุนไว้มานับสนุนภายในวัด ควรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมฝึกอบรมที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ ควรให้ความรู้ความเข้าใจกับพระภิกษุที่สนใจที่จะเข้ารับการศึกษา

^{๙๑}พระภพ สุนทรธมโม, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

ฝึกอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ ในการปฏิบัติหน้าที่ ด้านการศึกษา ควรจัดงบประมาณในการศึกษาต่อ เพื่อการพัฒนาตนเองและคณะสงฆ์ในด้านต่าง ควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ งาน ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา ควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการพัฒนาต่างๆเพิ่มขึ้น ควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนในการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์งานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา^{๙๒}

สรุปได้ว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย ๖ ด้าน คือ (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศาสนศึกษา (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) ด้านการสาธารณูปการ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อการพัฒนาวัด ชุมชน สังคม และประเทศ ให้มีความเจริญก้าวหน้ารุ่งเรืองสืบต่อไป

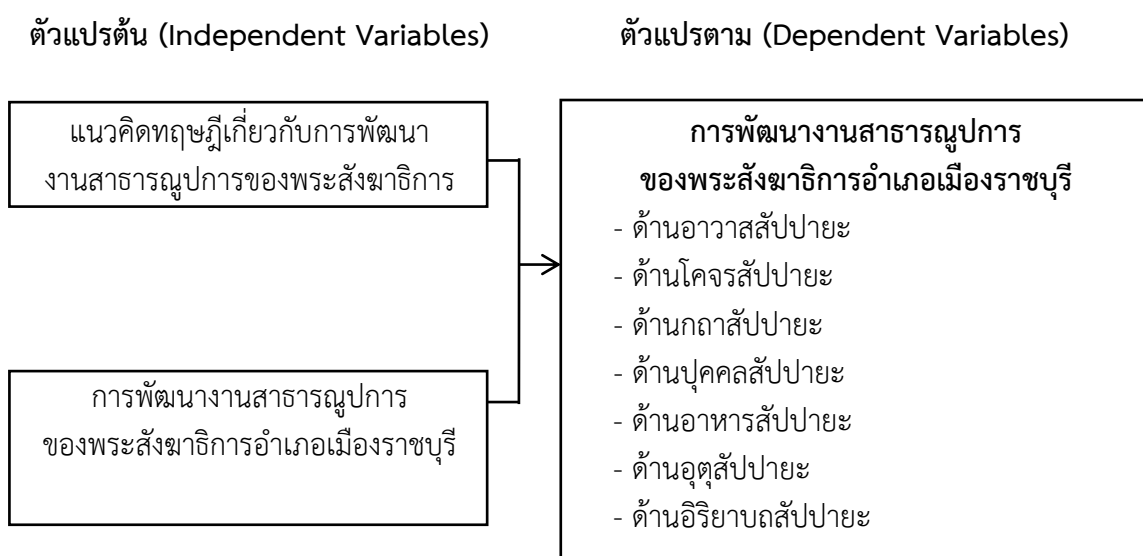
^{๙๒}พระวิรัตน์ ปริญโญ, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ ในอำเภอเวียงชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ก-ข.

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” นี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ที่ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี โดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิดตามหลัก **สปปายะธรรม** ในวิสุทธิมรรค รวม ๗ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านอवासสปปายะ (๒) ด้านโคจรสปปายะ (๓) ด้านกถาสปปายะ (๔) ด้านบุคคลสปปายะ (๕) ด้านอาหารสปปายะ (๖) ด้านอุตุสปปายะ และ (๗) ด้านอิริยาบถสปปายะ ดังแสดงใน **ภาพที่ ๒.๒**

ภาพที่ ๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลหลัก

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key informants) จากผู้ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน ๑๗ รูป ประกอบด้วยรายชื่อต่อไปนี้

๑. พระครูศรีธรรมวาที (ศักดา อคฺคปญฺโญ) รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี

๒. พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาคะโร) เจ้าคณะตำบลหินกอง

๓. พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจโจ) เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑

๔. พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร) เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ

๕. พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต) เจ้าคณะตำบลคู้้งน้ำวน

๖. พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลภาโม) เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา

๗. พระมหาสำราญ ปญฺญาสาโร เจ้าคณะตำบลอ่างทอง เมืองราชบุรี

๘. พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน) เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราชบุรีบูรณะ

๙. พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสโร) เจ้าคณะตำบลคู้กระถิ่น

๑๐. พระครูสิริสุวัฒนาภรณ์ (วินัย ปิยวณฺโณ) เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ

๑๑. พระมหาพอง ผลิตตมฺโม เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบทลัญธาราม

๑๒. พระปลัดวินัย อคฺคปณฺโณ เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า)

๑๓. พระมหาภูมิชาย อคฺคปณฺโณ, ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง

๑๔. นายมานิช สุวัฒนเมฆินทร์ สถาปนิกชำนาญงาน สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี

๑๕. นายรณภพ เวียงสิมมา นายอำเภอเมืองราชบุรี

๑๖. นายภูวนาท สุภาพเพชร ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี

๑๗. พ.อ.บุญเรือง ตังคลองตัน ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดโครงสร้างของข้อคำถาม สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพลักษณะของเครื่องมือดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๔. สร้างเครื่องมือ

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. ปรับปรุงแก้ไข

๗. จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๒.๑ พระปิฎกโกศล, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๒.๒ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรรณ ชยทตฺโต, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๒.๓ พระครูวาทิรวัดน์, ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๒.๔ พระมหากังวาล อธิธมฺโม, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๒.๕ ดร.ปณณธร เขียรชัยพลกฤษ, อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๓.๓.๓ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

๑. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. ขอนหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

๑. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ

๒. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

๓. วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

๔. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี” ในบทนี้ผู้วิจัย จะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาสภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี โดยแบ่งเนื้อหา ออกเป็น ๗ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านอवासสัปปายะ (๒) ด้านโคจรสัปปายะ (๓) ด้านกถาสัปปายะ (๔) ด้านบุคคลสัปปายะ (๕) ด้านอาหารสัปปายะ (๖) ด้านอุตสัปปายะ และ(๗) ด้านอิริยาบถสัปปายะ โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (Key informants) จำนวน ๑๗ รูป/คน จากผู้ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลและคำสัมภาษณ์ โดยได้ศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งจะได้นำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑ สภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

๔.๒ ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

๔.๓ แนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

๔.๔ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ สภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี จากผู้ให้ข้อมูลหลักมีทัศนะร่วมกันมีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

๔.๑.๑ สภาพทั่วไปในด้านอวาสสัปปายะ

ส่วนมากได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากพุทธบริษัทในการบริจาคและจัดหาอุปกรณ์การก่อสร้างสถานที่ เช่น อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์^๑ ความเป็นอยู่ของพระภิกษุ สามเณร อยู่สบายมีกุฏิที่พักอาศัยพอเพียง แก่จำนวนพระภิกษุสามเณรที่อยู่อาศัยภายในวัด^๒ เป็นไปตามเหตุปัจจัย ความพร้อมและองค์ความรู้ของพระสงฆ์ในการบริหารจัดการในแต่ละวัด บางวัดก็บริหารจัดการดี บางวัดไม่สัปปายะ ไม่เป็นที่รื่นรมย์ ไม่มีการวางผังวัด ทำให้สิ่งปลูกสร้างไม่เป็นสัดส่วน^๓ มีการตื่นตัวและพยายามพัฒนาวัดให้มีความสมบูรณ์ในด้านอวาสสัปปายะ คือ ความสะอาด วัดวางผังขะตามจุดต่าง ๆ ได้ทั่วบริเวณ มีการจัดเก็บและทำลายขยะอย่างถูกสุขลักษณะ มีบรรยากาศร่มรื่น ปลูกต้นไม้ยืนต้นให้ร่มเงา การเดินทางเข้าออกสะดวก จัดทำทางเข้า-ออก อย่างเป็นระบบ อาคารสถานที่มีความกว้างขวาง สะดวกสบาย ในการปฏิบัติธรรมหรือบำเพ็ญบุญพิธีต่าง ๆ ห้องน้ำ ห้องสุขา สะอาด และมีจำนวนเพียงพอต่อสาธุชน^๔ ในที่อยู่อาศัยในวัดนี้ปัจจุบันมีต้นไม้ใหญ่มากอยู่ให้ความร่มเย็นในวัด และกับญาติโยมที่เข้ามาในวัด จึงเหมาะสมกับที่อยู่ด้านนอก เข้ามาพักอาศัยในวัดเป็นที่พักพิงร่มเย็นได้ และทางวัดก็ได้คอยดูแลปรับปรุงอยู่ตลอดเป็นที่สะอาดแก่ผู้พบเห็น^๕ อย่างสะดวกสบายเรียบร้อย งดงามเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการดูแลเอาใจใส่จัดระเบียบวางแผนผังโครงสร้างควบคุมดูแลดำเนินงานจัดสรรเนื้อที่วางแผนจัดสัปปายะ สิ่งปลูกสร้างในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างดียิ่งในด้านอวาสสัปปายะสวยงามบริบูรณ์ร่มรื่นสวยงามสะอาดเรียบร้อยดี^๖ เห็นถึงความร่วมมือกันของสงฆ์ในการพัฒนาสภาพที่อยู่มีความสะอาด แต่บางแห่งยังคงมีเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องปรับอากาศ ทีวี ตู้เย็น เห็นควรว่าควรจัดไว้เป็นส่วนรวมเพื่อให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติกิจของสงฆ์^๗

การสร้างอาคารบางแห่งไม่มีแบบแปลนไว้ก่อนจึงดูรก ระเกะระกะไม่เรียบร้อย การใช้สอยได้ไม่เต็มที่ พื้นที่ใช้สอยไม่ค่อยสอดคล้องกับการใช้งานจริง ขาดการดูแลรักษาความสะอาด และบูรณปฏิสังขรณ์จึงดูทรุดโทรมไป^๘ ในปัจจุบันด้านอวาสสัปปายะ คือ เป็นสัปปายะบ้างไม่เป็นสัปปา

^๑สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคคปญโญ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๒สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจใจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๓สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๔สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคู้้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๕สัมภาษณ์ พระมหาสำรวย ปณฺสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๖สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลญาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^๗สัมภาษณ์ นายภูวนาถ สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๘สัมภาษณ์ พระมหาภูมิไชย อคคปญโญ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ยะบ้างเพราะพระสังฆาธิการระดับวัดคือเจ้าอาวาสรุ่นปัจจุบันส่วนใหญ่จัดตามของเดิมซึ่งบางวัดก็ถูกต้องตามโหราศาสตร์บ้าง บางวัดก็ไม่ถูกต้องโดยตำแหน่งอาวาสผู้นำหรือผู้บริหารนั้นสำคัญเราจะเห็นว่าบางวัดก็เจริญดีบางวัดก็หยุดการเจริญ ถ้าตำแหน่งที่ตั้งเจ้าอาวาสไม่ถูกต้อง เจ้าอาวาสวัดนี้เปลี่ยนบ่อยจริง เพราะนั่นคำว่าสัปปายะ คือ เป็นที่สบายต้องตามหลักห้วงจ้ยหรือโหราศาสตร์โบราณด้วย และถูกต้องตามทิศทางลมด้วย ต้องถูกหลักการของช่าง ดูทิศทางให้ดี และให้มีโคจร คือ เห็นสถานควรจะไปทัศนศึกษา ถนนหนทางสะดวกสบายด้วย ป้ายลูกศรบอกทาง คำพูดคำจาก็ต้องสบายหูถูกจริตสมวัยของท่านผู้ฟังถา คือถ้อยคำ เรียกใช้ถ้อยคำให้เข้ากับถูกใจ ขึ้นอยู่กับบุคคลที่แวดล้อมต้องเป็นที่สบายรวมถึงมิตรสหาย ทายก ทายิกา ที่ให้การสนับสนุนก็ต้องเป็นบุคคลสบาย ง่ายต่อการพัฒนา จัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับถูกดู ให้ผ่อนคลายได้ทุกฤดูก็ต้องเป็นสัปปายะ ส่วนอิริยาบถต้องให้ถูกกาลเทศะ ถูกสถานที่ ถูกบุคคล ถูกอริยาบถของคน ถูกวัยวุฒิ และคุณวุฒิ ให้เพราะเรียกว่าต้องมิวิสัยทัศน์มองกาลไกล ภาษาพระพุทธเจ้า เรียกว่า ทีฆะทัสสี มองกาลไกล^๙

สิ่งก่อสร้าง มีกุฏิ วิหาร ศาลาการเปรียญ ในเขตวัดของอำเภอเมืองราชบุรี ส่วนใหญ่จะมีแต่บูรณะของเดิมที่มีการก่อสร้างไว้อยู่แล้วเพราะในแต่ละวัดมีพื้นที่จำกัด ฉะนั้นจึงเป็นการบูรณะเป็นส่วนมากซึ่งกุฏิสำหรับพระที่อยู่จำพรรษานั้น เพียงพอและว่างมากมาย ฉะนั้นเมื่อบูรณะและตรวจสอบดูดูแลในส่วนที่ไม่มีการใช้สอยเพราะจะมีสัตว์จำพวกปลวกกัดกินไม้ทำให้กุฏิเสียหายได้^{๑๐} ด้านอาคารเสนาสนะและบริเวณรอบ ๆ มีความเรียบร้อยดี แต่บริเวณรอบ ๆ ควรปรับปรุงในเรื่องขยะมูลฝอยต่าง ๆ ที่ไม่น่าดูไม่เจริญตา เช่น มูลสุนัข มูลแมว ควรมีต้นไม้ที่ให้ร่มเงา รมรื่น รมเย็น น่าอยู่ แต่บางที่ก็มีความแออัด^{๑๑} วัดในอำเภอเมืองราชบุรีส่วนใหญ่มีอาคารสถานที่มั่นคงแข็งแรง สร้างตามมาตรฐาน พอสมควรแก่การทำการกิจของสงฆ์ มีอุโบสถเท่านั้นที่บางวัดสร้างใหญ่โตเกินจำนวนพระสงฆ์ที่จะทำสังฆกรรม^{๑๒} มีความสบายไม่มีสถานที่เพื่อการพักอาศัยที่ใหญ่เกินไป มีความเหมาะสมต่อจำนวนพระสงฆ์ในแต่ละวัด ไม่มีความแออัด^{๑๓} การพัฒนาวัดวาอารามในปัจจุบันก็ถือว่ามีความเหมาะสมในระดับหนึ่ง เนื่องด้วยว่าชุมชนโดยรอบบริเวณวัดก็อยู่กันมาช้านานก็อาจมีการรุกร้ากันบ้าง บางวัดก็มีบริเวณวัดที่กว้างใหญ่ แต่ก็มีพระจำพรรษาประจำไม่เกิน ๕ รูป ก็ทำให้เป็นปัญหาในการดูแลอย่างทั่วถึง ซึ่งอาจมีปัญหาคัดในอนาคตได้^{๑๔} สถานที่ในการจัดการสัปปายะของวัดที่จะต้องมีการบริหาร

^๙สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนาภรณ์ (วินัย ปิยวงโคณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐}สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาควโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑}สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒}สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเรือง ตั้งคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓}สัมภาษณ์ นายมานิช สุวัฒน์เมธีนทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔}สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพลาญาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

จัดการให้ถูกต้องเพราะเป็นสถานที่จำเป็นที่จะต้องจัดการดูแลและทำให้อยู่ในสภาพที่ดีและพร้อมใช้งานอยู่ตลอด อีกทั้งรวมถึงสภาวะแวดล้อมที่ตั้งต้องอยู่ในที่เหมาะสมปลอดภัยห่างจากการรบกวนต่าง ๆ ที่ไม่สามารถป้องกันได้ ความสะดวกสบายที่จะต้องจัดเตรียมพร้อมไว้ด้วย^{๑๕} ในปัจจุบันนี้ด้านอวาสสัปปายะซึ่งเป็นงานสาธารณูปการ ควรเน้นเป็นถาวรวัตถุมั่นคงแข็งแรงและวางแผนผังให้แบบแผนที่มีความโปร่งใส ให้อากาศถ่ายเทสบาย ไม่ต้องหุงหาว แต่เน้นความเป็นประโยชน์และประหยัด^{๑๖} ทางพระสงฆ์ก็มีการจัดการสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัดได้ดีสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ มีความแข็งแรงพร้อมใช้งาน อีกทั้งจัดเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในสถานที่ให้พร้อมใช้งาน สภาพแวดล้อมภายในวัดส่วนใหญ่ก็จะดูร่มรื่นเป็นที่น่าพักผ่อนหย่อนใจสำหรับคนทั่วไป^{๑๗}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปของอวาสสัปปายะ วัดในอำเภอเมืองราชบุรีได้มีการจัดการบริหารและพัฒนาสาธารณูปการภายในวัดได้ดี ในปัจจุบันแต่ละวัดได้นำหลัก ๕ ส. เข้ามาใช้บูรณาการสาธารณูปการภายในวัดด้วย อีกทั้งยังจัดเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ

๔.๑.๒ สภาพทั่วไปในด้านโครงสร้างสัปปายะ

มีความสะดวกสบายตามสมควร^{๑๘} บ้านเมืองมีความเจริญ และการเดินทางก็จะสะดวก การแสวงหาอาหารและสิ่งของอื่น ๆ ก็ดีขึ้น^{๑๙} เป็นไปในทิศทางที่ดีด้วยมีองค์การภาครัฐ และภาคเอกชนให้การสนับสนุน ประกอบกับวัดในเขตเมืองส่วนใหญ่ตั้งอยู่ไม่ไกลบ้านนัก มีชุมชนล้อมรอบวัดสะดวกแก่การไปวัดและการมาวัด จึงทำให้การหาอาหารและการแสวงหาสิ่งที่ต้องการอื่น ๆ ตลอดจนถึงการคมนาคมก็สะดวกสบาย^{๒๐} ในปัจจุบันโดยตรงแล้วการแสวงหาบิณฑบาตมีความสมบูรณ์และเพียงพอ มีการจัดการพระออกไปโปรดญาติโยม ตามความเหมาะสมของพื้นที่ในระยะใกล้เป็นพระเถระที่มีอายุกาล ในระยะไกลเป็นเส้นทางของพระหนุ่มเณรน้อย สามารถฉลองศรัทธาของญาติโยมได้ทั่วถึง โดยอ้อมแล้วการคมนาคมเดินทางมาวัดมีความสะดวกสบาย มีถนนหนทางที่ได้มาตรฐาน มี

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสิโล), เจ้าคณะตำบลคู้กระถิ่น, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราชวรวิหาร, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปญฺโญ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูปริวัตรคามเขต (สุกิจ วรกิจฺโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ร้านค้าส่งหมิ่นที่ใกล้เคียงให้ สารุชนได้จัดทำกับปิยภณที่จำเป็นแก่พระภิกษุสามเณรมาถวายหรือทำบุญได้ตามเทศกาลหรือประเพณีต่าง ๆ ได้อย่างพอเพียง^{๒๑}

การแสวงหาอาหารเพราะสถานที่ของวัดนี้อยู่ในชุมชนที่พัฒนาแล้ว ทางคมนาคมก็ไม่น่าเป็นอุปสรรค^{๒๒} วัดส่วนใหญ่ก็อยู่ใกล้ชุมชนการเดินทางต่าง ๆ ก็สะดวกสบาย ญาติโยมที่จะเดินทางมาวัดก็จะมีป้ายบอกทางมาที่วัดซึ่งแต่ละวัดในอำเภอเมืองก็จะมีอยู่ทุกวัด ซึ่งเป็นการบอกเส้นทางบอกระยะทางต่าง ๆ ซึ่งประชาชนที่จะเดินทางมาก็สามารถมาวัดได้ถูก^{๒๓} ปัจจุบันเจ้าอาวาสหลาย ๆ วัดเป็นแบบอย่างในการบิณฑบาตแต่ยังคงมีพาหนะประจำตัวเกินความจำเป็น พระสงฆ์ยังมักใช้บริการจักรยานยนต์ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตราย^{๒๔} วัดในเขตอำเภอเมือง และเขตเทศบาล อยู่ใกล้ชุมชนการโคจรและการคมนาคมสะดวก ส่วนนอกเขตเทศบาลอยู่ใกล้ชุมชน อาจลำบากในการโคจรและการคมนาคม^{๒๕} ทางไปมาบางวัดสะดวกสบาย บางวัดทางเข้าทุรกันดาร ก็ขึ้นอยู่กับสถานที่ตั้งของสาธารณูปการนั้น เพราะการเกิดของวัดก็เกิดตามชุมชนส่วนใหญ่มีชุมชนแล้วจึงมีวัด แต่จะอยู่ห่างไกลกันดาร คือ สะดวกสบาย อยู่ใกล้ชุมชน เรื่องการดำเนินการทางสัญจรไปมานั้นพระคุณเจ้าส่วนใหญ่ก็พยายามทำให้สะดวกสบายจะไกลจะใกล้ก็อยู่ที่จิตใจ และแรงจูงใจที่เป็นโคจรสัปบายะ^{๒๖}

การแสวงหาภัตตาหารเป็นไปได้โดยง่ายและสะดวก เนื่องจากประชาชนมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก การแสวงหาบริขารเป็นไปได้โดยง่าย เพราะอำเภอเมืองมีร้านค้าส่งหมิ่นที่หลายแห่ง จึงหาได้โดยง่าย การเดินทางไปที่ต่าง ๆ เช่น ไปรับศรัทธาที่อุบาสกอุบาสิกาในมณฑลไว้ก็เป็นไปโดยสะดวก เป็นต้น^{๒๗} โดยปกติก็มีความเรียบร้อยตามอัตราของที่นั้น ๆ มีความสะดวกสบายบ้าง ติดขัดบ้างตามสภาพ^{๒๘} มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสบายทุกวัด ภายในบริเวณวัดมีการสร้างทางเชื่อมโยงให้เกิดความสะดวกสบายใช้สอยได้ทั่วถึง^{๒๙} เพื่อทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ประชาชนมีความหลากหลายตามระยะทางในการเดินทางมา เช่น บ้านใกล้ก็ใช้การเดินทาง ไกลออกไปก็ใช้จักรยาน หรือจักรยานยนต์ หรือถ้าไกลมากก็ใช้รถยนต์ โดยมีปัจจัยแปรผันกับ

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคิ่งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระมหาสารวย ญาณสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลยาโน), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายภูวนาถ สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิไชย อคฺคปณฺโณ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนารณ (วินัย ปิยวงฺโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาคะโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปณฺโณ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเรือง ตังคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

การประชาสัมพันธ์ของแต่ละวัดอีกด้วย บางวัดก็มีการประชาสัมพันธ์ไม่ดีพอ ชาวบ้านก็ยังไปทำกิจกรรมทางพุทธศาสนากับวัดอื่นที่ไกลออกไปแทนได้^{๓๐} เนื่องจากสภาพแวดล้อมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม พฤติกรรมความเร่งรีบของคนมีความเปลี่ยนแปลงไป ถึงการคมนาคมจะสะดวกสบายแต่การบิณฑบาตของพระสงฆ์ก็ยังประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก^{๓๑}

การเดินทางมาวัดในเขตอำเภอเมืองราชบุรี มีถนนหนทางเดินทางได้สะดวกสบายหลายเส้นทาง แต่ก็ต้องดูช่วงเวลาในการเดินทางด้วยซึ่งปัจจุบันจะมีช่วงเวลาที่เร่งรีบไปทำงานกันก็จะมีรถติดอยู่บ้าง ทำให้การเดินทางอาจจะติดขัดบ้างบางช่วง จึงควรเลือกเวลาเดินทางที่เหมาะสมจะเป็นการดี^{๓๒} ประชาชนส่วนใหญ่ก็มีการใช้รถใช้ถนนกันมาก การที่จะเดินทางไปไหนในเขตอำเภอเมืองจึงต้องมีการกำหนดเวลาในการเดินทางไว้ด้วยว่าจะต้องใช้เวลาในการเดินทางเท่าไร ต้องเผื่อเวลาที่รถติดด้วย เพื่อจะได้ไม่เสียงานที่จะต้องไปทำ^{๓๓} การจะไปทำบุญที่วัดที่ไกลก็เลยก็ต้องเลือกเส้นทางในการเดินทางที่เหมาะสมว่าสมควรจะเดินทางไปอย่างไร ให้เกิดความรวดเร็ว ซึ่งจะต้องวางแผนการเดินทางและเลือกเส้นทางให้ดี ซึ่งจะเป็นการดีที่จะเดินทางได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ควรดูความปลอดภัยในการเดินทางด้วยจะถึงที่หมายได้อย่างปลอดภัย^{๓๔}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปในด้านโครงสร้างปายะ วัดในอำเภอเมืองราชบุรีส่วนใหญ่การเดินทางสัญจรไปมาเป็นไปด้วยความสะดวกดี เพราะอยู่ติดใกล้กับชุมชน มีร้านค้าต่าง ๆ มากมายที่จะอำนวยความสะดวกได้ อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางของเส้นทางที่จะเดินทางไปวัดต่าง ๆ ได้สะดวกสบายหลายเส้นทาง

^{๓๐}สัมภาษณ์ นายมานิช สุวณนเมธินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๑}สัมภาษณ์ พระมหาพอง ผลิตตธมโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพลัษุขาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๒}สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล), เจ้าคณะตำบลคุ้งกระถิน, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๓}สัมภาษณ์ พระครูวาทิธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราชวรวิหาร, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๔}สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๔.๑.๓ สภาพทั่วไปในด้านกลาสาปายะ

มีความพร้อมเกือบทุกประการ^{๓๕} มีความสะดวกในการติดต่อข่าวสาร และข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น^{๓๖} เป็นไปด้วยดีมีการสื่อสารแนะนำสิ่งประโยชน์ต่อชุมชน ชี้แจงปัญหาข้อสงสัยต่าง ๆ ให้ประชาชนทราบ ตามสมควรแก่เหตุปัจจัยที่เกิดขึ้น^{๓๗} มีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรพระให้มีทักษะการบรรยายธรรม และความทันสมัย และธรรมะปฏิสนธิการเพิ่มมากขึ้น ไวยาวัจกรหรือโฆษกของแต่ละวัดมีทักษะการอธิบายธรรมะได้เข้าใจง่าย และน่าฟังมากขึ้น^{๓๘} ในปัจจุบันนี้ทางวัดเรานี้ค้อยอบรมเรื่องการพูดจา มารยาท ระเบียบ วินัยไว้ดีแล้ว^{๓๙} การพูดการเจรจาถ้อยแถลงชี้แจง แนะนำเจรจาไพเราะตอบข้อสงสัยถูกแก่จิตวิสัยทัศน์ไพเราะงดงาม^{๔๐} การสอนศาสนายึดติดกับภาษาบาลีซึ่งเด็กไม่เข้าใจ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่สอนศาสนายังคงยึดติดกับรูปแบบในการเผยแผ่แบบเดิม ๆ คือ อ่านให้ฟังโดยมิได้ใช้สื่อเทคโนโลยีมาช่วยสอน วิธีในการสนทนากับสงฆ์ยังมีแบบแผนเดิม เช่น ต้องพนมมือขณะเสวนากับสงฆ์ ควรทำความเข้าใจให้ทำบางช่วงบางขณะเท่านั้น พระที่มีสมณะศักดิ์สูงเข้าถึงได้ยาก^{๔๑} การได้ยินได้ฟังสิ่งที่เป็ประโยชน์ ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด อันเนื่องมาจากสถานที่ตั้งของวัดห่างจากชุมชน การติดต่อสื่อสารจึงยังไม่สะดวกเป็นบางพื้นที่ หรืออาจไม่ถูกจริตขณะได้ยินได้ฟัง^{๔๒} การกล่าวถ้อยคำไพเราะส่วนใหญ่ก็ได้รับการฝึกฝนมาบ้างจะเป็นก็บางรูปบางองค์อาศัยความคุ้นกันแบบฆราวาสมากไปพูดมึง ๆ กู ๆ ก็มีซึ่งการพูดจาของพระเรากับญาติโยมนั้นไม่ค่อยมีปัญหา จะมีปัญหาที่พวกที่พูดกันเองจะเผลอพูดกับโยมนึกว่าเป็นพวกกันก็จะติดพูดมึงกูได้ด้วยก็อาจจะมี ถูกตอ้งก็พูดแบบสำรวม โดยพูดสามารถทำให้มีความเลื่อมใสแบบสำรวม โดยพูดสามารถทำให้มีความเลื่อมใสเพื่อขึ้นหรือลดลงต้องพิจารณาตัวเองส่วนใหญ่ ต้องพูดให้เขาสบายใจเป็นดี^{๔๓}

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปณฺโณ), รองเจ้าคณะอำเภอมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคิ่งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระมหาสำรวย ปณฺณสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลยาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นายภูวนาท สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิชาย อคฺคปณฺโณ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนารณ (วินัย ปิยวนโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

การฝึกอบรมด้านความรู้ศีลธรรมแก่พระผู้บวช ๑๐ วัน ๑๕ วัน มีน้อยวัดที่จัดทำการมอบหมายให้พระผู้ทรงปาฏิโมกข์ทรงภูมิความรู้แนะนำสอนสั่งเป็นสิ่งสำคัญ ควรให้มีการอบรมทบทวนและวัดความรู้ พระเฝ้าที่บวชมาได้หลายพรรษา เจ้าอาวาสแต่ละวัดต้องควรแนะนำ ตักเตือนเรื่องการพูดคำหยาบคาย การพูดเพ้อเจ้อของพระลูกวัดในปกครอง^{๔๔} เป็นไปตามสภาพการพูดคุยไปในแนวทางสร้างสรรค์ การพูดคุยอยู่ในกรอบพระธรรมวินัย การพูดคุยบางครั้งก็ไปในทางโลกบ้าง การพูดคุยเรื่องการเมือง^{๔๕} การเผยแพร่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในเขตอำเภอเมืองราชบุรี ในงานต่าง ๆ มักผูกขาดแต่เจ้าอาวาส และส่วนใหญ่การเผยแพร่ธรรมะมักจะ “อวย” เจ้าภาพ เนื้อหาหัวข้อธรรมมีน้อยมาก มักจะเป็นการยกเรื่องของประสบการณ์สรุปเป็นธรรมของ “หลวงพ่อ” ไม่ใช่ของพระพุทธเจ้า^{๔๖} การได้รับฟังสิ่งมีประโยชน์ คำสอนทางพุทธศาสนา การฟังเทศน์ ฟังธรรมต่าง ๆ มีการรับรู้หรือการเข้าถึงที่น้อยลง^{๔๗} ในปัจจุบันก็มีความเหมาะสมตามสมควร ซึ่งก็เป็นส่วนน้อยที่ยังไม่เหมาะสมนักซึ่งก็เป็นเรื่องของบุคลิกส่วนตัวแต่โดยรวมก็ถือว่าดีพอสมควร^{๔๘}

แต่ละวัดก็มีการจัดการเผยแพร่ของแต่ละวัดไปตามความเหมาะสม อาจจะมีหอกระจายเสียงภายในวัดที่จัดไว้ประชาสัมพันธ์งานต่าง ๆ ที่ทางวัดจัดขึ้น หรือการทำบุญต่าง ๆ ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ก็จะมีการแสดงธรรมผ่านเครื่องเสียงของแต่ละวัดที่จัดไว้ เป็นการเผยแพร่ให้คนในชุมชน และที่อยู่ใกล้เคียงได้ทราบงานหรือกิจกรรมที่สำคัญของวัดที่ได้จัดขึ้น ส่วนใหญ่ทุกวัดก็จะมีการจัดไว้อยู่ทุกวัด^{๔๙} การแสดงธรรมหรือจะบรรยายธรรมในงานต่าง ๆ ที่ทางวัดจัดขึ้นหรือจะเป็นงานบุญตามวาระที่สำคัญ ๆ ก็จะต้องให้พระที่มีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะเจ้าอาวาส ก็จะต้องหมั่นฝึกฝนให้เกิดความชำนาญหรือฝึกฝนให้กับพระที่มีอยู่ภายในวัดให้เกิดการพัฒนาความรู้ความสามารถในด้านการแสดงธรรมและการบรรยายธรรมเพิ่มให้มากขึ้น เพราะเจ้าอาวาสมีหน้าที่จะต้องคอยให้ความรู้อบรมสั่งสอนแก่พระภิกษุสามเณรภายในวัดอยู่แล้ว^{๕๐} มีการจัดส่งให้พระที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงเพื่อเป็นการช่วยเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาคะโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคคปญโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเจือง ดิงคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวณนเมฆินทร์, สถาปนิกชำนาญงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตมโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพลัษฎาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล), เจ้าคณะตำบลคู้กระถิ่น, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระครูวาทิธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราชวรานุรักษ์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

เด็กนักเรียนมีความรู้ในหลักของศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม และหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ ที่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และทำให้เด็กสามารถประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง^{๕๑}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปในด้านกลาสาปายะ เป็นการพูดการกล่าวในสิ่งที่ดีมีประโยชน์โดยผู้ที่ได้ยินได้ฟังเกิดความสบายใจปลาหายข้องใจในสิ่งที่พูดได้กล่าวออกไป ดังนั้นจะต้องพูดหรือกล่าวในสิ่งที่เป็นคุณธรรมตามหลักธรรมที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย และขจัดข้อสงสัยต่าง ๆ จากผู้ที่มาถามปัญหาซึ่งจะต้องให้ถูกต้องกับคนที่มาถามด้วยถ้อยคำที่ไพเราะชวนฟังให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และชักจูงจิตใจให้ผู้ฟังเกิดความคล้อยตามในสิ่งที่กล่าว

๔.๑.๔ สภาพทั่วไปในด้านบุคคลสาปายะ

ควรให้ความรู้เพิ่มเติมแก่บุคลากร^{๕๒} ในแต่ละวัดมีบุคลากรทั้งพระภิกษุ สามเณร กรรมการ และทายาททายิกา ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาวัดเป็นอย่างดี ตลอดจนเจ้าคณะผู้ปกครองก็มีแนวทางในการให้วัดในปกครองมีแนวทางปฏิบัติให้เกิดความสามัคคีในการทำงาน^{๕๓} ปัจจุบันศาสนบุคคลภายในวัดได้แก่ พระภิกษุ สามเณร มีน้อยลง บางวัดมีเจ้าอาวาสอยู่เพียงรูปเดียว จึงทำให้การพัฒนาศาสนบุคคลเป็นไปได้ยาก^{๕๔} มีพระภิกษุสงฆ์อยู่ประจำวัดน้อยลง การศึกษาในด้านพระปริยัติธรรม ทั้งฝ่ายนักธรรมและบาลี มีจำนวนน้อย โดยเฉพาะพระผู้ทรงจำพระปาฏิโมกข์ ญาติโยมที่มามีความใกล้ชิดคุ้นเคยกับพระน้อยกว่าสมัยก่อน ความสนใจในการศึกษาไม่เข้มข้นเท่าสมัยก่อน พระผู้มีพรรษากาลมากไม่เพียงพอดูแล พระนวกะขาดความรู้ความเข้าใจในการสื่อสารกับพระใหม่^{๕๕} ปัจจุบันนี้ไม่มีอุปสรรคใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะมีคนคอยช่วยเหลืออย่างดีอยู่แล้ว^{๕๖} พระผู้ที่อยู่ในภายในวัดในแต่ละวัดจะต้องปฏิบัติตัวให้เหมาะสมถูกต้องตามพระธรรมวินัยเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ญาติโยมที่เข้ามาเข้าวัดเกิดความเลื่อมใสศรัทธา แล้วจะต้องพัฒนาด้านความรู้ต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพราะพระผู้ที่มีอายุพรรษามาก ๆ ส่วนใหญ่ก็จะหยุดการพัฒนาด้านความรู้ในการศึกษา ก็จะเห็นได้ตามวัดโดยปกติที่จะมีพระหลวงตาที่มีอายุมาก ๆ ตามวัด จะเห็นพระที่มีอายุน้อยและเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านปริยัติธรรมน้อยลงไปด้วย^{๕๗}

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาทิ (ศักดิ์ อคฺคปัญโญ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจใจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคู้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระมหาสำรวย ปณฺณสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลธนาโม), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

การแสวงหาประโยชน์จากบุคคลภายนอกที่ใช้วัดเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์ วัดยังไม้
เครื่องครัดในการป้องกันกับบุคคลไร้ที่อยู่ปล่อยให้เข้ามาทำลายภาพลักษณ์ของวัด^{๕๘} มีการดำเนินการ
ได้พอประมาณ แต่อาจขาดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ขาดผู้มีความรู้ความสามารถ จึงให้งานที่ย่ำยัง
ไม่ดีเท่าที่ควร^{๕๙} ผู้แวดล้อม ผู้เป็นกัลยาณมิตรในฐานะครูบาอาจารย์ เป็นครูบาอาจารย์ที่น่าเคารพนับ
ถือให้คำปรึกษาได้ถ้าจะต้องปรึกษากัลยาณมิตร คือมิตรหรือเพื่อนที่ดี ใครมีก็ถือว่าเป็นบุญ เพราะการ
คบกันนั้น คนเรามีการจริงใจไม่จริงใจ ไม่เท่ากัน อย่าเอาตัวเราเป็นเกณฑ์เพราะคนไม่เหมือนกัน
เรียกว่ารู้หน้าไม่รู้ใจ รวมถึงเพื่อนร่วมงานญาติโยมผู้ให้การสนับสนุน ถ้าที่ไหนเป็นสัปปายะที่นั่นก็มีแต่
ความเจริญฝ่ายเดียว เหมือนคำว่าวัดกับบ้านผลัดกันช่วยก็อวยชัย^{๖๐} ในส่วนของบรรพชิต กุลบุตรผู้มี
ศรัทธาบวชน้อยลงมาก และบวชในเวลาสั้น ๆ วันบ้าง ๑๕ วันบ้าง ทำให้ศาสนทายาทน้อยลง ส่วน
ครูอาจารย์และอุปัชฌาย์ก็อบรมกุลบุตรผู้ที่บวชใหม่ และคอยสอบถามถึงลูกศิษย์เป็นนิตย ในส่วน
อุบาสกและอุบาสิกาที่เข้ามาถือศีล ๘ ในวันพระวันอุโบสถกันมากขึ้น และชักชวนบุตรหลานมาทำ
ทาน ฟังธรรม มากขึ้น^{๖๑} อยู่ในสภาวะปกติมีกัลยาณมิตร มีครูอาจารย์ คอยแนะนำพร่ำสอน^{๖๒} ส่วน
ใหญ่พระสงฆ์ฆาธิการจะปฏิบัติตนไม่ครบถ้วนกิจวัตร ๑๐ ข้อ โดยเฉพาะการบิณฑบาต บางครั้ง
ก่อให้เกิดศรัทธาตก ทำตนฟุ้งเฟ้อ เช่น การสร้างยานพาหนะสำหรับตน บางครั้งถึงขนาดขับขี่เอง การ
จับจ่ายใช้สอย रुपये บางรูปก็ถือตนต่อพระลูกวัดและชาวบ้าน เป็นต้น^{๖๓}

อาจเกิดจากการมีกิจกรรมร่วมกันของแต่ละบุคคลในแต่ละชุมชนมีน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด
การทำบุญโดยส่วนมากมีเฉพาะในโอกาสพิเศษ ไม่มีความเป็นกิจวัตร บุคคลที่มาทำกิจกรรมในแต่ละ
ครั้งเป็นลักษณะนักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่^{๖๔} ปัจจุบันมีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว แต่ที่มีอยู่ก็ลดน้อย
ถอยตามลงไปบ้าง ขาดบุคลากรรุ่นใหม่ ๆ ที่จะมาทำหน้าที่สานต่อ^{๖๕} โดยส่วนใหญ่เท่าที่เห็นก็จะเป็น
บุคลากรที่ทำหน้าที่เดิม ๆ ยังไม่มีการพัฒนาบุคลากรรุ่นใหม่ให้เกิดขึ้นมาทำหน้าที่มากขึ้น
เพราะปัจจุบันผู้ที่เข้ามาบวชก็อยู่ได้ไม่นานที่บวชอยู่นานก็ขาดการพัฒนาความรู้ความสามารถ
เพิ่มเติมจึงทำให้งานด้านนี้ลดลงตามไปด้วย ผู้ที่จะมาทำหน้าที่ก็จะต้องสามารถประสานเข้ากับชุมชน

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายภูวนาด สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิไชย อคฺคปญฺโญ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนารณ (วินัย ปิยวณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาควโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเรือง ตังคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวัฒน์เมธีนทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมฺโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพลาญธาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ได้ดี และมีความรู้ความในการจัดทำเอกสาร หรือสื่อต่าง ๆ ที่สามารถมาช่วยเหลืองานของวัดได้^{๖๖} บุคลากรที่มีอยู่ส่วนใหญ่เมื่อมีการฝึกฝนมีความรู้ความสามารถแล้วบางทีก็มีการย้ายวัดบ้าง หรือลาสิกขาไปบ้าง ซึ่งทำให้บุคลากรที่มีอยู่ลดน้อยลงไปตามด้วย ผู้ที่จะมาสนับสนุนช่วยเหลืองานหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นก็ลดน้อยลงไปตามด้วยเช่นกัน^{๖๗} การจัดการบุคลากรให้ทำหน้าที่ดูแลงานต่าง ๆ จัดการให้เหมาะสมและความถนัดตามสมควร เพื่อให้มีการดูแลบำรุงรักษาเป็นไปอย่างถูกต้องและสามารถใช้งานได้ตลอดเวลา และคนที่จะมาคอยสนับสนุนช่วยเหลือที่จะต้องประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือคนในพื้นที่ชุมชนที่ใกล้เคียงให้มาช่วยเหลือดูแลงานเพิ่มเติมที่พระภิกษุไม่สามารถดำเนินการเองได้ ซึ่งเป็นการช่วยในการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไปด้วย^{๖๘}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปในด้านบุคคลสัปปายะ ซึ่งสภาพทั่วไปก็เป็นไปอย่างสันติสุขมีความสุข บ้าน วัด โรงเรียน ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ ปฏิบัติงานร่วมกันได้ อีกทั้งบุคลากรภายในวัดส่วนใหญ่ก็อยู่กันอย่างสงบสุขไม่มีปัญหาต่อกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกับบ้านในชุมชน โรงเรียน ใกล้เคียงกันอยู่เป็นประจำ จะเป็นกิจกันที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวาระสำคัญต่าง ๆ ก็เป็นไปด้วยดี มีความสามัคคีปรองดองกัน อาจจะมีอยู่บ้างที่มีความขัดแย้งกันแต่ก็สามารถแก้ปัญหาไปได้ด้วย

๔.๑.๕ สภาพทั่วไปในด้านอาหารสัปปายะ

เรื่องอาหารเป็นอยู่ค่อนข้างจะสะดวกสบาย^{๖๙} อาหารมีความบริบูรณ์ และมีมากมายหลายอย่าง ซึ่งเพียงพอแก่การบริโภค^{๗๐} ในปัจจุบันวัดที่อยู่ในเขตเมือง ไม่ได้เดือดร้อนด้วยการแสวงหาอาหาร^{๗๑} ปัจจุบันที่ได้รับบิณฑบาตจากญาติโยมมีปริมาณพอเพียงกับจำนวนพระที่มีอยู่ แต่ขาดหลักโภชนาการที่ดี มีอาหารไม่ครบถ้วนตามหลักโภชนาการ พระภิกษุมีสุขภาพที่แข็งแรง ก่อให้เกิดโรคประจำตัว อาหารแปรสภาพเน่าเสียได้ง่าย มีภาวะปนเปื้อนสารตกค้างเยอะ^{๗๒} ไม่น่าเป็นปัญหา

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล), เจ้าคณะตำบลคิ่งกระถิ่น, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราชวรวิหาร, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๖๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคคณโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๐} สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจใจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๑} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคิ่งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สำหรับวัดต่าง ๆ แต่ละคนย่อมรู้ว่าเป็นประโยชน์หรือเป็นโทษต่อร่างกาย^{๗๓} วัดในเขตอำเภอเมืองส่วนใหญ่จะใกล้ตลาด ชุมชน และหมู่บ้าน จึงบริบูรณ์ด้านหาอาหารมากตามด้วยเช่นกัน แต่ก็มีผลด้วยเช่นกันเมื่อมีอาหารมากแต่พระน้อยจึงทำให้อาหารนั้นเหลือมากตามไปด้วย ควรที่จะมีการสงเคราะห์ด้านอาหารนี้ให้กับโรงเรียนใกล้เคียง หรือประชาชนที่เข้ามาวัดมาช่วยงานที่วัด เพื่อจะได้ทำให้อาหารที่ได้มานั้นมีประโยชน์มีคุณค่ามากที่สุด^{๗๔} พระสงฆ์ทุกรูปควรที่จะออกบิณฑบาต มีการบิณฑบาตประจำจุดควรออกไปโปรดสัตว์ไปทุกแห่งหน อาหารจากบิณฑบาตที่มีฉันควรแยกไว้ส่วนหนึ่งเพื่อบริจาคให้ผู้ยากไร้^{๗๕}

โดยรวมเพียงพอกับความต้องการ แต่ต้องปรับปรุงเรื่องสุขลักษณะ อนามัย ให้สะอาดเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย คุณภาพของอาหารไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ของนักโภชนาการ^{๗๖} ปัจจุบันก็มีอาหารที่ดีมีคุณภาพ และอาหารที่ไม่มีคุณภาพ ไม่ถูกหลักอนามัยเยอะแยะมากมาย ก็ควรเลือกอาหารที่มีประโยชน์แก่ร่างกายและสุขภาพ โดยเฉพาะปัจจุบันอาหารที่ทานไปแล้วบำรุงโรคภัยไข้เจ็บมีมาก ต้องทานหรือฉันอาหารที่ปรุงเสร็จใหม่ ให้ครบห้าหมู่ ให้สมวัย เด็กควรทานอะไร วัยรุ่นควรทานอะไร คนสูงวัยควรทานอาหารประเภท ควรจะลดอะไรเพิ่มอะไร ต้องทำเลือกถูกสุขลักษณะ สมวัยของตน สมกับงานคืองานหนักงานเบาให้เหมาะสม^{๗๗} ในปัจจุบันพระภิกษุมีโรคเยอะมากที่เกี่ยวข้องเนื่องจากอาหาร เช่น โรคเบาหวาน โรคความดัน โรคหัวใจ โรคไต เป็นต้น จึงมีการรณรงค์ให้หมอและพยาบาลเข้ามาตรวจร่างกายพระปีละ ๑ คน ทุก ๆ ปี และให้พยาบาลเลี้ยงอาหารหวานจัดเต็มจัด เพื่อสุขภาพที่ดีของพระภิกษุ^{๗๘} อยู่ในความเหมาะสมตามสถานที่นั้น ๆ พอสมควรแก่การดำรงอัตภาพ^{๗๙} ไม่ผิดเคื่อง ไม่ขาดแคลน เนื่องจากเขตอำเภอเมืองราชบุรี มีความเจริญ ประชาชนมีความเป็นอยู่ดี แต่พระสังฆาธิการต้องศึกษาเรื่องโภชนาการ อะไรควร อะไรไม่ควร เพราะญาติโยมก็คิดแต่จะถวายของดี ๆ^{๘๐}

^{๗๓} สัมภาษณ์ พระมหาสารวย ญาณสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (เจริญ พลยาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์ นายภูวนาท สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิชาย อคฺคปญฺโญ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนารณ (วินัย ปิยวงฺโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาคะโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเจือง ตังคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

โดยทั่วไปอาหารส่วนมากที่ชาวบ้านมาทำบุญมักเป็นอาหารที่ไม่ได้ทำด้วยตนเอง^{๘๑} ปัจจุบันมีความเหมาะสมอยู่แล้ว เนื่องจากการตรวจสอบสุขภาพของพระสงฆ์เป็นระยะ และมีการแนะนำเกี่ยวกับการบริโภคอาหารเพื่อหลีกเลี่ยงโรคที่อาจเกิดขึ้นได้จากการบริโภคอาหาร^{๘๒} ญาติโยมและประชาชนทั่วไปมาทำบุญก็มีการจัดเตรียมอาหารมาอย่างคึกคักอยู่แล้วเพื่อจะถวายพระ และอีกอย่างอาจจะไม่ได้คำนึงถึงสุขภาพของอาหารว่าที่นำมาถวายนั้นมีผลดีหรือผลเสียอย่างไรต่อร่างกายพระหรือไม่ ส่วนใหญ่เนื่องจากภาวะทางครอบครัวที่จะต้องมีการงานอาชีพที่จะต้องปฏิบัติกันอยู่แล้วก็อาจจะไม่ได้สรรหาหรือจัดทำอาหารด้วยตนเอง^{๘๓} ก็จะมีการจัดซื้ออาหารสำเร็จรูปตามแหล่งร้านอาหารต่าง ๆ ตามตลาดที่สามารถจัดหาซื้อได้ง่ายและสะดวกกว่าที่จะไปจัดหาซื้อของมาทำกินเอง ซึ่งร้านทั่วไปก็จัดทำอาหารโดยไม่ได้อ้างอิงถึงสุขภาพทางโภชนาการที่มีความจำเป็นต่อร่างกายของแต่ละคน ซึ่งจากจุดนี้ทำให้มองเห็นสภาพของร้านค้าของประเทศญี่ปุ่นที่มีการจัดทำอาหารที่เน้นผู้รับประทานเป็นสำคัญและเน้นสุขภาพของผู้รับประทาน โดยมีการจัดอาหารที่ดีต่อสุขภาพและมีการจัดอาหารที่ผลัดเปลี่ยนเพื่อไม่ให้คนเบื่อหน่าย และทำหลากหลายอย่าง^{๘๔} อาหารเป็นสิ่งสำคัญจะต้องมีการคัดเลือกคัดสรรให้เหมาะสมต่อร่างกาย เพื่อเป็นการรักษาสุขภาพ และคัดเลือกอาหารที่ถูกหลักตามโภชนาการตามลักษณะของสุขภาพทางกายที่มีความจำเป็นต่อร่างกายจริง ๆ ซึ่งจะส่งผลเสียน้อยต่อสุขภาพ เลือกสรรอาหารที่เน้นเป็นผักผลไม้ที่ปลอดสารพิษ^{๘๕}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปในด้านอาหารสัปายะ จำเป็นจะต้องเลือกให้ถูกสุขภาพลักษณะทางโภชนาการ เน้นให้มีคุณค่าต่อร่างกายมีประโยชน์ต่อผู้รับประทาน และจะต้องเลือกคัดสรรให้เหมาะสมแก่บุคคลด้วย เพราะเมื่อรับประทานเข้าไปก็อาจจะเกิดปัญหาต่อร่างกายได้ถ้าไม่มีเลือกสรรที่ดี เน้นผักผลไม้ที่ปลอดสารพิษ ซึ่งในปัจจุบันนี้ก็มีผักออแกนิกหลายชนิดที่ปลูกมาโดยไม่มีการใช้สารพิษที่สามารถนำมาประกอบอาหารได้อย่างดีและมีประโยชน์มาก มีคุณค่าทางโภชนาการมากด้วย

^{๘๑} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวณนเมธินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๒} สัมภาษณ์ พระมหาพอง ผลิตธรรมโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพลัฎฐาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนส์โล), เจ้าคณะตำบลคุ้งกระถิน, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์ พระครูวชิรธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราชวรวิหาร, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๔.๑.๖ สภาพทั่วไปในด้านอุตุนิยมวิทยา

ค่อนข้างอยู่ในเกณฑ์ที่ดี^{๘๖} โดยทั่วไปสภาพของแต่ละวัดก็จะมีพัฒนาให้เกิดความร่มรื่นทั้งต้นไม้ และที่พักผ่อน ทำให้เกิดความสบายในการเข้ามาพักผ่อนภายในวัด^{๘๗} ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่วัดตั้งอยู่ บางวัดตั้งอยู่ใกล้เขตป่าธรรมชาติและแม่น้ำ เป็นต้น ก็ช่วยสร้างอากาศที่ดีให้กับวัด มีการบริหารจัดการดูแลความสะอาดด้านสิ่งแวดล้อม กำจัดสิ่งปฏิกูล หรือขยะอยู่ประจำ ก็ทำได้เป็นอุตสาหะ^{๘๘} มีการพัฒนาวัดให้มีความร่มรื่น ลดความแห้งแล้งและอากาศอบอ้าว สร้างบรรยากาศภายในวัดให้ร่มเย็น มีสระ บ่อ หรือน้ำพุ ช่วยคลายร้อน ทำให้มีอากาศที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม^{๘๙} ในปัจจุบันนี้สภาพดินฟ้าอากาศย่อมแปรปรวนเสมอ ถ้าวัดที่มีต้นไม้มากหรือเชิงเขาก็จะช่วยสภาพร่างกายได้ดี^{๙๐} สภาพแวดล้อมภายในวัดเขตอำเภอเมืองส่วนใหญ่ เป็นสถานที่สะดวกสบาย เพราะแต่ละวัดมีการจัดแผนผังของวัด จัดป้ายบอกสถานที่ต่าง ๆ ที่สำคัญภายในวัดแล้วมีการจัดสถานที่แบ่งเขตไว้ชัดเจน จัดสภาพวัดให้ร่มรื่น ร่มเย็น นำเข้ามาพักผ่อนหย่อนใจ มีลานจอดรถ มีต้นไม้ มีสนามหญ้า มีห้องน้ำ ห้องสุขาไว้ให้ประชาชนที่เข้ามาวัดได้ใช้งานได้ตามสะดวก และก็ดูแลความสะอาดภายในวัดให้เกิดศรัทธา^{๙๑}

สภาพอากาศในวัดส่วนมากมีกลิ่นเหม็นเนื่องจากวัดมักเลี้ยงแมว สุนัข ซึ่งทำให้มีกลิ่นเหม็น กฎีสงฆ์ส่วนมากไม่นิยมการเปิดหน้าต่างให้ถ่ายเท และไม่มีระบบระบายอากาศ วัดส่วนใหญ่เมื่อไม่มีพระสงฆ์พำนักในกุฏิมักปิดกุฏิไว้ทำให้เสื่อมโทรม^{๙๒} สภาพอากาศอุณหภูมิสูงขึ้น มลภาวะสูงขึ้น^{๙๓} อุตุสบายในปัจจุบันอากาศบ้านเราก็มักจะร้อน เพราะการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ซึ่งก็เกิดจากความเจริญที่ไม่มีการบริหารจัดการที่ดี ในเรื่องสิ่งแวดล้อม มนุษย์ทำลายทรัพยากรธรรมชาติหรือทำลายธรรมชาติมาก สุดท้ายธรรมชาติก็มาทำลายมนุษย์ จะเห็นว่าบางที่น้ำก็ท่วมมาก บางที่แล้งและร้อนกันจนตาลายก็มี มนุษย์กับธรรมชาติและทำลายธรรมชาติ กลับมาทำร้ายทำลายมนุษย์

^{๘๖}สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปญฺโญ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๗}สัมภาษณ์ พระครูปริวัตรคามเขต (สุกิจ วรกิจฺโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๘}สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๘๙}สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตฺโต), เจ้าคณะตำบลคู้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๐}สัมภาษณ์ พระมหาสำรวย ปณฺณสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๑}สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลฺลาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๙๒}สัมภาษณ์ นายภูวนาถ สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๓}สัมภาษณ์ พระมหาภูมิไชย อคฺคปญฺโญ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

เช่นกัน^{๙๔} ในด้านสภาพอากาศ ที่มีผลกับงานพัฒนางานสาธารณูปการนั้น ต้องเลือกงานให้เหมาะกับสภาพอากาศที่จะลงมือทำ เช่น ในการก่อสร้างก็ไม่ควรที่จะทำในฤดูฝนเพราะจะทำให้งานล่าช้า สภาพอากาศโดยทั่วไปของอำเภอเมืองราชบุรี ไม่ค่อยเป็นอุปสรรคต่องานพัฒนาสาธารณูปการเท่าใดนัก มีสภาพอากาศที่เหมาะสมแก่งานสาธารณูปการดี ดังนั้นเมื่อเลือกงานที่เหมาะสมกับสภาพอากาศของแต่ละฤดูจะทำให้งานพัฒนาสาธารณูปการดำเนินไปได้ด้วยดี^{๙๕}

วัดส่วนใหญ่ในอำเภอเมืองราชบุรี มีการจัดสภาพแวดล้อมดี มีการจัดระเบียบอาคาร มีการปลูกต้นไม้ให้เกิดความร่มรื่น มีการกำจัดขยะมูลฝอยตามหลักสุขาภิบาลที่ดี^{๙๖} มีความเปลี่ยนแปลงทางดินฟ้าอากาศอย่างไม่โดดเด่นอะไร อาจมีการพูดถึงอากาศที่ร้อนมากไปบ้าง มีน้ำท่วมน้อยไปบ้าง แต่เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ แล้วคงรู้สึกได้ที่มีความสบายมากกว่า^{๙๗} สภาพอากาศในปัจจุบันมีความร้อนมากและแปรปรวนอยู่ตลอด จะต้องมีการรณรงค์ปลูกต้นไม้ให้มากขึ้น เพื่อให้สภาวะแวดล้อมจะได้ร่มเย็นสบายกว่าปัจจุบันนี้^{๙๘} เพราะที่อากาศร้อนจึงต้องมีการติดแอร์กันมากขึ้นสิ้นเปลืองพลังงานไฟฟ้าต้องมีการจ่ายค่าไฟฟ้าที่สูงขึ้น ซึ่งทุกวัดปัจจุบันก็มีการปรับปรุงศาลาหรือกุฏิให้เป็นห้องติดแอร์กัน^{๙๙} เพื่อปรับอุณหภูมิพื้นที่ภายในวัดที่มีอากาศร้อนให้อยู่สบายมากยิ่งขึ้น และเพื่อจัดอบรมการปฏิบัติธรรมให้แก่ประชาชนทั่วไปได้พักอยู่อาศัยได้เมื่อเข้ามาปฏิบัติธรรม^{๑๐๐} เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่มาอบรมปฏิบัติธรรมเพื่อให้พักอยู่ได้อย่างสบาย อีกทั้งมีการจัดปรับภูมิทัศน์ภายในวัดให้สะอาดร่มรื่นเหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจได้^{๑๐๑}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปในด้านอุตสาหกรรม สภาพวัดทั่วไปในอำเภอเมืองราชบุรีได้มีการปรับปรุงอาคารเสนาสนะและพื้นที่ต่าง ๆ ภายในวัด อากาศร้อนก็มีแอร์ไว้ที่คอยช่วยให้อากาศเย็นลง มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ให้มีสภาพแวดล้อมภายในวัดให้เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมมีทิวทัศน์ที่ดีอากาศดี และมีการบูรณปฏิสังขรณ์อาคารเสนาสนะให้พร้อมใช้งานอยู่ตลอดตามสภาพภูมิอากาศทุกฤดูกาล

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวณนารณ์ (วินัย ปิยวงโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาคะโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๙๖} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเรือง ดิงคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๗} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวณนเมธินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระมหาพอง ผลิตตธมโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพลัษุขาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนจิล), เจ้าคณะตำบลคุ้งกระถิน, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ พระครูวชิรธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราชวรวิหาร, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๔.๑.๗ สภาพทั่วไปในด้านอิริยาบถสัปายะ

ค่อนข้างอยู่ในเกณฑ์ที่ดี^{๑๐๒} บางวัดมีพื้นที่มากก็สามารถจัดให้ญาติโยมมาพักผ่อนได้เต็มที่ บางวัดมีพื้นที่น้อยก็ไม่สะดวกให้ญาติโยมมาพักผ่อนได้^{๑๐๓} สำหรับพระภิกษุสามเณร ควรเป็นไปตาม อธิษฐานของแต่ละบุคคล ส่วนผู้ที่เข้ามาวัดก็มีการอำนวยความสะดวกตามสมควร^{๑๐๔} วัดต่าง ๆ ภายในอำเภอเมืองมีชุดรับแขก เก้าอี้ เสื้อ พรม เพียงพอที่รองรับสาธุชนที่มาทำบุญให้เปลี่ยนอิริยาบถได้ สะดวกสบาย ทั้งผู้สูงวัยและคนพิการ^{๑๐๕} สภาพดินฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลงเสมอทำให้พระภิกษุและสามเณรเจ็บป่วยเป็นไข้หวัดจำนวนมาก ควรนำแพทย์และยารักษามาให้วัดบ้าง^{๑๐๖} แต่ละวัดก็มีการจัดสถานที่ให้ผู้ที่จะเข้ามาภายในวัดสามารถพักผ่อน ตามอิริยาบถได้ตามสะดวกตามศาลาพักร้อนที่ที่พัฒมติดไฟ เพื่อที่จะได้คอยต้อนรับประชาชนทั่วไปได้ตามอิริยาบถที่เหมาะสม จัดเก้าอี้มาหินอ่อนตามต้นไม้ภายในวัดสามารถนั่งพักผ่อนได้ แล้วส่วนใหญ่พื้นที่ภายในวัดแต่ละวัดก็มีการจัดการดูแลสถานที่ให้ร่มรื่น ทำความสะอาดไว้ตลอดเพื่อเป็นการรองรับประชาชนที่เข้ามาภายในวัด^{๑๐๗} วัดควรจัดพื้นที่สีเขียวภายในวัด วัดควรวางกฎระเบียบในการพำนักในกุฏิ เจ้าอาวาสควรที่จะพิจารณาในการตรวจภูมิสงฆ์เป็นประจำทุกสัปดาห์ ลดการให้อาหารสัตว์ เพื่อมิให้ประชาชนนำสุนัข แมว มาปล่อยวัด^{๑๐๘} อิริยาบถไม่สมดุล ส่วนมากนั่งมากกว่าอิริยาบถอื่น อิริยาบถนอนบางคนไม่เพียงพอ^{๑๐๙}

คนส่วนใหญ่ในปัจจุบันถ้าเลือกได้ก็คงเลือกอิริยาบถนอนก็ถือว่าสบาย แต่ก็ไม่ใช่ที่สุด เพราะนอนมาก ๆ บางคนก็เบื่อ อีกอย่างอิริยาบถบางอย่างก็ขึ้นอยู่กับสภาวะเหมือนกัน เรียกว่าปัจจุบันอิริยาบถขึ้นอยู่กับหน้าที่การงานด้วย การงานบางคนก็ใช้อิริยาบถนั่ง บางคนยืน เดิน เกือบทั้งวันก็มี บ้างก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์เหมือนเช่น มีเหตุฉุกเฉินต้องใช้ความรวดเร็วจะใช้เดินก็ไม่ทันก็ต้องวิ่ง^{๑๑๐} อิริยาบถมีการยืน เดิน นั่ง นอน จัดให้ถูกให้เหมาะสมแก่สภาพสถานที่ภายในวัด และต้องดูให้เหมาะสม

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปณฺโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจฺโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคุ้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระมหาสำรวย ปณฺณสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลธนาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นายภูวนาถ สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิชาย อคฺคปณฺโณ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนภรณ์ (วินัย ปิยวงฺโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

แก่ อายุและวัยของผู้ปฏิบัติด้วยเช่นกัน ว่าจะเหมาะสมและสมควรปฏิบัติแบบใดอย่างไรบ้าง เพราะจะให้ปฏิบัติทุกอิริยาบถก็ได้แต่ก็ต้องจัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ เวลาที่เหมาะสม เช่นคนมีอายุมากจะให้ปฏิบัติการเดินนาน ๆ ก็ไม่สมควรเพราะจะทำให้เกิดการเจ็บปวดตามมาได้เช่นกัน หรือเด็กอายุน้อย ๆ จะให้ปฏิบัติอิริยาบถเดียวนาน ๆ ก็อาจจะไม่เหมาะสม จึงต้องหาอิริยาบถอื่นมาผสม สลับผลัดเปลี่ยนกันไปเพื่อไม่ให้เกิดอาการเบื่อเป็นต้น^{๑๑๑} พื้นที่ใช้สอยภายในวัดของแต่ละวัดก็จัดได้ตามสภาพพื้นที่ของวัดได้ดี แต่ควรจัดแบ่งให้เป็นระเบียบ แบ่งเขตพื้นที่ให้เหมาะสมเพื่อที่จะได้สะดวกต่อการบริหารจัดการ และเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่เข้ามาภายในวัดเพื่อจะต้องการพักผ่อน หรือปฏิบัติธรรม ในอิริยาบถต่าง ๆ ได้สะดวกตามความเหมาะสม เพราะบางคนที่เข้ามาวัดก็ต้องการนั่งพักผ่อน บางคนก็ต้องการเดินหรือวิ่งเป็นต้น^{๑๑๒}

วัดหลายแห่งจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เรื่อง สติปัฏฐาน ๔ แก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์เห็นว่าเป็นการดีอยู่แล้ว และสถานที่ภายในวัดแต่ละวัดก็มีการอำนวยความสะดวกมีพื้นที่ในการปฏิบัติธรรมตามสมควรที่เหมาะสม เพราะวัดแต่ละแห่งก็มีศาลาการเปรียญ บางวัดก็มีศาลาปฏิบัติธรรมที่แยกมา ซึ่งได้จัดแบ่งแยกออกจากกันได้ดี ซึ่งทำให้เหมาะแก่การปฏิบัติได้ดี บางวัดจัดให้มีการปฏิบัติสลับเปลี่ยนสถานที่ด้วยก็เป็นการดี ซึ่งทำให้เปลี่ยนอิริยาบถได้บ้างตามความเหมาะสม อีกทั้งยังได้แลเห็นสภาพภูมิทัศน์ภายในวัดด้วยเช่นกัน^{๑๑๓} เป็นเรื่องที่อยู่อาศัย เพราะการนั่ง การเดินหรือการนอน ย่อมเกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย (วัด) โดยทั้งหมดซึ่งเมื่อดูจากสภาพที่อยู่อาศัยโดยทั่วไปของวัดในจังหวัดราชบุรีแล้ว มีความสบายไม่แออัดมีความพอดี พอเพียง จึงส่งผลให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ ของพระสงฆ์มีความสบายไปด้วย^{๑๑๔} มีการจัดสภาพวัดให้มีความเหมาะสม ในด้านอาคาร สถานที่ และทิวทัศน์ในพื้นที่ของวัด ให้เข้ากับบรรยากาศที่ร่มรื่น และถูกกับจริตอิริยาบถต่าง ๆ ของคนทั่วไปได้ เช่น ด้านอาคาร สถานที่ ก็สามารถใช้อิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ส่วนทิวทัศน์พื้นที่ภายในวัด ก็รองรับอิริยาบถได้ตามความเหมาะสม^{๑๑๕} แต่ละวัดก็มีสภาพที่พร้อมต่อการปฏิบัติธรรม โดยมีอาคารและสถานที่รองรับกับผู้เข้ามาอบรมปฏิบัติธรรม ซึ่งแต่ละวัดก็มีการจัดอบรมกันอยู่ ๓ วันบ้าง ๕ วันบ้าง แล้วแต่ความสะดวก^{๑๑๖} แต่ละวัดก็จะนำหลักสติปัฏฐาน ๔ มาเป็นหลักในการปฏิบัติธรรม โดยมี

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาควโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเจือง ดิงคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ นายมานโซ สุวัฒน์เมฆินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมฺโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพวงษ์าราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล), เจ้าคณะตำบลคุ้งกระถิน, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

อิริยาบถต่าง ๆ มาใช้ปฏิบัติแล้วแต่ความเหมาะสมในด้านอาคารสถานที่ตามสภาพ^{๑๑๗} จัดสภาพของวัดให้มีความร่มรื่น ให้มีที่พักผ่อนหย่อนใจที่เป็นธรรมชาติ มีม้านั่งไว้สำหรับนั่งเล่นพักผ่อน มีสนามหญ้า ไม้เดินเล่น ดูแลรักษาความสะอาดภายในพื้นที่ของวัด^{๑๑๘}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปในด้านอิริยาบถสัปปายะ ทุกวัดก็มีการจัดอาคารสถานที่ไว้รองรับอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติธรรม ให้มีที่พักผ่อนได้ตามอิริยาบถของผู้เข้ารับการอบรมตามสะดวก จัดทิวทัศน์ภายในวัดให้สะอาดร่มรื่นคงไว้ซึ่งธรรมชาติ มีต้นไม้ มีสนามหญ้า มีม้านั่ง ไว้อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่เข้ามาพักผ่อนภายในวัด

๔.๒ ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี จากผู้ให้ข้อมูลหลักมีทัศนะร่วมกันมีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

๔.๒.๑ ปัญหาและอุปสรรคในด้านอวาสสัปปายะ

ค่อนข้างจะสะดวกสบายตามสมควร^{๑๑๙} เกี่ยวกับปัจจัยในการพัฒนาวัด^{๑๒๐} พระสังฆาธิการยังขาดองค์ความรู้ในด้านวรรณกรรม การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน ในด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมไทย โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ ที่มีภายในวัด อีกทั้งเจ้าอาวาสบางวัดมีอายุพรรษามาก มีความคิดเห็นเป็นของตน ไม่รับฟังความคิดเห็นและคำแนะนำของผู้อื่น^{๑๒๑} ขาดบุคลากรในการดูแลรักษา พระภิกษุสามเณร และศิษย์วัด มีจำนวนลดลงงบประมาณในการจัดการดูแลรักษาบางครั้ง บางโอกาสไม่ทั่วถึง งบประมาณในการจัดการดูแลรักษาและปรับปรุง ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐไม่เพียงพอ วัดต้องจัดงบประมาณในส่วนนี้เอง ทำให้การพัฒนาหรือปรับปรุงล่าช้า หรือมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปไม่ชัดเจน และฉับพลันทันที ตามความเจริญของทางโลก^{๑๒๒} ไม่มีอะไรบกพร่องเพราะทางเจ้าอาวาสคอยดูแลตลอด ถ้าวัดใดคิดว่าต้นไม้มากมา

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราชวรวิหาร, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคคปัญโญ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ พระครูปริวัตรวิชัย (สุกิจ วรกิจโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคู้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

เป็นสิ่งสกปรกแล้วเอาออกเพื่อบูสร้างคอนกรีตเห็นว่าไม่เหมาะสมจะทำให้วัดรื้อนไม่เหมือนต้นไม้ให้ความร่มเย็นมากกว่า^{๑๒๓} การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ แต่ก็ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี โดยตลอด^{๑๒๔}

ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและกิเลส เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีต่าง ๆ มีราคาถูกลงเข้าถึงได้ง่ายเมื่อเทคโนโลยีมีราคาถูกและเข้าถึงได้ง่าย สิ่งสำคัญในการพัฒนาคือกิเลสซึ่งอยู่ในตัวตน ย่อมต้องการที่จะมีความสะดวกสบายมากขึ้น^{๑๒๕} ขาดการจัดทำแปลนพื้นที่ภายในวัด บริเวณวัดมีความสกปรก ถาวรวัตถุชำรุดทรุดโทรม ขาดงบประมาณในการดูแลและบูรณปฏิสังขรณ์^{๑๒๖} พระสังฆาธิการระดับวัดเราทุกชั้นนี้ ความรู้เรื่องด้านช่างหรือสาธการูปการมีไม่เหมือนพระโบราณ เพราะพระโบราณจะมีความทางด้านช่าง เพราะช่างเมื่อก่อนเกิดจากวัดแต่หลายส่วนก็เกิดจากช่างด้านนอกวัด เพราะฉะนั้นความรู้ด้านการก่อสร้างก็สำคัญ ของสร้างไปแล้วไม่คุ้มกับการใช้สอย เพราะบางวัดจะไม่รักษาของเก่าก็ไม่ได้ เพราะโยมก็มีบทบาทไม่น้อย สรุปลุบสรรมมีทั้งด้านบุคคล และสิ่งของ^{๑๒๗} ด้านการเงินสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน ทางภาครัฐมีงบสนับสนุนการบูรณปฏิสังขรณ์ และการก่อสร้างเพิ่มเติมมีน้อย ส่วนใหญ่จะได้จากบรรดาอุบาสกและอุบาสิกาที่มีศรัทธาสละทรัพย์บำรุงวัดพระและคนวัด ขาดแคลน เพราะในปัจจุบันกุลบุตรผู้มีศรัทธามักจะบวช ๑๐ วันบ้าง ๑๕ วันบ้าง ส่วนเด็กวัดก็ไม่มีแล้ว ทำให้ขาดคนดูแลสอดส่อง ทำความสะอาด บูรณะวัด ทำให้อาวาสดูเก่า ชำรุด ทรุดโทรมไป^{๑๒๘} เรื่องทุนปัจจัยในการก่อสร้าง ขาดทุนทรัพย์^{๑๒๙} ปัญหาอุปสรรคมีไม่มาก เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในเขตอำเภอเมืองราชบุรี มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี การบอกบุญจึงไม่ยาก^{๑๓๐} จำนวนพระสงฆ์ในแต่ละวัดมีจำนวนคงที่หรือลดลงในบางวัด ทำให้ขาดการดูแลรักษาที่อยู่อาศัยไม่

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ พระมหาสำรวย ปณฺณสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (เจริญ พลยาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ นายภูวนาท สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิไชย อคฺคปณฺโณ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนารณ (วินัย ปิยวงฺโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาควโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปณฺโณ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเรือง ตังคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ทั่วถึง คงมีการชำรุดเสียหายและดูแลบ้างในบางสถานที่^{๑๓๑} วัดบางวัดมีพระอยู่จำพรรษาน้อยบวกกับพื้นที่ที่กว้างใหญ่ รวมถึงสิ่งก่อสร้างที่ใหญ่โตทำให้การดูแลทำได้ยาก^{๑๓๒}

แต่ละวัดขาดการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่มีความรู้ความชำนาญในด้านการก่อสร้างให้เข้ามาช่วยเป็นที่ปรึกษาในการช่วยดูแลแบบแปลนต่าง ๆ ของสิ่งปลูกสร้างภายในวัด อีกทั้งเรื่องการเขียนแผนผังสถานที่ภายในวัด ให้ได้รูปแบบที่มาตราฐาน^{๑๓๓} บุคลากรในการบริหารจัดการขาดความรู้ความสามารถที่จะบริหารจัดการดูแล สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ภายในวัดให้เป็นระเบียบ เนื่องจากยังมีการบริหารงานสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ภายในวัด เป็นแบบที่ยังไม่มีแผนผังของวัด และขาดการบูรณาการให้สามารถใช้งานร่วมกันได้อย่างสะดวก คือเป็นการก่อสร้างที่ แยกสถานที่แยกการใช้งานกันอยู่^{๑๓๔} ส่วนใหญ่สภาพแวดล้อมของวัดภายในอำเภอเมืองราชบุรีเป็นชุมชนล้อมรอบวัดไม่สามารถที่จะขยายอาณาบริเวณเพิ่มได้อีก และเรื่องเสียงรบกวนต่าง ๆ ที่รอบบริเวณวัดยังมีเสียงดังของการจราจรต่าง ๆ มาก ซึ่งไม่สามารถที่จะจัดการได้ จึงเป็นผลกระทบที่ทำให้ไม่สงบ และเรื่องขอบเขตสถานที่ของวัดบางวัดยังมีปัญหาอยู่บ้าง ที่มีชุมชนมาเข้าอยู่อาศัยในเขตที่ดินของวัดซึ่งเป็นปัญหาที่วัดบางวัดยังสามารถแก้ปัญหาไม่ได้^{๑๓๕}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในด้านอवासสัปปายะ ได้แก่ วัดที่อยู่ใกล้กับชุมชนส่วนใหญได้รับผลกระทบเกี่ยวกับเสียงที่ดังรบกวนเข้ามาภายในวัดเป็นประจำทุกวัน และอีกทั้งเรื่องที่ดินของวัดที่มีประชาชนเข้ามาอยู่อาศัยและใช้เป็นพื้นที่หากินต่าง ๆ ที่จะต้องจัดการดูแลให้เป็นระเบียบมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังขาดการการวางแผนผังของวัดยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญให้เข้ามาช่วยในการดูแล

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวณนเมฆินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาทพวลัญชาาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล), เจ้าคณะตำบลคุ้งกระถิน, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราชวรวิหาร, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๔.๒.๒ ปัญหาและอุปสรรคในด้านโครงสร้างปายะ

ไม่ค่อยมีอุปสรรคเพราะมีความพร้อมเกือบทุกอย่าง^{๑๓๖} ความปลอดภัยในการแสวงหาและสิ่งของอื่น ๆ เพราะเกิดจากจำนวนรถที่มากขึ้น^{๑๓๗} วัดและชุมชนมีความเห็นพ้องกัน วัดขัดแย้งกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือชุมชน วัดเดิมเคยเป็นที่พำนักของพระภิกษุ สามเณร แต่ปัจจุบันกลายเป็นที่อยู่อาศัยของคฤหัสถ์มากกว่า^{๑๓๘} ประชาชนทำงานโรงงานเป็นเวลามากขึ้น ทำให้เวลาการทำบุญใส่บาตรลดน้อยลงโดยเฉพาะวัดที่อยู่ห่างจากตัวเมือง ความอุดมสมบูรณ์เหลือเฟือ มีเฉพาะวัดที่อยู่ในตัวเมืองเท่านั้น ในวันธรรมสวนะที่ไม่ตรงกับวันหยุด สาธุชนที่เข้าวัดทำบุญจะลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด^{๑๓๙} ปัญหาอุปสรรคของวัดนี้ไม่มีอะไร เป็นห่วงแก่วัดห่างไกลความเจริญ ก็ควรจะช่วยคอยดูแลหน่อย^{๑๔๐} ป้ายบอกทางมีก็จริงแต่ระยะเวลายาวนานก็อาจจะทำให้พรางไปได้ ต้องคอยดูแลรักษาให้อยู่คงไว้ปรับเปลี่ยนสภาพไปตามระยะเวลา บางวัดที่อยู่นอกตัวเมืองก็อาจจะติดขัดการเดินทางบ้าง แต่ก็ไม่ได้เป็นปัญหาอะไรมากนักก็ยังมีบ้างเพียงเล็กน้อยแต่ก็สามารถแก้ไขได้ด้วยดี^{๑๔๑}

วัดบางแห่งไม่มียานพาหนะของตนเองทำให้การเดินทางของพระสงฆ์เกิดความลำบากสำหรับพระที่ขราภาพการอำนวยความสะดวกภายในวัดยังไม่ดีพอ เช่น ไม่มีทางลาด การแต่งกายของพระยังคงเป็นอุปสรรคในการเดินทางโดยรถจักรยานยนต์^{๑๔๒} วัดที่ห่างไกลชุมชนประสบปัญหาการจราจร อาจไม่เพียงพอจึงต้องเดินทางเข้ามาในเมืองเพื่อโคจรให้เพียงพอกับการเป็นอยู่ ประสบปัญหาเรื่องการคมนาคมไปมาศาสนกิจต่าง ๆ^{๑๔๓} ที่สบายก็มีถนนหนทางที่สะดวกสบาย มีป้ายบอกทาง หรือป้ายลูกศรบอกตามแยกต่าง ๆ ตามโค้ง รวมถึงบอกระยะว่าอีกกี่กิโลจะถึงวัดอีกกี่ร้อยเมตรจะถึงที่หมาย ต้องบอกให้ละเอียด หรือป้ายลูกศรพร้อมชื่อวัด และโคจรอันเป็นสัปปายะอย่างสำคัญ คือแผนผังภายในวัดต้องจัดทำและติดไว้ในที่เห็นง่าย ในการสัญจรภายในวัด และบุคคลอื่นจะจัดเป็น

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปญฺโญ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระครูบริหารรักษคามเขต (สุกิจ วรกิจฺโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตฺโต), เจ้าคณะตำบลคุ้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ พระมหาสำรวย ปณฺณสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลญาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ นายภูวนาถ สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิขัย อคฺคปญฺโญ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

โคจรสัปปายะด้วยก็ได้ ใช้คนที่เหมาะแก่งานมีความรู้ด้านนั้น ๆ^{๑๔๔} การเดินทางในเมืองถึงจะสะดวก รวดเร็ว แต่ปัญหาก็คือต้องใช้ปัจจัยจ้างไป ไม่เหมือนในสมัยเก่าก่อน ที่จะมีอุบาสกอุบาสิกามา ปวารณาไว้เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง การแสวงหาบิณฑบาตในช่วงเช้าตรู่ สะดวกและมี มากทำให้การนำกลับวัด และรับมาแล้วนำกลับไม่หมดก็เป็นปัญหาอย่างหนึ่ง^{๑๔๕} บางวัดทุนน้อยควร จัดหาทุน บางที่เส้นทางยามค่ำคืนไม่มีไฟฟ้าติด ทำให้เดินทางไม่สะดวก ไม่ปลอดภัย บางที่กรังไม่กล้า เดิน^{๑๔๖} มีบางแห่งยังคงจำกัดด้วยการวางแผนแบบแปลนเดิมที่ไม่ได้มาตรฐาน จึงทำให้การสร้างทาง อำนวยความสะดวกแก่การใช้สอยบริเวณวัดไม่สะดวกกับการใช้สอย ทั้งพระภิกษุและชาวบ้านที่มาขอ ใช้งานบริเวณวัด เส้นทางออกโปรตุเกสก็สะดวกสบาย^{๑๔๗}

อาจเป็นเรื่องของการประชาสัมพันธ์ โดยหลักการแล้ววัดเป็นสถานที่ให้ชาวบ้านมาทำ กิจกรรมทางศาสนาแต่บางวัดที่ไม่มีการประชาสัมพันธ์ที่เพียงพออาจทำให้ชาวบ้านไม่เดินทางมาร่วม ทำกิจกรรมได้^{๑๔๘} ชุมชนบริเวณวัดบางแห่งไม่ได้มีแต่ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาเพียงอย่างเดียว ทำให้ บางครั้งการเที่ยวบิณฑบาตของพระสงฆ์ก็ไม่สะดวก บางหมู่บ้านแต่ละบ้านตั้งอยู่ห่างกันมากทำให้เป็น ปัญหาในการเที่ยวบิณฑบาตของพระสงฆ์^{๑๔๙} ในการเดินทางอาจจะมีปัญหาบ้างเพราะบางช่วงเวลา อาจจะมีรถติด ซึ่งจะต้องดูเส้นทางในการเดินทางให้ดี หรือถ้ามีกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ที่ทางจังหวัด จัดขึ้น หรือทางวัดในเขตอำเภอเมืองมีจัดขึ้น ก็จะทำให้เกิดรถติดได้^{๑๕๐} บางวัดติดกับชุมชนล้อมรอบ มากถนนหนทางก็เลยขยายทางให้ใหญ่ขึ้นเป็นไปไต่ยาก จึงจำกัดเส้นทางเดินรถเพียงแค่วิ่งรถสวนทาง กันได้ บางเส้นทางมีการกำหนดวันในการเดินรถ ถ้าไม่รู้วันก็อาจจะเดินทางเข้าไปติดได้ ช่วงเช้ามีดจะ มีร้านค้ามาตั้งเรียงรายกันมากตามไหล่ทางเดินรถ จึงทำให้รถติดอยู่บ้าง^{๑๕๑} การจราจรช่วงเช้าจะ เดินทางลำบากมากหน่อยเพราะรถติดมากอยู่พอสมควร ถ้าเดินทางเลี้ยวเมืองไปได้ก็จะเป็นการดี วัด

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุพัฒน์นาภรณ์ (วินัย ปิยวัฒน์), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาคะโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคคปญโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเรือง ตังคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวัฒน์เมสินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพหลโยธิน, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสโร), เจ้าคณะตำบลคู่งกระถิน, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลพวงสาย-บางป่า วัดโพธิ์ ราษฎร์บูรณะ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

หลายวัดอยู่ติดกับถนนเส้นที่รถติดมากคนที่จะเดินทางไปทำบุญที่วัดก็อาจจะเป็นปัญหาอยู่บ้าง ถ้าบางวัดอยู่ใกล้กับตลาด ลานจอดรถในวัดก็จะเต็มไปด้วยทำให้การเดินทางเข้าวัดก็จะลำบากหน่อย^{๑๕๒}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในด้านโครงสร้างสัปปายะ ภายในวัดไม่มีบริหารจัดการรถที่เข้ามาจอดภายในวัดเพราะบางวัดติดกับตลาดในชุมชนใหญ่ ๆ บางที่คนมาตลาดกันก็จะเอารถไปจอดกันภายในลานวัด ทำให้ญาติโยมที่จะมาที่วัดก็เกิดการเบียดหนายได้ และคนที่เข้ามาวัดก็จะมากไม่สามารถจะรู้ได้ว่ามีงานพิธีจะเข้ามาภายในวัดทำให้ทรัพย์สินเสียหายไปได้ และปัญหารถติด ในบางช่วงเวลา วัดที่อยู่ติดกับชุมชนใหญ่ ๆ ที่ใกล้กับตลาดก็อาจจะเจอกับปัญหาเรื่องการเดินทางอาจจะไม่ค่อยสะดวกอยู่บ้าง

๔.๒.๓ ปัญหาและอุปสรรคในด้านกถาสัปปายะ

ขาดบุคลากรที่สนับสนุนเท่าที่ควร^{๑๕๓} ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มีทั้งส่วนดีและส่วนไม่ดีเป็นจำนวนมาก ต้องรู้จักแยกแยะพิจารณาให้ถี่ถ้วนและรอบคอบในการพูดและการสื่อสารด้านต่าง ๆ^{๑๕๔} ขาดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน พระภิกษุ สามเณรส่วนหนึ่งใช้ถ้อยคำไม่สุภาพเรียบร้อย ขาดการปฏิสนธิ์ที่ดีต่อผู้มาวัด^{๑๕๕} ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนสำคัญในชีวิตประจำวันมากขึ้น คนสนใจเสพข่าวสารและความทันสมัย ความบันเทิงมีให้เลือกมากมาย การกล่าวธรรมหรือถ้อยคำที่ดั่งาม ต้องอาศัยกุศโลบาย และวิธีการนำเสนอที่ทันสมัย เข้ากับเหตุการณ์ การกล่าวธรรมแบบโบราณไม่เป็นที่สนใจของประชาชน ไม่สามารถจับต้องหรือเห็นภาพได้ พระภิกษุมีคุณสมบัติเป็นนักเทศน์ นักเผยแผ่มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน^{๑๕๖} ไม่มีอะไรเพราะเราคอยดูแลตลอดอะไรที่ไม่ดีงามจากภายนอกเข้ามาเราก็มาปรับปรุงอยู่เสมอ^{๑๕๗} ไม่มีพระรุ่นใหม่ ๆ ที่จะมาสืบทอดต่อการพูดจาโดยใช้หลักธรรมมาประยุกต์ใช้ ทำให้มีผู้ทำการสืบทอดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่น้อยลง ปัจจุบันที่จะเข้ามาบวชก็จะบวชเพียงไม่กี่วันเท่านั้น จึงทำให้พระรุ่นหลัง ๆ ในปัจจุบันนี้เลยทำให้เหลือน้อยมาก และด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมืองที่มีส่วนทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาด้วย ทำให้ได้รับผลกระทบวัดที่เป็นอยู่ทำให้ประชาชนเข้าวัดน้อยลงตามด้วยเช่นกัน^{๑๕๘} ยึดรูปแบบเดิม ๆ ในการ

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปญฺโญ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคู้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ พระมหาสำราญ ปญฺญาสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (เจริญ พลญาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

เผยแผ่คำสอน เทคนิคในการสอนธรรมะ เนื่องจากขาดสถาบันในการเผยแผ่อบรมให้กับคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ยังใช้สื่อเทคโนโลยีในการช่วยสอนน้อย^{๑๕๙}

ขาดบุคลากรที่ให้คำแนะนำไม่เพียงพอ ขาดแคลนสื่อต่าง ๆ ด้านโสตทัศนูปกรณ์ ความสนใจของพระสงฆ์ในการรับข้อมูลเป็นประโยชน์น้อย^{๑๖๐} มีพุดจาให้สมกับสมณะสาธูป คือ เหมาะสมกับสมณะ การพุดจาก็ต้องถูกวัยของคน เช่น วัยรุ่นบางทีก็ต้องใช้คำศัพท์คำพุดของวัยรุ่นแต่ก็ต้องให้สมกับสถานะของนักบวชในพระพุทธศาสนาเหมือนกัน พุดดูสถานที่ ที่อย่างนี้ควรพุดอย่างไร พุดดูเวลาด้วยหรือรู้กาล รู้เวลา รู้คน รู้สถานที่ พุดให้ถูกกาลเทศะอย่างนั้นเถอะ พุดให้ถูกเรื่องเขาถามเรื่อง นี้ไปพุดเรื่องโน้น หลบไปหลบมาเลยไม่ตรงเป้าหมาย^{๑๖๑} มีการฝึกอบรมกิริยามารยาท สำหรับพระบวชใหม่น้อยมาก ควรมอบหมายให้พระผู้มีความรู้ ประพฤติตนดี เป็นพระพี่เลี้ยงสำหรับดูแลพระผู้บวชใหม่ เพื่อความงดงามแห่งพระศาสนา พระรูปใด พุดคำหยาบเป็นนิจ พุดเพ้อเจ้อเป็นนิจ ควรปรับโทษให้ปรับปรุงตัว ถ้าว่านอนสอนยากควรขับออกจากอาวาสเสีย^{๑๖๒} พุดคุยตามอารมณ์ พุดคุยเล่นไม่รู้กาลเทศะ พุดนอกพระธรรมวินัย^{๑๖๓} การไม่จัดให้มีการฝึกฝนการกล่าวปาฐกถาธรรม และการแสดงธรรม ไม่มีการประสานงานกับโรงเรียน ขอชั่วโมงให้มีส่วนร่วมในการปลูกฝังให้กับเยาวชนทุกสิ่งทุกอย่างผูกขาดแต่เฉพาะพระสังฆาธิการ ผู้มีอำนาจในการปกครองเท่านั้น^{๑๖๔}

อาจเป็นเพราะการเผยแผ่หรือประชาสัมพันธ์ที่ไม่เพียงพอ หรือไม่ทั่วถึงทำให้การรับรู้รับฟังไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร^{๑๖๕} ส่วนใหญ่ก็จะอยู่ที่ตัวบุคคลไม่ว่าจะเป็นญาติโยมหรือตัวของพระองค์เอง เป็นเรื่องของนิสัยส่วนตัวว่าจะปรับตัวได้ไหม^{๑๖๖} ขาดการสั่งสมประสบการณ์แก่ตัวบุคคลที่ทำหน้าที่ในการกล่าวหรือการพุดต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งในการพุดการกล่าวอาจจะไม่เหมาะสมไปบ้างตามกาลเทศะ ซึ่งจะต้องระมัดระวังในการพุดการกล่าวต่าง ๆ ให้มากโดยใช้หลักวิธีการคิดก่อนที่จะพุดให้คำนึงถึงสิ่งที่จะพุดจะกล่าวออกไปว่ามีผลกระทบอย่างไรบ้างแก่ตัวเองและคนรอบข้าง เพราะถ้าพุดก่อนคิดก็จะ

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ นายภูวนาถ สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิขัย อคฺคปณฺโณ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนารณ (วินัย ปิยวงฺโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาควโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปณฺโณ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเรือง ดึงคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวัฒน์เมฆินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมฺโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพลาญธาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

เปลี่ยนแปลงผลให้กลับเป็นตรงกันข้ามได้ซึ่งจะส่งผลให้กับตัวผู้พูดเองและคนรอบข้างเช่นกัน^{๑๖๗} ขาด
 วิจารณ์ญาณในการพูดต้องมีความรู้ความเข้าใจในคนพื้นที่ด้วย ลักษณะของคนเพศ อายุ การศึกษา ก็
 เป็นสิ่งสำคัญที่จะบ่งชี้วัดผลของการพูดได้ ว่าคนฟังมีความเข้าใจและสนใจมากเพียงใด ขาดเทคนิค
 วิธีการพูดที่สามารถดึงดูดใจให้คนฟังเกิดการคล้อยตาม และสามารถทำความเข้าใจได้เลย^{๑๖๘} ขาด
 ความชัดเจนที่สามารถสื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจได้ง่าย เนื่องจากหลักธรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นภาษา
 บาลี ดังนั้นผู้จะเป็นคนพูดหรือกล่าว จะต้องมีความรู้ความเข้าใจตีความหลักธรรมให้ถูกต้อง และ
 สามารถยืดหยุ่นระยะเวลาที่พูดให้เหมาะสมกับเวลาที่สมควรด้วย เพราะบางครั้งผู้ฟังได้ยินได้ฟังใช้
 เวลามากเกินไปทำให้เกิดความเบื่อหน่ายได้ เป็นต้น^{๑๖๙}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในด้านกลาสาปายะ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้พูดหรือผู้กล่าว
 จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมให้ถูกต้องและสามารถถ่ายทอดให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจ
 ได้ ขาดการนำเทคนิคที่ทันสมัยมาช่วยให้เกิดความสนใจให้มากยิ่งขึ้น และขาดบุคลากรที่มีความรู้
 ความเข้าใจมาถ่ายทอดความรู้ เพราะเนื่องจากปัจจุบันมีบุคลากรอย่างจำกัดจะฝึกฝนอบรมขึ้นมาใหม่
 ก็ยังไม่สามารถเพิ่มบุคลากรใหม่ขึ้นมาได้ เพราะมีผู้บวชน้อยตามกาลสมัยไป

๔.๒.๔ ปัญหาและอุปสรรคในด้านบุคคลสาปายะ

ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถอีกเป็นจำนวนมาก^{๑๗๐} ปัจจุบันมีทั้งพระภิกษุ
 สามเณร และฆราวาส ทั้งดีและไม่ดีมาปะปนอยู่ภายในวัดก่อให้เกิดความเสียหายและชื่อเสียง^{๑๗๑} เจ้า
 อาวาสขาดองค์ความรู้ด้านปริยัติ ขาดต้นแบบที่ดีในการพัฒนาตนเองให้เข้าถึงหลักธรรม ขาดการ
 บริหารจัดการบุคลากรภายในวัด ขาดการสร้างอุดมการณ์ที่ดีต่อพระภิกษุ สามเณรรุ่นใหม่ให้มีศรัทธา
 แน่วแน่ตั้งมั่นในธรรมวินัย^{๑๗๒} ญาติโยมที่มาวัดมีความใกล้ชิดคุ้นเคยกับพระน้อยกว่าสมัยก่อน ขาด
 การให้กำลังใจแก่พระภิกษุที่อยู่ครองเพศสมณะต่อไป ประชาชนมีครอบครัวเล็กลง ให้การศึกษา
 กุลบุตรได้เต็มที่ ทำให้เข้ามาบวชมีพื้นฐานการศึกษาสูงและการทำงานที่ดีรออยู่ จึงไม่สามารถครองเพศ
 สมณะได้นาน ทำให้วัดขาดบุคลากรในการจัดการด้านเผยแผ่และการพัฒนางานด้านต่าง ๆ พระภิกษุ
 ที่มีอยู่โดยมากจะเป็นผู้สูงอายุขาดความคล่องแคล่วฉับไวในการทำงาน ทำให้บรรยากาศการประกอบ

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล), เจ้าคณะตำบลคู้กระถิ่น, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์
 ราษฎร์บูรณะ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปณฺโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒
 พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ พระครูบริหารรักษามเขต (สุกิจ วรกิจโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕
 พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐
 พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ศาสนกิจเป็นไปอย่างไม่สดชื่นหรือตื่นตัว เมื่อพระที่มีอายุพรรษากาลมากมีน้อย การให้ความรู้ ความเข้าใจ และกำลังใจกับพระใหม่เกิดช่องว่าง ขาดบุคลากรที่เป็นแบบอย่างที่ดี และคอยให้กำลังใจกับพระใหม่ ให้เห็นอนาคตทางการบวชและมีฉันทะในการบวชนาน ๆ ขาดความอดสาหัสในการศึกษาเล่าเรียน ขาดจิตสำนึกในการสนองงานพระศาสนาในระยะยาว^{๑๗๓}

ช่วยกันพัฒนากับวัดที่ยังต้องการความช่วยเหลือ อย่างอภยโกยเป็นส่วนตัวมากเกินไป^{๑๗๔} พระที่บวชใหม่ ๆ ไม่สามารถบวชอยู่ได้นานจึงทำให้เกิดการส่งต่อด้านความรู้ความสามารถ และทักษะจากพระที่บวชอยู่นานน้อยลงไปด้วย ส่วนพระที่บวชอยู่นาน ๆ ส่วนมากแต่ละวัดก็เหลือแต่พระภิกษุที่มีอายุกันแล้วจึงไม่สามารถพัฒนาให้มีพระภิกษุที่บวชมาใหม่ให้อยู่ได้นานได้ ซึ่งเป็นปัญหาในปัจจุบันของแต่ละวัดด้วยเช่นกัน อาจจะเกี่ยวในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองด้วยที่ส่งผลกระทบทำให้ความศรัทธาเสื่อมใสในพระพุทธศาสนาตกลงตามาด้วย จึงส่งผลให้เกิดการบวชน้อยลงตาม เมื่อบวชเข้ามาแล้วก็อยู่ได้ไม่นานก็ลาสิกขา เนื่องจากหน้าที่การงานของผู้ที่บวชมาใหม่จะต้องรับผิดชอบอยู่จึงทำให้บวชได้ไม่นานมากนักเช่นกัน^{๑๗๕} จิตสำนึกของคนที่จะแสวงหาประโยชน์จากวัด บทลงโทษทางสังคมยังขาดการลงโทษทางสังคมกับบุคคลที่แสวงหาประโยชน์ บทลงโทษทางกฎหมาย มีการดำเนินการที่ล่าช้ามาก ๆ พระสงฆ์ที่จะเผยแพร่ธรรมะที่เป็นผู้เข้าถึงได้ง่ายและเป็นผู้มีเมตตาเมตตา^{๑๗๖} ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรระหว่างอาจารย์กับศิษย์ ผู้ปฏิบัติด้วยกันหรือทายาททายิกา ยังขาดความเสียสละเพื่อส่วนรวม ความเมตตาปรารถนาดีซึ่งกันและกัน จึงทำให้การดำเนินกิจการขาดประสิทธิภาพ^{๑๗๗}

มีผู้ที่แวดล้อม มีกัลยาณมิตรเพื่อที่ดี มีลูกน้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่ดี มีนิสัยเสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้งในวัดและนอกวัด ทำอะไรที่ดี ๆ ก็แนะนำกัน ที่ไม่ดีก็จะหักท้วงด้วยเหตุผล รวมถึงญาติโยม ทายาททายิกาผู้ให้การสนับสนุนควรเป็นผู้เห็นแก่ส่วนรวมและเห็นแก่ความถูกต้อง ในการให้คำแนะนำสนับสนุน ถ้าเจอคนจริงใจก็ทำด้วยใจจริง เพราะของจริงเจอจริงเจอของจริงยิ่งดับเบิ้ลจริงกันไปใหญ่^{๑๗๘} ทั้งพระเก่าและพระใหม่ มีความรู้เรื่องวินัยและธรรม ไม่ละเอียดลึกซึ้ง ควรที่จะให้มีการอบรมที่ส่วนกลางจัดขึ้นบ่อย ส่งไปอบรมปีละรูปโดยไม่ซ้ำคนเดิม และเมื่อกลับมาให้อบรมแนะนำพระที่อยู่วัดอีกครั้งเพื่อความงดงามแห่งพระศาสนา อุบาสกและอุบาสิกาที่เข้าวัดทำบุญ ฟังธรรม ใน

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคู้้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ พระมหาสำราญ ปณฺธสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลธนาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ นายภูวนาถ สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิขัย อคฺคปณฺโณ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนารณ (วินัย ปิยวณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ปัจจุบันนี้ส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ ควรที่จะรณรงค์ให้ได้กรุ๊ปใหม่สนใจเข้าวัดฟังธรรมกันให้มาก^{๑๗๙} ไม่
 อบรมบุคลากรที่มีให้ดีขึ้น ไม่สร้างบุคลากรใหม่มาทดแทน ไม่ได้ฝึกอบรมบุคลากรอย่างจริงจัง^{๑๘๐} ขาด
 การทบทวนศีลอยู่เป็นเนืองนิตย์ ควรปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์อยู่เป็นประจำ ควรประชุมชี้แจงข้อ
 วินัย และกฎระเบียบ ควรแบ่งปันลาภสักการะ^{๑๘๑}

มาจากการที่ชุมชนในปัจจุบันไม่เหมือนในอดีตที่มีการกระจายตัวตามอาชีพ การเรียน
 การศึกษา หรือการย้ายที่อยู่อาศัยทำให้ไม่มีบุคคลหรือคนที่มาทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาได้^{๑๘๒}
 บรรดาญาติโยมที่เป็นญาติธรรมส่วนใหญ่ก็เป็นกลุ่มเดิม ๆ ที่มาถือศีลปฏิบัติธรรม เข้าวัดทำบุญ บว
 กกับหน้าที่การงานในสังคมปัจจุบัน รวมถึงสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละคน แตกต่างจากเดิม
 พอสมควร^{๑๘๓} ปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ก็จะเป็นการบริหารปกครองดูแลในการอบรมสั่งสอน ที่แต่ละคน
 ได้บวชเข้ามา หน้าที่ ต่างการงาน ต่างครอบครัว ต่างวัย ก็จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปกันบ้าง ซึ่ง
 จะต้องควบคุมดูแลให้ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องอยู่ในกรอบของหลักพระธรรมวินัย และดูแลสั่งสอน
 อบรมคฤหัสถ์ที่อยู่ในการดูแลภายในวัดให้รู้และทราบในกฎระเบียบการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสม
 รวมทั้งอุบาสกอุบาสิกาที่เข้ามารักษาศีลปฏิบัติธรรม^{๑๘๔} คนที่อยู่แวดล้อมวัด หรือ
 ภายในวัดที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขไม่มีเรื่องขัดแย้งกันหรือทะเลาะเบาะแว้งกัน อยู่ร่วมกันด้วยความ
 สามัคคีปรองดองกัน ส่วนใหญ่แต่ละวัดก็มีการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขแล้วประสานสามัคคีอยู่
 ร่วมกันกับชุมชนได้อย่างสงบสุข^{๑๘๕} ความเป็นอยู่ของพระภิกษุสงฆ์แต่ละวัดที่อยู่ร่วมกับชุมชนก็
 เป็นไปด้วยดี อาจจะมีบ้างที่บางวัดบางส่วนที่ไม่สามารถเข้าอยู่ร่วมกันได้ด้วยดีอาจจะเป็นเรื่อง
 ผลประโยชน์บางส่วนที่อาจจะไม่ลงตัวหรือจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพื้นที่อยู่อาศัยต่าง ๆ ที่เป็นพื้นที่ของวัด
 ซึ่งก็เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสแต่ละวัดที่จะต้องบริหารจัดการให้เป็นไปอย่างสงบสุขต่อไป^{๑๘๖}

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาควโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม
 ๒๕๖๑.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเจือง ดิงคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวณนเมฆินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี,
 ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมฺโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทานพทลัญชาาราม, ๒๒ พฤศจิกายน
 ๒๕๖๑.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล), เจ้าคณะตำบลคู้งกระถิ่น, ๒๕ พฤศจิกายน
 ๒๕๖๑.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์
 ราษฎร์บูรณะ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในด้านบุคคลสัปปายะ มีปัญหาเกิดขึ้นมาส่วนใหญ่ก็จะ เป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่มีการจัดสรรผลประโยชน์เข้ามามีส่วนด้วย เพราะพื้นที่ของวัดในแต่ละวัด การใช้สอยในเขตพื้นที่วัดบางที่ก็เกิดปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยของชาวบ้านที่อยู่ในเขตที่ดินของวัด ซึ่ง จะต้องมีการบริหารจัดการให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามกฎหมายของบ้านเมืองและของคณะสงฆ์ ให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๔.๒.๕ ปัญหาและอุปสรรคในด้านอาหารสัปปายะ

ไม่ค่อยมี^{๑๘๗} อาหารที่มีมากมายหลายอย่างมีทั้งคุณ และโทษ ตามอุปนิสัยของผู้ จำหน่าย^{๑๘๘} เจ้าอาวาสไม่จัดสวัสดิการอาหาร ไม่มีการกำหนดเส้นทางโคจรบิณฑบาต สลับเปลี่ยนเวร เพื่อเจริญศรัทธาของผู้ทำบุญ และป้องกันการติดในตัณหาบุคคล บางวัดไม่มีการจัดฉันรวมกันในที่แห่ง เดียว ต่างคนต่างฉันไม่เอื้อเฟื้อแบ่งปันกัน ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในอดิเรกถาม^{๑๘๙} ปัจจุบัน อาหารบิณฑบาตส่วนมากจะเป็นอาหารจากร้านค้าต่าง ๆ ที่ญาติโยมนำมาใส่บาตร ทำให้คุณค่าทาง อาหารไม่ครบถ้วนตามหลักโภชนาการ พระภิกษุมีสุขภาพแข็งแรงก่อให้เกิดโรคประจำตัว อาหารแปรสภาพเน่าเสียได้ง่าย มีภาวะปนเปื้อนสารตกค้างเยอะ^{๑๙๐} เป็นปัญหาสำหรับวัดต่าง ๆ และแต่ละรูป รู้อยู่แต่ละรูปว่าควรหรือไม่ควร จะปฏิบัติหรือเปล่าเท่านั้น^{๑๙๑} วัดบางวัดมีพื้นที่ใกล้เคียงกับตลาดและ ชุมชน ทำให้ได้อาหารบิณฑบาตมากตามมาด้วยเช่นกัน แต่จำนวนพระที่อยู่ภายในวัดน้อยจึงทำให้ อาหารนั้นเหลือเฟือมากตามด้วย ไม่มีการจัดสรรอาหารที่ได้มาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด บางวัดที่อยู่ ห่างจากตลาดห่างจากชุมชนก็มีผลกับด้านอาหารนี้ด้วยเช่นกัน^{๑๙๒}

ปัญหาที่ฆราวาสมักจะแสวงหาประโยชน์จากการบิณฑบาตโดยการนำไปจำหน่าย ปัญหา ด้านการพาณิชย์ที่มักจะมีผู้แสวงหาประโยชน์จากอาหารที่บิณฑบาต การนิมนต์พระสงฆ์ให้บิณฑบาต ในจุดที่ตนเองได้ประโยชน์ ปัญหาด้านโภชนาการด้านอาหารซึ่งทำให้พระภิกษุฉันอาหารที่มีไขมัน มาก^{๑๙๓} เรื่องความสะอาด และถูกสุขลักษณะ เรื่องของสารปนเปื้อนมาก นำมาซึ่งโรคภัยไข้เจ็บ เรื่อง

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปณฺโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคู้้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ พระมหาสำรวย ปณฺณสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลภาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ นายภูวนาถ สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

คุณค่าโภชนาการต่ำ^{๑๙๔} มีโรงเรือนที่สะอาดอากาศถ่ายเท มีอาหารที่มีโภชนาการ ถูกสุขลักษณะ ที่ให้เกิดความเบื่อบริโภคไปแล้วคือสุขภาพ สุขใจ คือสุขภาพได้แก่ถูกกับร่างกายไม่แสลง ไม่ทำให้เกิดโรค เมื่อทานไปและถูกโภชนาการก็ได้ความสุขใจไม่ต้องกังวลใจทานไปแล้วจะเกิดโรคนั้นโรคนี้เหมือนคำพระที่ท่านว่า อโรคา ปรา มาลา ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ เพราะถูกโภชนาการ^{๑๙๕} อาหารในปัจจุบันมักหวานจัด เค็มจัด และมัน ทำให้พระภิกษุเป็นโรคกันมาก เช่น โรคเบาหวาน และความดัน เป็นต้น อาหารบางวันได้มากทำให้ฉันทเหลือ เน่าเสีย^{๑๙๖} อาหารบางชนิดไม่ดีต่อสุขภาพ พระสงฆ์อาจทำให้เกิดโรคบางอย่าง เช่น เบาหวาน อาหารมีการทอดผัดด้วยน้ำมัน ทานแล้วทำให้อ้วน^{๑๙๗} การที่พระส่วนใหญ่มีกิจน้อย ขาดการออกกำลังกายทำให้มีโรคร้ายหลายอย่าง และไม่มีความรู้ด้านโภชนาการ^{๑๙๘} สามารถสื่อได้ถึงปัญหาด้านโภชนาการเพราะอาหารที่ทำขึ้นมาเพื่อการค้าขายย่อมคิดถึงผลประโยชน์เป็นหลัก ส่วนเรื่องสุขภาพเป็นเรื่องรองหรือไม่ได้นำมาคิด พระสงฆ์จึงต้องเป็นผู้รับภาระด้านอาหารจากชาวบ้านโดยปริยาย^{๑๙๙}

พระไม่สามารถเลือกได้ว่าจะฉันอะไร เนื่องจากเวลาญาติโยมนำอาหารมาถวายพระท่านก็จำเป็นต้องฉันเพื่อฉลองศรัทธาของญาติโยม^{๒๐๐} อาหารที่ญาติโยมมาถวายก็ไม่สามารถที่จะเลือกได้ แต่พระภิกษุสามเณรที่รับมาก็สามารถที่จะเลือกฉันอาหารได้ให้เหมาะสมแก่ร่างกาย และคุณค่าทางอาหารตามร้านค้าต่าง ๆ ก็ไม่มีการเน้นคุณค่าทางอาหารมากเท่าไร ส่วนใหญ่ก็จะเป็นการเน้นกำไรจากผู้ขายมากกว่าว่าจะจัดอาหารชนิดไหนลงทุนน้อยขายแล้วได้กำไรมาก^{๒๐๑} ส่วนใหญ่ติดรสชาติหน้าตาของอาหารมากกว่า ไม่ค่อยได้นึกถึงคุณค่าทางอาหารที่จะมีพิษมีภัยต่อร่างกาย จึงทำให้เกิดเป็นปัญหาสุขภาพร่างกายของพระภิกษุมากซึ่งนำมาซึ่งโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ หลายอย่าง และส่วนใหญ่ก็จะเป็นพระภิกษุผู้มีอายุแล้วซึ่งการดูแลร่างกายโดยการเลือกอาหารอย่างไหนมีคุณค่ามากหรือน้อย

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิชาย อคฺคปญฺโญ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนารณ (วินัย ปิยวณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาควโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเจือง ดิงคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวัฒน์เมฆินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมฺโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพลาญธาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสโร), เจ้าคณะตำบลคุ้งกระถิน, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

บางทีก็ไม่ได้สนใจ^{๒๐๒} ไม่สามารถเลือกอาหารที่เน้นคุณค่าทางอาหารได้เนื่องจากขึ้นอยู่กับญาติโยมที่มาทำบุญใส่บาตรว่าจะถวายอะไรมาเพราะมีมากมายหลายอย่าง และส่วนใหญ่ก็จะเลือกเน้นแต่ของที่ชอบมากกว่าที่จะเลือกเน้นอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารเท่าไรนัก^{๒๐๓}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในด้านอาหารสัปายะ ไม่สามารถเลือกอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพได้เนื่องจากญาติโยมที่มาทำบุญส่วนใหญ่ก็จะซื้ออาหารตามร้านค้าที่ทำขายโดยไม่ได้คำนึงคุณค่าทางอาหารให้กับลูกค้า หรือจะเป็นการสั่งอาหารโต๊ะจีนต่าง ๆ ที่มาทำบุญกับพระ ซึ่งเน้นความสะดวกสบายของผู้ทำบุญที่ไม่ต้องทำด้วยตนเอง จึงเป็นปัญหาในด้านสุขภาพของพระภิกษุที่เกิดโรคร้ายต่าง ๆ ตามมาด้วย

๔.๒.๖ ปัญหาและอุปสรรคในด้านอุตุสัปายะ

ไม่ค่อยจะมีนัก^{๒๐๔} ปัญหาเกี่ยวกับเนื้อที่และปัจจัยอื่น ๆ เพราะสิ่งก่อสร้างก็มีความจำเป็นในการให้ความสะดวกแก่ญาติโยมที่จะมาทำบุญภายในวัด ทำให้เนื้อที่ในการจัดสถานที่พักผ่อนได้ไม่เต็มที่^{๒๐๕} บางวัดไม่มีการวางแผน บริหารจัดการให้เป็นธรรมชาติที่สุด เช่น มีต้นไม้ให้มีสัดส่วนพอดีกับสถานที่ของวัด ขาดการดูแลความสะอาด มีสิ่งปฏิกูลหรือขยะอยู่มาก ไม่มีการเตรียมการป้องกันที่จะถึงฤดูฝนในแต่ละปี เช่น ดูแลเสนาสนะให้มั่นคงแข็งแรงค้ำแดดค้ำฝนได้เป็นอย่างดี^{๒๐๖} บางวัดยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดแผนผังวัด จัดภูมิทัศน์บริเวณวัดให้ร่มรื่น เย็นสบาย เย็นตา เย็นใจ ขาดร่มเงาของต้นไม้ที่ให้ความร่มเย็น ลดอุณหภูมิภายในวัดให้เย็นสบาย การติดตั้งพัดลมหรือหน้าต่างไม่เพียงพอกับสภาพอากาศร้อนที่ร้อนอบอ้าวของบ้านเรา^{๒๐๗} ต้องช่วยกันรักษาความสะอาด และทำร่างกายให้แข็งแรงเสมอ เพราะสภาพดินฟ้าอากาศสมัยนี้ไม่แน่นอน ฝนตกไม่ตรงต่อฤดูกาล^{๒๐๘} ขาดคนที่มาคอยดูแลรักษา ส่วนพระที่มีอยู่ตามวัดก็น้อยลงทำให้หน้าที่ในการดูแลไม่ทั่วถึง จึงทำให้ต้องมีการจ้างคนที่อยู่ใกล้เคียงวัดเข้ามาช่วยคอยดูแลความสะอาดวัดก็มี เพราะแต่พื้นที่แต่ละวัดในอำเภอ

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราชวรานุสรณ์, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปญฺโญ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคู้้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ พระมหาสำราญ ปญฺญาสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

เมืองมีสิ่งปลูกสร้างอาคารสถานที่ตามปกติก็ใหญ่โตอยู่แล้ว การดูแลรักษาความสะอาด และความปลอดภัยภายในวัดอาจจะไม่ทั่วถึง^{๒๐๙}

ปัญหาเรื่องพระธรรมวินัยที่ต้องให้สงฆ์อยู่อย่างสงบจึงมักปิดกั้นทำให้อากาศไม่ถ่ายเท ความรับผิดชอบและความเป็นระเบียบของคณะสงฆ์ที่ไม่จัดสถานที่ให้เป็นระเบียบ อากาศถ่ายเทได้สะดวก พื้นที่ในวัดถูกใช้ในเชิงพาณิชย์ เช่น ตลาดนัด ที่จอจรด ทำให้พื้นที่สีเขียวลดลง^{๒๑๐} เนื่องจากสภาพอากาศเปลี่ยนไปจากอดีต มีโรงไฟฟ้า ทำให้อุณหภูมิสูงขึ้น จึงต้องใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น เช่น พัดลม เครื่องปรับอากาศ สิ้นเปลืองพลังงาน ฝุ่นละอองในอากาศเนื่องจากโรงงานทำให้มีผลกระทบต่อระบบการหายใจ^{๒๑๑} มีสถานที่ให้เหมาะกับทุกฤดู ลดความร้อนโดยใช้วัสดุที่ไม่ทำลายโลกทำให้โลกร้อนทำให้ลดชั้นบรรยากาศ ก๊าซเรือนกระจกซึ่งเป็นตัวกักความร้อนไม่ออกไปนอกโลกทำให้โลกร้อน อะไรจะทำให้ลดร้อนของโลกก็หาวิธีแก้ไข จัดการให้ถูกหลักฤดูสบาย เรียกต้องอยู่ให้ได้ให้สบายทุกฤดู และรักษาโลกนี้ไว้เป็นที่อยู่อาศัยได้แน่นอน อย่าคิดแต่หวังน้ำบ่อหน้า เพราะน้ำบ่อนี้มีแน่นอนเพียงแต่รักษาไว้ให้ดี เมื่อเรารักษาดีไม่ต้องไปน้ำบ่อหน้า^{๒๑๒} เงินสนับสนุนในการพัฒนา ทั้งภาครัฐและเอกชน มีส่วนช่วยในการพัฒนาวัดเป็นอย่างมาก เพราะถ้าไม่มีเงินจ่ายค่าวัสดุอุปกรณ์ให้ทันตามกำหนดงานก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ ย่อมสะดุด เมื่อฤดูฝนเข้ามาทำให้งานพัฒนาล่าช้า เป็นต้น สภาพอากาศก็เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเป็นอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น ฤดูร้อน อากาศร้อนย่อมทำให้คนงานเหนื่อยล้า ประสิทธิภาพในการทำงานย่อมลดลง การพัฒนาก็ล่าช้าได้เป็นต้น ฤดูฝน การที่ฝนตกย่อมเป็นอุปสรรคในการทำงานเป็นอย่างมากการพัฒนาก็ย่อมล่าช้าออกไปเป็นต้น^{๒๑๓}

อยู่ในสภาพตามสิ่งแวดล้อม มีร้อน มีหนาว มีฝนบ้างตามกาลเวลา บางทีก็มีต้นไม้ให้ร่มเงาทำให้เกิดความร่มเย็น เย็นสบาย แต่บางที่ไม่มีต้นไม้ ก็ทำให้เกิดความร้อนไม่ร่มเงา^{๒๑๔} วัดหลาย ๆ แห่งความสะอาดไม่ทั่วถึง เช่น ต้นไม้ไม่มีการตกแต่งปล่อยรุงรัง หญ้า วัชพืชปล่อยรกรุงรัง ขยะจัดเก็บไม่หมด เป็นต้น^{๒๑๕} ไม่น่าจะมีปัญหาอุปสรรคเท่าไร เพราะการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลยาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ นายภูวนาท สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิชาย อคฺคปณฺโณ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวิ้ง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวณฺณารณ (วินัย ปิยวณฺโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาควโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปณฺโณ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเรือง ตังคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ดังกล่าวไม่มีความรุนแรงสามารถรับมือได้ทั้งต่อชาวบ้านและพระสงฆ์^{๒๑๖} สภาพอากาศแต่ละวัดอยู่ติดถนนทำให้อากาศจากควันรถเข้ามาวัดมากเกินไป และมีฝุ่นละอองมากทำให้ไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาได้จึงทำให้พระที่อยู่อาศัยตามวัดมีสภาพร่างกายที่อ่อนแอลงได้^{๒๑๗} ปัญหาทางเสียงที่เกิดขึ้นจากรถที่วิ่งสัญจรไปมาทั้งวันเป็นอีกอย่างหนึ่งที่บางวัดอยู่ติดใกล้กับแหล่งชุมชนมากจึงเป็นปัญหายืดเยื้อตลอดจากเสียงแตรรถต่าง ๆ มากมาย ซึ่งไม่มีทางที่จะป้องกันได้^{๒๑๘} และช่วงฤดูฝนที่อาจจะเกิดปัญหาได้อีกคือการจราจรเดินทางอาจจะมีความล่าช้าบ้างบางช่วงเพราะฝนตกก็รถจะติด หรือถ้าเกิดมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นก็ยิ่งรถติดนาน^{๒๑๙} ส่วนปัญหาจากภัยธรรมชาติที่จะเกิดขึ้นก็ยังมีไม่มากนักเพราะอำเภอเมืองราชบุรีไม่ค่อยมีผลกระทบที่ร้ายแรงมากนัก^{๒๒๐}

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในด้านอุตสาหปายะ ก็จะมีปัญหาแตกต่างกันในพื้นที่ของการตั้งวัดอยู่ติดกับถนนในที่ชุมชนก็จะได้รับปัญหาเกี่ยวกับเสียงจากรถยนต์ที่สัญจรไปมา และเรื่องฝุ่นละออง ควันจากท่อไอเสียรถ ที่เกิดขึ้นอยู่ทุกวัน ส่วนสภาพอากาศที่ร้อนก็ยิ่งพอกัปัญหาได้อยู่บ้างแต่ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมตามมาด้วยเช่นกัน บางวัดอาคารสถานที่ตั้งแออัดมากเกินไปหนอยก็ทำให้บรรยากาศถ่ายเทไม่สะดวกมากนัก

๔.๒.๗ ปัญหาอุปสรรคในด้านอิริยาบถสัปปายะ

เป็นไปตามสภาพ^{๒๒๑} บางวัดมีพื้นที่มากก็สามารถจัดให้ญาติโยมมาพักผ่อนอิริยาบถได้เต็มที่ บางวัดมีพื้นที่น้อยก็ไม่สามารถจัดให้ญาติโยมมาพักผ่อนอิริยาบถได้เต็มที่^{๒๒๒} บางวัดไม่มีสถานที่รื่นรมย์ สำหรับนั่งพักผ่อนของผู้เข้ามาวัด ไม่มีทางเท้าสำหรับเดินเป็นสัดส่วน ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เก้าอี้ ทางลาดสำหรับรถเข็น^{๒๒๓} วัดยังขาดทางลาดหรือถนนแบบอารยสถาปัตย์ สำหรับคนพิการเนื่องจากขาดการวางแผนหรือจำกัดด้วยเนื้อที่และราวจับในห้องน้ำ เพื่อไว้บริการผู้สูงอายุ

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวณนเมฆินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพลาญธาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล), เจ้าคณะตำบลคู้กระถิ่น, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราชวรปุณณะ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปณฺโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

และคนพิการ^{๒๒๔} ควรนำแพทย์มาตรวจร่างกายกับพระภิกษุและสามเณรทุกเดือน โดยเฉพาะพระมีอายุมากแต่ละวัดนั้นมีมากมาย^{๒๒๕} ขาดบุคลากรที่จะมาดูแลความสะอาดสถานที่ภายในวัด เพราะแต่ละวัดก็จะมีพื้นที่กว้างขวางทำให้พระภายในวัดไม่สามารถดูแลทำความสะอาดได้หมดทุกสถานที่ เมื่อมีคนมาพักผ่อนภายในวัดเข้ามาเห็นสภาพวัดไม่สะอาดก็จะไม่เข้ามาพักผ่อน ควรมีการติดป้ายส่งเสริมให้ประชาชนที่เข้ามาในวัดช่วยดูแลไปในตัวด้วย เช่น ป้ายรักษาความสะอาดพื้นที่ภายในวัด ป้ายดูแลความสะอาดห้องน้ำ ห้องสุขา ของวัดเป็นต้น เพื่อช่วยลดภาระงานของพระภายในวัดให้น้อยลงตามด้วย จัดไม้กวาดที่ตกขยะตามต้นไม้ไว้ เพื่อที่คนทั่วไปเข้ามาวัดได้มีจิตอาสาคอยช่วยกวาดพื้นที่ภายในวัดด้วยเช่นกัน เป็นการออกกำลังกายไปในตัว^{๒๒๖}

พื้นที่วัดส่วนมากถูกนำไปใช้ประโยชน์ เชิงพาณิชย์ เช่นตลาดนัดขายของ การปล่อยให้ฆราวาสมาใช้สถานที่อย่างอิสระ ทำให้มีการจัดวางสิ่งของไม่เป็นระเบียบ การกวาดขนภายในวัดที่ปล่อยปละละเลยให้วัดสกปรกปะปนไม่เป็นระเบียบ^{๒๒๗} เนื่องจากปัจจุบันมีการศึกษาในระบบต่าง ๆ มากขึ้นทำให้ชีวิตขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีสารสนเทศ อาจใช้เวลามากในการนั่ง ทำให้การเดินทาง ยืนและนอน ไม่สมดุล นำมาซึ่งปัญหาสุขภาพ ความเจ็บป่วยตามมา^{๒๒๘} มีสิ่งแวดล้อมสัปปายะ เช่น อากาศนั้นก็ต้องต้นไม้เยอะ ๆ และให้ดูสบายตา จัดทิวทัศน์ให้เหมาะแก่อิริยาบถ ต้องสถานการณ เวล การเจรจาพาที ให้เป็นที่สบายผ่อนคลาย เรียกว่าอิริยาบถสัปปายะมีสถานที่ มีบุคคล มีกาลเทศะ กับอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ให้แก่บุคคลเช่น บุคคลนี้ควรใช้อิริยาบถไหน สถานที่เช่นไรก็พิจารณาให้เหมาะสม^{๒๒๙} บุคลากรผู้เชี่ยวชาญที่จะแนะนำเรื่องจริตที่ถูกที่เหมาะสมกับบุคคลนั้นมีน้อยมาก เพราะอิริยาบถทั้ง ๔ มีการเดิน เป็นต้น ถ้าบุคคลใดถูกจริตกับอิริยาบถนั้น ๆ ก็จะทำให้อยู่สบาย ก็มีภูมิจิต และการเจริญสมาธิ ย่อมรวดเร็วได้รวดเร็ว สถานที่ก็มีส่วนสำคัญเช่นกัน เช่น ถ้าถูกกับจริตกับการเดินจงกรมก็ควรจัดสถานที่ ที่ร่มรื่น มีทางเดินที่ปลอดภัยจากสัตว์มีพิษ มีงู เป็นต้น^{๒๓๐}

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคู้้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ พระมหาสำรวย ปณฺณสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลธนาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ นายภูวนาด สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิชาย อคฺคปณฺโณ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนารณ (วินัย ปิยวงฺโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมมิล (ประเสริฐ นาควโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

มีสถานที่แคบแออัด ไม่ค่อยสะดวก ไม่มีที่สำหรับบริหารร่างกาย^{๒๓๑} บุคลากรที่มีจำนวนน้อยและมีความรู้ไม่ถ่องแท้ในการเผยแพร่ บางครั้งผิดจากหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า^{๒๓๒} ที่อยู่อาศัยในบางวัดที่มีการดูแลรักษาไม่เพียงพออาจส่งผลการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของพระสงฆ์ และทำให้สุขภาพของพระสงฆ์แย่ลงด้วย^{๒๓๓} รอบ ๆ วัดที่มีสถานที่ติดถนน การสัญจรไปมารถเยอะมาก ทำให้อากาศไม่ดี มีฝุ่นละอองเยอะ จึงไม่ค่อยเหมาะแก่การพักผ่อนได้ บางพื้นที่มีการปลูกต้นไม้ไม่ค่อยทำให้ความร่มรื่นน้อยลงไปด้วย^{๒๓๔} ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่เข้ามาพักผ่อนภายในวัด เช่น มีสนามหญ้า มีเก้าอี้ม้านั่งที่โคนไม้ หรือติดไฟฟ้าตามทางเดินเพื่อส่องสว่างในยามกลางคืน^{๒๓๕} แต่ละวัดทางเดินภายในวัดที่จะจัดไว้ให้กับประชาชนทั่วไปได้เข้ามาเดินเที่ยวพักผ่อนยังมีน้อย เพราะส่วนใหญ่ภายในพื้นที่ของวัดก็จะจัดไว้ตามรอบ ๆ กฎีของพระมากกว่า เพราะเนื่องจากส่วนที่ไม่ค่อยมีพระไปอยู่ก็จะได้จัดเอาไว้^{๒๓๖} ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพราะเก้าอี้ม้านั่งต่าง ๆ ที่จัดวางไว้ไม่มีความเป็นระเบียบ บางที่จัดวางไว้โคนไม้ขาดการทำความสะอาด ทำให้เก้าอี้หรือม้านั่งที่ตั้งไว้ไม่พร้อมใช้งานประชาชนทั่วไปที่จะมานั่งก็เลยต้องทำความสะอาดเอง ขาดคนดูแลพื้นที่ภายในวัดให้ทั่วถึง อาจจะมีพระที่ดูแลน้อยจึงไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงทุกที่^{๒๓๗}

สรุปได้ว่า ปัญหาอุปสรรคในด้านอิริยาบถสัปปายะ บางวัดขาดการดูแลทำความสะอาดพื้นที่ภายในวัด ประชาชนทั่วไปที่เข้ามาวัดเลยไม่ค่อยสะดวกที่จะมานั่งพักผ่อนตามสถานที่ที่โคนต้นไม้ได้ ขากการดูแลรักษาต้นไม้ที่มีอยู่ และไม่ได้ปลูกเพิ่มเติมให้มากขึ้น วัดที่ติดกับถนนใหญ่ อากาศไม่สะอาดพอ มีควันจากท่อไอเสียรถมาก มีฝุ่นละอองเยอะ ซึ่งทำให้คนที่มานั่งพักผ่อนภายในพื้นที่วัดไม่ค่อยปลอดภัยจากควันจากท่อไอเสียรถยนต์ และฝุ่นละอองต่าง ๆ

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเจือง ดิงคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวณนเมฆินทร์, สถาปนิกชำนาญงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมฺโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพทลัญชาาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล), เจ้าคณะตำบลคุ้งกระถิน, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราชวรวิหาร, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๔.๓ แนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี จากผู้ให้ข้อมูลหลักมีทัศนะร่วมกันมีประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

๔.๓.๑. แนวทางการพัฒนาในด้านอวาสสัปปายะ

ก็พัฒนาไปสู่ความเจริญเท่าที่จะทำได้^{๒๓๘} เป็นไปในความเหมาะสมแก่การจำเป็นในการใช้ประโยชน์^{๒๓๙} จัดสภาพพื้นที่ภายในวัดให้ร่มรื่น คุสะอาดและปลอดภัย^{๒๔๐} ทำให้วัดเป็นที่อยู่สบาย เป็นรมณีสถาน เป็นที่รื่นรมใจ เจริญตาแก่ผู้พบเห็นเป็นศูนย์กลางของชุมชน ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ ด้วยการพัฒนาวัดให้เป็นอาราม คือ มีการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ภายในวัดให้เป็นสถานที่รื่นรมใจของผู้ไปมาหาสู่ และจัดสถานที่ของวัดให้เป็นสัดส่วน มีเรือนคั้งที่เก็บของใช้ เพื่อให้บริการแก่ประชาชนทั่วไป^{๒๔๑} จัดทำแผนผังวัดแบ่งเขตพุทธาวาส ธรรมาวาส สังฆาวาสให้ชัดเจนมีถนนเข้าออกสะดวกมีความคล่องตัว ระบายรถได้ดี มีสัญญาณจราจรที่จำเป็นไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ และส่งเสียงดังรบกวนการปฏิบัติธรรม มีอาคารสิ่งก่อสร้างที่พอเหมาะสมไม่ใหญ่โตเกินกำลังดูแลรักษา และไม่แออัดคับแคบจนเกินไป เน้นความสะอาดปราศจากขยะมูลฝอย และมีบรรยากาศร่มรื่น เยียบสงบเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม^{๒๔๒} ปลุกต้นไม้ให้วัดมากหน่อยเป็นต้นไม้ใหญ่ เป็นสนามหญ้า มีต้นไม้ดอกสวยงามหรือจัดเป็นสวนหย่อมนั่งเล่นให้กับญาติโยมที่เข้ามาทำบุญในวัดนี้^{๒๔๓} จัดโครงสร้างวางแผนผังโดยสร้างสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบแบบแผนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม^{๒๔๔}

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปณฺโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๑} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคู้้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ พระมหาสำราญ ปณฺหาสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (เจริญ พลญาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

จัดสถานที่พักของสงฆ์ (กุฏิ) ให้เป็นลักษณะรวมโดยห้ามมีการตกแต่งใด ๆ เพิ่มเติม อุปกรณ์อำนวยความสะดวกโดยรวม พระสงฆ์ต้องมีหน้าที่ในการดูแลสถานที่พักทุกรูป การก่อสร้างสถานที่พักเกินความจำเป็น ให้พัฒนาเป็นศูนย์ดูแลคนพิการ ผู้สูงอายุ โดยให้มีการใช้บุคคลเหล่านี้เป็นผู้ปฏิบัติงานให้แก่ทางวัดด้วย เช่น การรักษาความสะอาด การพัฒนาสถานที่ เป็นต้น^{๒๔๕} จัดทำแปลนพื้นที่วัด โดยกำหนดเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาสให้ชัดเจนเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า ปรับภูมิทัศน์ให้พื้นที่บริเวณวัดสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย น่ารื่นรมย์ หางบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ^{๒๔๖} ควรศึกษาหาความรู้ให้ถูกต้องตามโหราศาสตร์ของโบราณไว้บ้าง และมีความรู้ด้านช่างบ้าง โดยศึกษาเพิ่มเติม คือถามท่านผู้รู้ส่วนใหญ่ พระเราไม่ค่อยมีความรู้ด้านนี้ บางครั้งถูกช่างโกงเอาบ้างก็มีเช่น แก้วรูปแบบของสิ่งก่อสร้างบ้าง เพราะเห็นว่าพระไม่มีความรู้ จะเห็นว่าบางวัดก็สร้างง่าย ๆ แต่เวลาพิจารณาจริง ๆ แล้วไม่รอบคอบ พื้นที่เสียที่ดินเวลาฝนตกสกปรกง่าย คือ ความรู้ด้านช่างเพราะพระสมัยนี้ไม่ค่อยมี ต้องเพิ่มความรู้อันนี้จริงอย่างถูกต้องจะได้ไม่ถูกหลอกและคุ้มค่า^{๒๔๗}

ภาครัฐต้องสนับสนุนด้านการเงินในการก่อสร้างและบูรณะกุฏิ วิหาร ที่ชำรุด ทรุดโทรมไปตามกาลเวลา ภาครัฐต้องสนับสนุนด้านกำลังคนที่มีฝีมือการช่าง ในการสร้างและบูรณะ เช่น ในการก่อสร้างกุฏิสักหลังหนึ่ง ต้องส่งทหารช่างมาช่วยสร้างเป็นต้น สนับสนุนด้านการศึกษา สุขภาพ แก่พระสงฆ์ เป็นต้น เพื่อให้กุลบุตรที่เข้ามาบวชได้เรียน และมีใจอยากสืบทอดพระศาสนา ทำให้วัดมีพระจำพรรษามากขึ้น ก็จะช่วยกันดูแลอาวาสไม่ปล่อยให้ทรุดโทรม^{๒๔๘} จัดตั้งกองผ้าป่าหาทุนในการก่อสร้าง สร้างอาวาสให้ได้ลักษณะที่ถูกต้องตามพระวินัย ปลุกต้นไม้มงคลให้ร่มเงา ร่มเย็น ร่มรื่น สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ต้องมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดูสะอาด สบายหู สบายตา สร้างอาคาร สถานที่ให้เหมาะสมอยู่ น่าปฏิบัติธรรม มีสิ่งอำนวยความสะดวก อำนวยความสะดวกปลอดภัยพร้อม^{๒๔๙} ควรเน้นสร้างแต่สิ่งที่จำเป็นต่อกิจของสงฆ์ และอำนวยความสะดวกกับคฤหัสถ์ผู้ที่มาใช้สอยด้วย^{๒๕๐} ดัดที่ควรจะมีเครือข่ายในการพัฒนาระหว่างวัดแต่ละวัด อาจมีการจัดกิจกรรมอื่น ๆ รวมกันระหว่างวัด เพื่อส่งเสริมการพัฒนาในด้านอาวาสสถาปนาย^{๒๕๑} แต่ละหน่วยงานในแต่ละระดับตั้งแต่ชุมชนรอบบริเวณ

^{๒๔๕} สัมภาษณ์ นายภูวนาล สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิไชย อคฺคปญฺโญ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๗} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนาภรณ์ (วินัย ปิยวัฒน์), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๘} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาคะโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๙} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๕๐} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเรือง ดิ่งคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๕๑} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวัฒน์เมธีนทร์, สถาปนิกชำนาญงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

วัดทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ในการพัฒนาวัด เป็นต้นว่าทำอย่างไรจึงจะให้แต่ละวัดมีพระจำพรรษาให้เหมาะสมเพียงพอกับการดูแลวัด^{๒๕๒}

ควรมีการจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้างภายในวัด โดยการจัดเขียนแผนผังภายในวัด และประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องการก่อสร้างให้เข้ามาช่วยดูแลและเป็นที่ปรึกษาในการเขียนแบบแปลนสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ และแผนผังสิ่งปลูกสร้างในเขตพื้นที่ภายในวัด เพื่อจะได้จัดระเบียบของวัดให้ดียิ่งขึ้น^{๒๕๓} ควรมีการจัดการสถานที่ปฏิบัติให้มีความสงบจากเสียงรบกวนต่าง ๆ จากภายนอกวัด โดยประสานงานกับผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปรับปรุงสถานที่ภายในวัดจัดให้เป็นสถานที่ที่เงียบสงบเหมาะแก่การจัดการปฏิบัติธรรมได้ ซึ่งจะต้องมีการดูแลรายละเอียดต่าง ๆ อีกมากที่จะต้องปรับสภาพให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน^{๒๕๔} ควรมีจัดทำวิทยากรที่ความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการก่อสร้างมาให้ความรู้แก่คณะสงฆ์ที่มีอำนาจหน้าที่ดูแลงานการก่อสร้างต่าง ๆ ของวัดให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการงานก่อสร้างภายในวัด เช่น การเขียนแบบแปลน การเขียนแผนผังวัด ที่ถูกต้อง^{๒๕๕}

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาในด้านอวาสสัปปายะ ได้แก่ ควรจัดการให้ทุกวัดมีแผนผังสถานที่ภายในวัดเป็นการจัดระเบียบศาสนสถานให้มีความสะอาด สะดวก และร่มรื่น ประสานงานให้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญของโยธาในพื้นที่เข้ามาช่วยเป็นที่ปรึกษางานการก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อช่วยดูแลงานก่อสร้างและงานบูรณปฏิสังขรณ์ของวัด

๔.๓.๒ แนวทางการพัฒนาในด้านโคจรสัปปายะ

ควรมีสติและใช้ความระมัดระวังในการแสวงหาอาหารและสิ่งของอื่น ๆ ให้มากขึ้น^{๒๕๖} ควรมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนปรานความร่วมมือกับองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐ ไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดระหว่างวัดกับชุมชน^{๒๕๗} ในส่วนของการที่มีประชาชนมาทำบุญน้อยลง เพราะหน้าที่การงานจัดให้มีการตักบาตรในสถานประกอบการ โรงเรียน โรงงาน ตามโอกาสต่าง ๆ เพื่อมีข้าวสารอาหารแห้ง อาหารสดเพียงพอ และถือเป็นกุศโลบายให้ญาติโยมได้รักษาศีล ฟังธรรมไป

^{๒๕๒} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาปทวาลัญญาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๕๓} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล), เจ้าคณะตำบลคู้กระถิ่น, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๕๔} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวาทโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราษฎร์บูรณะ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๕๕} สัมภาษณ์ นายธณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๕๖} สัมภาษณ์ พระครูบริหารรักษามเขต (สุกิจ วรกิจโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๕๗} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ด้วย เพื่อเกิดศรัทธา ความเลื่อมใส ก็จะติดตามพระไปทำบุญที่วัดในโอกาสต่าง ๆ ต่อไป^{๒๕๘} ก็ช่วยวัดที่ห่างไกลความเจริญ คอยดูแลกันหน่อย คอยมาช่วยอุดหนุนกันด้วย เพราะทางวัดเขานั้นยังคอยรออยู่เสมอว่าเมื่อไรจะมาช่วยเหลือเขาบ้าง^{๒๕๙} ควรมีการจัดให้พระภิกษุสามเณรได้รับสิทธิพิเศษในการเดินทางในการรักษาพยาบาลอย่างนี้เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกของพระภิกษุที่เดินทางไปโรงพยาบาล^{๒๖๐} ในการก่อสร้างสาธารณูปโภคภายในวัดควรมีทางลาดสำหรับพระภิกษุที่ชราภาพ วัดควรจัดสวัสดิการให้สงฆ์ โดยให้มีสวัสดิการจัตถยนต์สำหรับพระภิกษุสงฆ์เดินทางเป็นหมู่คน วัดควรมีมาตรการมิให้สงฆ์ออกจากวัดในเวลากลางคืน^{๒๖๑}

สำรวจแหล่งที่โคจรที่เป็นสัปปายะเพียงพอ แล้วไปในสถานที่นั้น หาแหล่งงบประมาณสนับสนุน หรือตั้งกองทุนไว้ใช้ในคราวโคจรไม่เพียงพอ^{๒๖๒} ควรเป็นอย่างดี ที่ได้อยู่แล้วก็เพิ่มเติมให้ดีขึ้น เช่น ทางเป็นหลุมเล็กน้อยถ้าทำหรือซ่อมเองได้ก็ทำเองแต่ถ้าติดต่อหน่วยงานขององค์การหรือหน่วยงานเทศบาลและหน่วยงานราชการเข้ามาช่วยเหลือก็จะได้ และโคจรอันเป็นสัปปายะควรไปหาง่าย โดยใช้ป้ายลูกศรพร้อมชื่อวัดตามแยกต่าง ๆ ให้ละเอียดเราต้องถือว่าญาติโยมหรือผู้เดินทางจะมาวัดของเรานั้นจะเป็นผู้โฆษณาให้วัดของเราด้วยถ้าโคจรของเราเป็นสัปปายะหรือสบายจริง ๆ^{๒๖๓} ในการแสวงหาภัตตาหารบิณฑบาตถึงจะสะดวกก็ตามแต่เมื่อรับมาแล้วในเวลานำกลับวัดทำได้ยากเนื่องจากพระที่ออกบิณฑบาต บ้างก็มีลูกศิษย์ บ้างก็ไม่มี ทำให้รับศรัทธาไม่เต็มที่ เพราะเกรงจะนำกลับวัดไม่หมดแนวทางแก้ปัญหาคือ ควรให้พระเดินไปเป็นแถว แนวเดียวกันตามกันไป แล้วหาลูกศิษย์วัด คอยถวายเป็นอาหารบิณฑบาตเหมือนเช่นในสมัยก่อน ในการเดินทางไปเล่าเรียนก็ดี ไปแสวงหาบิณฑบาตก็ดีวัดต้องสนับสนุนค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ เพื่อลดปัญหาการแสวงหาอันไม่สมควรของภิกษุ^{๒๖๔} สถานที่คมนาคม ถ้าในที่มืดควรติดไฟฟ้าไว้ ถ้าในที่ร่มมีหญ้าเยอะ ควรตัดหญ้าให้เรียบร้อย ถ้าในที่ ๆ ไม่สะดวก ก็ควรทำให้สะดวกต่อการไปมา^{๒๖๕}

^{๒๕๘} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคู้้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๕๙} สัมภาษณ์ พระมหาสำราญ ปญญาสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖๐} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลญาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๑} สัมภาษณ์ นายภูวนาถ สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖๒} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิขัย อคคปญโญ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖๓} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนารณ (วินัย ปิยวงโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖๔} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาควโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖๕} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคคปญโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ถ้ามีการก่อสร้างใหม่ควรจัดการวางแผนผังการก่อสร้างให้เป็นระเบียบ กำหนดเส้นทางให้สามารถเชื่อมโยงกันได้ทั่วบริเวณทุกจุดทุกอาคาร^{๒๖๖} อาจมีหน่วยงานเฉพาะที่คอยประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรู้ถึงกิจกรรมทางพุทธศาสนาต่าง ๆ ของแต่ละวัดในแต่ละพื้นที่ต่าง ๆ^{๒๖๗} ภาครัฐควรให้ความร่วมมือโดยมีมาตรการเดียวกับชุมชนที่อยู่โดยรอบของวัด รวมถึงการประพฤติปฏิบัติตัวของพระสงฆ์ เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสในชุมชน^{๒๖๘} ควรมีการบริหารจัดการรถภายในวัดโดยเฉพาะวัดที่อยู่ติดใกล้กับตลาดในชุมชนใหญ่ ๆ จัดพื้นที่ที่จอดรถแล้วดำเนินการตีเส้นลานจอดให้เป็นระเบียบและเว้นทางที่จะเดินรถให้สามารถเข้าออกได้ง่าย เพราะบางที่มีกิจกรรมที่จำเป็นต้องไปด่วน จะได้เดินทางได้สะดวก^{๒๖๙} ควรจัดลานวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้มีเส้นทางในการเดินทางเข้ามาวัดได้สะดวก จัดทำป้ายบอกทางหรือประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ติดไว้ด้วยเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ เช่น เวลาเปิด-ปิดประตูทางเข้าวัด หรือแจ้งบอกเวลาตอนเฝ้ารถจอดในวัดว่าควรจะต้องปฏิบัติอย่างไร ให้เจ้าอาวาสแต่ละวัดจัดทำเพื่ออำนวยความสะดวก และจะได้ทราบเวลาเฝ้ารถจอดในลานของวัด^{๒๗๐} ควรจัดให้มีไฟทางเข้า-ออก ภายในวัดเพื่อให้สว่างไม่มืดในเวลากลางคืน เพราะเป็นในมมมิต ๆ สมควรที่จะต้องติดไว้เพื่อไม่ให้แสงสว่างของวัดรบกวนที่เข้ามาภายในวัด และควรติดต่อกับตำรวจให้มาคอยช่วยดูแลความปลอดภัยภายในพื้นที่ของวัดอาจจะตั้งให้เป็นจุดตรวจภายในพื้นที่ของวัด ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเข้ามาตรวจได้^{๒๗๑}

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาในด้านโครงสร้างภายในวัด ทางวัดควรมีการจัดพื้นที่ภายในวัดเพื่อจะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่สัญจรไปมา หรือประชาชนที่เข้ามาทำบุญภายในวัด จัดให้มีการติดเพิ่มเสาไฟฟ้าเป็นจุด ๆ ในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การเดินทาง และควรประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจขอให้จุดตรวจภายในพื้นที่วัดเพิ่มขึ้นมาเพื่อเพิ่มความปลอดภัยไม่ให้พื้นที่ภายในวัดเป็นแหล่งมั่วสุมของวัยรุ่นได้ และควรจัดให้มีป้ายบอกเส้นทางภายในวัดหรือเป็นแผนผังภายในวัดบอกทางกับคนที่เข้ามาภายในวัด เพราะบางวัดประชาชนจากที่อื่นมาจะทำบุญยังไม่รู้เลยว่าจะไปส่วนไหนของวัด

^{๒๖๖} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเรือง ดิงคลองตัน, ไวยาวังกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖๗} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวัฒน์เมธีธรรม, สถาปนิกชำนาญงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖๘} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพลาญธาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖๙} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล), เจ้าคณะตำบลคุ้งกระถิน, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๗๐} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลพวงสาย-บางป่า วัดโพธิ์ราชวรวิหาร, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๗๑} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๔.๓.๓ แนวทางการพัฒนาในด้านกลาสปายะ

ควรฝึกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน^{๒๗๒} ติดตอสื่อสารทั้งคำพูดและหนังสือสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ต้องมีความระมัดระวัง เพราะต่างคนต่างมีความคิดต่างกัน อาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิด หรือเกิดความไม่ไว้วางใจกันได้^{๒๗๓} เจ้าอาวาสควรเป็นแบบอย่างให้พระภิกษุ สามเณรในปกครอง ด้วยการใช้ถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานมีปฏิสันถารคารวตา มีความเอื้อเฟื้อ ต้อนรับปราศรัยกับผู้มาวัดด้วยถ้อยคำอันเป็นประโยชน์ ไพเราะอ่อนหวาน ซื่อตรงไม่มีมารยา^{๒๗๔} ต้องสร้างจิตสำนึก ความเป็นนักเทศน์ให้เกิดมีในพระรุ่มใหม่ ๆ และพระภิกษุที่มีในวัดฝึกหัดการพูด การบรรยายธรรม ให้มีทักษะและความชำนาญในการพูดบรรยายธรรม ส่วนของพระนักเทศน์ที่มีอยู่ต้องพยายามปรับปรุง ประยุกต์เหตุการณ์ปัจจุบันให้เชื่อมโยงกับหลักธรรม และพัฒนาลีลาการพูดให้ทันสมัย มีความน่าสนใจ และมีเหตุผลเข้าใจได้ มีพระภิกษุที่มีความสามารถทางการพูดคอยให้การต้อนรับปฏิสันถารกับญาติโยมที่เข้ามาทำบุญ เพื่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา และใกล้ชิดกับพระศาสนา^{๒๗๕} จัดอบรม ระเบียบวินัยอยู่ตลอดไป เพราะว่าการพูดจาอันดีเป็นสิ่งสำคัญกับผู้ได้ยินและพบเห็นจะทำให้เสียกับวัดและคณะสงฆ์^{๒๗๖}

ควรมีการจัดประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมและปลูกฝังให้เห็นความสำคัญโดยทำให้ประชาชนรอบวัดหรือใกล้เคียงทั่วไปเห็นความสำคัญและเกิดศรัทธาให้หันมาเข้าวัดมากยิ่งขึ้น โดยมีการประสานงานกับชุมชนมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานเอกชนให้มากขึ้น ซึ่งจะสามารถชักชวนให้มาร่วมกิจกรรมและส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของการบวชมากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีผู้ศรัทธาเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนามากขึ้นจะได้มีผู้สืบทอดต่อในด้านการเผยแผ่^{๒๗๗} วัดมีการประชุมสงฆ์เพื่ออบรมเทคนิคและวิธีการในการเผยแผ่ธรรมะ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอน ควรสร้างบรรยากาศในการสนทนาพูดคุยให้เป็นเรื่องง่าย ๆ ในการสวดหรือเทศน์ คณะสงฆ์ยังใช้ภาษาบาลีสันสกฤตอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีผู้เข้าใจน้อยมาก อยากให้มีการอธิบายสั้น ๆ ด้วยภาษาง่าย ๆ จะเป็นการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนาที่ดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ควรจะต้องใช้ซึ่งแบบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามด้วย โดยให้คำนึงถึงองค์ประกอบดังนี้ ๑. เวลาที่เหมาะสม ไม่ควรใช้เวลามาก ๒. การสื่อสารเพื่อ

^{๒๗๒} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปัญโญ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๗๓} สัมภาษณ์ พระครูบริหารรักษคามเขต (สุกิจ วรกิจโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๗๔} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๗๕} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคุ้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๗๖} สัมภาษณ์ พระมหาสำราญ ปญฺญาสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๗๗} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลญาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ความเข้าใจ ๓. วัฒนธรรมเดิม ๆ อย่างให้น้องประกอบไปพัฒนาด้านกลาสาปายะโดยเร่งด่วน เพื่อสร้างความเข้าใจกับเยาวชนรุ่นหลัง^{๒๗๘}

พัฒนาบุคลากรให้เพียงพอกับจำนวนวัดและพระสงฆ์ เพิ่มเติมสื่อต่าง ๆ ให้เข้าถึงได้ง่าย ในส่วนของโสตทัศนูปกรณ์ รมรณคให้เสพข้อมูลข่าวสารอย่างมีปัญญาเท่าทันสื่อ^{๒๗๙} ควรเป็นที่สบาย ฟังง่ายเพราะแก้วย และความรู้ความเข้าใจ คือควรพิจารณาภูมิความรู้ของคนฟังว่าคนวัยนี้จะมีภูมิ ความรู้ด้านที่พูดมากน้อยแค่ไหน และให้สมณสาธิต คือสมควรแก่สมณะเทศน์เอง ใช้ถ้อยคำที่ฟัง เข้าใจง่าย อธิบายให้เขาเข้าใจเพราะพื้นฐานด้านความเข้าใจของคนไม่เหมือนและแต่ละภาคไม่ เหมือนกัน ควรมีความรู้ในภาษาถิ่นแต่ละถิ่นบ้าง เพื่อเป็นกลาสาปายะเป็นที่สบาย^{๒๘๐} ควรมีการ อบรมศีล และอาจารย์สำหรับพระบวชใหม่ เพราะพระเหล่านั้นเมื่อลาสิกขาลาเพศไป สามารถ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ย่อมเป็นที่รักของชนหมู่มาก ควรมีการประเมินจากส่วนกลางของแต่ละ วัดในเขตปกครองเพื่อให้รู้ปัญหาของแต่ละวัด^{๒๘๑} พูดคุยให้เหมาะสมแก่สมณสาธิต พูดคุยแต่เรื่องดี ๆ สร้างสรรค์ พูดชี้แนวทางที่ดี ๆ พูดคุยสนทนาให้อยู่ในพระธรรมวินัย พูดคุยเรื่องที่มีประโยชน์ ในทางที่ถูกที่ควร จัดทำป้ายพุทธศาสนสุภาษิตเกี่ยวกับวาทา^{๒๘๒}

แต่ละวัดควรมีการฝึกสอนวิธีการแสดงธรรม การปาฐกถาธรรม และศึกษาหัวข้อธรรมให้มี ความรู้ ควรจัดให้มีเวทีที่แสดงออก เช่น การแสดงธรรมในวันธรรมสวนะ การปาฐกถาธรรมในงานศพ เป็นต้น เพื่อให้พระผู้มีวาระ มีความกล้า ไม่เขินในการแสดงออก เน้นหัวข้อธรรมที่ฟังง่าย เข้าใจง่าย ไม่แสดงธรรมออกนอกคำสอนของพระพุทธเจ้า^{๒๘๓} ควรมีการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิด การเข้าถึงกิจกรรมทางพุทธศาสนาของแต่ละสถานที่ ให้ประชาชนได้รับรู้รับฟังสิ่งที่เป็นประโยชน์ ต่อ ชาวบ้านและชุมชน^{๒๘๔} ทำอย่างไรถึงจะเปลี่ยนนิสัยของฆราวาสหรือพระจากปกติเป็นคนโผงผาง ให้ ลดลงได้^{๒๘๕} ต้องมีการจัดฝึกอบรมให้พระภิกษุสงฆ์ที่มีอยู่ ให้เกิดการพัฒนาความรู้ความสามารถให้มี ศักยภาพในด้านนี้เพิ่มมากขึ้น สรรหาบุคลากรเพิ่มเติมในการมาช่วยดูแลงานด้านนี้ เพราะจะเป็นการ

^{๒๗๘} สัมภาษณ์ นายภูวนาถ สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๗๙} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิไชย อคคปญโญ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนารณ (วินัย ปิยวงโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘๑} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาควโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘๒} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคคปญโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘๓} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเรือง ดึงคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘๔} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวัฒน์เมฆินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘๕} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาปทวลัญชาาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ส่งเสริมความศรัทธาความเลื่อมใสมากยิ่งขึ้น และจะต้องมีการนำหลักวิทยาการสื่อสารสมัยใหม่เข้ามาบูรณาการช่วยให้ผู้ฟังเกิดความสนใจมากขึ้น^{๒๘๖} จัดให้มีการส่งเสริมอบรมการนำสื่อที่ทันสมัยเข้ามาผสมผสานกับหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะต้องมีการเรียนรู้เครื่องมือการใช้งานต่าง ๆ เป็นเทคนิคและวิธีการที่จะสามารถนำเสนอให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจได้ง่ายโดยไม่ให้เกิดความสงสัย อีกทั้งสามารถนำเสนอภาพและเสียงที่เป็นตัวอย่างต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันสามารถนำมาถ่ายทอดให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น^{๒๘๗} จัดหาวิทยากรมาช่วยฝึกอบรม หรือจัดกิจกรรมที่ฝึกฝนพัฒนาให้ความรู้ในด้านการใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำมาปรับใช้งานให้เหมาะสม และแต่ละกรมมีการจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการสื่อสารเพิ่มให้มีทุกวัด เช่น เครื่องเสียง คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ เป็นต้น ที่จะนำมาช่วยในการใช้งานในด้านนี้ให้มากขึ้นและจะต้องดูแลและจัดการให้พร้อมใช้งานได้อยู่ตลอด^{๒๘๘}

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาในด้านกลาสัปปายะ ควรจัดให้มีการฝึกฝนอบรมผู้ที่จะมาทำหน้าที่ในด้านนี้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์การใช้สื่อที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการสื่อสารให้ผู้ฟังเกิดความสนใจและเกิดความเข้าใจให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะมาช่วยในงานด้านนี้เพิ่มขึ้น ควรจะต้องมีสิ่งชักจูงใจแก่บุคลากรที่ทำหน้าที่นี้ด้วยเพื่อเป็นขวัญกำลังใจที่จะทำหน้าที่ต่อไป

๔.๓.๔ แนวทางการพัฒนาในด้านบุคคลสัปปายะ

ต้องให้มากกว่านี้^{๒๘๙} ต้องพิจารณาในการคัดเลือกผู้ที่จะมาอุปสมบท และผู้ที่จะมาช่วยวัดให้รอบคอบยิ่งขึ้น^{๒๙๐} ควรมีการวางแผน เช่น ควรสร้างอุดมการณ์และปณิธานต่อพระภิกษุ สามเณรให้มีศรัทธามั่นคง ตั้งมั่นในพระธรรมวินัย ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่ยศรัทธาเลื่อมใสของประชาชน การควบคุมดูแลและสั่งการ เช่น เจ้าอาวาสคือผู้นำจะต้องนำด้วยการปฏิบัติให้ดูก่อน ควรสร้างบุคลากรให้มีความเสียสละทำงานอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา และรู้หน้าที่ มีความรู้ความสามารถหรือส่งเสริมด้านการศึกษาทั้งทางโลกทางธรรม ควรมีกำหนดกติกาที่ทุกคนเห็นพ้องตรงกันที่จะประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เป็นรูปแบบเดียวกัน เป็นต้น^{๒๙๑} ปลุกฝังจิตสำนึกงานพระศาสนาให้แก่

^{๒๘๖} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสโร), เจ้าคณะตำบลคู้กระถิ่น, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘๗} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราษฎร์บูรณะ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘๘} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปณฺโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๙๐} สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๙๑} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

พระภิกษุทั้งใหม่และเก่า สนับสนุนงานการศึกษาพระปริยัติธรรม มีรางวัลแก่ผู้เรียนดีมีความสามารถดี มีการแข่งขันทักษะด้านความรู้ สร้างพระต้นแบบให้เป็นแบบอย่างและกำลังใจแก่พระใหม่ ให้ความรู้แก่บุคลากร ส่วนโยมที่เป็นฆราวาสให้ช่วยเป็นกำลังใจ สนับสนุนพระที่ขยันหมั่นเพียร ส่งเสริมการหาความรู้เพิ่มเติมในหลักสูตรระยะสั้นต่าง ๆ ที่คณะสงฆ์จัดขึ้นมีกิจกรรมธรรมะให้พระได้ฝึกใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานจริง เพื่อเสริมศักยภาพบุคลากรในการดูแลและช่วยเหลืองานพระศาสนา^{๒๔๒} จัดอบรมจัดหาผู้มาแนะนำปฏิบัติตาม เป็นต้น^{๒๔๓}

ควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริม โดยประสานงานกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของการบวช จัดประชุมส่งเสริมให้ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนมีส่วนร่วมช่วยรณรงค์ให้เห็นคุณค่า เป็นการปลูกฝัง และเมื่อวัดได้ประสานงานกับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนแล้วก็จะทำให้เกิดความภูมิใจเกิดขึ้นที่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม อาจเป็นกิจกรรมส่งเสริมการบวชถวายเป็นพระราชกุศล ซึ่งจะทำให้หน่วยงานต่าง ๆ สนใจที่จะให้ความร่วมมือมากยิ่งขึ้น เมื่อผู้ที่บวชเกิดความเลื่อมใสศรัทธาก็คงจะบวชอยู่ต่อไปนานขึ้นไปได้เช่นกัน ซึ่งจะทำให้ภายในวัดมีบุคลากรที่จะคอยช่วยเหลือในด้านเพิ่มต่อไปได้^{๒๔๔} ควรให้คณะสงฆ์ที่เผยแพร่ธรรมะ ให้ความรู้ด้านธรรมะอย่างง่าย ๆ ควรละเว้นภาษาบาลีสันสกฤต เพื่อให้เยาวชนเข้าถึง คณะสงฆ์ที่เผยแพร่เทศนาด้วยความเข้าใจไม่ใช่อ่านให้พุทธศาสนิกชนฟัง^{๒๔๕} ต้องพัฒนาบุคคลโดยใช้หลักสาราณียธรรม ได้แก่ เมตตา ทายกกรรม เมตตา จีรกรรม เมตตา โนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา ทิฏฐิสามัญญตา จะทำให้เกิดความเข้มแข็งในองค์กร และงานจะลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถให้เพียงพอกับงานคณะสงฆ์^{๒๔๖}

ควรมีความจริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีอะไรพูดกันตรง ๆ อะไรผิดอะไรถูกควรทำอย่างไร คอยสนับสนุนในสิ่งที่ดีในการทำดี คอยหักท้วงเวลาทำไม่ถูกไม่เหมาะสม ไม่ควร แต่ผู้ที่ถูกหักท้วงต้องใจกว้างด้วย ไม่ใช่รับแค่คำชมไม่รับคำติ เพราะฉะนั้นขึ้นอยู่กับเจ้าตัวด้วยว่าเป็นคนอย่างไร รวมถึงบางที่ท่านสนับสนุนจะเป็นทายกทายิกาก็ควรฟังเขาด้วยคือนิ่ง ๆ ฟังเขาบ้าง และพิจารณาหาเหตุและผลที่ดีอันสบายทั้งสองฝ่าย^{๒๔๗} ควรเชิดชูผู้มีความสามารถในด้านต่าง ๆ ให้มีหน้าที่รับผิดชอบในตำแหน่งสำคัญ ๆ เพื่อความเจริญขึ้นแห่งพระศาสนา ควรแต่งตั้งพระผู้มีศีลและอาจารย์ที่บริสุทธิ์

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคิ่งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ พระมหาสำราญ ปณฺณสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลธนาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔๕} สัมภาษณ์ นายภูวนาถ สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิชาย อคฺคปณฺโณ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔๗} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนารณ (วินัย ปิยวงฺโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

บริบูรณ์ ให้อยู่ดูแลสอดส่อง อบรม แนะนำ พระและอุบาสิกอุบาสิกา ในวัดให้ได้รับความรู้ ผู้ปฏิบัติ
ดีปฏิบัติชอบ ก็ควรให้เขาอยู่อย่างสบายใจ ผู้ปฏิบัติชั่วควรขับออกไปจากวัด^{๒๙๘} สร้างบุคลากรให้ดี มี
รุ่นใหม่มาทดแทนคนเก่าที่ขาดหายไป มีการฝึกอบรมให้คนเป็นคนดีเป็นสัปบายะบุคคล ฝึกอบรม
พัฒนาบุคลากรในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านความรู้ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านกิริยามารยาท ด้าน
คุณธรรมต่าง ๆ เพื่อจะได้มีบุคคลสัปบายะเพิ่มขึ้น^{๒๙๙} ลดทมิฏฐิ ความถือตัวถือตน จัดให้มีการทบทวน
ศึกษาศิลศึกษาทุกวัน หลังการทำวัตรเช้าหรือเย็น โดยพระสังฆาธิการหรือพระผู้สอนธรรม โดย
ทบทวนวันละ ๒-๔ สิกขาบทบ้าง เพราะทุกรูปไม่มีใครจำได้หมด^{๓๐๐} ควรมีเครือข่ายเชื่อมโยงชุมชน
อื่น ๆ เพื่อให้เกิดสังคม เกิดชุมชนหรือชาวบ้านอื่นที่ไม่ได้มาจากสถานที่หรือชุมชนเดียวกัน เช่น สังคม
โซเซียลเน็ตเวิร์ค^{๓๐๑} ทำอย่างไรจึงจะจูงใจให้คนเข้ามาทำบุญ รักษาศิลปปฏิบัติธรรม ให้มากขึ้นจากที่
เป็นอยู่ ทำอย่างไรถึงจะปลูกฝังเยาวชนให้เป็นผู้ฝึกฝนในการรักษาศิลและปฏิบัติธรรม^{๓๐๒} ควรมีการ
ประสานงานร่วมกับคนในชุมชนรอบวัด หรือภายในวัด โดยมีการจัดการประชุมพูดคุยปรึกษาหารือข้อ
ขัดแย้งต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้ลดน้อยลง และเป็นการประสานความสามัคคีร่วมกัน^{๓๐๓} เพื่อจะได้ร่วมมือ
ช่วยกันร่วมสนับสนุนงานหรือกิจกรรมที่ทางวัดจัดขึ้นร่วมกันได้ อีกทั้งจะได้ดึงความศรัทธาและความ
เลื่อมใสจากชุมชนที่ใกล้เคียงให้เข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น^{๓๐๔} ดึงให้ชุมชนรอบวัดเข้าวัดให้มากยิ่งขึ้น
ทำให้เห็นคุณค่าของการดูแลรักษาวัดในชุมชน^{๓๐๕}

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาในด้านบุคคลสัปบายะ ส่งเสริมประสานความร่วมมือทั้ง
ภายในวัดและนอกวัดที่เป็นชุมชนหมู่บ้านที่อยู่รอบ ๆ วัดให้มีความสนใจในการเข้ามาวัดมากยิ่งขึ้น
ปรับทัศนคติให้มีความคิดเห็นที่ดีทำให้มองเห็นคุณค่าของวัดในชุมชน ซึ่งขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสที่ดูแลวัด
ที่จะประสานให้เกิดความสามัคคีปรองดองให้เกิด เพิ่มการมีส่วนร่วมให้กับบุคคลภายในวัดและนอก
วัดจัดมอบภาระหน้าที่ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละคน

^{๒๙๘} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาควโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม
๒๕๖๑.

^{๒๙๙} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๐๐} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเจือง ดิงคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๐๑} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวัฒน์เมฆินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี,
๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๐๒} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมฺโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาทปาลัญญาราม, ๒๒ พฤศจิกายน
๒๕๖๑.

^{๓๐๓} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล), เจ้าคณะตำบลคู้งกระถิน, ๒๕ พฤศจิกายน
๒๕๖๑.

^{๓๐๔} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์
ราชบุรณาราม, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๐๕} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๔.๓.๕ แนวทางการพัฒนาในด้านอาหารสัปายะ

แทบจะไม่ต้องพัฒนา^{๓๐๖} ต้องพิจารณาเลือกอาหารให้เหมาะสมกับจริตและวัย เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ร่างกาย^{๓๐๗} เจ้าอาวาสแต่งตั้งพระภิกษุเทศน์ และจัดสวัสดิการอาหารสำหรับพระภิกษุสามเณรให้พอเพียง ควรมีการกำหนดเส้นทางโคจรบิณฑบาต ควรแบ่งเป็นสาย มีการจับสลากเปลี่ยนเวรกันทุก ๗ วัน เพื่อป้องกันการติดในตัวบุคคล ควรมีการจัดฉันทรรวมกัน เพื่อประโยชน์คือ ทำให้เกิดความเป็นธรรมในอดีเรกลาภ ขจัดความขัดแย้งในการแสวงหาอุปัฏฐาก ก่อให้เกิดความสามัคคีธรรม เป็นที่เจริญศรัทธาของผู้ถวาย และสามารถแนะนำอบรมได้ง่ายในเวลาก่อนและหลังอาหาร เป็นต้น^{๓๐๘} มีการประชาสัมพันธ์ให้ข่าวสาร เทศน์สอนให้ญาติโยมเข้าใจในเรื่องโภชนาการจัดอาหารที่มีประโยชน์ ไม่มีผลกระทบที่เกิดโทษต่อสุขภาพพระภิกษุสงฆ์ เน้นอาหารที่ไม่ก่อให้เกิดโรคและบำรุงสุขภาพ เน้นอาหารประเภทผัก ผลไม้ และกรรมวิธีการปรุงโดยการต้ม ผัด มากกว่าการทอดหรือปิ้งย่าง เน้นผลไม้และผลิตผลการเกษตรในพื้นที่ เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน และเกิดความผูกพันระหว่างวัดกับชุมชนรอบ ๆ วัด^{๓๐๙} ควรจะนำแพทย์มาตรวจพระภิกษุสามเณรทุกวัดทุกเดือน พระเจ้าปวยแต่ละวัดมีมากมาย และหาทางป้องกันด้วย^{๓๑๐}

ควรมีการจัดการด้านอาหารที่ได้มาอย่างเหมาะสมเพื่อที่จะได้ใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด เช่น แบ่งปันให้กับโรงเรียนใกล้เคียง หรือแบ่งปันให้กับคนในชุมชนที่ขัดสน ซึ่งจะทำให้ศรัทธาของญาติโยมที่ใส่บาตรมานั้นเกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นตามมาด้วย เพราะอาหารบิณฑบาตก็จะไม่เหลือมากตามไปด้วย เมื่อญาติโยมที่ใส่บาตรทราบก็จะเพิ่มศรัทธาของญาติโยมตามมาด้วยเช่นกัน^{๓๑๑} ควรจัดอาหารให้พระฉันเท่าที่จำเป็นส่วนหนึ่งอีกส่วนหนึ่งให้นำไปบริจาค คณะสงฆ์ควรมีการทำวัตรเพื่อเป็นการออกกำลังกาย เศษอาหารควรนำไปทำปุ๋ย EM ไม่ควรนำไปทิ้งให้สุนัข เพราะจะทำให้ประชาชนนำสุนัขมาปล่อยวัด^{๓๑๒} เพิ่มความเอาใจใส่เรื่องความสะอาดและสุขลักษณะ ก่อนบริโภคควรล้างให้สะอาดเพื่อป้องกันสารพิษตกค้าง เพิ่มคุณค่าทางโภชนาการให้เพียงพอกับสุขภาพ^{๓๑๓} ควรให้สมกับ

^{๓๐๖} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปญฺโญ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๐๗} สัมภาษณ์ พระครูบริหารรักษคามเขต (สุกิจ วรกิจโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๐๘} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๐๙} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคุ้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๑๐} สัมภาษณ์ พระมหาสำรวย ปณฺณสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๑๑} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลญาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑๒} สัมภาษณ์ นายภูวนาถ สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๑๓} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิขัย อคฺคปญฺโญ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

บุคคล คนที่ปฏิบัติธรรมก็ควรทานอาหารที่เป็นมังสะวิรัต คนที่ป่วยก็ต้องทานอาหารที่อ่อน ๆ คนที่ใช้กำลังในการทำงานก็ควรเป็นอาหารที่หนักเพราะต้องใช้กำลัง เรียกว่าอาหารให้เหมาะแก่บุคคล แก่สถานที่ เหมาะกับฤดูกาลว่าฤดูนี้มีอะไรที่เหมาะสมและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในงานโภชนาการได้ก็ดูให้เหมาะสม สถานที่ก็ให้สะอาดอากาศถ่ายเท บรรยายภาคดีเหมาะเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม^{๓๑๔} รณรงค์ให้พระภิกษุงดเว้นอาหารบางอย่าง เช่น อาหารที่หวานจัดและอาหารที่เค็มจัด และให้เจ้าอาวาสส่งพระภิกษุในสังกัดวัดไปตรวจร่างกายเป็นประจำทุกปี เพื่อสุขภาพที่ดีของพระทุกรูป^{๓๑๕} เลือกฉันอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายเพราะว่าพระสงฆ์ไม่สามารถบอกให้ญาติโยมถวายอาหารชนิดใดได้แต่เลือกฉันได้^{๓๑๖}

ควรจัดให้แพทย์มาอบรมถวายความรู้เรื่องโภชนาการ ติดต่อกับ สสส. ขอตีพิมพ์ วิธีกรอกกำลังกายของพระที่ไม่ผิดวินัยมาปฏิบัติ จัดให้มีการตรวจสุขภาพตามระยะเวลาเป็นประจำ^{๓๑๗} ควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้ถูกต้องแก่ชาวบ้าน และควรให้ความรู้เพิ่มเติมมาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อตัวพระสงฆ์เอง และต่อชาวบ้าน ที่จะมีพระมาให้ทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาต่อไป^{๓๑๘} ทำอย่างไรถึงจะเปลี่ยนทัศนคติของญาติโยมที่นำอาหารมาถวาย โดยเน้นเพื่อสุขภาพบ้าง^{๓๑๙} ควรให้ความรู้แก่ญาติโยมที่มาทำบุญในเรื่องโภชนาการที่สามารถเลือกสรรมาถวายพระได้โดยให้ทราบถึงคุณค่าทางอาหารต่าง ๆ ที่นำมาถวายพระว่ามีผลดีหรือผลเสียอย่างไรบ้าง เพราะอาหารไม่ได้ทำเองแต่สามารถเลือกซื้อได้ โดยมีการประสานงานกับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับวัดและหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ ร่วมกันจัดกิจกรรมอบรมในเรื่องโภชนาการด้านคุณค่าทางอาหารในแต่ละชนิด^{๓๒๐} จัดอบรมให้ความรู้แก่พระภิกษุให้ทราบถึงโรคภัยที่แฝงมาในอาหารต่าง ๆ ที่ได้ฉันไปว่ามีคุณค่าทางอาหารมากน้อยเพียงใด และทำให้ทราบถึงประโยชน์ของอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารและสุขภาพต่อร่างกายด้วยเพื่อลดโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ที่ไม่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้น เพื่อจะได้เลือกสรรอาหารที่ได้ฉันไปให้ถูกสุขลักษณะและมีคุณค่าต่อร่างกาย^{๓๒๑} ควรประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐจัดสรรวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถใน

^{๓๑๔} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุพัฒน์นารณ์ (วินัย ปิยวัฒน์), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๑๕} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาคะโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑๖} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคคปญโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๑๗} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเรือง ตึงคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๑๘} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวัฒน์เมสินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๑๙} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพลาญธาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๒๐} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสโร), เจ้าคณะตำบลคันทรงกระถิน, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๒๑} สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลพวงสาย-บางป่า วัดโพธิ์ราษฎร์บูรณะ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ด้านโภชนาการมาช่วยเป็นวิทยากรในการอบรมแนะนำให้ความรู้ทางวิชาการด้านอาหารต่าง ๆ ให้สามารถเลือกสรรอาหารที่มีคุณค่าต่อร่างกายได้อย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ แก่ตนเองได้^{๓๒๒}

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาในด้านอาหารสัปายะ ควรประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในชุมชนจัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถในด้านโภชนาการ มาอบรมให้ความรู้แก่ญาติโยมในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและเลือกสรรอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารได้อย่างถูกต้อง และจัดอบรมแก่พระภิกษุสงฆ์ให้มีความรู้ความเข้าใจให้เหมือนกัน เพื่อจะได้เลือกฉันอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายได้ โดยไม่ก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ และรักษาสุขภาพให้ถูกต้องได้

๔.๓.๖ แนวทางการพัฒนาในด้านอุตุสัปายะ

ทุกอย่างอยู่ที่การปรับตัว^{๓๒๓} ต้องมีการจัดการเตรียมการสถานที่ภายในวัดโดยจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้ดียิ่งขึ้น เช่น ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ในการจัดรูปแบบแปลนของวัดจัดให้ถูกลักษณะที่ดี^{๓๒๔} ควรมีการวางแผนบริหารจัดการวัดให้สอดคล้องกับธรรมชาติให้มากที่สุด เช่น มีต้นไม้ และน้ำ เป็นต้น เพื่อช่วยสร้างอากาศที่ดีให้กับวัด ควรแนะนำให้ผู้อาศัยหรือผู้เข้ามาที่วัด รู้จักบริหารร่างกายให้แข็งแรง รู้จักอาหาร อากาศที่เหมาะสมแก่ตน^{๓๒๕} วางแผนสิ่งก่อสร้างศาสนสถานต่าง ๆ ของวัด ไม่ให้บังลมหรือตั้งในทิศที่มีแสงแดดแรงส่องถึงนานเกินไป มีการวางผังสิ่งก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ให้ลมพัดผ่านได้ดี มีบริเวณรอบไว้ปลูกต้นไม้เพื่อให้ความร่มเย็น ร่มรื่น มีสระน้ำ หรือน้ำพุ เพื่อช่วยคลายความร้อน มีทางเดินที่มีหลังคาหรือชานรอบไว้ สำหรับผู้ที่มายังวัดได้หลบร้อน ปลูกต้นไม้ประเภทชุ่มชื้นหรือไม่ในร่มเพื่อสร้างบรรยากาศความร่มเย็นภายในวัด คลายความร้อน^{๓๒๖} ควรจะนอนในห้องที่โปร่งอากาศถ่ายเทได้สะดวก และเดินออกกำลังกายด้วยการกวาดลานวัดเสมออยู่แล้วเพราะพระที่อายุมากแล้วจะเจ็บป่วยด้วยการปวดตามร่างกาย ด้วยการปวดเข้า ปวดเอว เป็นต้น^{๓๒๗} ควรมีการจัดดูแลสภาพแวดล้อมภายในวัด สิ่งปลูกสร้างอาคารสถานที่ต่าง ๆ ให้พร้อมใช้งาน ซึ่งจะต้องดูแลบูรณปฏิสังขรณ์อยู่ประจำให้สามารถพร้อมใช้งานได้สะดวก และการดูแลความปลอดภัยในทรัพย์สินของวัดควรมีการจัดติดกล้องวงจรปิดในบริเวณวัด เพื่อที่จะได้บันทึกภาพภายใน

^{๓๒๒} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๒๓} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปณฺโณ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๒๔} สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจฺโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๒๕} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๒๖} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตฺโต), เจ้าคณะตำบลคุ้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๒๗} สัมภาษณ์ พระมหาสำราญ ปญฺญาสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

วัดได้เป็นการช่วยลดภาระหน้าที่ในการดูแลความปลอดภัยของวัด ทั้งช่วงเวลากลางวันและกลางคืน^{๓๒๘}

วัดควรมีสถานที่ปฏิบัติธรรมที่เป็นสัดส่วนและอยู่ในพื้นที่สีเขียว การจัดระเบียบภายในวัดในการวางสิ่งของเพื่อมิให้เกิดขวางทางเดิน ควรมีสถานที่ที่มีทางลาด เพื่ออำนวยความสะดวกกับพระภิกษุที่ชราภาพ^{๓๒๙} ใช้พลังงานทดแทนให้มากขึ้น เช่น โซลาร์เซลล์ ช่วยกันประหยัดพลังงานที่ไม่จำเป็น ปลุกต้นไม้เพื่อกรองอากาศ ให้ความร่มเย็น^{๓๓๐} แล้วแต่ผู้ที่ถนัด แล้วแต่สถานที่ แล้วแต่บุคคล แล้วแต่เวลา คือคนส่วนใหญ่ก็ชอบอิริยาบถนั่งเสียเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นก็แล้วแต่ชอบ เพราะอิริยาบถมีตั้ง ๔ มียืน เดิน นั่ง นอน นอกจากนี้ก็ดูสถานที่ว่าเวลานี้สถานที่นั้นควรนั่งหรือเปล่า เช่น สถานที่เปียกด้วยน้ำจะให้นั่งก็ไม่ควร หรือจะยืนโศคนต้นไม้ในเวลาฝนตกก็ไม่ควร หรือจะนอนตากแดดในหน้าร้อนก็ไม่ควร เป็นต้น^{๓๓๑} ควรของบสนับสนุนจากภาครัฐ และเอกชน ให้มาช่วยเหลือวัดในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อลดภาระหน้าที่ของเจ้าอาวาสบางส่วนในการสรรหาเงินมาก่อสร้างได้บ้าง หรือหาผู้ที่จะสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้าง เพื่อมาใช้งานในการก่อสร้างเพื่องานการก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัดดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องไปได้โดยไม่สะดุดส่วนเกี่ยวกับสภาพอากาศก็ควรคำนึงให้ถือว่าสภาพอากาศนั้นจะเป็นตัวกำหนดระยะเวลาของงานด้วยเช่นกันเพราะว่างานก่อนสร้างหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในวัดนั้น บางครั้งสภาพอากาศไม่เป็นใจ ควรจะต้องจัดเตรียมการไว้เพื่อจะได้แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันท่วงที และเป็นการเตรียมการไว้เพื่อไม่ให้งานหรือกิจกรรมที่จัดเสียหายได้น้อยลงได้ และจะทำให้การดำเนินงานสามารถจัดต่อไปได้ลุล่วงด้วยดี^{๓๓๒}

ในบางที่ไม่มีต้นไม้ที่คอยให้ร่มเงา ร่มเย็น บางที่ก็แออัด ควรปลุกต้นไม้พันธุ์ธรรมชาติ^{๓๓๓} การจัดการสภาพแวดล้อม ควรใช้บุคลากรของวัดดำเนินการในส่วนที่ปฏิบัติได้ เช่น ขยะ บางส่วนที่ขัดพระวินัย เช่น การตัดต้นไม้ และการตัดหญ้า ควรจัดงบประมาณในการจ้างคนให้สัต์มาทำแทน^{๓๓๔} อาจมีการจัดการศึกษาการป้องกันรองรับในด้านนี้บ้างเพื่อเป็นการป้องกันในอนาคตที่อาจเกิดเป็น

^{๓๒๘} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลภาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒๙} สัมภาษณ์ นายภูวนาท สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๓๐} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิไชย อคฺคปญฺโญ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๓๑} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนารณ (วินัย ปิยวงโณ), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๓๒} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาควโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓๓} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๓๔} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเรือง ตังคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ปัญหาได้^{๓๓๕} ควรมีการปลูกต้นไม้ในวัดด้านที่ติดกับถนนให้หนาขึ้นเพื่อช่วยลดควันจากท่อไอเสีย และฝุ่นละออง^{๓๓๖} รักษาต้นไม้ที่ปลูกไว้อยู่ และปลูกเสริมเพิ่มเติมจากของเดิมให้มากขึ้น เพื่อช่วยให้พื้นที่ภายในวัดร่มรื่นยิ่งขึ้น และปรับภูมิทัศน์ภายในวัด^{๓๓๗} ควรมีการปรับปรุงดูแลเสนาสนะที่ชำรุดทรุดโทรมให้พร้อมใช้งานให้มั่นคงแข็งแรง เพื่อป้องกันพายุหรือลมที่แรง ที่อาจจะเกิดขึ้นได้เมื่อในฤดูฝน^{๓๓๘} ควรจัดภูมิทัศน์ของวัดให้มีอากาศถ่ายเทได้ตลอด มีลมพัดเข้าได้สะดวกในอาคารสถานที่ภายในวัด และจัดปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มความร่มเย็นในพื้นที่ภายในวัด นำหลัก ๕ ส. มาช่วยเป็นหลักในทางปฏิบัติให้มากขึ้น เพื่อเป็นการดูแลและรักษาสภาพให้คงอยู่และดีขึ้นตลอดไป^{๓๓๙}

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาในด้านอุตสาหกรรม วัดที่อยู่ติดกับถนนในชุมชน ได้รับควันรถจากท่อไอเสียและฝุ่นละอองมากทำให้อากาศภายในวัดไม่สะอาด วิธีป้องกันควรปลูกต้นไม้ในวัดด้านที่ติดถนนสายจรไปมาให้มากขึ้นช่วยป้องกันฝุ่นละออง และควันรถจากท่อไอเสีย นำหลัก ๕ ส. มาปฏิบัติใช้ในการปรับภูมิทัศน์ภายในวัดเพื่อดูแลรักษาสภาพร่มรื่นภายในวัดให้อยู่ตลอดไป และปรับปรุงอาคารสถานที่ภายในวัดให้พร้อมใช้งานตลอดให้อยู่ในสภาพคงทนและแข็งแรง

๔.๓.๗ แนวทางในด้านอิริยาบถสัปปายะ

ค่อนข้างอยู่ในเกณฑ์ที่ดี^{๓๔๐} ควรจัดให้มีสถานที่ให้ญาติโยมมาพักผ่อนอิริยาบถได้ตามสภาพความจำเป็นของพื้นที่ของแต่ละวัด^{๓๔๑} ควรมีกิจกรรมที่เป็นไปแบบสังฆสมาคมคือ ควรมีการฝึกอบรมด้านปริยัติอย่างพอเพียง ด้านการปฏิบัติพอเป็นแนวทาง อำนวยความสะดวกให้บุคคลที่ไม่สะดวกในการปฏิบัติตาม โดยให้สมควรไม่เกินพอดี เช่น คนที่นั่งลำบากให้ใช้ยืนหรือเดินแทน คนที่ยืนลำบากก็ให้นั่งในท่าที่สบาย เป็นต้น^{๓๔๒} จัดหาเก้าอี้ เสื่อ พรม ให้เหมาะสมกับวัยของผู้มาทำบุญหรือปฏิบัติธรรมให้เพียงพอ จัดสร้างหาทางขึ้นลงเป็นถนนทางลาดอารยสถาปัตย์ไว้ อำนวยความสะดวก

^{๓๓๕} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวณนเมฆินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๓๖} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพลาญธาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๓๗} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล), เจ้าคณะตำบลคู้กระถิ่น, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๓๘} สัมภาษณ์ พระครูวชิธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราษฎร์บูรณะ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๓๙} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๔๐} สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปญฺโญ), รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๔๑} สัมภาษณ์ พระครูบริหารรักษามเขต (สุกิจ วรกิจโจ), เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๔๒} สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร), เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

แก่คนพิการและผู้สูงวัย จัดให้มีห้องน้ำเฉพาะสำหรับคนพิการและผู้สูงวัยให้มีมานั่ง แก้อ้อหิน ตามบริเวณวัด มีศาลาพักร้อนไว้อำนวยความสะดวก ผู้เดินทางผ่านไปมา มีเครื่องออกกำลังกาย เครื่องนวดไว้บริการท่านสาธุชน เป็นต้น^{๓๔๓} ควรนำเครื่องออกกำลังกายมาให้แต่ละวัดได้ออกกำลังกายและนำผู้เชี่ยวชาญมาดูแลสุขภาพแต่ละวัดควรทำอะไรบ้าง เป็นต้น^{๓๔๔} ควรมีการจัดป้ายประชาสัมพันธ์ตามต้นไม้ หรือเขตพื้นที่ต่าง ๆ ภายในวัด ซึ่งประชาชนทั่วไปจะได้อ่านแล้วสามารถปฏิบัติตามในสถานที่ภายในวัดด้วยเช่นกัน ว่าสถานที่ภายในวัดในส่วนไหนที่สามารถเข้าไปพักผ่อนหย่อนใจได้ จะนั่ง จะนอน หรือเดินได้ตามความเหมาะสม และควรมีการจัดการสถานที่ให้สะอาด พร้อมทั้งจะให้ผู้ที่เข้ามาวัดได้พักผ่อนได้ตามอัธยาศัย^{๓๔๕}

วัดควรมีมาตรการให้พระสงฆ์ทำความสะอาดวัดในช่วงเย็นของทุกวัน วัดควรจัดสถานที่เพื่อเป็นตลาดน้อย ควรจัดจ้างเยาวชนทำความสะอาดเป็นประจำ ควรมีการกำหนดกิจกรรม บ้าน วัด โรงเรียน ทำความสะอาดเดือนละ ๑ ครั้ง อุปกรณ์ใดใช้การไม่ได้ให้ขายทิ้งอย่าเสียดาย^{๓๔๖} ปรับอิริยาบถให้สม่ำเสมอ ออกกำลังกายเป็นประจำ เช่น เดินจงกรม กวาดวัด เป็นต้น พักผ่อนให้เพียงพอ ประมาณ ๖-๘ ชั่วโมงต่อวัน^{๓๔๗} ควรให้เหมาะกับสถานที่ บุคคล เวลา วาจา จะใช้อิริยาบถไหนให้มากขึ้นอยู่กับสถานะว่าเป็นสถานที่ เช่น บุคคลก็จะปฏิบัติอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ตามสถานและในเป็นอิริยาบถสัปปายะ ถ้าเป็นการปฏิบัติ ก็นั่งกับเดินหรือเพ่ง และก็นั่งกับเวลาว่าถูกกาลเทศะหรือไม่ ถ้าจะยืนพูดกับคนที่นั่ง ที่อาวุโสกว่า หรือจะไปนั่งแล้วคนที่ยืนอ่อนกว่าก็ไม่ควร นอกจากมีตำแหน่งที่สูงกว่าก็ตามตำแหน่งหน้าที่ ให้ถูกต้องแต่ก็ต้องเป็นอิริยาบถที่สบาย คือ สัปปายะ^{๓๔๘} จัดการอบรมให้ความรู้แก่เจ้าอาวาสผู้เป็นผู้นำวัด เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากรในวัดของตน ๆ เพราะถ้าวัดใด บุคลากรในวัดมีใจสบาย กายสบาย ด้วยอิริยาบถทั้ง ๔ มีการเดินเป็นต้น มีประสิทธิภาพ วัดนั้น ย่อมมีแต่ความเจริญฝ่ายเดียว ในแต่ละวัดควรมีพระผู้ทรงภูมิรู้เรื่องอิริยาบถสัปปายะ เพื่อประโยชน์แก่การแนะนำบรรพชิตที่อาศัยอยู่ร่วมอาวาส และอุบาสกอุบาสิกาทำให้วัดอยู่สงบเป็นที่พึ่งแก่ศุภศิษย์ได้ ควรมีสถานที่ที่เหมาะสมแก่อิริยาบถทั้ง ๔ มีการเดินเป็นต้น^{๓๔๙}

^{๓๔๓} สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต), เจ้าคณะตำบลคู้้งน้ำวน, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๔๔} สัมภาษณ์ พระมหาสำรวย ปณฺณสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๔๕} สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลภาโณ), เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔๖} สัมภาษณ์ นายภูวนาด สุภาพเพชร, ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๔๗} สัมภาษณ์ พระมหาภูมิชาย อคฺคปณฺโณ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๔๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนาภรณ์ (วินัย ปิยวัฒน์), เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๔๙} สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมมิล (ประเสริฐ นาควโร), เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

ควรจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้เป็นระเบียบ เพื่อให้เจริญหูเจริญตา ต้นไม้ที่มีน้อยก็ควรจัดสรรปลูกเพิ่มเติมเพื่อจะได้ให้ความร่มเย็นเป็นธรรมชาติ ต้นไม้ที่มีอยู่แล้วก็ควรดูแลบำรุงให้คงอยู่ไว้ เป็นการรักษาธรรมชาติภายในวัดให้ร่มรื่น เจริญหู เจริญตา ต่อผู้เข้ามาภายในวัด และควรทำความสะอาดพื้นที่ภายในวัด จัดพระภายในวัดคอยดูแลทำความสะอาดอย่างต่อเนื่องทุกวัน จัดสถานที่ให้เหมาะสมหรือสะดวก ต่อการเดิน ยืน นั่ง มีสถานที่เหมาะสม มีมุมที่น่านั่ง มีมุมที่สงบ^{๓๕๐} ควรจัดฝึกอบรมบุคลากรโดยผู้มีความรู้ความเข้าใจหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อเผยแผ่ออกไป^{๓๕๑} ควรมีการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาให้ความรู้หรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสถานที่อยู่อาศัยให้ถูกสุขลักษณะมีสุขภาพเพื่อนำไปสู่สุขภาพที่ดีของพระสงฆ์^{๓๕๒} ควรมีการจัดสถานที่พักผ่อน โดยการจัดเก้าอี้มานั่ง ไว้สำหรับพักผ่อน มีสนามหญ้า จัดปลูกต้นไม้เพิ่มเติม เพื่อให้เหมาะแก่การเดินการนั่งสำหรับประชาชนทั่วไปที่เข้ามาพักผ่อนภายในวัด^{๓๕๓} จัดอาคารสถานที่ปฏิบัติธรรม ให้มีที่พักผ่อนได้สะดวก จัดเครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่เข้ามาอบรมปฏิบัติธรรม เช่น ตู้เย็น ตู้แช่น้ำ จัดสถานที่ให้สะอาดให้เหมาะแก่การพักผ่อนได้สะดวก^{๓๕๔} สถานที่ปฏิบัติธรรมด้านในและด้านนอก ควรมีการจัดให้เหมาะแก่ลักษณะการเดิน การนั่ง และการยืน เพื่อจะได้เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมได้สะดวก และจัดแบ่งให้ตามความเหมาะสมแก่ผู้มาปฏิบัติด้วย^{๓๕๕} ควรมีการจัดปรับปรุงสถานที่ และทิวทัศน์ภายในวัดให้สามารถใช้งานได้ตลอด และมีสภาพแข็งแรง ให้พร้อมใช้งานได้ตลอด เพื่อรองรับประชาชนที่เข้ามาในวัด และจัดสภาพภายในวัดให้สะอาด ร่มรื่น ประชาชนจะได้เข้ามาเดินเล่น นั่งเล่น พักผ่อนได้สะดวก^{๓๕๖}

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาด้านอิริยาบถสัปปายะ ควรจัดอาคารสถานที่ให้พร้อมใช้งาน อยู่เสมอ และมีเครื่องอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เช่น มีการบูรณปฏิสังขรณ์อาคารสถานที่ที่ชำรุดให้คงสภาพพร้อมใช้งาน และเนื่องจากสภาพอากาศปัจจุบันร้อนมากควรปรับปรุงอาคารสถานที่ให้มีการตัดเครื่องปรับอากาศเพิ่มเติมขึ้นเพื่อพร้อมใช้งาน ในการจัดสถานที่อบรมปฏิบัติธรรม จัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความสะอาดร่มรื่น เพื่อให้ประชาชนเข้ามาพักผ่อนได้ตามอิริยาบถที่เหมาะสม

^{๓๕๐} สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ, เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๕๑} สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเรือง ดิงคลองตัน, ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๕๒} สัมภาษณ์ นายมานิช สุวณนเมสินทร์, สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๕๓} สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตตธมฺโม, เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาทปวธัญชาาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

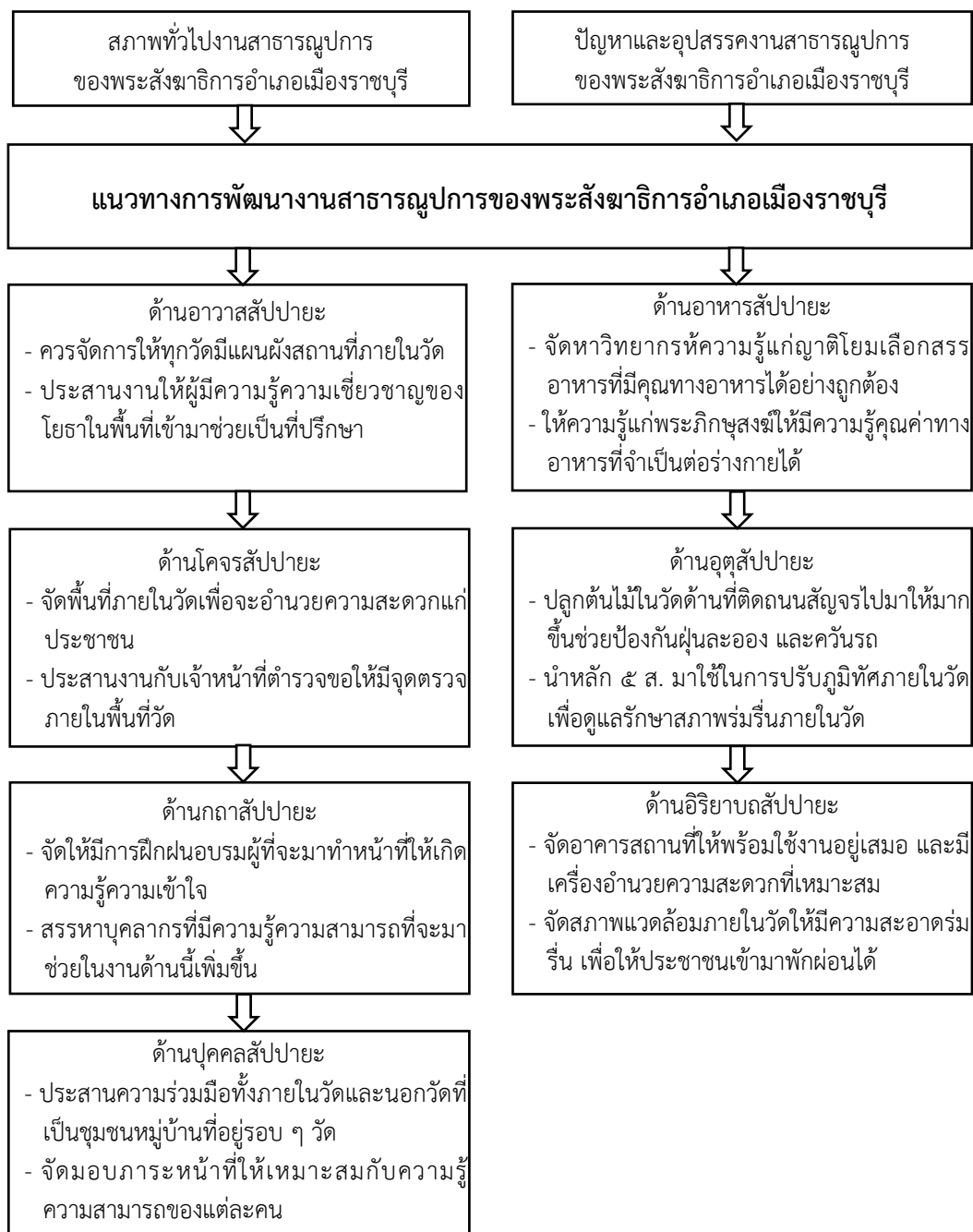
^{๓๕๔} สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล), เจ้าคณะตำบลคุ้งกระถิน, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๕๕} สัมภาษณ์ พระครูวาทิธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน), เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราชวรานุริยะ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๕๖} สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา, นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๔.๔ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี”
ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ในภาพที่ ๔.๑ แสดงไว้ให้เห็นแนวทางการพัฒนางาน
สาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองราชบุรี ใน ๗ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านอวาสสัปปายะ

สภาพปัญหา วัดที่อยู่ใกล้กับชุมชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับเสียงที่ดังรบกวนเข้ามาภายในวัดเป็นประจำทุกวัน และอีกทั้งเรื่องที่ดินของวัดที่มีประชาชนเข้ามาอยู่อาศัยและใช้เป็นพื้นที่หากินต่าง ๆ ที่จะต้องจัดการดูแลให้เป็นระเบียบมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังขาดการการจัดแผนผังของวัดยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญให้เข้ามาช่วยในการดูแล

แนวทางพัฒนา ควรจัดการให้ทุกวัดมีแผนผังสถานที่ภายในวัดเป็นการจัดระเบียบศาสนสถานให้มีความสะอาด สะดวก และร่มรื่น ประสานงานให้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญของโยธาในพื้นที่เข้ามาช่วยเป็นที่ปรึกษางานการก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อช่วยดูแลงานก่อสร้างและงานบูรณปฏิสังขรณ์ของวัด

๒. ด้านโคจรสัปปายะ

สภาพปัญหา ภายในวัดไม่มีบริหารจัดการรถที่เข้ามาจอดภายในวัดเพราะบางวัดติดกับตลาดในชุมชนใหญ่ ๆ บางที่คนมาตลาดกันก็จะเอารถไปจอดกันภายในลานวัด ทำให้ญาติโยมที่จะมาที่วัดก็เกิดการเบียดหนายได้ และคนที่เข้ามาวัดก็จะมากไม่สามารถจะรู้ได้ว่ามีงานพิธีจะเข้ามาภายในวัดทำให้ทรัพย์สินเสียหายไปได้ และปัญหารถติด ในบางช่วงเวลา วัดที่อยู่ติดกับชุมชนใหญ่ ๆ ที่ใกล้กับตลาดก็อาจจะเจอกับปัญหาเรื่องการเดินทางอาจจะไม่ค่อยสะดวกอยู่บ้าง

แนวทางพัฒนา ทางวัดควรมีการจัดพื้นที่ภายในวัดเพื่อจะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่สัญจรไปมา หรือประชาชนที่เข้ามาทำบุญภายในวัด จัดให้มีการติดเพิ่มเสาไฟฟ้าเป็นจุด ๆ ในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การเดินทาง และควรประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจขอให้มีการตรวจภายในพื้นที่วัดเพิ่มขึ้นมาเพื่อเพิ่มความปลอดภัยไม่ให้เป็นแหล่งมั่วสุมของวัยรุ่นได้ และควรจัดให้มีป้ายบอกเส้นทางภายในวัดหรือเป็นแผนผังภายในวัดบอกทางกับคนที่เข้ามาภายในวัด เพราะบางวัดประชาชนจากที่อื่นมาจะทำบุญยังไม่รู้เลยว่าจะไปส่วนไหนของวัด

๓. ด้านกถาสัปปายะ

สภาพปัญหา ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้พูดหรือผู้กล่าวจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมให้ถูกต้องและสามารถถ่ายทอดให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจได้ ขาดการนำเทคนิคที่ทันสมัยมาช่วยให้เกิดความสนใจให้มากยิ่งขึ้น และขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจมาถ่ายทอดความรู้ เพราะเนื่องจากปัจจุบันมีบุคลากรอย่างจำกัดจะฝึกฝนอบรมขึ้นมาใหม่ก็ยังไม่สามารถเพิ่มบุคลากรใหม่ขึ้นมาได้ เพราะมีผู้บวชน้อยตามกาลสมัยไป

แนวทางพัฒนา ควรจัดให้มีการฝึกฝนอบรมผู้ที่มาทำหน้าที่ในด้านนี้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์การใช้สื่อที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการสื่อสารให้ผู้ฟังเกิดความสนใจและเกิดความเข้าใจให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะมาช่วยใน

งานด้านนี้เพิ่มขึ้น ควรจะต้องมีสิ่งชักจูงใจแก่บุคลากรที่ทำหน้าที่นี้ด้วยเพื่อเป็นขวัญกำลังใจที่จะทำหน้าที่ต่อไป

๔. ด้านบุคคลสัปปายะ

สภาพปัญหา มีปัญหาเกิดขึ้นมากี่ส่วนใหญ่มักจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่มีการจัดสรรผลประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพราะพื้นที่ของวัดในแต่ละวัดการใช้สอยในเขตพื้นที่วัดบางที่ก็เกิดปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยของชาวบ้านที่อยู่ในเขตที่ดินของวัด ซึ่งจะต้องมีการบริหารจัดการให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามกฎหมายของบ้านเมืองและของคณะสงฆ์ให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

แนวทางพัฒนา ส่งเสริมประสานความร่วมมือทั้งภายในวัดและนอกวัดที่เป็นชุมชนหมู่บ้านที่อยู่รอบ ๆ วัดให้มีความสนใจในการเข้ามาวัดมากยิ่งขึ้น ปรับทัศนคติให้มีความคิดเห็นที่ดีทำให้มองเห็นคุณค่าของวัดในชุมชน ซึ่งขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสที่ดูแลวัดที่จะประสานให้เกิดความสามัคคีปรองดองให้เกิด เพิ่มการมีส่วนร่วมให้กับบุคคลภายในวัดและนอกวัดจัดมอบภาระหน้าที่ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละคน

๕. ด้านอาหารสัปปายะ

สภาพปัญหา ไม่สามารถเลือกอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพได้เนื่องจากญาติโยมที่มาทำบุญส่วนใหญ่ก็จะซื้ออาหารตามร้านค้าที่ทำขายโดยไม่ได้นึกถึงคุณค่าทางอาหารให้กับลูกค้ หรือจะเป็นการสั่งอาหารโต๊ะจีนต่าง ๆ ที่มาทำบุญกับพระ ซึ่งเน้นความสะดวกสบายของผู้ทำบุญที่ไม่ต้องทำด้วยตนเอง จึงเป็นปัญหาในด้านสุขภาพของพระภิกษุที่เกิดโรคร้ายต่าง ๆ ตามมาด้วย

แนวทางพัฒนา ควรประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในชุมชนจัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถในด้านโภชนาการ มาอบรมให้ความรู้แก่ญาติโยมในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและเลือกสรรอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารได้อย่างถูกต้อง และจัดอบรมแก่พระภิกษุสงฆ์ให้มีความรู้ความเข้าใจให้เหมือนกัน เพื่อจะได้เลือกฉันอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายได้ โดยไม่ก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ และรักษาสุขภาพให้ถูกต้องได้

๖. ด้านอุตุสัปปายะ

สภาพปัญหา ก็จะมีปัญหาแตกต่างกันในพื้นที่ของการตั้งวัดอยู่ติดกับถนนในที่ชุมชนก็จะได้รับปัญหาเกี่ยวกับเสียงจากรถยนต์ที่สัญจรไปมา และเรื่องฝุ่นละออง ควันจากท่อไอเสียรถ ที่เกิดขึ้นอยู่ทุกวัน ส่วนสภาพอากาศที่ร้อนก็ยิ่งพอกับปัญหาได้อยู่บ้างแต่ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมตามมาด้วยเช่นกัน บางวัดอาคารสถานที่ตั้งแออัดมากไปหน่อยก็ทำให้บรรยากาศถ่ายเทไม่สะดวกมากนัก

แนวทางพัฒนา วัดที่อยู่ติดกับถนนในชุมชน ได้รับควันรถจากท่อไอเสียและฝุ่นละอองมาก ทำให้อากาศภายในวัดไม่สะอาด วิธีป้องกันควรปลูกต้นไม้ในวัดด้านที่ติดถนนสัญจรไปมาให้มากขึ้น ช่วยป้องกันฝุ่นละออง และควันรถจากท่อไอเสีย นำหลัก ๕ ส. มาปฏิบัติใช้ในการปรับภูมิทัศน์ภายในวัดเพื่อดูแลรักษาสภาพร่มรื่นภายในวัดให้อยู่ตลอดไป และปรับปรุงอาคารสถานที่ภายในวัดให้พร้อมใช้งานตลอดให้อยู่ในสภาพคงทนและแข็งแรง

๗. ด้านอิริยาบถสัปปายะ

สภาพปัญหา บางวัดขาดการดูแลทำความสะอาดพื้นที่ภายในวัด ประชาชนทั่วไปที่เข้ามาวัดเลยไม่ค่อยสะดวกที่จะมานั่งพักผ่อนตามสถานที่โคนต้นไม้ได้ ขากการดูแลรักษาต้นไม้ที่มีอยู่ และไม่ได้ปลูกเพิ่มเติมให้มากขึ้น วัดที่ติดกับถนนใหญ่ อากาศไม่สะอาดพอ มีควันจากท่อไอเสียรถมาก มีฝุ่นละอองเยอะ ซึ่งทำให้คนที่มานั่งพักผ่อนภายในพื้นที่วัดไม่ค่อยปลอดภัยจากควันจากท่อไอเสียรถยนต์ และฝุ่นละอองต่าง ๆ

แนวทางพัฒนา ควรจัดอาคารสถานที่ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และมีเครื่องอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เช่น มีการบูรณปฏิสังขรณ์อาคารสถานที่ที่ชำรุดให้คงสภาพพร้อมใช้งาน และเนื่องจากสภาพอากาศปัจจุบันร้อนมากควรปรับปรุงอาคารสถานที่ให้มีการตัดเครื่องปรับอากาศเพิ่มเติมขึ้นเพื่อพร้อมใช้งาน ในการจัดสถานที่อบรมปฏิบัติธรรม จัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความสะอาดร่มรื่น เพื่อให้ประชาชนเข้ามาพักผ่อนได้ตามอิริยาบถที่เหมาะสม

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” ในบทนี้ผู้วิจัย จะได้นำเสนอ สรุปผลจากการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะข้อมูลจากการศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี และนำเสนอแนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method Research) ได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๑๗ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหาเชิงพรรณนาความ ผลจากการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” สรุปตามประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ปัญหาและอุปสรรค แนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี ในด้านอวาสถปายะ

สรุปได้ว่า วัดที่อยู่ใกล้กับชุมชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเกี่ยวกับเสียงที่ดังรบกวนเข้ามาภายในวัดเป็นประจำทุกวัน และอีกทั้งเรื่องที่ดินของวัดที่มีประชาชนเข้ามาอยู่อาศัยและใช้เป็นพื้นที่หากินต่าง ๆ ที่จะต้องจัดการดูแลให้เป็นระเบียบมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังขาดการการวางแผนผังของวัดยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญให้เข้ามาช่วยในการดูแล แนวทางการพัฒนา ควรจัดการให้ทุกวัดมีแผนผังสถานที่ภายในวัดเป็นการจัดระเบียบศาสนสถานให้มีความสะอาด สะดวก และร่มรื่น ประสานงานให้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญของโยธนาในพื้นที่เข้ามาช่วยเป็นที่ปรึกษางานการก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อช่วยดูแลงานก่อสร้างและงานบูรณปฏิสังขรณ์ของวัด

๕.๑.๒ ปัญหาและอุปสรรค แนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองราชบุรี ในด้านโครงสร้าง

สรุปได้ว่า ภายในวัดไม่มีบริหารจัดการรถที่เข้ามาจอดภายในวัดเพราะบางวัดติดกับตลาดในชุมชนใหญ่ ๆ บางทีคนมาตลาดกันก็จะเอารถไปจอดกันภายในลานวัด ทำให้ญาติโยมที่จะมาที่วัดก็เกิดการเบียดหนายได้ และคนที่เข้ามาวัดก็จะมากไม่สามารถจะรู้ได้ว่ามีงานพิธีจะเข้ามาภายในวัดทำให้ทรัพย์สินเสียหายไปได้ และปัญหารถติด ในบางช่วงเวลา วัดที่อยู่ติดกับชุมชนใหญ่ ๆ ที่ใกล้กับตลาดก็อาจจะเจอกับปัญหาเรื่องการเดินทางอาจจะไม่ค่อยสะดวกอยู่บ้าง แนวทางการพัฒนา ทางวัดควรมีการจัดพื้นที่ภายในวัดเพื่อจะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่สัญจรไปมา หรือประชาชนที่เข้ามาทำบุญภายในวัด จัดให้มีการติดเพิ่มเสาไฟฟ้าเป็นจุด ๆ ในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การเดินทาง และควรประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจขอให้มีการจัดจราจรภายในพื้นที่วัดเพิ่มขึ้นมาเพื่อเพิ่มความปลอดภัยไม่ให้พื้นที่ภายในวัดเป็นแหล่งมั่วสุมของวัยรุ่นได้ และควรจัดให้มีป้ายบอกเส้นทางภายในวัดหรือเป็นแผนผังภายในวัดบอกทางกับคนที่เข้ามาภายในวัด เพราะบางวัดประชาชนจากที่อื่นมาจะทำบุญยังไม่รู้เลยว่าจะไปส่วนไหนของวัด

๕.๑.๓ ปัญหาและอุปสรรค แนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองราชบุรี ในด้านกลาสปายะ

สรุปได้ว่า ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้พูดหรือผู้กล่าวจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมให้ถูกต้องและสามารถถ่ายทอดให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจได้ ขาดการนำเทคนิคที่ทันสมัยมาช่วยให้เกิดความสนใจให้มากยิ่งขึ้น และขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจมาถ่ายทอดความรู้ เพราะเนื่องจากปัจจุบันมีบุคลากรอย่างจำกัดจะฝึกฝนอบรมขึ้นมาใหม่ก็ยังไม่สามารถเพิ่มบุคลากรใหม่ขึ้นมาได้ เพราะมีผู้บวชน้อยตามกาลสมัยไป แนวทางการพัฒนา ควรจัดให้มีการฝึกฝนอบรมผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่ในด้านนี้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์การใช้สื่อที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการสื่อสารให้ผู้ฟังเกิดความสนใจและเกิดความเข้าใจให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะมาช่วยในงานด้านนี้เพิ่มขึ้น ควรจะต้องมีสิ่งชักจูงใจแก่บุคลากรที่ทำหน้าที่นี้ด้วยเพื่อเป็นขวัญกำลังใจที่จะทำหน้าที่ต่อไป

๕.๑.๔ ปัญหาและอุปสรรค แนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอเมืองราชบุรี ในด้านบุคคลสปปายะ

สรุปได้ว่า มีปัญหาเกิดขึ้นมาส่วนใหญ่ก็จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่มีการจัดสรรผลประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพราะพื้นที่ของวัดในแต่ละวัดการใช้สอยในเขตพื้นที่วัดบางที่ก็เกิดปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยของชาวบ้านที่อยู่ในเขตที่ดินของวัด ซึ่งจะต้องมีการบริหารจัดการให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามกฎหมายของบ้านเมืองและของคณะสงฆ์ให้ถูกต้องเหมาะสม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข แนวทางการพัฒนา ส่งเสริมประสานความร่วมมือทั้งภายในวัดและนอกวัดที่เป็นชุมชนหมู่บ้านที่อยู่รอบ ๆ วัดให้มีความสนใจในการเข้ามาวัดมากยิ่งขึ้น ปรับทัศนคติให้มีความคิดเห็นที่ดีทำให้มองเห็นคุณค่าของวัดในชุมชน ซึ่งขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสที่ดูแลวัดที่จะประสานให้เกิดความสามัคคี

ปรองดองให้เกิด เพิ่มการมีส่วนร่วมให้กับบุคคลภายในวัดและนอกวัดจัดมอบภาระหน้าที่ที่เหมาะสม กับความรู้ความสามารถของแต่ละคน

๕.๑.๕ ปัญหาและอุปสรรค แนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอมืองราชบุรี ในด้านอาหารสัปปายะ

สรุปได้ว่า ไม่สามารถเลือกอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพได้เนื่องจากญาติโยมที่มา ทำบุญส่วนใหญ่ก็จะซื้ออาหารตามร้านค้าที่ทำขายโดยไม่ได้คำนึงคุณค่าทางอาหารให้กับลูกค้า หรือ จะเป็นการสั่งอาหารโต๊ะจีนต่าง ๆ ที่มาทำบุญกับพระ ซึ่งเน้นความสะดวกสบายของผู้ทำบุญที่ไม่ต้อง ทำด้วยตนเอง จึงเป็นปัญหาในด้านสุขภาพของพระภิกษุที่เกิดโรคร้ายต่าง ๆ ตามมาด้วย แนวทางการ พัฒนา ควรประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในชุมชนจัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถในด้าน โภชนาหาร มาอบรมให้ความรู้แก่ญาติโยมในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและเลือกสรรอาหารที่มีคุณ ทางทางอาหารได้อย่างถูกต้อง และจัดอบรมแก่พระภิกษุสงฆ์ให้มีความรู้ความเข้าใจให้เหมือนกัน เพื่อ จะได้เลือกฉันอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายได้ โดยไม่ก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ และรักษาสุขภาพให้ถูกต้องได้

๕.๑.๖ ปัญหาและอุปสรรค แนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอมืองราชบุรี ในด้านอุตุสัปปายะ

สรุปได้ว่า ก็จะมีปัญหาแตกต่างกันในพื้นที่ของการตั้งวัดอยู่ติดกับถนนในที่ชุมชนก็จะ ได้รับปัญหาเกี่ยวกับเสียงจากรถยนต์ที่สัญจรไปมา และเรื่องฝุ่นละออง ควันจากท่อไอเสียรถ ที่เกิด ขึ้นอยู่ทุกวัน ส่วนสภาพอากาศที่ร้อนก็ยิ่งพอกแก้ปัญหาได้อยู่บ้างแต่ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมตามมา ด้วยเช่นกัน บางวัดอาคารสถานที่ตั้งแออัดมากไปหน่อยก็ทำให้บรรยากาศถ่ายเทไม่สะดวกมากนัก แนวทางการพัฒนา วัดที่อยู่ติดกับถนนในชุมชน ได้รับควันรถจากท่อไอเสียและฝุ่นละอองมากทำให้อากาศภายในวัดไม่สะอาด วิธีป้องกันควรปลูกต้นไม้ในวัดด้านที่ติดถนนสัญจรไปมาให้มากขึ้นช่วย ป้องกันฝุ่นละออง และควันรถจากท่อไอเสีย นำหลัก ๕ ส. มาปฏิบัติใช้ในการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัด เพื่อดูแลรักษาสภาพร่มรื่นภายในวัดให้อยู่ตลอดเวลา และปรับปรุงอาคารสถานที่ภายในวัดให้พร้อมใช้ งานตลอดให้อยู่ในสภาพคงทนและแข็งแรง

๕.๑.๗ ปัญหาและอุปสรรค แนวทางการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอมืองราชบุรี ในด้านอิริยาบถสัปปายะ

สรุปได้ว่า บางวัดขาดการดูแลทำความสะอาดพื้นที่ภายในวัด ประชาชนทั่วไปที่เข้ามาวัด เลยไม่ค่อยสะดวกที่จะมานั่งพักผ่อนตามสถานที่โคนต้นไม้ได้ ขากการดูแลรักษาต้นไม้ที่มีอยู่ และ ไม่ได้ปลูกเพิ่มเติมให้มากขึ้น วัดที่ติดกับถนนใหญ่ อากาศไม่สะอาดพอ มีควันจากท่อไอเสียรถมาก มี ฝุ่นละอองเยอะ ซึ่งทำให้คนที่มานั่งพักผ่อนภายในพื้นที่วัดไม่ค่อยปลอดภัยจากควันจากท่อไอเสีย รถยนต์ และฝุ่นละอองต่าง ๆ แนวทางการพัฒนา ควรจัดอาคารสถานที่ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และ มีเครื่องอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เช่น มีการบูรณปฏิสังขรณ์อาคารสถานที่ที่ชำรุดให้คงสภาพ พร้อมใช้งาน และเนื่องจากสภาพอากาศปัจจุบันร้อนมากควรปรับปรุงอาคารสถานที่ให้มีการตัด

เครื่องปรับอากาศเพิ่มเติมขึ้นเพื่อพร้อมใช้งาน ในการจัดสถานที่อบรมปฏิบัติธรรม จัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความสะอาดร่มรื่น เพื่อให้ประชาชนเข้ามาพักผ่อนได้ตามอิริยาบถที่เหมาะสม

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” มีข้อค้นพบที่สำคัญ จึงนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี มี ๗ ด้าน คือ (๑) ด้านอवासสัปปายะ (๒) ด้านโคจรสัปปายะ (๓) ด้านกถาสัปปายะ (๔) ด้านบุคคลสัปปายะ (๕) ด้านอาหารสัปปายะ (๖) ด้านอตุสัปปายะ และ (๗) ด้านอิริยาบถสัปปายะ ได้ดังนี้

๑. ด้านอवासสัปปายะ

ควรจัดการให้ทุกวัดมีแผนผังสถานที่ภายในวัดเป็นการจัดระเบียบศาสนสถานให้มีความสะอาด สะดวก และร่มรื่น ประสานงานให้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญของโยธาในพื้นที่เข้ามาช่วยเป็นที่ปรึกษางานการก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อช่วยดูแลงานก่อสร้างและงานบูรณปฏิสังขรณ์ของวัด ซึ่งสอดคล้องกับ จูติพร สะสม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาระบบและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเวียง จังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่า การก่อสร้างการบูรณปฏิสังขรณ์ ถาวรวัตถุ และการพัฒนาพื้นที่ดินอันเป็นที่ตั้งของวัดรวมทั้งการปลูกต้นไม้ตามความเหมาะสมและตามความจำเป็น ก็พึงทำตามกำลังทรัพยากร คือ กำลังเงิน และกำลังบุคลากรที่มี วัดได้จัดให้มีการบูรณปฏิสังขรณ์และพัฒนาเสนาสนะ อาคารสถานที่และบริเวณภายในวัด ให้มั่นคงแข็งแรงและสง่างามอยู่ตลอดเวลาการที่วัดจะมีกิจกรรมการก่อสร้างขึ้นนั้น จะต้องมีการวางระบบไว้ล่วงหน้า เพื่อไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่างๆ แก่วัดโดยเจ้าอาวาสเป็นผู้มอบหมายให้ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสฝ่ายสาธารณูปการเป็นผู้ดูแลและประสานงาน กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายฆราวาส ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ศาสนการของวัดคอยดูแล ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปางานภูมิทัศน์นอกจากนี้งานสาธารณูปการยังเกี่ยวข้องกับงานด้านการบูรณะเสนาสนะของวัดด้วย ซึ่งงานบูรณะเสนาสนะของวัดนั้นเจ้าอาวาสจะได้มอบหมายให้ไวยาวัจกรฝ่ายสาธารณูปการ เป็นผู้ดูแลและประสานงาน งบประมาณที่ใช้ในการบูรณะเสนาสนะนั้นส่วนใหญ่เป็นงบประมาณของวัด นอกจากนี้ยังได้รับงบประมาณจากผู้มีจิตศรัทธา และงบประมาณที่เกิดจากงบประมาณของรัฐเมื่อมีงบประมาณในการดำเนินงานแล้วจะมีการประชุมคณะกรรมการพัฒนาวัด เพื่อรับทราบการดำเนินงานโดยอยู่ภายใต้การจัดการแผนการพัฒนาวัด จัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายงานประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคกรณีมีเจ้าภาพให้แจ้งเจ้าภาพก่อนการดำเนินงาน แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินโครงการ (ประกวดราคา) ตรวจสอบโครงสร้าง การเงินบัญชี และผู้มีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ มาเป็นที่ปรึกษา^๑

^๑จูติพร สะสม, “ศึกษาระบบและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเวียง จังหวัดน่าน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก-ข.

๒. ด้านโครงสร้างปายะ

ทางวัดควรมีการจัดพื้นที่ภายในวัดเพื่อจะอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่สัญจรไปมา หรือประชาชนที่เข้ามาทำบุญภายในวัด จัดให้มีการติดเพิ่มเสาไฟฟ้าเป็นจุด ๆ ในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การเดินทาง และควรประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจขอให้มีการจัดตรวจภายในพื้นที่วัดเพิ่มขึ้นมาเพื่อเพิ่มความปลอดภัยไม่ให้เป็นแหล่งมั่วสุมของวัยรุ่นได้ และควรจัดให้มีป้ายบอกเส้นทางภายในวัดหรือเป็นแผนผังภายในวัดบอกทางกับคนที่เข้ามาภายในวัด เพราะบางวัดประชาชนจากที่อื่นมาจะทำบุญยังไม่รู้เลยว่าจะไปส่วนไหนของวัด ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยะภรณ์ วรประโยชน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “มลพิษทางทัศนียภาพของวัดจากการบดบังของสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ ในเทศบาลเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่บริเวณด้านหน้าวัดควรเก็บธงชาติและธงธรรมจักร เพื่อเน้นความสำคัญของพื้นที่บริเวณด้านหน้าวัดให้ชัดเจนและมีความโดดเด่นขึ้น สภาพพื้นที่โดยรอบวัดปัจจุบันพบปัญหาที่เกิดจากการติดตั้งป้ายโฆษณา การติดตั้งระบบสาธารณูปโภค การจอดรถของรถประจำทางที่มาจอดรอรับผู้โดยสาร การปรับปรุงทัศนียภาพของพื้นที่ควรใช้พืชพรรณ โดยคัดเลือกพันธุ์ไม้มาปลูกและตกแต่งโดยพิจารณารูปทรง ขนาด ดอก ใบ และเรือนพุ่ม ปลูกเป็นแนวยาวเพื่อใช้เป็นฉากช่วยในการปิดบังปัญหาทัศนียภาพที่ไม่น่ามอง นอกจากนี้การปรับพื้นที่ผิวทางทำให้เรียบมีระดับที่เสมอกัน ระบบสาธารณูปโภคควรเก็บซ่อนลงใต้ดินเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย สำหรับป้ายโฆษณาและความสูงของอาคารพาณิชย์ ควรแก้ไขที่ตัวอาคารโดยลดขนาดของตัวอาคารลงและเพิ่มระยะห่างออกมาจากบริเวณวัด เพื่อช่วยเสริมมุมมองของสิ่งก่อสร้างและโบราณสถานภายในวัดให้มีความโดดเด่นขึ้น วิธีดังกล่าวอาจจะเป็นไปได้ยาก เนื่องจากมีการก่อสร้างอาคารสูงอยู่แล้ว ฉะนั้นอาจจะแก้ไขได้โดยการปรับปรุงองค์ประกอบต่าง ๆ ของอาคารสูงในเรื่องของรูปทรง สีสัณ และวัสดุที่ใช้ให้มีความกลมกลืนเข้ากันได้กับสิ่งก่อสร้างและโบราณสถานภายในวัดส่วนการจอดรถของรถประจำทางให้จัดระเบียบพื้นที่ในการจอดไปอยู่ในส่วนของถนนด้านข้างวัดแทนการจอดรถบริเวณด้านหน้าวัดนอกจากนี้แล้วภายในวัดควรมีการจัดสภาพแวดล้อมของวัด เช่น ควรเพิ่มความร่มรื่นโดยการปลูกต้นไม้ให้แก่พื้นที่ โดยนำไม้ยืนต้นและไม้ดอกไม้ประดับปลูกไว้ตามแนวทางเดิน ตัดแต่งกิ่งไม้ที่มีอยู่ในพื้นที่ให้โปร่งโล่งและเป็นระเบียบมากขึ้นบริเวณร้านค้าขายของบูชา/ขายของที่ระลึกควรมีการจัดร้านค้าให้สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น วัดที่ได้มีการปรับปรุงโดยใช้มาตรการลดผลกระทบทางทัศนียภาพของวัดจากการบดบังของสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ กลุ่มตัวอย่างอย่างมีความพึงพอใจต่อมาตรการลดผลกระทบทางทัศนียภาพ^๒

^๒ปิยะภรณ์ วรประโยชน์, “มลพิษทางทัศนียภาพของวัดจากการบดบังของสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ ในเทศบาลเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ก-ข.

๓. ด้านกลาสาปายะ

ควรจัดให้มีการฝึกฝนอบรมผู้ที่มาทำหน้าที่ในด้านนี้ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์การใช้สื่อที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการสื่อสารให้ผู้ฟังเกิดความสนใจและเกิดความเข้าใจให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่จะมาช่วยในงานด้านนี้เพิ่มขึ้น ควรจะต้องมีสิ่งชักจูงใจแก่บุคลากรที่ทำหน้าที่นี้ด้วยเพื่อเป็นขวัญกำลังใจที่จะทำหน้าที่ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ กรุณา) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า (๑) หลักจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทมี ๓ ระดับ คือ หลักการพัฒนาจริยธรรมระดับต้นเป็นลักษณะ ที่ต้องละเว้นการประพฤติชั่วทางกายวาจาเรียกว่า เบญจศีล ศีลแปดวา ปกติกการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย คนที่มีศีลแปดปกติกจะไม่ถูกกิเลสครอบงำ ศีล ๕ จึงเป็นพื้นฐานของศีลทั้งปวง, หลักการพัฒนาจริยธรรมระดับกลาง เป็นหลักคำสอนที่ควรประพฤติปฏิบัติ ให้กระทำดีเพราะมีเหตุมีผลในตัวเอง เป็นหลักปฏิบัติที่สูงกว่าหลักจริยศาสตร์ขั้นต้นซึ่งได้แก่ กุศลกรรมบถ ๑๐, หลักการพัฒนาจริยธรรมระดับสูง เป็นหลักและวิธีการปฏิบัติเพื่อไหบรรลุ ความสิ้นทุกข์ อันเป็น จุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้ปฏิบัติจะตองอาศัยสติปัญญา และความมานะพยายามอย่าง แร่งกล้าจึงจะสำเร็จตามปรารถนา คืออริยสัจ ๔ ประการ (๒) การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า สำนักปฏิบัติประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ วัดป่าเวียงทอง ได้นำเอาหลักไตรสิกขามาพัฒนาจริยธรรมให้กับผู้ปฏิบัติได้แก่ด้านศีล ด้านสมาธิ ด้านปัญญา ผู้ปฏิบัติได้นำหลักศีลไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ได้พัฒนาจริยธรรมด้านศีล มีการรักษาศีล ๕ และอุโบสถศีลในวันพระ วันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมิบูชา วันอาสาฬหบูชา โดยมีกิจกรรมคือ รักษาศีลในวันธัมมัสสวนะ ทำวัตรสวดมนต์ในวันธัมมัสสวนะ/วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การรณรงค์รักษาศีล ๕ ปลอ่ยปลา ปลอ่ยสัตว์ การอบรมจริยธรรมในลค ละ เลิกอบายมุข พัฒนาจริยธรรมด้านสมาธิ โดยมีกิจกรรมคือ จัดอบรมปฏิบัติธรรมนำชีวิตให้แก่ผู้ปฏิบัติเป็นประจำทุกวันธัมมัสสวนะ จัดให้มีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้แก่ผู้ปฏิบัติและผู้สนใจทั่วไปทุกวันธัมมัสสวนะ พัฒนาจริยธรรมด้านปัญญาโดยมีกิจกรรมคือ อบรมธรรมบรรยายให้กับผู้ปฏิบัติธรรมได้เข้าใจในการปฏิบัติที่ถูกต้อง เปิดเครื่องกระจายเสียงเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้กับผู้ปฏิบัติธรรมทุกเช้าเย็น จัดให้ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาให้ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติธรรม ทดสอบอารมณ์ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดสติและปัญญา ในส่วนผลการพัฒนาจริยธรรมในด้านศีลเป็นผู้มีศีลเพิ่มขึ้น สนใจในการสวดมนต์ สามารถนำศีลไปรักษาได้ สามารถลด ละ เลิกอบายมุขได้ในระดับหนึ่ง ส่วนด้านสมาธิหลังจากที่เข้าอบรมปฏิบัติธรรมนำชีวิตสามารถนำสมาธิไปปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่บ้านได้ และด้านปัญญาได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมที่ถูกต้องจากการที่เข้ามาอบรมและได้ยินได้ฟังธรรมะที่ทางวัดเปิดอยู่เป็นประจำ ทำให้เกิดสติปัญญาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและแก้ไขปัญหาทำให้ความทุกข์เบาบางลงได้ (๓)แนวทางการพัฒนาจริยธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมแก่บุคคลกรของสำนักปฏิบัติธรรม

ประจำจังหวัด ตลอดจนคณะสงฆ์ในเขตปกครอง ควรเน้นสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา ด้านวิปัสสนาหลักสูตร หลักการ วิธีการ นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจริยธรรมแก่บุคคลากร พระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติธรรมในองค์กรให้เป็นรูปธรรม ให้มีความยั่งยืนต่อการพัฒนาจริยธรรมต่อไป^๓

๔. ด้านบุคคลสปายะ

ส่งเสริมประสานความร่วมมือทั้งภายในวัดและนอกวัดที่เป็นชุมชนหมู่บ้านที่อยู่รอบ ๆ วัด ให้มีความสนใจในการเข้ามาวัดมากยิ่งขึ้น ปรับทัศนคติให้มีความคิดเห็นที่ดีทำให้มองเห็นคุณค่าของวัดในชุมชน ซึ่งขึ้นอยู่กับเจ้าอาวาสที่ดูแลวัดที่จะประสานให้เกิดความสามัคคีปรองดองให้เกิด เพิ่มการมีส่วนร่วมให้กับบุคคลภายในวัดและนอกวัดจัดมอบภาระหน้าที่ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับ พระภพ สุนทรธมโม (สุนทรภัก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอตำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า (๑) พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอตำเนินสะดวกจังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๗, (๒)การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอตำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม และตำแหน่งต่าง ๆ กันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอตำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันทุกด้านจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย (๓) ข้อเสนอแนะในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอตำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ด้านการปกครอง ควรมีการชี้แจงกฎระเบียบ และมีพระผู้ใหญ่ดูแลความประพฤติและจริยวัตรต่าง ๆ ของพระภิกษุสามเณรและควรเพิ่มมาตรการการกวดขันในการดูแล เพื่อให้พระภิกษุสามเณรในสังกัดอยู่ในระเบียบดีงามและเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ทั้งภายใต้พระวินัยบัญญัติกฎหมาย เภรสมาคม และระเบียบแบบแผนอันดีของพระสังฆาธิการผู้ปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ควรมีการอบรมทุกอาทิตย์ เพื่อบอกประโยชน์และคุณค่าของการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรภายในวัด และควรมีมาตรการในการดูแล ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ควรจัดหาทุนในการช่วยเหลือให้เป็นระบบมีผู้ดูแลอย่างชัดเจนและเข้มแข็ง เพื่อการประสานงานที่ดี ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรมีเอกสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเพียงพอและทั่วถึงต่อพุทธศาสนิกชนที่มีความต้องการ ด้านการ

^๓พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ กรุณา), “การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ก-ข.

สาธารณูปการ ควรมีการเพิ่มที่พักอาศัยให้เพียงพอ และ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ควรให้มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อช่วยกันในการให้ความช่วยเหลือแก่สังคม^๕

๕. ด้านอาหารสัปปายะ

ควรประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในชุมชนจัดหาวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถในด้านโภชนาการ มาอบรมให้ความรู้แก่ญาติโยมในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจและเลือกสรรอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารได้อย่างถูกต้อง และจัดอบรมแก่พระภิกษุสงฆ์ให้มีความรู้ความเข้าใจให้เหมือนกัน เพื่อจะได้เลือกฉันอาหารที่มีคุณค่าทางอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายได้ โดยไม่ก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ และรักษาสุขภาพให้ถูกต้องได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระวิรัตน์ ปริบุญโญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอเวียงชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการศึกษาพบว่า (๑) ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอเวียงชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความคิดเห็นของของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอเวียงชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือด้านการฝึกอบรม ($\bar{x} = 3.83$) ด้านการศึกษา ($\bar{x} = 3.76$) และด้านการพัฒนา ($\bar{x} = 3.58$) ตามลำดับ (๒) ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอเวียงชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ วุฒิการศึกษาทางนักระรม การศึกษาวุฒิการศึกษาทางบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอเวียงชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอเวียงชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่แตกต่างกัน (๓) ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอเวียงชัยบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการฝึกอบรม ควรจัดเวลาและเงินมาสนับสนุนในการฝึกอบรมสนับสนุนภายในวัด ให้เหมาะสม และหาทุนไว้มาสนับสนุนภายในวัด ควรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมฝึกอบรมที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์ ควรให้ความรู้ความเข้าใจกับพระภิกษุที่สนใจที่จะเข้ารับการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มความรู้ ในการปฏิบัติหน้าที่ ด้านการศึกษา ควรจัดงบประมาณในการศึกษาต่อ เพื่อการพัฒนาตนเองและคณะสงฆ์ในด้านต่าง ควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์งาน ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนา ควร

^๕พระภพ สุนทรธมโม, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

จัดสรรงบประมาณอุดหนุนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ควรจัดสรรงบประมาณอุดหนุนในการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์งานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา^๕

๖. ด้านอุปสรรค

วัดที่อยู่ติดกับถนนในชุมชน ได้รับควันรถจากท่อไอเสียและฝุ่นละอองมากทำให้อากาศภายในวัดไม่สะอาด วิธีป้องกันควรปลูกต้นไม้ในวัดด้านที่ติดถนนสัญจรไปมาให้มากขึ้นช่วยป้องกันฝุ่นละออง และควันรถจากท่อไอเสีย นำหลัก ๕ ส. มาปฏิบัติใช้ในการปรับภูมิทัศน์ภายในวัดเพื่อดูแลรักษาสภาพร่มรื่นภายในวัดให้อยู่ตลอดไป และปรับปรุงอาคารสถานที่ภายในวัดให้พร้อมใช้งานตลอดให้อยู่ในสภาพคงทนและแข็งแรง ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูเวฬุวันพัฒนาร (ชัยวัฒน์ ชุตินธโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ พบว่าด้านการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ พระสังฆาธิการและพระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒ (๒) ผลการวิเคราะห์ค่าสัมพันธระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ของพระสังฆาธิการ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการทดสอบค่าสถิติสัมประสิทธิ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) พบว่า ภาวะผู้นำโดยรวมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ของพระสังฆาธิการ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ ๐.๘๒๙ (๓) ผลจากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการพบว่า ในด้านปัจจัยส่วนบุคคลพระสังฆาธิการที่มีอายุ พรรษา การศึกษาที่มากกว่าหรือสูงกว่า ย่อมสามารถบริหารจัดการงานสาธารณูปการได้มีประสิทธิภาพมากกว่า และผู้ที่มิได้มีตำแหน่งหน้าที่โดยตรงก็สามารถบริหารจัดการงานสาธารณูปการได้มีประสิทธิภาพมากกว่าผู้ที่มิได้มีตำแหน่งหน้าที่ ในด้านประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการนั้น พระสังฆาธิการควรมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี ด้วยการศึกษาดูงาน สอบถามจากท่านผู้รู้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับงานของตน ในด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพ อันได้แก่ภาวะผู้นำนั้น พระสังฆาธิการควรมีความรู้ความสามารถวิสัยทัศน์และคุณธรรมพร้อม จึงจะทำให้งานเกิดประสิทธิภาพได้ ในด้านปัญหาอุปสรรคและแนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสังคมไทยในปัจจุบันนั้น ควรหาที่

^๕พระวิรัตน์ ปริบุญโน, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ก-ข.

ปรึกษาที่มีความชำนาญและช่างที่มีคุณภาพ ผู้บริหารควรสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะก่อน ผู้นำควรเป็นผู้ฝึกตนให้มีสมาธิที่มั่นคง มีศรัทธาในการทำงาน งานจึงสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๖

๗. ด้านอิริยาบถสัปปายะ

ควรจัดอาคารสถานที่ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และมีเครื่องอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เช่น มีการบูรณปฏิสังขรณ์อาคารสถานที่ที่ชำรุดให้คงสภาพพร้อมใช้งาน และเนื่องจากสภาพอากาศปัจจุบันร้อนมากควรปรับปรุงอาคารสถานที่ให้มีการตัดเครื่องปรับอากาศเพิ่มเติมขึ้นเพื่อพร้อมใช้งาน ในการจัดสถานที่อบรมปฏิบัติธรรม จัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความสะอาดร่มรื่น เพื่อให้ประชาชนเข้ามาพักผ่อนได้ตามอิริยาบถที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ**พระครูปลัดเจริญ สุวิโร (มีประเสริฐ)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบุคลากร ด้านการบริหาร ด้านอาคารสถานที่ และด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับมากทุกด้าน (๒) ผลเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านพรรษา และวุฒิการศึกษาทางธรรม มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคล ด้านอายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และตำแหน่ง ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๓) ข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงครามพบว่า ด้านบุคลากรควรจัดให้มีการสรรหานักเรียนเข้ามาศึกษาเล่าเรียน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาที่ดีและให้ทุกส่วนภาค ด้านการบริหาร ควรจัดบริการแนะแนวทางการศึกษาแก่นักเรียน โดยผ่านทางกิจกรรมปฐมนิเทศนักเรียน กิจกรรมทางวิชาการ และการพบปะอาจารย์ที่ปรึกษาประจำ ด้านอาคารสถานที่ ควรมีการแบ่งสัดส่วนที่ชัดเจนในอาคารสถานศึกษาเล่าเรียน และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผู้บริหารควรเป็นผู้เสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการให้การสงเคราะห์ โดยเอื้อประโยชน์และสงเคราะห์ด้วยการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กผู้ยากไร้ และควรมีการติดตามผลการศึกษาของเด็กที่ได้รับทุนไป^๗

^๖พระครูเวฬุวันพัฒนาร (ชัยวัฒน์ ชุตินธโร), “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ก-ข.

^๗พระครูปลัดเจริญ สุวิโร (มีประเสริฐ), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี มีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. วัดในอำเภอเมืองราชบุรีควรมีการบริหารจัดการงานสาธารณูปการร่วมกันโดยประชุมปรึกษาหารือในข้อดีข้อเสียที่แต่ละวัดได้ปฏิบัติกันอยู่ เพื่อมีการวางแผน และนโยบาย ร่วมกัน และเพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติที่ดีต่อไป

๒. วัดในอำเภอเมืองราชบุรีควรมีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านงานสาธารณูปการ เพื่อให้มาเป็นที่ปรึกษา หรือช่วยเหลือการพัฒนางานสาธารณูปการให้แต่ละวัดมีแนวทางในการปฏิบัติให้ถูกต้อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๓. วัดในอำเภอเมืองราชบุรีควรมีการจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความสะอาด ร่มรื่น รมรณรงค์การบำรุงรักษาต้นไม้ และปลูกต้นไม้เพิ่มเติม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษา ดังต่อไปนี้

๑. ทำการวิจัยแบบเจาะประเด็นในส่วนของภาวะผู้นำในการพัฒนาวัดในด้านอื่น ๆ ที่สำคัญ เช่น การพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของวัด เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงต่อไป

๒. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างอำเภอต่าง ๆ ในเขตจังหวัดราชบุรี และจังหวัดอื่น ๆ เพื่อหาความแตกต่างและนำมาพัฒนาแก้ไขข้อบกพร่องต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กนก แสงประเสริฐ. ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

กรมการศาสนา. คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙.

_____. วัดพัฒนา ๔๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓.

_____. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำ สั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

_____. คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๔.

_____. การพัฒนาวัดเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓.

คณะกรรมการแผนกตำรา มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. วิสุทธิมรรคแปลภาค ๑ ตอน ๑ ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

เฉลียว บุรีภักดี และคนอื่นๆ. ชุดการศึกษาค้นคว้าวิชา ๒๕๕๓๑๐๑ ทฤษฎีระบบและการประยุกต์ใช้ในการพัฒนา. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๕๓.

ประเวศ วะสี. ศ.นพ. พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม. หลักการบริหารจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ๒๕๕๕.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโณ). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการคณะสงฆ์และการ พระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๑.

_____. การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๓.

พระพุทธวรญาณ (มงคล วิโรจโน). ธรรมญาณนิพนธ์: ๑๐๐ ปีพระพุทธวรญาณ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระราชรัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ). การจัดการสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘.
- พระราชสีมาภรณ์ (โอภาส นิรุติเมธี). พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระพุทธศาสนาและสังคม. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๓๙.
- พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรสี ป.ธ. ๕). พระราชบัญญัติและกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ พ.ศ. ๒๕๔๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- _____. พระราชบัญญัติและกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๐๖. แก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๒๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- _____. พระราชบัญญัติและกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ พ.ศ. ๒๕๔๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พระศรีศาสนวงศ์ (มีชัย วีรปญโญ). อธิบายกฎหมายเถรสมาคม. กรุงเทพมหานคร: หจก.ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์, ๒๕๕๑.
- พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). พุทธศาสตร์ปริทรรศน์ รวมในผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา, กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๙.
- พิภพ วังเงิน. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น, ๒๕๔๗.
- มานพ พลไพรินทร์. คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา, ๒๕๔๑.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕.
- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ. กรุงเทพมหานคร: เอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๔๑.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๕๗.
- อัจฉรา โพธิยานนท์. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: เทคนิคปรี้นติ้ง, ๒๕๓๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๒) งานวิจัย/วิทยานิพนธ์:

- ฐิติพร สะสม. “ศึกษาระบบและการจัดการวัดในพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเวียง จังหวัดน่าน”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- บุญช่วย จันทรเฮ้า. “พฤติกรรมกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๔.
- ปิยะภรณ์ วรประโยชน์. “มลพิษทางทัศนียภาพของวัดจากการบดบังของสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ ในเทศบาลเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๑.
- พระครูเกษมสมุทรรคุณ (ทองหล่อ เขมธมโม). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูจันทวชิรสาร (จตุสหนล จันทสาโร). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.
- พระครูนิยมสิริทัต (ทตฺตสิริ). “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการในอำเภอดาคลี จังหวัดนครสวรรค์”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระครูใบฎีกาสุรพล อาสโภ (แย้มชุ่ม). “การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตามกระบวนทัศน์วิถีพุทธ”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระครูปลัดเจริญ สุวิโร (มีประเสริฐ). “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ กรุณา). “การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ ธรรมยุต วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูเวฬุวันพัฒนาร (ชัยวัฒน์ ชุตินธโร). “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระปลัดเกียรติศักดิ์ สันทวีรกุล. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘.
- พระปลัดอานนท์ กนต์วีโร (ช้างแรงการ). “การพัฒนาชีวิตตามหลักภavana ๔ ของผู้สูญเสียที่ผ่านกิจกรรมเฝ้ายาเชิงพุทธหลังจากผ่านกิจกรรมแล้ว ๑๐ เดือนขึ้นไป”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระภพ สุนทรธมโม. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระมหาไถ่รุ่ง รุจิธมโม (ทองมา). “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระมหาขวลิต ชาตเมธี (คงแก้ว). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระมหานพพล กนต์สีโล. “ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ จังหวัดสมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระมหามณเฑียร วรรณโม (ซ้ายเกลี้ยง). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดพังงา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระวิรัตน์ ปรีบุญโณ. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอยะบوري จังหวัดเพชรบูรณ์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระศราวุธ ปญญาวุธ (คำมัน). “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระสมุห์เจริญ จารุณโม (จารุเจริญวงศ์). “บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครปฐม. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระสมุห์เจริญ คเวสโก. “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของพระสังฆาธิการในจังหวัดสมุทรสงคราม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระสมุห์เอก ชินวิโส (เฉลยประทุม). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสาธารณูปการ : กรณีศึกษาวัดในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระสุรินทร์ จิตตกาโร (ประเสริฐวาทิ). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาในจังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระอภินิษฐ์ สิริปณโณ (อาจวิชัย). “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- สุภาพ สุปัญญนันท์. “โครงการเมรุปลอดสารพิษ”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔.
- สุวิจักขณ์ ภาณุสรณ์ฐากูร. “กระบวนการพัฒนาจิตเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะองค์กรร่วมตามแนวพุทธจิตวิทยาและการปฏิบัติตามกฎแห่งแรงดึงดูด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

(๓) บทความ:

สมบูรณ์ ขาวชายโงง และธวัชชัย กุณวงศ์. “คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน”. ใน **วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ มีนาคม-เมษายน ๒๕๕๕: ๕.

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่:

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). “**พระสังฆาธิการที่พึงประสงค์**”. เอกสารโครงการอบรมบุคลากรคณะสงฆ์ ภาค ๒ รุ่นที่ ๒. ๒๕๔๖. (อัดสำเนา).

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี. **สถิติพระภิกษุจำพรรษา ประจำปี ๒๕๖๐**. ราชบุรี : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองฯ. ๒๕๖๐. (เอกสารเย็บเล่ม).

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). “พระสังฆาธิการที่พึงประสงค์”. เอกสารโครงการอบรมบุคคลากรคณะสงฆ์ ภาค ๒ รุ่นที่ ๒. ๒๕๔๖. (อัดสำเนา).

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

ประวัติอำเภอต่างๆ ใน จ.ราชบุรี. **อำเภอเมือง**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://rb-history.blogspot.com/๒๐๐๙/๑๑/blog-post_๐๘.html [๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

ว่าที่ ร.ต.หญิง สิริภัทร อวอรัมย์รัมย์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการ. **การขออนุญาตสร้างวัด**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.onab.go.th/service/qq/การขออนุญาตสร้างวัด/> [๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑].

ศูนย์บริการข้อมูล. **ประวัติอำเภอเมืองราชบุรี**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://district.cdd.go.th/muangratchaburi/about-us/muangratchaburi/about-us/ประวัติความเป็นมา/> [๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

_____. **อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.amphoe.com/menu.php?am=525&pv=49&mid=1> [๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

สรยุทธ จันสุข. **องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/314886> [๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑].

(๖) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นายภูวนาท สุภาพเพชร. ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายมาโนช สุวัฒน์เมฆินทร์. สถาปนิกชำนาญงาน โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี, ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา. นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเจือง ตังคลองตัน. ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโล). เจ้าคณะตำบลคู้กระจง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตฺโต). เจ้าคณะตำบลคู้เจียง, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต ((สุกิจ วรกิจฺโจ). เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาคะโร). เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร). เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฒโน). เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์ราษฎร์บูรณะ, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดิ์ อคฺคปญฺโญ). รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ ((จรัญ พลญาโณ). เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนาภรณ์ (วินัย ปิยวณฺโณ). เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ. เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาผ่อง ผลิตฺตธมฺโม. เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบทวลัญชาาราม, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาภูมิชาย อคฺคปญฺโญ, ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาสำรวย ปญฺญาสาโร. เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ

2. Secondary Sources:

(I) Book

World Commission on Environment and Development. **Our Common Future**. New Your Oxford University: Great Britain R. Clay Ltd., 1987.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ รูป/คน มีดังนี้

๑. พระปิฎกโกศล, ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการเชิงพุทธ) วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๒. พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต, ผศ. ดร.,	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการเชิงพุทธ) วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๓. พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.,	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการเชิงพุทธ) วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๔. พระมหากังวาล ธีรธมฺโม, ผศ. ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการเชิงพุทธ) วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
๕. ดร.ปิ่นนธร เขียรชัยพฤกษ์	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
(การจัดการเชิงพุทธ) วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๔๖
ที่	ศธ.๖๑๖๑/ว.๓๙	วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑
เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์	

เรียน พระปิฎกโกศล, ดร.

เนื่องด้วย พระครูจากรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิตหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” เพื่อ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็น อย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมา พร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ ทาง วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๑
พระปิฎกโกศล
๑๕ ต.ค. ๖๑

(พระเทพญาณมงคล,รศ.(พิเศษ))
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูจากรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
โทรติดต่อก่อน

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๔๖

ที่ ศธ.๖๑๖๑/ว.๓๙

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิตหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” เพื่อ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็น อย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมา พร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ ทาง วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระเทพญาณมงคล,รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ตรวจแก้ไขเรียบร้อยแล้ว

(พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต, ผศ.ดร.)
๑๐ / ต.ค. / ๖๑

ผู้ประสานงาน : พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
โทรติดต่

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๔๖

ที่ ศธ.๖๑๖๑/ว.๓๙

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.

เนื่องด้วย พระครูจารุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิตหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” เพื่อ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็น อย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมา พร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ ทาง วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระเทพญาณมงคล,รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พระครูวาทีวรวัฒน์

(พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.)

๑๖ ต.ค. ๖๑

ผู้ประสานงาน : พระครูจารุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส

โทรติดต่

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๔๔๖

ที่ ศธ.๖๑๖๑/ว.๓๙

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน พระมหากังवाल อีธมโม, ดร.

เนื่องด้วย พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รัชสประจําตัวนิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิตหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสารานุกรมการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” เพื่อ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็น อย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมา พร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ ทาง วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ทรงส.ม.ค. ราชบุรี
ร.ก.ก.อ.ราชบุรี
๖๕ ต.๖๑

(พระเทพญาณมงคล,รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส

โทรติดต่

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๔๔๖

ที่ ศธ.๖๑๖๑/ว.๓๙

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เจริญพร ดร.ปณณร เจริญชัยพฤกษ์

เนื่องด้วย พระครูจาวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิตหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสารานุกรมของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” เพื่อ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็น อย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมา พร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ ทาง วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระเทพญาณมงคล,รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ดร.ปณณร เจริญชัยพฤกษ์
 17 ต.ค. 2561

ผู้ประสานงาน : พระครูจาวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
 โทรติดต่

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

รายชื่อผู้ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย จำนวน ๑๗ รูป/คน ประกอบด้วยรายชื่อต่อไปนี้

๑. พระครูศรีธรรมวาที (ศักดา อคฺคปณฺโณ) รองเจ้าคณะอำเภอมืองราชบุรี
๒. พระครูประโชติธรรมวิมล (ประเสริฐ นาคะโว) เจ้าคณะตำบลหินกอง
๓. พระครูปริรักรัศคามเขต (สุกิจ วรกิจโจ) เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑
๔. พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร) เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ
๕. พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต) เจ้าคณะตำบลคู้้งน้ำวน
๖. พระครูสถิตญาณคุณ (จรัญ พลภาณโณ) เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา
๗. พระมหาสำรวย ปณฺณสาโร เจ้าคณะตำบลอ่างทอง เมืองราชบุรี
๘. พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตตพัฒฺโน) เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า วัดโพธิ์

ราษฎร์บูรณะ

๙. พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสีโร) เจ้าคณะตำบลคู้้งกระถิ่น
๑๐. พระครูสิริสุวัฒนาภรณ์ (วินัย ปิยวงฺโณ) เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ
๑๑. พระมหาผ่อง ผลิตตมฺโม เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาปทวลัญชาาราม
๑๒. พระปลัดวินัย อคฺคปณฺโณ เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า)
๑๓. พระมหาภูมิชาย อคฺคปณฺโณ, ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง
๑๔. นายมานิช สุวัฒน์เมฆินทร์ สถาปนิกชำนาญงาน สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง

จังหวัดราชบุรี

๑๕. นายรณภพ เวียงสิมมา นายอำเภอมืองราชบุรี
๑๖. นายภูวนาถ สุภาพเพชร ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี
๑๗. พ.อ.บุญเจือง ดิงคลองตัน ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติเคราะหส์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูศรีธรรมวาที รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลใน
การวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้รับ
พระครูศรีธรรมวาที
รณ. สอ. ๒๒/๑๑/๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน : พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
โทรติดต่

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระครูประโชติธรรมวิมล เจ้าคณะตำบลหินกอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจากรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลใน
การวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูประโชติธรรมวิมล
เจ้าคณะตำบลหินกอง

พระครูประโชติธรรมวิมล
เจ้าคณะตำบลหินกอง

พระครูประโชติธรรมวิมล
เจ้าคณะตำบลหินกอง
๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระปิฎกโกศล, ดร.)

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูจากรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
โทรติดต่อก่อน

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ้อสตรธรรมาคาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพ่งพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระครูบริรักษ์คามเขต เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลใน
การวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูบริรักษ์คามเขต

เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑

เจ้าอาวาสวัดหน้าเมือง

ผู้ให้สัมภาษณ์

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส

โทรติดต่

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูพิศาลจริยานุกิจ เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจารุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลใน
การวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง

พระครูพิศาลจริยานุกิจ

๑๓, ๓๕๕๓๓-๓๕๕๓๖

๑๐ พ.ย. ๖๑

ผู้ประสานงาน : พระครูจารุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
โทรติดต่

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัณนิษฐานเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูธรรมสารสุนทร เจ้าคณะตำบลคู้งน้ำวน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจาวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รัชสประจำตวันนิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลใน
การวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระครูจาวรรณโกวิท
เจ้าคณะตำบลคู้งน้ำวน
๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูจาวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
โทรติดต่อบุคคล

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูสถิตญาณคุณ เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจากรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลใน
การวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูจากรุวรรณโกวิท
เจ้าคณะตำบลเขาแร้ง-หนองกลางนา
๒๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑
พระครูสถิตญาณคุณ

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูจากรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
โทรติดต่

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้สัมภาษณ์เพื่อบันทึกข้อมูลการวิจัย
เรียน พระมหาสำราญ ปญญาสาโร เจ้าคณะตำบลอ่างทอง เมืองราชบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจาวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลใน
การวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูจาวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
โทรติดต่

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพ่งพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูวาทีธรรมวัฒน์,ดร. เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจากรูวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลใน
การวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระครูจากรูวรรณโกวิท
พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (๐๐๓๖)
(เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า)
๗๐๑-๗๕๐๑๘-๒๐๖๗/๖

พระปิฎกโกศล,ดร.

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูจากรูวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
โทรศัพท์ติดต่อ

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพ่งพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระครูสุคันธสีลาภรณ์ เจ้าคณะตำบลคู้กระถิ่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจาวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลใน
การวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

ผู้สัมภาษณ์

พระปิฎกโกศล

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(พระครูสุคันธสีลาภรณ์)
เจ้าคณะตำบลคู้กระถิ่น

ผู้ประสานงาน : พระครูจาวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส

โทรติดต่อก่อน

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพ่งพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัณนิษฐานเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูสิริสุวัฒนาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลใน
การวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ผู้วิจัย
พระครูจรรุวรรณโกวิท
๐๙. ๖๑๖๑/ว.๓๙
๒๓.๑๐.๒๕๖๑

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
โทรติดต่

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพ่งพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระมหาพอง ผลิตตธมฺโม เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพญาราม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลใน
การวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระมหาพอง ผลิตตธมฺโม
ดร. มหาพอง ผลิตตธมฺโม
ดร. วิฑิตกมล วัฒนพฤ
๑๕ ต.ค. ๖๑

พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
โทรติดต่อก

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพ่งพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิบาตเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า)
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจาวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลใน
การวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ
เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า)
๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

พระปิฎกโกศล
(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูจาวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
โทรติดต่

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๓๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเคราะห้สัมภาษณ์เพื่อกเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระมหาภูมิไชย อคฺคปณฺโณ,ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง ราชบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บจากพระเดชพระคุณ จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลใน
การวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ผู้ให้สัมภาษณ์

พระมหาภูมิไชย อคฺคปณฺโณ

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง

๒๕ พ.ย. ๒๕๖๑

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส

โทรติดต้อ

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว. ๖๖๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายมานิช สุวณณเมธีธร สถาปนิกชำนาญงาน สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รัชสประจำตวันนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพราเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

นิตนา ปฐวิศน

12 พฤศจิกายน 2561

ผู้ประสานงาน : พระครูจรรุวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
โทรติดต่

วิญญู
๑๓ พ.ย. ๖๕

ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
เลขที่ ๘๔๘๙
ร.๑๖ พ.ย. ๖๕๖๑
๑๓.๕๐

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายรณภพ เวียงสิมมา นายอำเภอเมืองราชบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจาวรรณโกวิท ฉายา จารูโสด รัชสประจำตวันนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ที่รับ ขอความร่วมมือจาก
- จอมพลสุรยุทธ จารูโสด นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว
- จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

พระปิฎกโกศล

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

นายภานุพงษ์ แยมนาม
ปลัดอำเภอ

ผู้ประสานงาน : พระครูจาวรรณโกวิท ฉายา จารูโสด
โทรศัพท์ ๐๙๑-๒๔๖๒๐๓๔

(นายวีระเกียรติ สุวรรณฤกษ์)
ปลัดอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการพิเศษ) (นายรณภพ เวียงสิมมา)
๖๕ พ.ย. ๖๕ นายอำเภอเมืองราชบุรี

อนุญาต

วิเศษ

1623
14 พย 2561
11.17 น.

สำนักงานเทศบาลเมืองราชบุรี
เลขรับที่ 6189
วันที่ ๑๕ พ.ย. ๖๑
เวลา ๑๑.๐๖ น.

ว. ๘๘๗ ที่ ศธ. ๒๑๖๑/ว. ๘๘๗
14 พย. 2561

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายภูวนาล สุภาพเพชร ปลัดเทศบาลเมืองราชบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจากรูวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหสประจำตวันิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๖๐๖ ๖๐.๖๐๖.๖
๖๐.๖๐๖.๖

(นายภูวนาล สุภาพเพชร)

ปลัดเทศบาล ปฏิบัติหน้าที่

นายกเทศมนตรีเมืองราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูจากรูวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส

โทรศัพท์ 081-2917062

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพ่งพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร พ.อ.บุญเจือง ตั้งคลองตัน ไวยาวัจกรวัดศรีชมพู
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูจาวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๑๐ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมือง
ราชบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

ผู้วิจัย
พ.อ. บุญเจือง ตั้งคลองตัน
(พระวิไล ๗๖๑๑๓๒๕)
ไวยาวัจกร วัดศรีชมพู
๓ พ.ย. ๖๑

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระครูจาวรรณโกวิท ฉายา จารุวิโส
โทรติดต่

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง : การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์นี้สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาเรื่อง “การพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี” โดยการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสารนิพนธ์ตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยแบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ซึ่งประกอบด้วยประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

สัมภาษณ์

ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

ผู้สัมภาษณ์ ผู้วิจัย

บันทึกข้อมูล ผู้วิจัย (จดบันทึก/บันทึกเสียง)

วันสัมภาษณ์

สถานที่

ส่วนที่ ๒ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง การทำให้เปลี่ยนแปลง การทำให้ดีขึ้น การทำให้เจริญขึ้น ซึ่งในงานวิจัยนี้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงงานสาธารณูปการให้ดีขึ้นเจริญขึ้น ของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี

สาธารณูปการ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัด จัดระเบียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองส่วนกลาง ซึ่งประกอบไปด้วยการก่อสร้างตัวอาคาร สถานที่ การบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ภายในวัด รวมถึงศาสนวัตถุและศาสนสถาน การศาสนสมบัติของวัดและกิจการอื่นๆ อันเกี่ยวกับวัด ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาใน ๗ ด้านได้แก่

๑. ด้านอวาสสัปปายะ หมายถึง ที่อยู่สบายประกอบไปด้วยลักษณะเหล่านี้คือ ไม้ใหญ่เกินไป ไม่คร่ำคร่าเกินไป เป็นต้น

๒. ด้านโคจรสัปปายะ หมายถึง ที่แสวงหาอาหารสบายโดยตรง และหมายถึงที่แสวงหาสิ่งที่ต้องการอื่นๆ โดยอ้อม ตลอดถึงการคมนาคม

๓. ด้านกลาส์ปายะ หมายถึง คำพูดสบาย การได้ยินได้ฟังสิ่งที่เป็นประโยชน์ จัดข้อสงสัยต่างๆ มีความไพเราะงดงามและถูกแก่จริตนิสัยของบุคคลนั้นเป็นต้น

๔. บุคคลสัปปายะ หมายถึง บุคคลที่แวดล้อมอยู่ ในฐานะเป็นอาจารย์หรือกัลยาณมิตรที่ดี เพื่อนร่วมการปฏิบัติด้วยกันก็ดี และผู้สนับสนุนเช่นทายาททายิกาก็ดี

๕. ด้านอาหารสัปปายะ หมายถึง อาหารที่ถูกแก่จริตนิสัย ของบุคคลผู้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ในเรื่องของจิต และทั้งยังเป็นอาหารที่สบายแก่ร่างกาย มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะหล่อเลี้ยงร่างกาย และป้องกันโรคเต็มตามความหมายของอาหารที่ดี และเป็นอาหารที่บุคคลนั้น

๖. ด้านอุตุสัปปายะ คือ อุตุสบาย คำว่า อุตุ หรือฤดูในที่นี้ท่านหมายถึงกาลเวลาที่เหมาะสม คือกาลเวลาที่อำนวยให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่ดี คือทิวทัศน์ดี อากาศดี อุณหภูมิดี และอะไรอื่นที่เนื่องกันทุกอย่างดี ซึ่งเราอาจรวมเรียกได้ว่าดินฟ้าอากาศดีนั่นเอง

๗. ด้านอิริยาบถสัปปายะ คือ ท่านั่ง นอน ยืน เดิน ในลักษณะใดเป็นที่สบายแก่ผู้ใด ควรใช้อิริยาบถไหนให้มาก สำหรับเขา ถึงรู้ได้ด้วยการทดลองสังเกตดูด้วยตนเอง

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางการปกครอง มีชั้นลำดับคือ ๑. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ ๒. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล ๓. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ในที่นี้ผู้วิจัยกำหนดเฉพาะพระสังฆาธิการอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ส่วนที่ ๓ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์.

๑. ท่านมีความคิดเห็นว่า สภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี “ด้านอาวาสสัปปายะ” ในปัจจุบันนี้ เป็นอย่างไรบ้าง

๒. ท่านมีความคิดเห็นว่า ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี “ด้านอาวาสสัปปายะ” มีอะไรบ้าง

๓. ท่านมีความคิดเห็นว่า แนวทางของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี “ด้านอาวาสสัปปายะ” ควรเป็นเช่นไร

๔. ท่านมีความคิดเห็นว่า สภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี “ด้านโคจรสัปปายะ” ในปัจจุบันนี้ เป็นอย่างไรบ้าง

๕. ท่านมีความคิดเห็นว่า ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี “ด้านโคจรสัปปายะ” มีอะไรบ้าง

๖. ท่านมีความคิดเห็นว่า แนวทางของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี “ด้านโคจรสัปปายะ” ควรเป็นเช่นไร

๗. ท่านมีความคิดเห็นว่า สภาพทั่วไปของการพัฒนางานสาธารณูปการของพระสังฆาธิการอำเภอเมืองราชบุรี “ด้านกลาส์ปายะ” ในปัจจุบันนี้ เป็นอย่างไรบ้าง

๒๑. ท่านมีความคิดเห็นว่า แนวทางของการพัฒนางานสาธารณสุขการของพระสังฆาธิการ
อำเภอเมืองราชบุรี “ด้านอิริยาบถสัปปายะ” ควรเป็นเช่นไร

ภาคผนวก ง
ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระครูศรีธรรมวาที (ศักดา อคฺคปญฺโญ) รองเจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี,
๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูประโชติธรรมวิมล ((ประเสริฐ นาคะโร) เจ้าคณะตำบลหินกอง, ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูบริรักษ์คามเขต (สุกิจ วรกิจใจ) เจ้าคณะตำบลหน้าเมือง เขต ๑,
๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูพิศาลจริยานุกิจ (พรชัย จิตสาโร) เจ้าคณะตำบลเจดีย์หัก-โคกหม้อ,
๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูธรรมสารสุนทร (พิศิษฐ์ ญาณจิตโต) เจ้าคณะตำบลคิ่งน้ำวน,
๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูสถิตญาณคุณ (จริญ พลภาโณ) เจ้าคณะตำบลเขาแร่-หนองกลางนา,
๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาสำรวย ปณฺณสาโร, เจ้าคณะตำบลอ่างทอง, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฺฒโน) เจ้าคณะตำบลพงสวาย-บางป่า
วัดโพธิ์ราชวรวิหาร, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูสุคันธสีลาภรณ์ (สันติ คนธสิโล), เจ้าคณะตำบลคู้งกระดิง,
๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูสิริสุวัฒนาภรณ์ (วินัย ปิยวณโณ) เจ้าอาวาสวัดศิริเจริญเนินหม้อ,
๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาพอง ผลิตตธมโม เจ้าอาวาสวัดเกาะนัมมทาบพวลัญธาราม,
๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระปลัดวินัย อคฺคปญฺโญ เจ้าอาวาสวัดไผ่ล้อม (เก่า), ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาภูริชาย อคฺคปญฺโญ, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเขาวัง พระอารามหลวง,
๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายมานิช สุวณฺณเมธี, สถาปนิกชำนาญงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดราชบุรี,
๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายรณภพ เวียงสิมมา นายอำเภอเมืองราชบุรี, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พ.อ.บุญเจือง ดึงคลองตัน ไวยาวัจกรวัดศรีชมภู, ๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระครูจารุวรรณโกวิท (เจตน์ จารุวิโส)
- เกิด : วันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๑
- สถานที่เกิด : เลขที่ ๑๓ หมู่ที่ ๖ ตำบลบางแค อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุพรรณบุรี
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก (น.ธ.เอก) (๒๕๒๗)
- : ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๖ โรงเรียนวัดปรกสุธรรมาราม ตำบลบางแค
อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุพรรณบุรี
- : หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.)
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๕๖)
- : ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ. สาขาการจัดการเชิงพุทธ)
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๕๖๑)
- อุปสมบท : วันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ ณ วัดปรกสุธรรมาราม ตำบลบางแค
อำเภอมโนรมย์ จังหวัดสุพรรณบุรี
- ตำแหน่ง/หน้าที่ : เป็นเจ้าอาวาสวัดศรีชุม
- เข้าศึกษา : พ.ศ. ๒๕๖๐
- สำเร็จการศึกษา : ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดศรีชุม ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ๗๐๐๐๐